

รายชื่อคณะผู้วิจัย

ที่ปรึกษาโครงการ

รองศาสตราจารย์ สุธรรม อยู่ในธรรม
คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
และประธานสถาบันวิชาการนโยบายกิจการสาธารณะ
กับธุรกิจและการกำกับดูแล (APaR)

หัวหน้าโครงการ

ผศ.ดร. ประพันธ์พงษ์ ชำอ่อน
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
และผู้อำนวยการสถาบันวิชาการนโยบายกิจการสาธารณะ
กับธุรกิจและการกำกับดูแล (APaR)

นักวิจัย

ผศ.ดร.อรอมล อาระพล
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผศ.ดร. ศิริัญญา ดุสิตนันทน์
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อ.ชุติมา เกษียรสินธุ์
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผู้ช่วยนักวิจัย

นางสาวณัฐสุดา จารุพูนผล
ผู้ช่วยนักวิจัยสถาบันวิชาการนโยบายกิจการสาธารณะ
กับธุรกิจและการกำกับดูแล (APaR)

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ คำนำโครงการข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน (Inception Report)	๑
๑.๑ ภาพรวมของระบบกฎหมายประเทศบรูไน	๑
๑.๑.๑ ประวัติและความเป็นมาของระบบกฎหมายบรูไน	๑
๑.๑.๒ ระบบกฎหมายของประเทศบรูไน	๗
๑.๑.๓ ศักดิ์และลำดับชั้นของกฎหมาย	๘
๑.๑.๔ กระบวนการยุติธรรมและระบบศาล	๑๙
๑.๒ ภาพรวมทางการเมืองและความมั่นคงของประเทศบรูไน	๓๐
๑.๒.๑ ระบบการเมืองของประเทศบรูไน	๓๐
๑.๒.๒ ระบบบริหารราชการของประเทศบรูไน	๓๓
๑.๒.๓ นโยบายด้านความมั่นคง	๓๕
๑.๒.๔ ความตกลงระหว่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคง ที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศ	๓๖
๑.๒.๕ นโยบายความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองระหว่างไทยกับบรูไน	๓๗
๑.๓ ภาพรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศบรูไน	๓๘
๑.๓.๑ นโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรม	๓๙
๑.๓.๒ ความตกลงระหว่างประเทศด้านสังคมวัฒนธรรม ที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศ	๔๒
๑.๓.๓ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศบรูไน	๔๓
๑.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง	๔๕
๑.๔.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา	๔๕
๑.๔.๒ กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน	๔๖
๑.๔.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข	๔๗
๑.๔.๔ กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	๔๘
๑.๔.๕ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร	๔๙
๑.๔.๖ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	๕๐
๑.๔.๗ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	๕๑
๑.๔.๘ กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ	๕๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๑.๔.๙ กฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ กฎหมายเกี่ยวกับ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่	๕๓
๑.๔.๑๐ กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง	๕๕
๑.๔.๑๑ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	๕๘
๑.๕ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง รวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง	๕๙
๑.๕.๑ สำนักงานนายกรัฐมนตรี (Prime Minister's Office)	๕๙
๑.๕.๒ กระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน (Ministry of Industry & Primary Resources)	๖๐
๑.๕.๓ กระทรวงพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Department)	๖๑
๑.๕.๔ กระทรวงการพัฒนา (Ministry of Development)	๖๑
๑.๕.๕ กระทรวงพัฒนาการเคหะ (Housing Development Department)	๖๑
๑.๕.๖ กระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs)	๖๒
๑.๕.๗ กระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และกีฬา (Ministry of Culture, Youth and Sport)	๖๒
๑.๕.๘ กระทรวงกลาโหม (Ministry of Defence)	๖๓
๑.๕.๙ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education)	๖๓
๑.๕.๑๐ กระทรวงศาสนา (Ministry of Religious Affairs)	๖๓
๑.๕.๑๑ สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติบรูไน (National Chamber of Commerce and Industry, Brunei Darussalam)	๖๔
บทที่ ๒ ภาพรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศบรูไน	๖๖
๒.๑ นโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรม	๖๖
๒.๑.๑ นโยบายด้านการศึกษา	๖๗
๒.๑.๒ นโยบายด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน	๖๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๒.๑.๓ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	๗๐
๒.๑.๔ นโยบายด้านวัฒนธรรมและประเพณี	๗๑
๒.๑.๕ นโยบายด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย	๗๒
๒.๑.๖ นโยบายด้านภาษา	๗๒
๒.๑.๗ นโยบายด้านสังคม	๗๓
๒.๑.๘ นโยบายด้านสื่อและการสื่อสารออนไลน์	๗๕
๒.๑.๙ นโยบายด้านบริการสาธารณสุข	๗๕
๒.๑.๑๐ นโยบายด้านการประกันสังคม	๗๗
๒.๑.๑๑ นโยบายด้านศาสนา	๗๘
๒.๑.๑๒ นโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม	๗๙
๒.๑.๑๓ นโยบายด้านเยาวชน	๘๐
๒.๒ ความตกลงระหว่างประเทศด้านสังคมวัฒนธรรม	
ที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศ	๘๑
๒.๒.๑ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984)	๘๑
๒.๒.๒ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979)	๘๒
๒.๒.๓ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)	๘๒
๒.๒.๔ อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันที เพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour 1989)	๘๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๒.๒.๕ อนุสัญญาต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา (Convention against Discrimination in Education 1960)	๘๓
๒.๒.๖ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children child prostitution and child pornography 2000)	๘๓
๒.๒.๗ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2006)	๘๔
๒.๒.๘ อนุสัญญาว่าด้วยความปลอดภัยต่อการดำเนินงาน ขององค์การสหประชาชาติและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel 1994)	๘๔
๒.๒.๙ การเข้าเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ของประเทศบรูไน	๘๔
๒.๓ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศบรูไน	๘๕
๒.๓.๑ ความร่วมมือด้านวัฒนธรรม	๘๖
๒.๓.๒ ความร่วมมือด้านการศึกษาและวิชาการ	๘๖
๒.๓.๓ ความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร	๘๘
บทที่ ๓ ภาพรวมทางการเมืองและความร่วมมือของประเทศบรูไน	๙๐
๓.๑ นโยบายด้านการเมืองและความมั่นคง	๙๑
๓.๑.๑ นโยบายด้านการปกครอง	๙๒
๓.๑.๒ นโยบายด้านการป้องกันประเทศ	๙๖
๓.๑.๓ นโยบายด้านความมั่นคง	๙๖
๓.๒ ความตกลงระหว่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคง ที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศ	๙๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๓.๒.๑ อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการดูแลรักษาทหารผู้บาดเจ็บ และเจ็บป่วยในสนามรบ (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field)	๙๘
๓.๒.๒ อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการพยาบาลสมาชิกกองทัพบ ผู้บาดเจ็บ ป่วยเจ็บ และเรืออัปปางในทะเล (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea)	๙๙
๓.๒.๓ อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก (Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War 1950)	๙๙
๓.๒.๔ พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ. ๑๙๗๗ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I))	๑๐๐
๓.๒.๕ พิธีสารเพิ่มเติมแห่งอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่าด้วย การปกป้องเหยื่อในความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีไ้ระดับนานาชาติ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims on Non-International Armed Conflicts (Protocol II))	๑๐๐
๓.๒.๖ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการจับบุคคล เป็นตัวประกัน (International Convention Against the Taking of Hostages)	๑๐๐
๓.๒.๗ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปราม การใช้ระเบิดก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of Terrorist Bombing)	๑๐๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๓.๒.๘ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการสนับสนุนทางการเงิน แก่อัทธิการก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism)	๑๐๑
๓.๒.๙ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการยึดอากาศยาน โดยมิชอบด้วยกฎหมาย (International Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft)	๑๐๒
๓.๒.๑๐ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime)	๑๐๒
๓.๓ นโยบายความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองระหว่างไทยกับบรูไน	๑๐๒
บทที่ ๔ กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการศึกษา	๑๐๔
๔.๑ บทนำ	๑๐๔
๔.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในประเทศบรูไน	๑๐๗
๔.๒.๑ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	๑๐๗
๔.๒.๒ การศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑๒๒
บทที่ ๕ กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน	๑๓๒
๕.๑ บทนำ	๑๓๒
๕.๒ กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวกับแรงงานในประเทศบรูไน	๑๓๓
๕.๒.๑ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน	๑๓๓
๕.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และเงินทดแทน	๑๔๓
๕.๒.๓ กฎหมายความปลอดภัย อาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน	๑๔๖
บทที่ ๖ กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข	๑๕๐
๖.๑ บทนำ	๑๕๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๖.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขในประเทศบรูไน	๑๕๑
๖.๒.๑ กฎหมายอาหารและยา และเครื่องมือทางการแพทย์	๑๕๑
๖.๒.๒ กฎหมายยาเสพติดและป้องกันและควบคุมยาเสพติด	๑๕๖
บทที่ ๗ กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	๑๖๒
๗.๑ บทนำ	๑๖๒
๗.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมในประเทศบรูไน	๑๖๒
๗.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ	๑๖๒
๗.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การค้าประเวณี	๑๗๑
๗.๒.๓ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค	๑๗๖
บทที่ ๘ กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร	๑๗๙
๘.๑ บทนำ	๑๗๙
๘.๒ กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารของประเทศบรูไน	๑๗๙
๘.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารของประเทศบรูไน	๑๗๙
๘.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการสื่อสาร	๑๘๕
บทที่ ๙ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	๑๙๓
๙.๑ บทนำ	๑๙๓
๙.๒ กฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศบรูไน	๑๙๓
๙.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติ	๑๙๓
๙.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	๑๙๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๑๐ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	๒๐๐
๑๐.๑ บทนำ	๒๐๐
๑๐.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม	๒๐๑
๑๐.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรม	๒๐๑
๑๐.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ	๒๐๔
 บทที่ ๑๑ กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ	 ๒๐๘
๑๑.๑ บทนำ	๒๐๘
๑๑.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ	๒๐๘
๑๑.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	๒๐๘
๑๑.๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบข้าราชการ	๒๑๔
๑๑.๒.๓ กฎหมายเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่น	๒๑๕
 บทที่ ๑๒ กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่	 ๒๒๓
๑๒.๑ บทนำ	๒๒๓
๑๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่	๒๒๓
 บทที่ ๑๓ กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย	 ๒๒๖
๑๓.๑ บทนำ	๒๒๖
๑๓.๒ กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย	๒๒๖
๑๓.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับตำรวจ	๒๒๖
๑๓.๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน	๒๓๓
๑๓.๒.๓ กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ	๒๓๖
๑๓.๒.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง	๒๔๐
๑๓.๒.๕ กฎหมายเกี่ยวกับการทหารและหน่วยรักษาความปลอดภัย	๒๔๓
๑๓.๒.๖ กฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย	๒๔๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๑๓.๒.๗ กฎหมายเกี่ยวกับอาวุธ	๒๔๗
๑๓.๒.๘ กฎหมายเกี่ยวกับการเนรเทศ	๒๕๒
บทที่ ๑๔ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	๒๕๔
๑๔.๑ บทนำ	๒๕๔
๑๔.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	๒๕๕
๑๔.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต	๒๕๕
๑๔.๒.๒ กฎหมายควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ	๒๕๘
บรรณานุกรม	๒๖๐

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑ สรุปวิวัฒนาการของกฎหมายในประเทศบรูไน

หน้า

๔

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ ลำดับศักดิ์กฎหมายบรูไน	๙
ภาพที่ ๒ กระบวนการเรียกร้องความยุติธรรมของประเทศบรูไน	๒๐
ภาพที่ ๓ โครงสร้างระบบศาลคดีแพ่งของประเทศบรูไน	๒๖
ภาพที่ ๔ โครงสร้างระบบศาลคดีอาญาของประเทศบรูไน	๒๗
ภาพที่ ๕ โครงสร้างระบบศาลชะรีอะฮ์ของประเทศบรูไน	๓๐

บทที่ ๑

เค้าโครงรายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน (Inception Report)

รายงานฉบับนี้นำเสนอเค้าโครงรายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง ในรายงานฉบับนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในแต่ละหัวข้อตามขอบเขตงานเพื่อกำหนดประเด็นที่จะทำการศึกษาในเชิงลึกต่อไป โดยมีความประสงค์ที่จะเรียบเรียงข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง ให้เป็นข้อมูลที่เข้าใจง่าย และเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน ในฐานะประเทศสมาชิกในอาเซียน

การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศมีความตื่นตัวในการปรับนโยบายทางด้านการค้า การลงทุน สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง เพื่อตอบรับกับพันธกรณีและหลักการที่กำหนดไว้ในกฎบัตรอาเซียน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศบรูไนเป็นประเทศที่มีนโยบายทางสังคมตามแบบแผนของศาสนาอิสลาม และมีแผนพัฒนานโยบายทางด้านการศึกษา และสิ่งแวดล้อมซึ่งเน้นถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติอย่างยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคล

ในขั้นต้น คณะผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่จะทำการศึกษาในเชิงลึกต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ ภาพรวมของระบบกฎหมายประเทศบรูไน

๑.๑.๑ ประวัติและความเป็นมาของระบบกฎหมายบรูไน

ประเทศบรูไนเมื่ออดีตกว่าพันปีมาแล้วประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเกาะบอร์เนียว ชนเผ่าเหล่านี้นับถือวิญญาณภูตผี (Animistic)^๑ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีการนำกฎระเบียบต่างๆ มาใช้ในสังคม อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือวิญญาณภูตผีเหล่านี้ก็ยังสามารถพบเห็นได้ในชนกลุ่มน้อยของประเทศบรูไนในปัจจุบัน^๒ ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔ เป็นยุคเรืองอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย

^๑ G C Gunn, *Language, Power, and Ideology in Brunei Darussalam*, Ohio University Center for International Studies, Athens, ๑๙๙๗, pp. ๔๓ and ๔๘.

^๒ E. Ann Black, *Brunei Darussalam: Ideology and Law in a Malay Sultanate*, in (eds.) E. Ann Black and Gary F. Bell, *Law and Legal Institutions of Asia Traditions, Adaptations and Innovations* (Cambridge University Press, ๒๐๑๔), p. ๓๐๐.

(Srivijaya) และอาณาจักรมัชปาหิต (Majapahit)^๓ ซึ่งยึดถือระบบการปกครองโดยเจ้าผู้ครองรัฐหรือยังดี-เปอร์ตวน (Yang di-Pertuan) จึงส่งผลให้ประชาชนในเกาะบอร์เนียวต้องใช้ระบบการปกครองตามแบบแผนของอาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรมัชปาหิต โดยยังดี-เปอร์ตวน ได้กลายมาเป็นตำแหน่งสุลต่าน (Sultan) ของประเทศบรูไนในปัจจุบัน

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรศรีวิชัยยังรุ่งเรืองและมีอิทธิพลต่อประเทศบรูไน พ่อค้าชาวอาหรับได้เดินทางเข้ามาค้าขายและนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ยังประเทศบรูไน ทั้งนี้ในช่วงเริ่มแรก ศาสนาอิสลามยังไม่ได้มีอิทธิพลต่อประเทศบรูไนเนื่องจากประชาชนส่วนมากยังคงนับถือศาสนาฮินดู ทำให้ศาสนาอิสลามยังไม่เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง^๔ อย่างไรก็ตาม ศาสนาอิสลามค่อยๆ มีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อยๆ และได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และกฎหมายของประเทศบรูไน ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าระบบสุลต่านของประเทศบรูไนได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๑๙๐๓ (ค.ศ. ๑๓๖๐) เมื่อพระราช “อ่าวัง อาลักเบตาดาร์” (Awang Alak Betatar) ได้เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาฮินดูมาเป็นศาสนาอิสลาม นอกจากนี้พระองค์ยังได้เปลี่ยนชื่อเป็น สุลต่าน “มุฮัมมัด ชาห์” (Muhammad Shah) และกลายเป็นสุลต่านองค์แรกของประเทศบรูไน ซึ่งตำแหน่งสุลต่านได้มีการสืบทอดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน^๕

การเข้ามามีอิทธิพลของศาสนาอิสลามได้ส่งผลให้ประเทศบรูไนนำหลักการในศาสนาอิสลามมาปรับเข้ากับกฎหมายอิสลาม กฎหมายอิสลามมาถึงยุครุ่งเรืองในสมัยสุลต่านฮัสซัน (Hassan) เมื่อมีการบัญญัติ “Hukum Kanun Brunei” โดยให้กฎหมายอิสลามมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป กฎหมายอิสลามจึงกลายเป็นกฎหมายหลักของประเทศบรูไนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา^๖

ประเทศบรูไนได้ตกเป็นรัฐในอารักขาของประเทศอังกฤษ (Protectorate) ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. ๑๘๘๘) และกลายเป็นเขตปกครองของประเทศอังกฤษ (Residency) ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕)^๗ การแพร่หลายของกฎหมายอังกฤษ สถาบันกฎหมายอังกฤษ รวมถึงแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษที่ต้องมีการอุทธรณ์ข้อพิพาท เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างระบบกฎหมายและระบบศาลที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาในประเทศบรูไน^๘ ระบบกฎหมายอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทต่อระบบศาล

^๓ Sanskrit scripts from ๔๐๐ BCE have been found in Borneo. See H R Hughes-Hallet, ‘A Sketch of the History of Brunei’, *Journal of the Malayan Branch Royal Asiatic Society*, vol. ๑๘, no. ๒, ๑๙๔๐, p. ๒๓.

^๔ ASEAN Law Association, Legal systems in ASEAN: Chapter ๑ -Historical overview, p.๔, available at <http://www.aseanlawassociation.org/legal-brunei.html> (accessed ๑๒ November ๒๐๑๔).

^๕ รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่องระบบกฎหมายของประเทศบรูไนสามารถเข้าถึงได้ที่ รายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน, (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๕๘).

^๖ ASEAN Law Association, see n. ๔, p. ๔.

^๗ E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๑.

^๘ *ibid*, p. ๓๐๒.

ของประเทศบรูไน โดยในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ (ค.ศ. ๑๙๐๖) และ ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ (ค.ศ. ๑๙๐๘) ได้มีการออกกฎหมายในเรื่องระบบศาล (Court Enactment) เพื่อใช้สำหรับพิจารณาคดีทางแพ่งและอาญา และจัดตั้งศาลยุติธรรมในประเทศบรูไน ได้แก่ (๑) The Court of the Resident (๒) Courts of Magistrate of the First Class (๓) Courts of Magistrate of the Second Class (๔) Courts of Native Magistrates และ (๕) Courts of Kathis^๙

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๕๙) ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ประเทศบรูไนหลุดพ้นจากการเป็นเขตปกครองของประเทศอังกฤษ โดยสามารถออกกฎหมายระเบียบภายในประเทศตนเองได้ แต่ประเทศอังกฤษยังคงรับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันประเทศ การต่างประเทศ และความมั่นคงภายในประเทศ^{๑๐} นอกจากนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๕๙) ประเทศบรูไนยังได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ซึ่งระบุถึงสภาแห่งชาติที่สมาชิกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ (ค.ศ. ๑๙๖๒) ประเทศบรูไนก็จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติบางส่วนครั้งแรก โดยพรรคประชาชนแห่งชาติบรูไน (The People's Party of Brunei) เป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นเพียงพรรคเดียว^{๑๑} อย่างไรก็ตาม ในปีเดียวกันนั้นกลุ่มกบฏติดอาวุธซึ่งเกี่ยวข้องกับสมาชิกในพรรคประชาชนแห่งชาติบรูไนได้ก่อความไม่สงบเพื่อต่อต้านการรวมตัวกับประเทศมาเลเซียและถูกปราบปรามโดยการช่วยเหลือของทหารอังกฤษ เหตุการณ์นี้ทำให้กฎหมายควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินถูกประกาศใช้ และแม้ว่ากลุ่มกบฏได้ถูกปราบอย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินยังคงถูกนำมาใช้ต่อไป และมีการต่ออายุทุกๆ ๒ ปีจนถึงปัจจุบัน รวมถึงได้มีการออกกฎหมายให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศบรูไน^{๑๒} ภายหลังจากเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) สุลต่านโอมาร์อาลี ไชฟุดดินที่ ๓ (Omar Ali Saifuddien III) ได้สละราชสมบัติให้พระโอรส คือ สุลต่านฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเดาเลาะห์ (Haji Hassanal Bolkiah Mu'izzaddin Waddaulah) ขึ้นครองราชย์เป็นสุลต่านองค์ที่ ๒๙ มาจนถึงปัจจุบัน^{๑๓}

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างประเทศบรูไน และประเทศอังกฤษ ให้ประเทศบรูไนมีอำนาจเต็มที่ในการดูแลกิจการภายในประเทศ และประเทศอังกฤษยังคงไว้ซึ่งอำนาจทางการต่างประเทศ และป้องกันประเทศ หลังจากนั้นประเทศบรูไนก็ได้รับอำนาจอธิปไตยอย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกควบคุมทางด้านใดๆ จากประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (ค.ศ. ๑๙๘๔) ในปีนี้เอง

^๙ ASEAN Law Association, see n. ๔, p. ๑.

^{๑๐} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๒.

^{๑๑} Naimah S. Talib, Brunei Darussalam: Royal Absolutism and the Modern State, *Kyoto Review of Southeast Asia* Issue ๑๓ (March ๒๐๑๓): Monarchies in Southeast Asia, p. ๒.

^{๑๒} Graham Saunders, *A History of Brunei* (Kuala Lumpur: Oxford University Press, ๑๙๙๔), p. ๑๔๗.

^{๑๓} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๒.

รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขได้ถูกประกาศใช้โดยมีหลักการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่สุลต่าน และพักการทำหน้าที่ของสถาบันที่ทำหน้าที่ในการร่างกฎหมายของรัฐสภา^{๑๔}

กฎหมายของประเทศบรูไนมีวิวัฒนาการตามสภาพสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคอันสามารถจะสรุปได้โดยสังเขปดังนี้

ตารางที่ ๑: สรุปวิวัฒนาการของกฎหมายในประเทศบรูไน

ระยะเวลา (ปี)	เหตุการณ์สำคัญ	วิวัฒนาการของกฎหมาย
กว่า ๑,๐๐๐ ปีที่แล้ว	- ประชาชนในประเทศบรูไนอาศัยอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ ในรูปแบบของชนเผ่าจำนวนมาก	- ชนเผ่าต่างๆ นับถือวิญญาณภูตผี - การระงับข้อพิพาทเป็นไปด้วยความรุนแรง
ศตวรรษที่ ๙	- ประเทศบรูไนได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรศรีวิชัย (Srivijaya) (ศตวรรษที่ ๙-๑๐) และอาณาจักรมัชปาหิต (Majapahit) (ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔) - นำระบบเจ้าผู้ครองรัฐมาใช้	- เจ้าผู้ครองรัฐมีสถานะเป็น “เทวราชา” (Devaraja) คือ เป็นทั้งราชาผู้ปกครองดินแดนของตนเอง และเป็นตัวแทนของเทพเจ้าบนโลกมนุษย์ตามความเชื่อในศาสนาฮินดู
ศตวรรษที่ ๑๐	- พ่อค้าอาหรับเริ่มนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในประเทศบรูไน	
พ.ศ. ๑๙๐๓ (ค.ศ. ๑๓๖๐)	- เจ้าผู้ครองรัฐ คือ ราชา “อาวัง อาลักเบตาทาร์” (Awang Alak Betatar) ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม - พระองค์เปลี่ยนชื่อเป็นสุลต่าน “มูฮัมหมัด ชาห์” (Muhammad Shah) และกลายเป็นสุลต่านองค์แรกของ	- กฎหมายอิสลามกลายเป็นกฎหมายหลักของประเทศบรูไน - หลักกฎหมายอิสลามที่ได้รับการผนวกเป็นลายลักษณ์อักษรแบ่งเป็น ๒ ฉบับได้แก่ “Hukum Kanum Brunei” และ “Undang-Undang dan Adat Brunei Lama”

^{๑๔} ibid, p. ๓๐๒.

ระยะเวลา (ปี)	เหตุการณ์สำคัญ	วิวัฒนาการของกฎหมาย
	ประเทศบรูไน	- ข้อพิพาทของชาวมุสลิมถูกไกล่เกลี่ยโดยหัวหน้าหมู่บ้าน (Village headman) หรือสมาชิกในครอบครัว โดยมีผู้ปกครองตำบล (District rulers) - เป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาท และสุดท้ายเป็นผู้ตัดสินคนสุดท้ายสำหรับข้อพิพาทที่ไม่สามารถตัดสินได้ - ยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรบังคับใช้กฎหมายเพื่อรองรับการพิจารณาคดีในประเทศบรูไน
พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. ๑๘๘๘)	- ประเทศบรูไนตกเป็นรัฐในอารักขาของประเทศอังกฤษ (Protectorate)	- สุลต่านยังคงสถานะเป็นหัวหน้าของรัฐ แต่ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของประเทศอังกฤษในทุกเรื่อง ยกเว้นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม
พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕)	- ประเทศบรูไนเป็นเขตปกครองของประเทศอังกฤษ (Residency)	- ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบศาลของประเทศอังกฤษก็ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศบรูไน - ออกกฎหมายในเรื่องระบบศาล (Court Enactment) เพื่อใช้สำหรับพิจารณาคดีทางแพ่งและอาญา และจัดตั้งศาล ได้แก่ - The Court of the Resident - Courts of Magistrate of the First Class - Courts of Magistrate of the Second Class

ระยะเวลา (ปี)	เหตุการณ์สำคัญ	วิวัฒนาการของกฎหมาย
		- Courts of Native Magistrates - Courts of Kathis
พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๕๙)	- แก้ไขสนธิสัญญาให้ประเทศบรูไนได้รับเอกราชบางส่วนโดยหลุดพ้นจากการเป็นเขตปกครองของประเทศอังกฤษ - ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก	- ประเทศบรูไนสามารถออกกฎหมายภายในประเทศตนเองได้ แต่ประเทศอังกฤษยังคงรับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันประเทศ การต่างประเทศ และความมั่นคงภายในประเทศ - รัฐธรรมนูญฉบับแรกระบุถึงสภาแห่งชาติที่สมาชิกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง
พ.ศ. ๒๕๐๕ (ค.ศ. ๑๙๖๒)	- ประเทศบรูไนจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติบางส่วนครั้งแรก โดยพรรคประชาชนแห่งชาติบรูไน (The People's Party of Brunei) เป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้ง - กลุ่มกบฏติดอาวุธซึ่งเกี่ยวข้องกับสมาชิกในพรรคประชาชนแห่งชาติบรูไนก่อความไม่สงบเพื่อต่อต้านการรวมตัวกับประเทศมาเลเซีย และถูกปราบปรามโดยการช่วยเหลือของทหารอังกฤษ	- กฎหมายควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินถูกประกาศใช้เพื่อควบคุมเหตุการณ์ความไม่สงบ และมีการต่ออายุทุกๆ ๒ ปีจนถึงปัจจุบัน - ออกกฎหมายให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศบรูไน
พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑)	- แก้ไขสนธิสัญญาระหว่างประเทศบรูไนและประเทศอังกฤษ เพิ่มอำนาจอธิปไตยให้ประเทศบรูไนมากขึ้น	- ประเทศบรูไนมีอำนาจเต็มที่ในการดูแลกิจการภายในประเทศ และประเทศอังกฤษยังคงไว้ซึ่งอำนาจทางการต่างประเทศ และป้องกันประเทศ

ระยะเวลา (ปี)	เหตุการณ์สำคัญ	วิวัฒนาการของกฎหมาย
พ.ศ. ๒๕๒๗ (ค.ศ. ๑๙๘๔)	- ประเทศบรูไนได้รับเอกราชเต็มที่ - รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขได้ถูกประกาศใช้ - สุลต่านองค์ปัจจุบันประกาศใช้อุดมการณ์แห่งชาติ คือ “ราชาธิปไตยอิสลามมลายู” (Melayu Islam Beraja หรือ “MIB”) ในการปกครองประเทศ	- ประเทศบรูไนมีอำนาจเต็มที่ในการดูแลกิจการโดยไม่ถูกควบคุมทางด้านใดๆ จากประเทศอังกฤษ - รัฐธรรมนูญถูกแก้ไขให้รวมศูนย์อำนาจไว้ที่สุลต่าน และพักการทำหน้าที่ของสถาบันที่ทำหน้าที่ในการร่างกฎหมายของรัฐสภา - ประชาชนทุกคนของประเทศบรูไนต้องเคารพและปฏิบัติตามอุดมการณ์แห่งชาติ “MIB” ที่สุลต่านนำมาใช้ปกครองประเทศประกอบด้วย - ภาษาและวัฒนธรรมมลายู - ศาสนาอิสลาม - การเมืองการปกครองในระบอบราชาธิปไตย
พ.ศ. ๒๕๕๗ (ค.ศ. ๒๐๑๔)	- ประกาศให้กฎหมายอาญาอิสลาม หรือกฎหมายชะรีอะฮ์ (ระยะแรก) มีผลบังคับใช้	- บังคับใช้กฎหมายอาญาอิสลาม หรือกฎหมายชะรีอะฮ์ ควบคู่กับกฎหมายอาญาทั่วไป

๑.๑.๒ ระบบกฎหมายของประเทศบรูไน

ระบบกฎหมายของประเทศบรูไนได้รับอิทธิพลหลักมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ (Common Law) และกฎหมายอิสลาม (Islamic Law) สำหรับอิทธิพลที่ได้รับจากกฎหมายอังกฤษนั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศบรูไนตกเป็นรัฐในอารักขาของประเทศอังกฤษ (Protectorate) ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. ๑๘๘๘) และกลายเป็นเขตปกครองของประเทศอังกฤษ (Residency) ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕)^{๑๕} ทำให้ประเทศบรูไนได้รับการพัฒนาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างระบบกฎหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาในประเทศบรูไน กฎหมายของประเทศบรูไนจึงประกอบไปด้วยกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายคอมมอนลอว์

^{๑๕} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๑.

โดยปัจจุบันกฎหมายคอมมอนลอว์ยังคงเป็นกฎหมายหลัก (Primary Source) ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดีในศาลแพ่ง (Civil Court) ของประเทศบรูไน^{๑๖} ทั้งนี้ศาลจะนำหลักพิจารณาคดีโดยอาศัยบรรทัดฐานจากคดีก่อน (Case Law and Precedent) มาใช้พิจารณาคดีในกรณีที่ไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้

ประเทศบรูไนมิได้ระบุถึงสถานะของกฎหมายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายของประเทศบรูไนไว้ ดังนั้น การที่ประเทศบรูไนจะนำกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ หรือสนธิสัญญา มาบังคับใช้ในประเทศนั้นจะต้องมีการออกกฎหมายภายในประเทศมารองรับกฎหมายระหว่างประเทศเสียก่อน^{๑๗}

สำหรับอิทธิพลที่ได้รับจากกฎหมายอิสลามนั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๑๙๐๓ (ค.ศ. ๑๓๖๐) เมื่อ ราชอาแว็ง อาลักเบตัตาร์ (Awang Alak Betatar) ได้เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาฮินดูมาเป็นศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนชื่อพระองค์เป็น สุลต่าน “มุฮัมหมัด ชาห์” (Muhammad Shah) ทำให้มีการนำกฎหมายอิสลามเข้ามารวมกับจารีตประเพณี วัฒนธรรม และโครงสร้างสังคมของชนพื้นเมืองในประเทศบรูไน^{๑๘} กฎหมายอิสลามที่ใช้ในประเทศบรูไนเป็นไปตามหลักกฎหมายชะรีอะฮ์ (Sharia Law) ซึ่งเป็นประมวลข้อกฎหมายที่มาจากหลักคำสอนของศาสนาและหลักนิติศาสตร์พื้นฐานของศาสนาอิสลาม โครงสร้างทางกฎหมายจะครอบคลุมวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลและสาธารณชนตลอดจนระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการดำเนินธุรกิจ ระบบการธนาคาร ระบบธุรกรรมหรือทำสัญญา ความสัมพันธ์ในครอบครัว หลักการอนามัย และปัญหาของสังคม ด้วยเหตุนี้บทบาทของหลักชะรีอะฮ์นั้นจึงมีอยู่ให้เห็นเสมอในพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของมุสลิมแต่ละคนตั้งแต่เกิดจนตาย^{๑๙} ดังนั้นหลักกฎหมายชะรีอะฮ์ได้นำมาใช้แทนหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหลายกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายลักษณะครอบครัว

๑.๑.๓ ศักดิ์และลำดับชั้นของกฎหมาย

กฎหมายของประเทศบรูไนมีศักดิ์และลำดับชั้นดังต่อไปนี้

- กฎหมายสูงสุดได้แก่ รัฐธรรมนูญ (The Constitution)
- กฎหมายหลัก (Primary Legislation) ได้แก่ ๑) บัญญัติกฎหมายที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation) ๒) กฎหมายอิสลาม (Islamic Laws)

^{๑๖} Ibid, p. ๓๐๕.

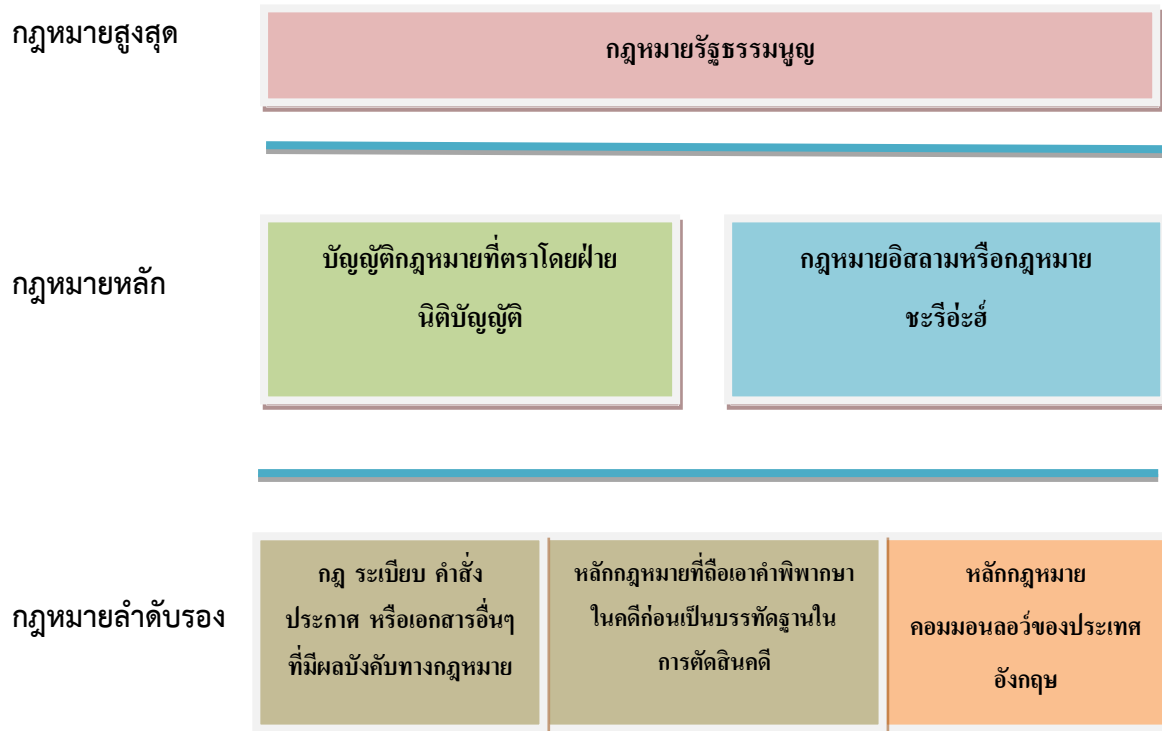
^{๑๗} Hao Duy Phan, Treaty-Making and the Status of Treaties in ASEAN Member States: An Overview, Workshop on the Promulgation of Laws and Regulations in ASEAN Member States, Jakarta, ๒๓-๒๔ April ๒๐๑๔.

^{๑๘} Ibid, p. ๓๐๑.

^{๑๙} สามารถ ทองเผื่อ, อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม, วารสารการเมืองการปกครอง กิจการสาธารณะ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ หน้า ๑๗๙-๑๘๐

- กฎหมายลำดับรอง (Subsidiary Legislation) ได้แก่ ๑) กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ หรือเอกสารอื่นๆ ที่มีผลบังคับทางกฎหมายและถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติกฎหมาย ซึ่งจะมีการตราออกมาใช้โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่ ๒) หลักกฎหมายที่ถือเอาคำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี (Judicial Precedent) และ ๓) หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ (Common Law of England)

ภาพที่ ๑: ลำดับศักดิ์กฎหมายบรูไน

๑) รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน (Constitution)

เนื่องจากบรูไนมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามรูปแบบของอิสลามมาเลย์ (Islamic-Malay) โดยอำนาจปกครองเด็ดขาดอยู่ที่สุลต่านคือเป็นทั้งประมุขของประเทศพร้อมๆ กับการเป็นประมุขทางศาสนา โดยที่สุลต่านเป็นผู้คัดเลือกคณะรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกภายในครอบครัวรวมทั้งคนใกล้ชิดของสุลต่าน^{๒๐}

^{๒๐} จรัญ มะลูลีม กิติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, ไทยกับโลกมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม, กรุงเทพฯ สถาบันเอเชียศึกษา, ๒๕๓๙, หน้า ๒๓๔

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ค.ศ. ๑๙๕๙ ซึ่งในขณะนั้น บรูไนอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยอังกฤษได้ให้สุลต่านโอมาร์ (Sultan Omar) เป็นผู้สืบทอดอำนาจ ปกครองโดยเด็ดขาดภายใต้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. ๑๙๕๙ นี้ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนถือเป็นกฎหมาย ที่มีลำดับศักดิ์สูงสุดในประเทศ และเป็นกฎหมายที่สะท้อนหลักการปกครองในระบอบกษัตริย์ของประเทศ บรูไน (Malay Islamic Monarchy)^{๒๑} ประเทศบรูไนปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกสามครั้งด้วยกัน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ และปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้อำนาจเด็ดขาดแก่สุลต่าน บรูไน (Prerogative Power) ในการดำเนินการเรื่องการบริการ (Executive) เรื่องการนิติบัญญัติ (Legislative) และเรื่องศาสนา (Religious) โดยสุลต่านบรูไนจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี^{๒๒} และผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพบรูไน^{๒๓} ในคราวเดียวกัน การดำรงตำแหน่งของสุลต่านบรูไน เป็นไปตามหลักการสืบราชสันตติวงศ์ และจะดำรงตำแหน่งจนสิ้นชีพิตักษัยยกเว้นมีการสละอำนาจ ประเทศบรูไนไม่มีระบบการแบ่งแยกอำนาจของรัฐ (Separation of Power) ในรัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อที่ ๘๔^{๒๔} กำหนดให้สุลต่านบรูไนมีอำนาจในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามที่เห็นสมควร และในข้อ ๘๕^{๒๕} ให้สุลต่านบรูไนมีอำนาจในการแก้ไข เพิ่มเติม หรือเพิกถอนบทบัญญัติใดๆ ในรัฐธรรมนูญได้ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญในข้อ ๘๔ (B)^{๒๖} ได้ให้ความคุ้มครองสุลต่านบรูไนจากเขตอำนาจศาลหรืออำนาจทางกฎหมายใดๆ^{๒๗} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนกำหนดให้ศาสนาประจำชาติคือศาสนาอิสลาม และกำหนดให้สุลต่าน

^{๒๑} ถ้อยคำจากการแถลงการณ์ (Royal Speech: *titah*) ในวาระวันประกาศอิสรภาพของประเทศบรูไน ปี ๒๕๒๗ สืบค้นได้ที่ <http://www.jpm.gov.bn> (เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗)

^{๒๒} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๔ (๑)(b) ระบุว่า “Executive authority and principal officers (๑B) His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan shall be the Supreme Commander of the Royal Brunei Armed Forces.”

^{๒๓} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๔ (๑)(b) ระบุว่า “His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan shall be the Supreme Commander of the Royal Brunei Armed Forces.”

^{๒๔} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๘๔ (๑) และ (๒) ระบุว่า “The Government shall be regulated in accordance with the provisions of this Constitution, and the form of the Government shall not be altered save in pursuance of the power conferred by Article ๘๕.” (๒) Nothing in this Constitution shall be deemed to derogate from the prerogative powers and jurisdiction of His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan and, for the avoidance of doubt, it is declared that His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan retains the power to make laws and to proclaim a further Part or Parts of the law of this Constitution as to His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan from time to time may seem expedient.”

^{๒๕} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๘๕ ระบุว่า “Amendment of Constitution. (๑) His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan may, by Proclamation, amend, add to or revoke any of the provisions of this Constitution including this Article; and this Constitution shall not otherwise be amended, added to or revoked.”

^{๒๖} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๘๔ B ระบุว่า “(๑) His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan can do no wrong in either his personal or any official capacity....”

^{๒๗} นักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตว่า จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี ๒๕๔๗ ทำให้ผลของรัฐธรรมนูญมิได้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่เป็นการ ยกย่องสุลต่านให้มีฐานะเป็นบรรทัดฐานสูงสุด หรือ Grundnorm อ้างอิงไว้ใน Tsun Hang Tey, ‘Brunei’s Revamped Constitution’, Australian Journal of Asian Law, Vol. ๙, no. ๒, ๒๐๐๗, p. ๒๖๔.

เป็นผู้นำทางศาสนาของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนอนุญาตให้มีการนับถือศาสนาอื่นๆ ได้ตราบทว่า
ที่การปฏิบัติตามศาสนาอื่นๆ นั้นเป็นไปโดยสงบและสันติ^{๒๘}

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนจัดตั้งสภา (Councils) เพื่อครอบคลุมการดำเนินงานของประเทศ
ในเรื่องต่างๆ ประกอบไปด้วยสภารัฐมนตรี (Council of Ministers) สภาองคมนตรี (Privy Council)
สภาผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน (Council of Regency) สภาศาสนา (Religious Council) สภาจารีตประเพณี
และขนบธรรมเนียม (Adat Istiadat Council) และสภานิติบัญญัติ (Legislative Council) สภาแต่ละแห่ง
มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ สภารัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารประเทศ^{๒๙} กฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีทุกคนต้องเป็น
ผู้ที่มีเชื้อสายมลายู (Malay Race) และต้องนับถือศาสนาอิสลาม^{๓๐} สภาองคมนตรีมีหน้าที่ดำเนินงาน
ตามคำแนะนำของสุลต่านในการแก้ไขหรือเพิกถอนรัฐธรรมนูญ^{๓๑} สภาผู้สำเร็จราชการแผ่นดินมีบทบาท
ในการกำหนดการสืบราชสันตติวงศ์ในกรณีที่มีความจำเป็น^{๓๒} สภาศาสนามีหน้าที่ให้คำปรึกษาสุลต่าน
ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา^{๓๓} สภาจารีตประเพณีและขนบธรรมเนียมมีหน้าที่ให้คำปรึกษา
ในเรื่องขนบธรรมเนียมของประเทศ^{๓๔} และสภานิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่ในการออกกฎหมายและเป็นที่ปรึกษา
ทางกฎหมายของประเทศ^{๓๕}

^{๒๘} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๓ (๒) ระบุว่า “Official religion of Brunei Darussalam and religious observance. (๒) The Head of the official religion of Brunei Darussalam shall be His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan.”

^{๒๙} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน บทที่ ๕ เรื่องการดำเนินงานของสภา (Councils of Ministers)

^{๓๐} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๔ (๕) ระบุว่า “The appointment of Ministers and Deputy Ministers shall be made from among the Malay race professing the Islamic Religion, save where His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan otherwise decides.”

^{๓๑} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน บทที่ ๔ เรื่อง Privy Council: Establishment of Privy Council

^{๓๒} หลักการสืบราชสันตติวงศ์บัญญัติอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน และประกาศกฎการสืบราชสันตติวงศ์ปี พ.ศ.๒๕๐๒ สภาผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสามารถประกาศการสืบราชสันตติวงศ์แทนสุลต่านได้ หากสุลต่านมีพระชนมายุต่ำกว่า ๑๘ ปีในวันที่ขึ้นครองราชย์

^{๓๓} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน บทที่ ๒ ข้อที่ ๓ ระบุว่า

“(๑) The official religion of Brunei Darussalam shall be the Islamic religion provided that all other religions may be practised in peace and harmony by the persons professing them.

(๒) The Head of the official religion of Brunei Darussalam shall be His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan.

(๓) The Religious Council shall be the authority responsible for advising His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan on all matters relating to the Islamic Religion.”

(๔) For the purpose of this Article, His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan may, after consultation with the Religious Council, but not necessarily in accordance with the advice of that Council, make laws in respect of matters relating to the Islamic Religion.”

^{๓๔} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน บทที่ ๒ ข้อที่ ๓ A (๑) ระบุว่า “There shall be established a Majlis Mesyuarat Adat Istiadat (to be known in English as the Adat Istiadat Council) which shall consist of a Chairman and other members, all of whom shall be appointed by His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan and hold office during His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan’s pleasure.”

^{๓๕} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน บทที่ ๖ เรื่อง Legislative Council: Establishment of Legislative Council

๒) กฎหมายหลัก (Primary Legislation)

๒.๑) บัญญัติกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation)^{๓๖}

กฎหมายหลักที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติประกอบไปด้วยกฎหมายสามประเภทคือ (ก) พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นประกาศอิสรภาพของประเทศ (ตามกฎหมายประเทศบรูไนเรียกว่า Enactments) (ข) พระราชบัญญัติ (Act) และ (ค) พระราชกำหนด (Order) ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีการรวบรวมบัญญัติกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นเล่ม เรียกว่า “กฎหมายแห่งประเทศบรูไน (Laws of Brunei)”

พระราชกำหนด (Order) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในภาวะฉุกเฉิน โดยที่สุลต่านมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตราพระราชกำหนดใดๆ ออกมายำเป็น^{๓๗} พระราชกำหนดจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติในการตราเป็นกฎหมาย ซึ่งก่อนที่จะตราเป็นกฎหมายได้จะต้องส่งให้สุลต่านให้การรับรองพระราชกำหนดที่ได้รับการรับรองโดยสุลต่านแล้วจะลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา (Government Gazette) ให้มีผลบังคับใช้ ณ วันที่สุลต่านให้การรับรอง

นอกจากพระราชบัญญัติ (Act) และพระราชกำหนด (Order) จะถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายในประเทศบรูไนแล้ว ตราสารดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายประเทศบรูไนด้วย ได้แก่ (ก) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือระหว่างบรูไนดารุสซารามและสหราชอาณาจักร ลงวันที่ ๗ มกราคม ค.ศ. ๑๙๗๙^{๓๘} (ข) ประกาศเขตไหล่ทวีป ค.ศ. ๑๙๕๔^{๓๙} (ค) พระราชกำหนดเรื่องเขตแดนบอร์เนียวส่วนเหนือ ค.ศ. ๑๙๕๘^{๔๐} และ (ง) พระราชกำหนดเรื่องเขตแดนซาราวัก ค.ศ. ๑๙๕๘^{๔๑}

^{๓๖} ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงกฎหมายหลักฉบับสมบูรณ์ของประเทศบรูไนซึ่งจัดทำเป็นภาษาอังกฤษได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานอัยการสูงสุดบรูไน <http://www.agc.gov.bn> โดยเข้าไปที่ Legislation On-Line

^{๓๗} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๘๓ (๓) ระบุว่า “When a Proclamation of Emergency has been made and so long as such Proclamation is in force, His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan may make any Orders whatsoever which he considers desirable in the public interest; and may prescribe penalties which may be imposed for any offence against any such Order; and may provide for the trial by any court of persons charged with such offences.”

^{๓๘} Treaty of Friendship and Co-operation between Brunei Darussalam and the United Kingdom ๑๙๗๙.

^{๓๙} The Continental Shelf Proclamation ๑๙๕๔.

^{๔๐} The North Borneo (Definition of Boundaries) Order in Council ๑๙๕๘.

^{๔๑} The Sarawak (Definition of Boundaries) Order in Council ๑๙๕๘.

๒.๒) กฎหมายอิสลาม (Islamic Law)

กฎหมายอิสลามของประเทศบรูไน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากฎหมายชะรีอะฮ์เป็นกฎหมายของศาสนาอิสลามซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน (Quran) ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสนทูตมุฮัมมัดพูด กระทำ หรือยอมรับ (Sunnah) และหลักกฎหมายของศาสนาอิสลามอื่นๆ กฎหมายชะรีอะฮ์มีขอบเขตกว้างกว่ากฎหมายธรรมดาเนื่องจากศาสนาระบุให้กฎหมายชะรีอะฮ์ครอบคลุมพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์และผู้สร้างมนุษย์^{๔๒}

ต้นแบบกฎหมายชะรีอะฮ์ของประเทศบรูไนเป็นการผสมผสานระหว่างอิทธิพลของกฎหมายอิสลามจากมลายู (Malays) และจารีตประเพณีของคนท้องถิ่น (Adat)^{๔๓} ที่มีอยู่ก่อนการเข้ามาของมลายู ดังนั้นกฎหมายอิสลามที่ใช้ในประเทศบรูไนจะมีความแตกต่างจากประเทศกลุ่มอิสลามอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กฎหมายจารีตประเพณีของชุมชนท้องถิ่นจึงมีรากฐานอยู่ในประเทศบรูไนมาช้านาน และมักจะใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในท้องถิ่นสำหรับชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีเชื้อสายมลายู^{๔๔}

ในปัจจุบัน ประเทศบรูไนมีการใช้กฎหมายจารีตประเพณีในเรื่องการแบ่งแยกสินสมรส (harta sepencarian) ที่มีรากฐานมาจากการปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน โดยข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องนี้จะมีการดำเนินคดีในศาลชะรีอะฮ์ (Syariah Courts) นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีการรับรองกฎหมายจารีตประเพณีจีนในเรื่องการแต่งงาน โดยให้มีการจดทะเบียนแต่งงานตามจารีตประเพณีจีนได้^{๔๕} โดยศาลยุติธรรมจะมีอำนาจในการดำเนินคดีถ้าหากเกิดข้อพิพาทในเรื่องความสมบูรณ์ของการแต่งงานตามประเพณีจีน

กฎหมายจารีตประเพณีจึงถือได้ว่าเป็นที่มาที่สำคัญของกฎหมายชะรีอะฮ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว มรดก หรือเรื่องอื่นๆ แต่นอกเหนือจากกฎหมายชะรีอะฮ์แล้วกฎหมายลายลักษณ์อักษรของบรูไนในปัจจุบัน (ที่ไม่ใช่กฎหมายชะรีอะฮ์) ปรากฏรากฐานจากกฎหมายจารีตประเพณีท้องถิ่นน้อยมาก คงมีแต่เพียงเรื่องการรับรองความสมบูรณ์ของการแต่งงานตามประเพณีจีนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเท่านั้นที่ได้รับอิทธิพลมาจากจารีตประเพณีท้องถิ่น

^{๔๒} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๖.

^{๔๓} Michael Barry Hooker, *A Concise Legal History of South-East Asia*, Clarendon Press, Oxford, ๑๙๗๘, ๔๙-๕๑.

^{๔๔} Kartindo Academia, Brunei Factbook, Excerpt-Location: Southeastern Asia, bordering the South China Sea and Malaysia, p. ๑๑๒.

^{๔๕} Chinese Marriage Act, Cap ๑๒๖ (๑๙๘๙). Article ๒ ระบุว่า “in this Act and any rules made thereunder — “Chinese marriage” means a marriage contracted according to established Chinese law or custom and include a marriage constituted by the marital intercourse of persons betrothed according to such law or custom.”

Article ๔ ระบุว่า “every Chinese marriage contracted within Brunei Darussalam shall be registered within one month with the Registrar of the district in which the husband resides...”

ในปัจจุบัน กฎหมายชะรีอะฮ์ใช้บังคับกับชาวมุสลิมสำหรับความผิดดังต่อไปนี้ ความผิดอาญา (เช่น ความผิดเกี่ยวกับการฆ่าคน การข่มขืน และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เป็นต้น)^{๔๖} ความผิดที่เกิดจากการละเมิดศาสนาอิสลาม^{๔๗} ความผิดเรื่องครอบครัว^{๔๘} ความผิดเรื่องมรดก^{๔๙} และความผิดฐานการผิดพันระทางศาสนา เช่นการละเมิดพิธีถือศีลอด หรือการกระทำขัดกับหลักฮาลาล^{๕๐} ความผิดเหล่านี้จะสามารถลงโทษได้โดยคำพิพากษาจากศาลชะรีอะฮ์ (Syariah Courts)^{๕๑} เท่านั้นโดย State Mufti ซึ่งเป็นประธานของสภากฎหมายและศาสนาอิสลาม (Legal Committee of the Religious Council) จะเป็นผู้มีอำนาจในการใช้บังคับกฎหมายชะรีอะฮ์ และ State Mufti ยังเป็นผู้ออก fatawa หรือกฎหมายซึ่งชาวมุสลิมในประเทศบรูไนนั้นจะต้องผูกพันปฏิบัติตาม^{๕๒}

จากการประกาศใช้พระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม (The Syariah Penal Code Order ๒๐๑๓) ผู้ที่กระทำความผิดจะต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาดด้วยวิธีการลงโทษแบบดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น โทษของการลักทรัพย์คือการตัดมือ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศ การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส หรือเป็นพวก รักร่วมเพศจะถูกมัดกับหลักและให้สาธารณชนรุมขว้างปาหินใส่จนกว่าจะถึงแก่ความตาย การดื่มสุรา มีโทษเชี่ยน ๔๐ ครั้งหากผู้กระทำความผิดนั้นเป็นมุสลิม แต่หากมิใช่เป็นมุสลิม การดื่มสุราในที่สาธารณะ จะมีโทษแค่ปรับเท่านั้น รัฐบาลบรูไนประกาศว่าตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๕ กฎหมายชะรีอะฮ์ จะมีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งหากบรูไนบังคับใช้กฎหมายชะรีอะฮ์อย่างเต็มรูปแบบได้ตามที่กำหนด ก็จะเป็นประเทศมุสลิมประเทศแรกในโลกที่มีการบังคับใช้กฎหมายนี้ได้อย่างเต็มรูปแบบ^{๕๓}

การบังคับใช้กฎหมายชะรีอะฮ์ของประเทศบรูไนถือเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปประเทศให้เป็นมุสลิม เครื่องศาสนามากขึ้น โดยการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวนี้มีได้วันเกรงต่อการกล่าวโจมตีจากประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชาติตะวันตก ทั้งนี้ ที่ปรึกษากฎหมายภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของคณะกรรมการยุติธรรมภายใต้สหประชาชาติฝ่ายสิทธิมนุษยชนได้แสดงความเห็นว่าโทษประหารชีวิต ในหลายลักษณะความผิดตามบทกฎหมายนี้ถือเป็นการทรมานภายใต้เจตนารมณ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ^{๕๔}

^{๔๖} The Syariah Penal Code Order (๒๐๑๓).

^{๔๗} The Religious Council and Kadis Courts Act, Cap ๓๗ (๑๙๘๔).

^{๔๘} The Emergency (Islamic Family Law) Order (๑๙๙๙), and the Islamic Adoption of Children Order (๒๐๐๑).

^{๔๙} The Emergency (Islamic Family Law) Order (๑๙๙๙).

^{๕๐} The Halal Meat Act, Cap ๑๘๓ (๑๙๙๙).

^{๕๑} The Syariah Courts Act, Cap ๑๘๔ (๑๙๙๙), and the Syariah Court Evidence Order (๒๐๐๑).

^{๕๒} E. Ann Black, Gary F. Bell, see n. ๒, p.๓๐๖.

^{๕๓} สามารถ ทองเผื่อ, อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม, วารสารการเมืองการปกครอง กิจการสาธารณะ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ หน้า ๑๘๓

^{๕๔} Stuart Grudgings, Brunei adopts sharia law, others in region consider it, Reuters, available at <http://uk.reuters.com/article/๒๐๑๔/๐๔/๒๙/uk-brunei-sharia-idUKKBN0DF๑U๓๒๐๑๔๐๔๒๙> (accessed on ๑๐ November ๒๐๑๔).

การที่บรูไนซึ่งได้ชื่อว่าเป็นประเทศมุสลิมสายกลางมาโดยตลอดได้ประกาศใช้กฎหมายชะรีอะฮ์แบบเคร่งครัดแทนที่ระบบกฎหมายแบบอังกฤษผสมกับกฎหมายอิสลามแบบเดิมที่ใช้บังคับกันมาตั้งแต่การประกาศเอกราชจากอังกฤษ จึงเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง^{๕๕} โดยนักวิชาการบางท่านเห็นว่ากฎหมายชะรีอะฮ์นี้ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่รักสงบแบบมาเลย์แต่เดิมที่ชาวบรูไนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบมา อย่างไรก็ตาม ในพระราชดำรัสขององค์สุลต่านแห่งบรูไนในพิธีประกาศบังคับใช้กฎหมายอาญาอิสลามเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๔ (จดหมายข่าวบันดาร์ฯ Vol.๕ / ๒๐๑๔) มีใจความตอนหนึ่งกล่าวว่า “การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นการฟื้นฟูกฎหมายอาญาอิสลาม ซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีการบังคับใช้มาแล้วในบรูไนเมื่อหลายศตวรรษที่ผ่านมาและเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะต้องทำให้มีการบังคับใช้กฎหมายของอัลลอฮ์จึงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งใจดำเนินการเพื่ออัลลอฮ์โดยไม่ลังเลใจ” นอกจากนี้ องค์สุลต่านยังมีพระราชดำรัสต่อประเด็นเสียงวิจารณ์จากสื่อต่างชาติและกลุ่มสิทธิมนุษยชนว่าบรูไนไม่เคยมองต่างชาติในแง่ลบต่อการกระทำใดๆ เพราะถือเป็นสิทธิในการเลือกและบรูไนมิได้คาดหวังที่จะให้ผู้อื่นยอมรับและเห็นด้วยกับบรูไน แต่ผู้อื่นก็ควรเคารพในการเลือกบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวดังที่บรูไนเองให้ความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น การบังคับใช้กฎหมายอาญาอิสลามเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ซึ่งถือเป็นที่สุดไม่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่นใด ทั้งนี้ สุลต่านทรงยินดีที่ประชาชนชาวบรูไนให้การสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอาญาอิสลามในบรูไน

๓) กฎหมายลำดับรอง (Subsidiary Legislation)

๓.๑) กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ หรือเอกสารอื่นๆ

กฎหมายลำดับรอง ได้แก่ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ หรือเอกสารอื่นๆ ที่มีผลบังคับทางกฎหมาย และถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติกฎหมาย ซึ่งจะมีการตราออกมาใช้โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่^{๕๖} อำนาจในการตรากฎหมายลำดับรองระบุไว้ใน มาตรา ๑๓ แห่ง Interpretation and General Clauses Act (หมวด ๔)^{๕๗} และในมาตรา ๑๖^{๕๘} ซึ่งบัญญัติว่ากฎหมายลำดับรองจะต้องถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^{๕๕} The Sydney Morning Herald, Australia to question Brunei over stoning laws before trade talks, available at <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/australia-to-question-brunei-over-stoning-laws-before-trade-talks-20140625-zsqd1h.html> (accessed on ๙ November ๒๐๑๔).

^{๕๖} Interpretation and General Clauses Act, Cap ๔.

^{๕๗} Interpretation and General Clauses Act, Cap ๔ Section ๑๓ ในเรื่อง Powers included in authority to make subsidiary legislation ระบุว่า “The following provisions shall apply to subsidiary legislation — (a) authority to make subsidiary legislation shall include — (i) authority to provide that a contravention thereof shall be punishable by imprisonment for such term, not exceeding ๖ months, or with such fine not exceeding \$๑๐,๐๐๐ , or by both such fine and imprisonment, as may be specified in the subsidiary legislation...”

ทั้งพระราชกำหนดและกฎหมายลำดับรองสามารถได้รับการยกระดับขึ้นเป็นพระราชบัญญัติได้ด้วยคำสั่งของสำนักอัยการสูงสุด โดยพระราชบัญญัติทบทวนกฎหมาย (The Law Revision Act ๒๐๐๑) กำหนดให้มีการทบทวนกฎหมายต่างๆ ที่ลงประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาหลังจากวันที่ ๑ มกราคม ของทุกปี เพื่อที่จะแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะนำกฎหมายที่ได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขเข้ามาผนวกอยู่ใน “กฎหมายแห่งประเทศบรูไน (Laws of Brunei)” ในฐานะพระราชบัญญัติต่อไป^{๕๙}

๓.๒) หลักกฎหมายที่ถือเอาคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐาน (Judicial Precedent)

ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรระบุไว้โดยชัดแจ้ง ศาลบรูไนสามารถนำหลักกฎหมายที่ถือเอาคำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี มาใช้ในการพิจารณาคดี ซึ่งหลักนี้จะมีผลให้คำตัดสินในศาลที่สูงกว่าผูกพันคำตัดสินของศาลชั้นต่ำกว่า คดีความที่พิจารณาในประเทศบรูไนจะถูกรวบรวมเป็นฉบับรายปีเรียกว่า คำพิพากษาของบรูไนดารุสซาลาม (Judgments of Brunei Darussalam) เพื่อใช้ในการเป็นบรรทัดฐานเพื่อพิจารณาคดีของศาลในประเทศบรูไน^{๖๐}

ข้อดีของหลักกฎหมายที่ถือเอาคำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี คือการที่ศาลสามารถยืดหยุ่นในการพิจารณาคดีในครั้งก่อนมาปรับใช้กับปัญหาที่ไม่มีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรระบุไว้ชัดเจน แต่ในบางโอกาสการใช้หลักศาลที่สูงกว่ามีผลผูกพันศาลที่ต่ำกว่าอาจทำให้ศาลที่ต่ำกว่าจะต้องถูกผูกพันโดยคำพิพากษาศาลที่สูงกว่าจึงไม่สามารถตัดสินเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการอุทธรณ์มากขึ้น

ศาลบรูไนสามารถนำคำตัดสินจากศาลประเทศอื่นๆ ที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์มาประกอบการพิจารณาคดีด้วย อาทิเช่น คำตัดสินจากศาลประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ แต่คำตัดสินจากศาลประเทศอื่นๆ ที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์จะใช้เพียงแค่เป็นการประกอบการพิจารณาคดีเท่านั้น ศาลบรูไนไม่จำเป็นต้องผูกพันตามคำตัดสินเหล่านี้

^{๕๘} Interpretation and General Clauses Act, Cap ๔ Section ๑๖ ระบุว่า “Power to make subsidiary legislation shall, unless another method of publication is authorised, be deemed to include a direction to publish it in the Gazette and, without prejudice to the provisions of sections ๑๕ and ๑๘, a direction that it shall come into operation on the date of its publication....”

^{๕๙} ASEAN Law Association, see n. ๔, p. ๒.

^{๖๐} Ibid.

๓.๓) คอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ (Common Law of England)

กฎหมาย Courts Enactment ในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ (ค.ศ. ๑๙๐๖) ได้นำระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และหลักแห่งความเที่ยงธรรม (Common Law and Equity) ของประเทศอังกฤษเข้ามาในประเทศบรูไน^{๖๑} ดังนั้น กฎหมายของประเทศอังกฤษสามารถนำมาพิจารณาคดีได้ในศาลประเทศบรูไน^{๖๒} ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ปรากฏรากฐานในพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายของประเทศบรูไน (Application of Law Act ๑๙๕๑) ซึ่งระบุว่าคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษและหลักแห่งความเที่ยงธรรม รวมถึงบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ ซึ่งใช้เป็นการทั่วไปที่มีผลบังคับใช้ในประเทศอังกฤษ ณ ขณะที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้สามารถมีผลบังคับใช้ในประเทศบรูไนด้วย^{๖๓} อย่างไรก็ตาม การใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ หลักความเที่ยงธรรม และบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ ซึ่งใช้เป็นการทั่วไปที่มีผลบังคับใช้ในประเทศอังกฤษนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของชาวบรูไน และขนบธรรมเนียมของประเทศ^{๖๔}

ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายหลักในประเทศบรูไนในการพิจารณาคดีในศาล^{๖๕} โดยนำหลักการใช้คำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี (Stare decisis) และหลักคำตัดสินในศาลที่สูงกว่าย่อมผูกพันคำตัดสินของศาลชั้นต่ำกว่ามาใช้ นอกจากนี้ ศาลบรูไนยังสามารถนำคำตัดสินจากศาลประเทศอื่นๆ ที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์มาประกอบการพิจารณาคดีด้วย อาทิเช่น คำตัดสินจากศาลประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบวิชาชีพกฎหมายอนุญาตให้ทนายความจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์สามารถเข้ามาว่าความในประเทศบรูไนได้^{๖๖}

ประเทศบรูไนมีธรรมเนียมในการเชิญผู้พิพากษาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มานั่งพิจารณาคดี^{๖๗} ยกตัวอย่างเช่น ศาลบรูไนเชิญผู้พิพากษาจากศาลที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษ และฮ่องกงมาเป็นผู้พิพากษาประจำศาลในศาลสูง (High Court) และศาลอุทธรณ์^{๖๘}

^{๖๑}Ibid at p. ๔.

^{๖๒} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๕.

^{๖๓} วันประกาศใช้พระราชบัญญัติการใช้กฎหมายของประเทศบรูไน (Application of Law Act ๑๙๕๑) คือวันที่ ๒๕ เมษายน ค.ศ. ๑๙๕๑

^{๖๔} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๕.

^{๖๕} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๕.

^{๖๖} Laws of Brunei, Chapter ๑๓๒, Legal Profession Act, Part II, Admission of Advocates and Solicitors, Qualifications and procedure for admission ระบุว่า “...(๓) A person who is not, on the date of his petition for admission, either a citizen of Brunei Darussalam or a permanent resident, shall only apply for admission if, in addition to satisfying the requirements of subsection (๑), he has been in active practice in any part of the United Kingdom, in Singapore, in any part of Malaysia, in any Australian State or Territory or in any other country or territory or part of a country or territory in the Commonwealth designated by the Attorney General by notice in the Gazette for at least ๗ years immediately preceding such application.”

^{๖๗} อดีตประธานศาลอุทธรณ์ของประเทศบรูไนคือ Judge Noel Power จากประเทศออสเตรเลีย

^{๖๘} International Business Publication, Brunei Company Laws and Regulations Handbook, United States, ๒๐๐๘, p. ๒๐.

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาในประเทศบรูไนเองส่วนมากได้รับการศึกษาและได้รับคุณสมบัติการเป็นผู้พิพากษา (professional qualifications) จากประเทศอังกฤษ จึงมีความคุ้นเคยกับระบบการตัดสินคดีในศาลที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์เป็นอย่างดี^{๖๙}

๔) การปรับใช้กฎหมายตามลำดับศักดิ์ของประเทศบรูไน

แนวทางการพิจารณาคดีของศาลบรูไนจะยึดกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร (กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายหลัก และกฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ หรือเอกสารอื่นๆ ที่มีผลบังคับทางกฎหมาย) โดยที่กฎหมายทั้งหมด (ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร) จะขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้^{๗๐}

หากไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรระบุไว้ชัดเจนในเรื่องใด ศาลบรูไนสามารถนำกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ (Common law) ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้ในประเทศอังกฤษ และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร อาทิเช่น ความเที่ยงธรรม (Equity) หลักกฎหมายที่ถือเอาคำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี (Judicial Precedent) มาใช้บังคับในบรูไนได้เช่นกัน แต่จะนำมาใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดกับธรรมเนียมปฏิบัติในท้องถิ่นของประเทศบรูไน^{๗๑}

ในส่วนของกฎหมายชะรีอะฮ์นั้น เมื่อมีการประกาศใช้พระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม (The Syariah Penal Code Order ๒๐๑๓) เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ศาลชะรีอะฮ์จึงมีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับการฆ่า ช่มชู้ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ซึ่งเดิมเคยอยู่ภายใต้การพิจารณาของศาลอาญาภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา (The Penal Code)^{๗๒} ดังนั้นในขณะนี้ บรูไนจึงมีกระบวนการพิจารณาทางอาญาซึ่งใช้ทั้งประมวลกฎหมายอาญา (The Penal Code) และพระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม (The Syariah Penal Code Order ๒๐๑๓) ในขณะเดียวกัน

การพิจารณาว่าคดีอาญาประเภทไหนจะเข้าไปสู่กระบวนการพิจารณาภายใต้ประมวลกฎหมายอาญาเดิม หรือพระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลามฉบับใหม่ อยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในปัจจุบัน

^{๖๙} Oxford Business Group, The Report: Brunei Darussalam, Brunei, ๒๐๑๓, p. ๑๙๕.

^{๗๐} ASEAN Law Association, see n. ๔, p. ๔.

^{๗๑} Application of Laws Act Section ๒ ระบุไว้ว่า “Subject to the provisions of this Act and save in so far as other provision has been or may hereafter be made by any written law in force in Brunei Darussalam, the common law of England and the doctrines of equity, together with statutes of general application, as administered or in force in England at the commencement of this Act, shall be in force in Brunei Darussalam provided that the said common law, doctrines of equity and statutes of general application shall be in force in Brunei Darussalam so far only as the circumstances of Brunei Darussalam and of its inhabitants permit and subject to such qualifications as local circumstances and customs render necessary.”

^{๗๒} The Penal Code, Cap ๒๒ (๒๐๐๑).

แนวทางการกำหนดว่าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะมีวิธีการในการเลือกดำเนินข้อกล่าวหาอย่างไร และในเขตอำนาจศาลใดยังไม่เป็นที่ปรากฏแน่นอน^{๗๓}

๑.๑.๔ กระบวนการยุติธรรมและระบบศาล

๑) กระบวนการยุติธรรม

ประเทศบรูไนไม่มีกระทรวงยุติธรรม ดังนั้นงานยุติธรรมจึงถูกแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานอัยการสูงสุดมีหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งหมด แก่รัฐบาลทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา และตรวจสอบร่างกฎหมาย ส่วนกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้ดูแลการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

๑.๑) ภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีทางอาญาในขั้นตอนแรกจะเป็นหน้าที่ของตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อส่งต่อไปให้พนักงานอัยการดำเนินการสืบสวนสอบสวน ก่อนที่จะตัดสินใจว่าคดีมีมูลเพียงพอที่จะส่งต่อไปให้ศาลพิจารณาคดีต่อไป อัตราการเกิดอาชญากรรม (Crime Rate) ของประเทศบรูไนถูกจัดอันดับว่าเป็นประเทศที่เกิดอาชญากรรมในระดับปานกลาง (Medium)^{๗๔} โดยอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะไม่รุนแรง อาทิเช่น การลักขโมย เป็นต้น อัตราการเกิดขึ้นของอาชญากรรมจะเพิ่มสูงขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม และเดือนธันวาคม เนื่องจากเป็นเดือนที่มีวันหยุดจำนวนมากและเป็นช่วงโรงเรียนปิดภาคเรียน^{๗๕} เจ้าหน้าที่ตำรวจของบรูไนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในการจับกุมผู้ร้ายโดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้เวลาไม่เกิน ๓๐ นาทีในการไปถึงจุดเกิดเหตุหลังจากที่ได้รับแจ้งความ^{๗๖}

^{๗๓} Oxford Business Group, Dual track: Common and sharia law systems are both in operation in the Sultanate, <http://www.oxfordbusinessgroup.com/overview/dual-track-common-and-sharia-law-systems-are-both-operation-sultanate>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๗๔} จัดลำดับโดย The Overseas Security Advisory Council (OSAC), United Department of States (๒๐๑๒) เข้าถึงได้ที่ <https://www.osac.gov/pages/AboutUs.aspx> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘)

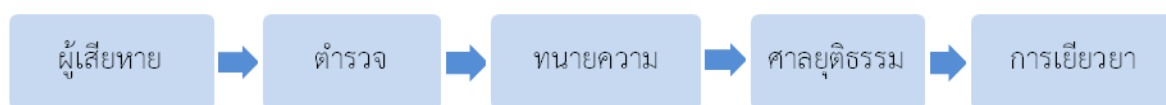
^{๗๕} ibid

^{๗๖} ibid

๑.๒) ภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

ข้อพิพาททางแพ่งส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการผิดสัญญา หรือการเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างคู่กรณีที่เป็นเอกชนทั้งคู่ ในชั้นเริ่มต้น ผู้เสียหายจะต้องจ้างทนายความในการฟ้องคดีต่อศาล โดยกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินคดีในทางแพ่งนั้นจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของศาลฎีกา (Supreme Court Rules) ซึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องประเภทของคดีที่จะรับพิจารณาชั้นตอน และกระบวนการพิจารณาแบบฟอร์มและเอกสารในการดำเนินคดี เป็นต้น

ภาพที่ ๒: กระบวนการเรียกร้องความยุติธรรมของประเทศบรูไน

๑.๓) องค์กรในกระบวนการยุติธรรมของประเทศบรูไน

๑) สำนักงานตำรวจแห่งชาติบรูไน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติบรูไนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๑ โดยมีหน้าที่หลักในการจับกุมผู้กระทำความผิดและพิจารณาการส่งฟ้องเพื่อดำเนินคดีต่อไป นอกเหนือจากหน้าที่หลักในการจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ในอดีตตำรวจบรูไนยังมีหน้าที่ในการให้บริการอื่นๆ เช่นการดับเพลิง การคุมตัวนักโทษในเรือนจำ การตรวจคนเข้าเมือง การจดทะเบียนยานพาหนะ และการออกใบอนุญาตต่างๆ

๒) สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ

สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติมีบทบาทและหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงในประเทศ โดยมีพระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติ ค.ศ. ๑๙๘๓ ให้อำนาจในการจับกุมและกักกันผู้ต้องสงสัยที่กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ เช่นการล้มล้างการปกครอง การก่อตั้งองค์กรอาชญากรรม

และความผิดอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ^{๗๗} พระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติฯ ให้อำนาจรัฐบาลในการกักกันผู้ต้องสงสัยที่กระทำความผิดต่อความมั่นคงโดยไม่มีการพิจารณาคดี (Detention without trial) เป็นระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี แต่สามารถต่อระยะเวลาได้โดยการอนุมัติของสุลต่าน^{๗๘} นอกจากนี้ กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติฯ ยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับมอบหมายในการจับกุมบุคคลใดๆ ที่เชื่อว่าจะได้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงโดยไม่ต้องมีหมายจับ^{๗๙}

๓) สำนักงานอัยการสูงสุด (Attorney General's Chambers)

อัยการสูงสุดมีหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งหมดแก่รัฐบาลทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา^{๘๐} นอกจากนี้ อัยการสูงสุดเป็นพนักงานอัยการซึ่งมีสิทธิเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญในการที่จะสั่งให้ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการกระบวนการทางอาญา^{๘๑} นอกเหนือจากหน้าที่หลักข้างต้นแล้ว อัยการสูงสุดยังมีหน้าที่อื่นๆ ดังต่อไปนี้^{๘๒}

- ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่รัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ตลอดจนรัฐวิสาหกิจ
- ร่างและตรวจสอบสัญญาและเอกสารทางกฎหมายในนามของรัฐบาล
- ดำเนินการฟ้องร้องคดีแพ่งในนามของรัฐบาล

^{๗๗} Internal Security Act, Cap ๑๓๓, Objective (๑๙๘๓) ระบุว่า “An Act to provide for the internal security of Brunei Darussalam, preventive detention, the prevention of subversion, the suppression of organised violence against persons and property in specific areas of Brunei Darussalam, and for matters incidental thereto.”

^{๗๘} Internal Security Act, Cap ๑๓๓, Article ๓ ระบุว่า “If His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan is satisfied with respect to any person that, in order to prevent that person from acting in any manner prejudicial to the security of Brunei Darussalam or any part thereof ... , the Minister* shall make an order directing that such person be detained for any period not exceeding ๒ years...”

^{๗๙} Internal Security Act, Cap ๑๓๓, Article ๑๘ ระบุว่า “Any officer or person authorised to exercise the powers of entry or investigation under section ๑๗ may, without warrant and with or without assistance, enter any premises...”

Article ๑๙ ระบุว่า “Any officer or person authorised to exercise the powers of entry or investigation ... may seize any document or other thing in respect of which he reasonably believes an offence to have been committed under this Chapter...”

^{๘๐} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๘๑ ระบุว่า “(๑) There shall be an Attorney General who shall be appointed by His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan by notification published in the Gazette (๒) The Attorney General shall advise on all legal matters connected with the affairs of Brunei Darussalam referred to him by His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan or by the Government..”

^{๘๑} รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน ข้อ ๓๗๔ (๑) ระบุว่า “The Attorney General shall be the Public Prosecutor and shall have the general direction and control of criminal prosecutions and proceedings under this Code or under any other written law...”

^{๘๒} ASEAN Law Association, see n. ๔, pp. ๗-๘.

- เจริญต่อรอง ร่างสนธิสัญญา บันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ
- ร่างกฎหมายเพื่อนำเสนอรัฐบาล
- บริหารจัดการการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาในบรูไน
- เข้าร่วมการประชุมในองค์กรระดับนานาชาติและทำรายงานผลของการเข้าร่วมประชุม รวมทั้งทำข้อเสนอในเรื่องการร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามข้อตกลงทวิภาคี หรือพหุภาคี
- จัดทะเบียนบริษัทและจดทะเบียนธุรกิจ
- ศึกษาแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายของประเทศบรูไน

๒) ระบบศาล

ระบบศาลของประเทศบรูไนเป็นระบบศาลเดียว นอกจากนี้ประเทศบรูไนไม่มีศาลชั้นอุทธรณ์ ในการพิจารณาคดีที่เป็นธุรกิจเฉพาะ เช่น ภาษีอากร ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ศาลยุติธรรมของประเทศบรูไนประกอบไปด้วยศาลยุติธรรมและศาลอิสลาม (ศาลชะรีอะฮ์) ซึ่งศาลอิสลาม (ศาลชะรีอะฮ์) ของประเทศบรูไนรับพิจารณาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในคดีที่ศาลยุติธรรมไม่มีเขตอำนาจ โดยจะเป็นคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม เช่น คดีที่เกี่ยวกับการยื่นขอรับบุตรบุญธรรม การแบ่งมรดกตาม พินัยกรรมหรือการแบ่งมรดกซึ่งไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ การให้การอนุมัติการประมุข และเรื่องต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กฎหมายอิสลาม อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศบรูไนไม่มีศาลชั้นอุทธรณ์อาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการประกอบ ธุรกิจได้ เนื่องจากจะเกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีธุรกิจเฉพาะ และปัญหาความชำนาญของตุลาการ ในการพิจารณาคดี

๒.๑) ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่พิพากษาคดีความนอกเหนือจากที่มีเขตอำนาจภายใต้ศาลชะรีอะฮ์ ใช้ภาษาอังกฤษในกระบวนการพิจารณา และจะมีผู้แปลเป็นภาษามลายูหรือภาษาท้องถิ่นอื่นหาก มีความจำเป็น ทั้งนี้คำพิพากษาจะจัดทำเป็นภาษาอังกฤษ และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานใช้ตาม แบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ศาลของบรูไนมีความแตกต่างจากระบบอังกฤษ โดยที่ศาลบรูไนไม่มีการใช้ลูกขุนในคดีความผิดอาญา ผู้พิพากษาจะเป็นผู้พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและ ปัญหาข้อกฎหมาย

๑) ศาลชั้นต้น (Subordinate Court)

พระราชบัญญัติกฎหมายศาลชั้นต้น (The Subordinate Courts Act ๑๙๘๓) กำหนดให้ศาลชั้นต้นประกอบด้วย ศาลแขวง (Magistrate Courts) และศาลเยาวชน (Juvenile Courts) โดยศาลแขวงถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติศาลชั้นต้น (Subordinate Courts Acts ๑๙๘๓) ซึ่งกำหนดให้สุลต่านจัดตั้งศาลแขวงและยกเลิกศาลแขวงที่มีหลายชั้นแต่เดิม คดีความส่วนมากจะมีการพิจารณาโดยศาลแขวง ศาลแขวงมีที่ตั้งใน ๔ เขต คือ Brunei Darussalam, Bandar Seri Begawan, Kuala Belait, Tutong and Temburong ศาลแขวงมีเขตอำนาจในการพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา^{๘๓}

ศาลเยาวชนตั้งอยู่ใน ๔ เขต ได้แก่ Bandar Seri Begawan, Tutong, Kuala Belait and Temburong โดยศาลเยาวชนจะพิจารณาคดีในสามประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การกระทำความผิดอาญาโดยเยาวชนอายุไม่ถึง ๑๘ ปี การกระทำความผิดอาญาโดยเยาวชนซึ่งไม่อยู่ในการดูแลของผู้ปกครอง และการกระทำความผิดอาญาโดยเยาวชนที่ต้องการการดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษ

๒) ศาลชั้นกลาง (Intermediate Court)

ศาลชั้นกลางจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติศาลชั้นกลาง (Intermediate Court Act) โดยจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๙๑ ผู้พิพากษาประจำศาลชั้นกลางนั้นได้รับการแต่งตั้งจากสุลต่านและสามารถนั่งพิจารณาคดีได้เพียงลำพัง ศาลชั้นกลางเป็นศาลเปิดและสาธารณชนสามารถเข้าฟังกระบวนการพิจารณาได้ ซึ่งรับพิจารณาทั้ง คดีแพ่งและคดีอาญา โดยในคดีอาญาจะรับพิจารณาคดีอาญาที่ระวางโทษไม่เกิน ๒๐ ปี ศาลชั้นกลางไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีโทษประหารชีวิต สำหรับคดีแพ่ง ศาลชั้นกลางสามารถรับพิจารณาคดีที่มีทุนทรัพย์มากกว่า ๑๕,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนแต่ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนหรือจำนวนที่ระบุไว้ในคำสั่งของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้คดีที่ศาลชั้นกลางรับพิจารณาจะต้องมีจุดเกาะเกี่ยวของการกระทำความผิดเกิดในประเทศบรูไน หรือผู้กระทำความผิดมีธุรกิจหรือพำนักอยู่ในบรูไน หรือการกระทำความผิดมีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในประเทศบรูไน

คำตัดสินที่ออกโดยศาลชั้นกลางสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ หน้าที่พิเศษของผู้พิพากษาในศาลชั้นกลาง คือ เป็นผู้ดูแลจัดการการเข้าสมัครเป็นทนายว่าความ (advocate) และทนายให้คำปรึกษา (Solicitor)

^{๘๓} E. Ann Black, Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๐๙.

๓) ศาลฎีกา (Supreme Court)

ศาลฎีกาบริติชเริ่มก่อตั้งในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ เป็นศาลที่มีการบันทึกการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยประกอบด้วยศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeal) ซึ่งพิจารณาคดีอุทธรณ์ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง^{๘๔} และศาลสูง (High Court) ซึ่งพิจารณาตั้งแต่การเริ่มต้นคดีและคดีที่มีการอุทธรณ์ขึ้นมา^{๘๕}

ศาลอุทธรณ์และศาลสูงบริติชเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทางแพ่ง (ซึ่งแยกออกจากกฎหมายอาญา) ประกอบไปด้วยหัวหน้าฝ่ายบริหารฝ่ายตุลาการคือ หัวหน้าศาล (Chief Registrar) ซึ่งดูแลระบบยุติธรรมทั้งหมด

ศาลอุทธรณ์และศาลสูงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ The Supreme Court Act มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา รวมทั้งรับอุทธรณ์คดีแพ่งและคดีอาญาจากศาลแขวง นอกจากนี้ศาลสูงยังรับพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับล้มละลาย การชำระบัญชีสำหรับการเลิกบริษัท หนังสือแต่งตั้งผู้จัดการมรดกในทรัพย์สินของผู้ตาย ผู้พิพากษาศาลสูงในปัจจุบันประกอบด้วยผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษาอีกสองท่านในองค์คณะ

สำหรับศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงสุดในการอุทธรณ์ ประกอบด้วย ประธานและผู้พิพากษา ๒ คน ศาลอุทธรณ์รับพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาจากศาลสูงและศาลชั้นกลาง ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงสุดของคดีอาญา แต่สำหรับคดีแพ่ง ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงสุดสำหรับการอุทธรณ์ เว้นแต่คู่กรณีตกลงกันเพื่อที่จะส่งคดีให้คณะกรรมการการสภาองคมนตรีของอังกฤษ (Judicial Committee of the Privy Council) พิจารณาซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

๔) คณะกรรมการการสภาองคมนตรีของอังกฤษ (Judicial Committee of the Privy Council)

คณะกรรมการการสภาองคมนตรีของอังกฤษเป็นสิทธิสุดท้ายในการอุทธรณ์เฉพาะคดีแพ่งซึ่งใช้กับประเทศที่เป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักรรวมถึงประเทศบริติช^{๘๖} คำขออุทธรณ์ที่มาจากศาลอุทธรณ์และศาลสูงของบริติชจะถูกส่งไปยังสุลต่านและยังตีเปอตวน โดยคำอุทธรณ์นี้จะถูกนำเสนอไปที่คณะกรรมการการสภาองคมนตรีอังกฤษโดยความตกลงที่ทำขึ้นระหว่างพระราชินีอังกฤษและสุลต่าน^{๘๗}

^{๘๔} Ibid.

^{๘๕} Ibid.

^{๘๖} Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, available at <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-๐๑.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

Amendment) Order ๑๙๙๘, S.I. ๑๙๙๘ No. ๒๕๕).

ดังนั้นเฉพาะคดีแพ่งที่มีความตกลงระหว่างพระราชินีอังกฤษและสุลต่านเท่านั้นที่จะถูกส่งมาที่คณะกรรมการธิการสภาองคมนตรีของอังกฤษ^{๘๘} คณะกรรมการธิการสภาองคมนตรีอังกฤษประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลสูงของ สหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งในสภาขุนนาง (Lord of Appeal in Ordinary) รวมถึงอดีตผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลสูง โดยปกติแล้วคณะกรรมการธิการสภาองคมนตรีอังกฤษจะมีองค์คณะจำนวนสามถึงห้าท่านในคดีอุทธรณ์^{๘๙}

ทั้งนี้การสูงสุดได้ให้ความเห็นว่า กระบวนการอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการธิการสภาองคมนตรีของอังกฤษควรยังคงถูกรักษาไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนต่างชาติ ผู้ซึ่งอาจจะคุ้นเคยกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษมากกว่าระบบกระบวนการยุติธรรมของบรูไน^{๙๐}

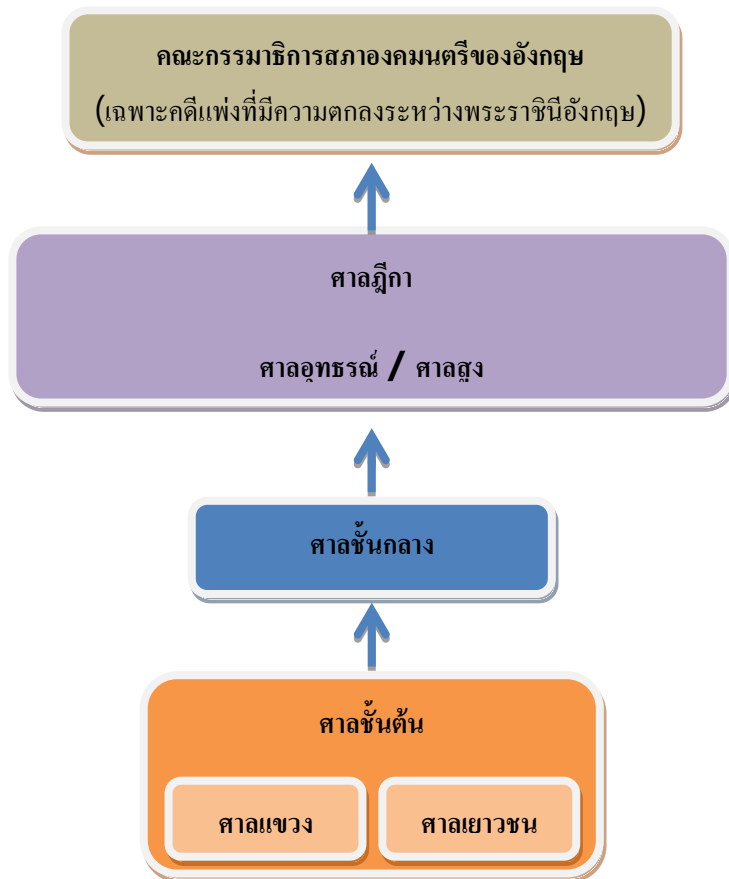
^{๘๗} The Judicial Committee of the Privy Council, available at <https://www.supremecourt.uk/docs/beginners-guide-to-the-jcpc.pdf> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔)^{๘๘} Brunei (Appeals) Act ๑๙๘๙ (๑๙๘๙ c.๓๖), Brunei (Appeals) Order ๑๙๘๙ (S.I. ๑๙๘๙ No. ๒๓๙๖, as amended by Brunei (Appeals) (Amendment) Order ๑๙๙๘, S.I. ๑๙๙๘ No. ๒๕๕).

^{๘๘} The Judicial Committee of the Privy Council, available at <https://www.supremecourt.uk/docs/beginners-guide-to-the-jcpc.pdf> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

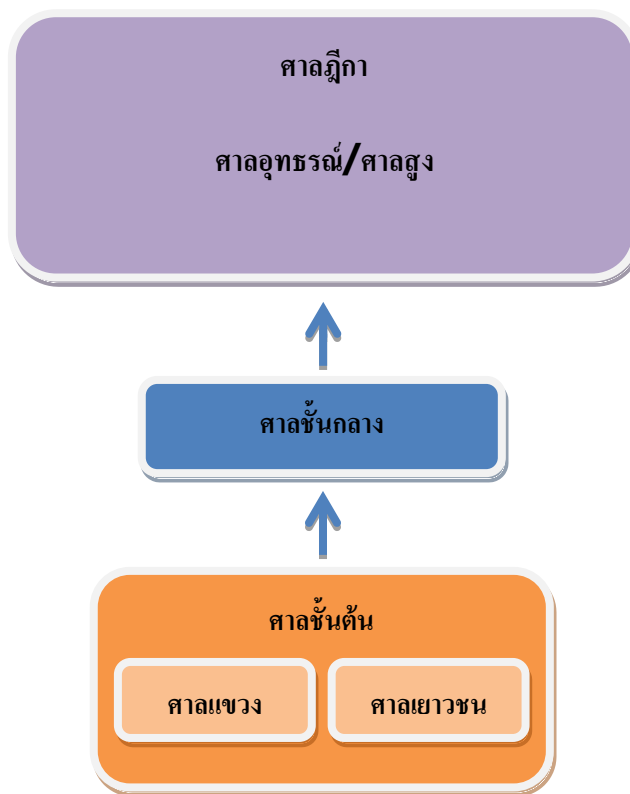
^{๘๙} Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-๐๑.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

^{๙๐} Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-๐๑.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

ภาพที่ ๓: โครงสร้างระบบศาลคดีแพ่งของประเทศบรูไน

ภาพที่ ๔: โครงสร้างระบบศาลคดีอาญาของประเทศบรูไน

๒.๒) ศาลอิสลาม (ศาลชะรีอะฮ์)

ศาลอิสลาม (ศาลชะรีอะฮ์) จัดตั้งขึ้นโดย The Syariah Court Act^{๙๑} ประกอบไปด้วย ศาลชะรีอะฮ์ชั้นต้น (The Syariah Subordinate Court) ศาลสูงชะรีอะฮ์ (The Syariah High Court) และศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์ (The Syariah Court of Appeal) ศาลชะรีอะฮ์รับพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ตามที่ตนมีเขตอำนาจในส่วน of คดีแพ่ง ศาลชะรีอะฮ์จะมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว มรดก และเรื่องต่างๆ ที่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาล ในส่วนของคดีอาญา ศาลชะรีอะฮ์จะมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่ระบุอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม (The Syariah Penal Code Order ๒๐๑๓)

กฎหมายต่างๆ ในประเทศบรูไนได้รับการแก้ไขเพื่อรองรับคดีที่ขึ้นพิจารณาในศาลชะรีอะฮ์ อาทิเช่น พระราชกำหนด The Islamic Family Law Order (๑๙๙๙) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องครอบครัว การยื่นขอรับบุตรบุญธรรม การแบ่งมรดกตามพินัยกรรม และการแบ่งมรดก พระราชกำหนด Syariah Courts

^{๙๑} The Syariah Court Act, Cap ๑๘๔ (๒๐๐๐)

Evidence Order ๒๐๐๑ และ Syariah Courts Civil Procedure Order ๒๐๐๕ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานในคดีความที่ศาลชะรีอะฮ์มีเขตอำนาจรับผิดชอบ^{๙๒} ภาษามาเลย์เป็นภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณา ส่วนเอกสารทางการจะจัดทำเป็นภาษา Jawi^{๙๓}

๑) ศาลชั้นต้นชะรีอะฮ์ (Syariah Subordinate Court)

ภายใต้ศาลชั้นต้นชะรีอะฮ์ จะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาสำหรับความผิดที่มีโทษสูงสุดไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนหรือจำคุกไม่เกิน ๗ ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ^{๙๔} ในส่วนคดีแพ่ง ศาลชั้นต้นชะรีอะฮ์มีอำนาจพิพากษาคดีที่มีราคาทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนหรือไม่สามารถประเมินราคาได้เป็นเงิน แต่อย่างไรก็ดีอำนาจในการพิจารณาคดีสามารถที่จะขยายเพิ่มได้โดยสุลต่านภายใต้คำแนะนำจาก The Chief Syar'ie Judge^{๙๕}

๒) ศาลสูงชะรีอะฮ์ (Syariah High Court)

การพิจารณาคดีแพ่งของศาลสูงชะรีอะฮ์ ได้ถูกบัญญัติไว้ในภายใต้ The Syariah Courts Act ให้ครอบคลุมถึงคดีที่เกี่ยวกับครอบครัว มรดก เช่น การหมั้น การสมรส การหย่า การแบ่งสินสมรส พินัยกรรม และคดีลักษณะอื่นๆ ที่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลสูงชะรีอะฮ์^{๙๖}

^{๙๒} E. Ann Black and Gary F. Bell, see n. ๒, p. ๓๑๔.

^{๙๓} Syariah Courts Act, Cap ๑๘๔, s. ๒ (a) and (b) ระบุว่า

“(a) No business shall be transacted at any meeting of the Privy Council if there are less than one-third of the Members of the Council (besides His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan or other person presiding)...

(b) If the number of Members of the Privy Council is not a multiple of ๓...”

See also Religious Council and Kadis Courts Act, Cap ๗, s. ๕๒ (๑) and (๒) ระบุว่า

“๕๒ (๑) The language of the Court shall be Malay. (๒) All documents and written proceeding maybe written or typewritten in either Jawi or Romanised Malay.”

^{๙๔} Azimah Binti Haji Abdul Rahman , Working paper for National day Seminar ๒๐๐๖ “Legal System in Brunei Darussalam after The Signing of The Supplementary Agreement ๑๙๐๕ / ๑๙๐๖ Between Brunei & Great Britain”, http://www.bruneiresources.com/pdf/ndo๖_azimah.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘, p. ๒๑

^{๙๕} Section ๑๖ (๒) of the Syariah Courts Act Cap (๑๘๔) ระบุว่า “His Majesty the Sultan and Yang Di-Pertuan may, on the recommendation of the Chief Syar'ie Judge from time to time, by notification in the Gazette, increase the civil jurisdiction of the Syariah Subordinate Courts.”

^{๙๖} Syariah Court Order, Cap ๑๘๔, s. ๑๕ (b) ระบุว่า “The Syariah High Court shall (b) in its civil jurisdiction, hear and determine all actions and proceedings which relate to ... (i) betrothal, marriage (including ta'at balik), divorce, khulu', fasakh, cerai ta'liq, determination of turns, li'an, illa or any matrimonial matter; (ii) any disposition of or claim to any property arising out of any matter set out in sub-paragraph (i); (iii) maintenance of dependants, legitimacy (ithbatun nasab) or guardianship or custody (hadanah) of infants; (iv) division of or claims to harta sepencarian; (v) wills or gifts during maradal-maut of a deceased Muslim; (vi) gift inter vivos (hibah), or settlement (sulh) made without adequate monetary consideration or value

สำหรับคดีอาญา ศาลสูงชะรีอะฮ์จะพิจารณาความผิดที่มีบทลงโทษภายใต้กฎหมายลายลักษณ์อักษรของบรูไน ซึ่งกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลสูงชะรีอะฮ์^{๙๗}

๓) ศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์ (Syariah Appeal Court)

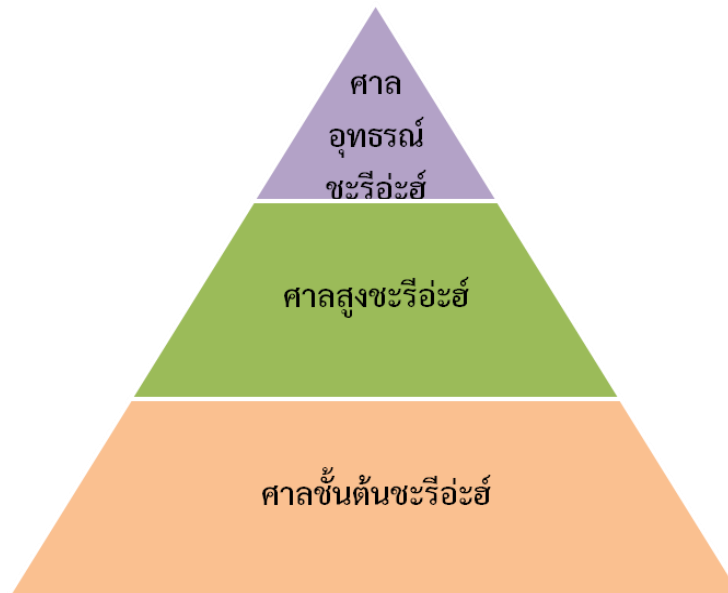
ศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์จากศาลสูงชะรีอะฮ์ คำพิพากษา ศาลชะรีอะฮ์ชั้นต้นที่จะอุทธรณ์ไปที่ศาลสูงชะรีอะฮ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์ ซึ่งจะพิจารณาคำขออุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายและคำขออุทธรณ์ที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะเท่านั้น^{๙๘} ศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์มีเขตอำนาจเหนือศาลสูงชะรีอะฮ์ และสามารถกลับคำตัดสินของศาลสูงชะรีอะฮ์ได้ในกรณีที่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นควรหรือโดยการร้องขอของคู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี ศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์สามารถเรียกบันทึกรายงานคดีจากศาลสูงชะรีอะฮ์ และระงับกระบวนการพิจารณาดังกล่าวได้ ศาลอุทธรณ์ชะรีอะฮ์สามารถให้ความเห็นแนะนำต่อศาลสูงในกรณีที่จำเป็นและเพื่อความยุติธรรม

by a Muslim; (vii) waqaf or nazar; (viii) division of and inheritance of property, testate or intestate; (ix) determination of persons entitled to all or any part of the estate of a deceased Muslim and the parts thereof which such persons are respectively entitled to (x) other matters in respect of which jurisdiction is conferred by any written law.”

^{๙๗} Syariah Courts Act, Cap ๑๘๔, s ๑๕ (A) ระบุว่า “... in its criminal jurisdiction, try any offence punishable under any written law which provides for syariah criminal offences, under any written law relating to Islamic family law or under any other written law which confers on the Syariah High Court jurisdiction to try any offence, and may impose any punishment provided therein.”

^{๙๘} Syariah Courts Act, Cap ๑๘๔, s ๒๐ (๑). Jurisdiction of Syariah Appeal Court. ระบุว่า “The Syariah Appeal Court shall have jurisdiction to hear and determine any appeal against any decision made by the Syariah High Court in the exercise of its original jurisdiction.”

ภาพที่ ๕: โครงสร้างระบบศาลชะรีอะฮ์ของประเทศบรูไน

๑.๒. ภาพรวมทางการเมืองและความมั่นคงของประเทศบรูไน

๑.๒.๑ ระบบการเมืองของประเทศบรูไน

ประเทศบรูไนมีระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้หลักราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Melayu Islam Beraja: MIB หรือ Malay Islam Monarchy) ซึ่งได้แก่ การเป็นประเทศมุสลิมมาเลย์ การยึดหลักศาสนาอิสลาม และการเคารพสถาบันกษัตริย์ โดยองค์สุลต่านเป็นผู้นำของประเทศและเป็นผู้บริหารสูงสุด ด้วยการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกลาโหมที่ได้รับคำปรึกษาจากสภาที่ปรึกษาและคณะรัฐมนตรี ประเทศบรูไนไม่มีสภานิติบัญญัติหรือสภาผู้แทนราษฎร ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ สุลต่านได้มีการประชุมเพื่อจัดตั้งรัฐสภา (Parliament) ซึ่งไม่เคยมีการจัดตั้งมานับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ซึ่งเป็นปีที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ อำนาจอธิปไตยของบรูไนประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) ฝ่ายบริหาร คือ สุลต่านซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และมีสภาที่ปรึกษาซึ่งแต่งตั้งโดยสุลต่าน ประกอบด้วย สภารัฐมนตรี (Council of Cabinet Ministers) สภาศาสนา (Religious Council) สภาองคมนตรี (Privy Council) และสภาราชบัลลังก์ (Council of Succession) ซึ่งทำหน้าที่ในการเลือกสุลต่านองค์ใหม่ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ยังได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งสูงในฝ่ายบริหาร โดยมีที่ปรึกษาชาวอังกฤษผู้มีตำแหน่งเป็น British High Commissioner ให้คำปรึกษาในกิจการต่างๆ ยกเว้นกิจการเกี่ยวกับศาสนา

และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมลายู ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ มีการกำหนดให้ประเทศอังกฤษมีอำนาจในการต่างประเทศของบรูไน ส่วนกิจการความมั่นคงการป้องกันประเทศอยู่ในความรับผิดชอบของประเทศบรูไนและอังกฤษ จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขได้ถูกประกาศใช้ให้ประเทศบรูไนมีอำนาจเต็มที่ในการดูแลกิจการทุกด้าน โดยไม่ถูกควบคุมจากประเทศอังกฤษ

๒) ฝ่ายนิติบัญญัติ คือสภานิติบัญญัติบรูไน (Brunei Legislative Council: Legco) ซึ่งแต่งตั้งโดยสุลต่าน ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๓ คน มีประชุมประจำปีในเดือนมีนาคม สภานิติบัญญัติให้คำปรึกษาเพื่อให้รัฐธรรมนูญได้รับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วสภานิติบัญญัติไม่มีการประชุมมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว

๓) ฝ่ายตุลาการ ประกอบด้วย ศาลยุติธรรมและศาลศาสนาอิสลาม (Sharia Court) ตำแหน่งสำคัญในฝ่ายตุลาการจะถูกแต่งตั้งโดยสุลต่าน นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีหน่วยงานที่เรียกว่า Jabatan Kehakiman หรือ กรมศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารและจัดการหน่วยงานย่อยในศาลยุติธรรม โดยศาลทุกแห่งจะดำเนินการพิจารณาคดีที่ศาลในเมือง Bandar Seri Begawan, Kuala Belait, Tutong และ Temburong หน่วยงานที่เรียกว่า Jabatan Kehakiman นั้นนอกจากทำหน้าที่ดูแลศาลทั้งหมดแล้วยังเป็นหน่วยงานรับเรื่องขอทำหนังสือพินัยกรรมรวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับมรดกของผู้ที่เสียชีวิต และเป็นสถานที่ดำเนินการรับรองการเป็นทนายความอีกด้วย

ตามรัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนฉบับลงวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๔ บัญญัติให้สุลต่านดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศและเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ สุลต่านองค์ปัจจุบันยังทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังด้วย ตามกฎหมายแล้วนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นผู้มีสัญชาติบรูไนเชื้อสายมาเลย์โดยกำเนิดและจะต้องนับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนี ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยมีการฟื้นฟูสภานิติบัญญัติขึ้นอีกครั้ง และมีการแต่งตั้งสมาชิกจำนวน ๒๑ คน เปิดสมัยการประชุมสภาครั้งแรกในวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ สุลต่านได้ลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติจำนวน ๑๕ คน จากสมาชิกทั้งหมด ๔๕ คน โดยสุลต่านจะทรงคัดเลือกสมาชิกจำนวน ๓๐ คน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของบรูไน โดยพัฒนาการดังกล่าวได้รับการตอบรับที่ดีจากต่างประเทศ นักวิชาการ รวมทั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ยังเคลื่อนไหวอยู่

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ สุลต่านทรงประกาศปรับคณะรัฐมนตรีครั้งสำคัญ โดยทรงแต่งตั้งมกุฎราชกุมาร อัล มุห์ทาดี บิลลาห์ ให้ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโสประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งบ่งชี้ถึงแนวทางการสืบทอดอำนาจในการบริหารประเทศในอนาคต นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งกระทรวงพลังงานขึ้นใหม่

เพื่อทำหน้าที่ดูแลการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงาน การปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักธุรกิจที่มีความชำนาญและผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญในคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งแรก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสุลต่านให้ความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจ ภาคพลังงาน รวมทั้งการพัฒนาประเทศให้เป็นมุสลิมสายกลางมากขึ้น โดยมุ่งหมายให้บรูไนมีความเจริญทัดเทียมประเทศอื่น และเพื่อเพิ่มการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคเศรษฐกิจ^{๙๙}

ปัจจุบันบรูไนมีประมุข คือ สุลต่าน ฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซ ซัดดิน วัดเดาเลาะห์ (His Majesty Sultan HajiHassanal Bolkiah Mu'iz zaddin Waddaulah) ขึ้นครองราชย์เมื่อ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นสุลต่านองค์ที่ ๒๙ และสุลต่านยังดำรงตำแหน่งอีก ๓ ตำแหน่ง คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีของบรูไนมีดังนี้

- รัฐมนตรีอาวุโส ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คือ Pengiran Muda Haji Al – Muhtadee Billah องค์กรชทายาทของสุลต่านแห่งประเทศบรูไน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และการกีฬา
- รัฐมนตรีว่าการพลังงานประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คนที่ ๒

^{๙๙} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๗, http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k๒&view=item&id=๓๖๑๘: brunei-education-cooperation-๒๐๑๔-๐๒-๑๐&Itemid=๓๓๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘

๑.๒.๒ ระบบบริหารราชการของประเทศบรูไน

ในอดีตประเทศบรูไนเป็นประเทศที่มีการปกครองตนเอง และเป็นเพียงรัฐที่มีขนาดเล็ก จึงอยู่ภายใต้การอารักขาของประเทศอังกฤษ โดยที่ผ่านมาสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้ และบรูไนก็ยังรักษาสถานภาพทางการเมืองไว้ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากผู้ปกครองหรือสุลต่านของประเทศบรูไนพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งของประเทศต่างๆ ในปัจจุบันประเทศบรูไนยังคงเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นประเทศเดียวในประชาคมอาเซียนที่ปกครองด้วยระบบสุลต่าน และเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ (Head of State) สุลต่านจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าคณะในการบริหารประเทศ นอกจากนั้นพระองค์ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมและการคลัง โดยสุลต่านจะมีอัครเสนาบดีเป็นผู้ช่วย ซึ่งพระองค์จะเป็นผู้แต่งตั้งลักษณะเด่นของความเป็นอธิปไตยของสุลต่านบรูไน คือ ความเป็นเอกภาพและภราดรภาพของประชากรชาวมุสลิม ประชาชนจะเคารพต่อสุลต่านผู้ทรงมีความยุติธรรม ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองที่สอดคล้องกับหลักการของอิสลามที่เคารพเชื่อฟังผู้นำ

การปกครองของประเทศบรูไนเป็นการปกครองในรูปแบบรัฐเดี่ยวแต่เป็นรัฐเดี่ยวแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน บรูไนไม่มีการกระจายอำนาจทางการเมืองไปยังหน่วยการปกครองในระดับล่าง การบริการราชการแผ่นดินจึงเป็นการสั่งการตามสายบังคับบัญชา หรือเป็นลำดับชั้นจากสุลต่านลงมาที่กระทรวง (Ministry) หรือกรม (Department) ต่อไปยังเขตการปกครอง (Daerah/District) และต่อไปยังตำบล (Mukim/Ward/Sub-district) และหมู่บ้าน (Kampung/Village) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุด และเมื่อหมู่บ้านต้องการดำเนินการใดก็จะเสนอเรื่องไปยังตำบล ซึ่งจะส่งต่อไปยังเขตปกครองเป็นลำดับ เนื่องจากบรูไนเป็นประเทศขนาดเล็ก มีประชากรประมาณสี่แสนคน ทำให้รัฐบาลมีความสามารถดำเนินการให้บริการสาธารณะต่างๆ แก่ประชาชนได้โดยตรง มีเพียงไม่กี่รายการที่รัฐบาลต้องส่งต่อการดำเนินการไปยังตำบลและหมู่บ้าน เช่น การจ่ายเงินสวัสดิการแก่ประชาชน การศาสนา การกีฬา หรือการรวมชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งนี้ กระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การสาธารณสุข การคมนาคมขนส่ง การพัฒนาเศรษฐกิจ นั้นสามารถดำเนินการได้โดยตรง บรูไนมีเจ้าหน้าที่ของรัฐประมาณห้าหมื่นคน และเกือบทั้งหมดจะอยู่ที่ส่วนกลางหรือรัฐบาล ส่วนงบประมาณก็ดำเนินการโดยส่วนกลางหรือรัฐบาล ซึ่งเทศบาลตำบลและหมู่บ้านจะได้รับงบประมาณจากส่วนกลาง เนื่องจากท้องถิ่นไม่มีรายได้เป็นของตนเอง แม้ว่าเทศบาลจะสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีท้องถิ่น และจากบริการสาธารณะ แต่กฎหมายก็กำหนดให้จัดเก็บได้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ของงบประมาณรายจ่ายที่เทศบาลได้ตั้งไว้ประเทศบรูไนแยกโครงสร้างการปกครองได้ ดังนี้

๑. เขตการปกครอง (District) หรือ Daerah ในภาษามาลเลย์ เป็นหน่วยงานการปกครองระดับล่างจากกระทรวงแบ่งเป็น ๔ เขตการปกครอง ประกอบด้วย เขตการปกครองบรูไน-มูอารา (Brunei-Muara) เบอไลต์ (Belait) เต็มบูรง (Temburong) และตูดง (Tutong)

๒. เทศบาล (Municipality) อยู่ในระดับชั้นเดียวกับเขตการปกครอง (Daerah/District) เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เป็นเมืองหรือชุมชนเมือง การบริหารงานขึ้นต่อกระทรวงมหาดไทย

๓. ตำบล (Mukim/Ward) เป็นหน่วยการปกครองระดับล่างต่อจากเขตการปกครอง มีกำนันในภาษามาลเลย์เรียกว่า Penghulu Mukim เป็นผู้นำ

๔. หมู่บ้าน (Kampung/Village) เป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุด ในภาษามาลเลย์เรียกว่า Kampung หรือ Village ในภาษาอังกฤษ และผู้ใหญ่บ้านในภาษามาลเลย์ เรียกว่า Ketua Kampung^{๑๐๐}

ประเทศบรูไนมีเขตการปกครอง (District) ทั้งหมด ๔ เขต ได้แก่

๑. เขต Belait เป็นเขตที่ใหญ่ที่สุดของบรูไน เป็นอำเภอที่อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศบรูไน มีเมืองเอกชื่อว่า Kuala Belait เมืองอื่นๆ ได้แก่ Badas, Kerangan, Nyatan, Labi, Lumut, Seria, Sukang และ Talingan เขตนี้มีดินแดนทางทิศเหนือติดทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับเขต Tutong และทางทิศใต้และทิศตะวันตกติดกับประเทศมาเลเซีย

๒. เขต Brunei และ Muara เป็นเขตที่เล็กที่สุดของประเทศบรูไน ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของประเทศ มีเมืองเอกชื่อว่า Bandar Seri Begawan ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศบรูไนด้วย เมืองที่สำคัญคือเมือง Muara เขตนี้มีดินแดนทางทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับแหลมหรือ อ่าวบรูไน ทางทิศใต้ติดกับประเทศมาเลเซีย และทิศตะวันตกติดกับ Tutong และที่อ่าวบรูไนมีเกาะอีกหลายเกาะตั้งอยู่

๓. Temburong เป็นเขตที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของประเทศบรูไน เขต Temburong มีลักษณะถูกตัดขาดจากดินแดนของประเทศบรูไนมีเพียงอ่าวบรูไนเท่านั้นเป็นตัวเชื่อมระหว่างเขต Temburong กับส่วนอื่นๆ ของประเทศบรูไน ดังนั้นประชาชนจึงต้องอาศัยการเดินทางทางทะเลผ่านอ่าวบรูไนเพื่อไปสู่เขตอื่นๆ ในประเทศ ส่วนการเดินทางทางบกนั้นจำเป็นต้องผ่านดินแดนของประเทศมาเลเซียส่วนที่เรียกว่า Lim bang

๔. เขต Tutong มีเมืองเอกชื่อว่า Tutong เมืองที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ Kuala Abang, Lamunin, Melit, Penanjong และ Telisai เขตนี้มีพื้นที่ทางทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับอำเภอ Brunei และ Muara รวมทั้งประเทศมาเลเซีย ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับอำเภอ Belait

^{๑๐๐} สำนักงาน ก.พ., “ข้อมูลการเมืองการปกครองประเทศบรูไน”, ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, http://thailand.prd.go.th/๑๗๐๐/ewt/asean thai/ewt_news.php?nid=๒๙๔๕&filename=index, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๙

๑.๒.๓ นโยบายด้านความมั่นคง

ประเทศบรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกของอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคง บรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ ๖ เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗ การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของประเทศบรูไนนับมีปัจจัยที่สนับสนุนอาจแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑. ด้านความมั่นคง สำหรับในด้านการเมืองและความมั่นคงนั้น บรูไนมีความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าหลักการเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Non - interference) ของอาเซียน จะเป็นเครื่องค้ำประกันเสถียรภาพของบรูไนจากการแทรกแซงของประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซียได้

๒. ด้านสภาพในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ถือเป็นการยกฐานะของประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยเหตุที่บรูไนเป็นรัฐขนาดเล็กและเพิ่งได้รับเอกราชใหม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างสภาพและความเชื่อถือขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และการเข้าร่วมกับอาเซียนนั้นก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะเพิ่มบทบาทและชื่อเสียงของบรูไนให้เป็นที่รู้จัก

เนื่องจากบรูไนเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก ดังนั้นศักยภาพทางการเมืองและอำนาจต่อรองทางการเมืองของประเทศจึงมีไม่สูง บรูไนจึงมีความพยายามในการเสริมสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างประเทศ และมุ่งเน้นความเป็นภูมิภาคนิยมมากขึ้น จากเดิมที่มักให้ความสำคัญกับชาติตะวันตก ได้แก่ ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคม สำหรับด้านการเมือง ประโยชน์ของการที่บรูไนเข้าเป็นสมาชิกในอาเซียนทำให้อาเซียนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเท่ากับเพิ่มอำนาจต่อรองของอาเซียนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศให้หนักแน่นขึ้น และนอกจากบรูไนจะเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจด้วยทรัพยากรน้ำมันแล้ว บรูไนยังเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญอื่นๆ อาทิ กลุ่มประเทศเครือจักรภพและองค์การที่ประชุมอิสลาม เป็นต้น จึงมีช่องทางที่จะโน้มน้าวให้ประเทศสมาชิกองค์การต่างๆ เหล่านี้คล้อยตามอาเซียนได้ไม่ยากนัก ดังนั้น การสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของบรูไนจึงถืออำนาจประโยชน์ให้แก่ทั้งบรูไนและอาเซียน

ในด้านบทบาทการเป็นประธานการประชุมต่างๆ ในอาเซียน ประเทศบรูไนได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๕ - ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่เมืองบันดาร์เสรีเบกาวัน โดยผู้นำบรูไนได้ประณามการก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมได้ร่วมลงนามในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนว่าด้วยการป้องกันการก่อการร้ายร่วมกัน โดยเป็นความร่วมมือทั้งในกรอบทวิภาคี ภูมิภาคและระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้านการก่อการร้ายอย่างรอบด้าน และเพื่อที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ปลอดจากภัยคุกคาม ความร่วมมือนี้จะนำมาซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงถือเป็นปัจจัยต่อการพัฒนา และความมั่งคั่งยิ่งขึ้นในอาเซียน

๑.๒.๔ ความตกลงระหว่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคงที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนได้ทำความตกลงระหว่างประเทศในด้านการเมืองและความมั่นคงกับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาความตกลงระหว่างประเทศในด้านการเมืองและความมั่นคงที่ประเทศบรูไนตกลงไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศดังต่อไปนี้ในเชิงลึกต่อไป

๒.๔.๑ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

๒.๔.๒ พิธีสารเลือกรับ ฉบับที่สอง ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเรื่องมุ่งยกเลิกโทษประหารชีวิต (Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming to the abolition of the death penalty)

๒.๔.๓ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย (Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)

๒.๔.๔ อนุสัญญาเจนีวาฉบับที่หนึ่งว่าด้วยการดูแลรักษาทหารผู้บาดเจ็บและเจ็บป่วยในสนามรบ (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field)

๒.๔.๕ อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการพยาบาลสภาพสมาชิกกองทัพผู้บาดเจ็บ ป่วยเจ็บ และเรือแตกกลางทะเล (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea)

๒.๔.๖ อนุสัญญาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก (Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War)

๒.๔.๗ พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ. ๑๙๗๗ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of ๑๒ August ๑๙๔๙, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I))

๒.๔.๘ พิธีสารเพิ่มเติมแห่งอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่าด้วยการปกป้องเหยื่อในความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีไคร่ระดับนานาชาติ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of

๑๒ August ๑๙๔๙, and Relating to the Protection of Victims on Non-International Armed Conflicts (Protocol II))

๒.๔.๙ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการจับบุคคลเป็นตัวประกัน (International Convention Against the Taking of Hostages)

๒.๔.๑๐ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามการใช้ระเบิดก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of Terrorist Bombing)

๒.๔.๑๑ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่ลัทธิการก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism)

๒.๔.๑๒ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการยึดอากาศยานโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (International Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft)

๒.๔.๑๓ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime)

๒.๔.๑๔ อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก (Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War)

๑.๒.๕ นโยบายความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองระหว่างไทยกับบรูไน

ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบรูไน เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและดำเนินด้วยดีมาโดยตลอด มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับราชวงศ์และผู้นำระดับสูงอยู่เสมอ โดยทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ดีต่อกันและไม่เคยมีความบาดหมางทางประวัติศาสตร์และมักเป็นพันธมิตรในเรื่องต่างๆ ทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบสหประชาชาติ สุลต่านและสมเด็จพระราชาธิบดีได้เสด็จมาร่วมพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ และนายกรัฐมนตรีของไทยได้ไปเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการหลังจากเข้ารับตำแหน่งตามธรรมเนียมปฏิบัติของผู้นำอาเซียน เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙

ไทยและบรูไนได้จัดตั้งกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกัน คือ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย - บรูไน ซึ่งมีการประชุมครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐ - ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่กรุงเทพฯ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบรูไนเป็นประธานการประชุมร่วม ซึ่งได้มีการหารือเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ การทหาร การค้า การลงทุน (รวมทั้งการประมง อุตสาหกรรม

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย) แรงงาน ความร่วมมือด้านวิชาการ การท่องเที่ยว การสื่อสาร และวัฒนธรรม ผลการประชุมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้มีความคืบหน้า นอกจากนี้ ไทยยังประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวให้บรูไนให้ความสำคัญกับการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและร่วมมือกันจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ในระหว่างการเยือนบรูไน นายกรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้าฯ สุลต่านแห่งบรูไน และกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุม General Meeting ครั้งที่ ๑๕ ของสภาความร่วมมือทางเศรษฐกิจแปซิฟิก (Pacific Economic Cooperation Council – PECC) ได้มีการหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามในไทย ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การลงทุน “กองทุนไทยทวีทุน” (ระหว่าง Brunei Investment Agency กับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ) ความร่วมมือระหว่าง Royal Brunei Airlines กับบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

นอกจากนี้ ไทยและบรูไนมีวิสัยทัศน์ทางด้านการทหารและความมั่นคงที่สอดคล้องกัน และมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงของกองทัพของทั้งสองประเทศ^{๑๑๑}

๑.๓. ภาพรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศบรูไน

จากการศึกษาเบื้องต้น ประเทศบรูไนมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และมีการจัดระเบียบสังคมตามข้อบัญญัติศาสนาอิสลาม และเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางสังคมโดยให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยมีวิถีการดำรงชีวิตอย่างสงบและมีความเรียบง่าย ทั้งนี้ การดำรงชีวิตในรูปแบบนี้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อลักษณะการประพฤติปฏิบัติและวิถีชีวิตของคนในสังคมบรูไน คนในประเทศบรูไนนิยมใช้ภาษามลายู อังกฤษ และจีน ส่วนชนพื้นเมืองนั้นมีภาษาของตนเอง

รูปแบบของวัฒนธรรมบรูไนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า “โลกมลายู” ซึ่งเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีประเพณีที่กลายมาเป็นสิ่งที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติของชาวบรูไนจนถึงยุคปัจจุบัน ดังนั้นกฎหมายศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ชาวบรูไนยึดถืออย่างเคร่งครัด เป็นผลให้สามารถลงโทษบุคคลที่ปฏิเสธขนบธรรมเนียมประเพณีหรือปฏิบัติตนฝ่าฝืน^{๑๑๒} ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมและประเพณีของประเทศบรูไนมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบสังคมและเป็นที่มาของการกำหนดและบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีนั้น ดังนั้น ในสังคมมลายูบรูไนผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีจะถูกประณามและลงโทษในรูปแบบต่างๆ

^{๑๑๑} Asean Summit, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=๓๗&Itemid=๕๒๖, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘

^{๑๑๒} ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, สังคมและวัฒนธรรมบรูไน, http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=๙๑๕&filename=index, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

๑.๓.๑ นโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรม

นโยบายระดับชาติทางด้านสังคมของประเทศบรูไน คือ นโยบายที่เรียกว่า Wawasan ๒๐๓๕ ซึ่งกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษา นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับสังคม มีการส่งเสริมขีดความสามารถในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการ การบริหารจัดการโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติอย่างยั่งยืน^{๑๐๓}

นอกจากนโยบายระดับชาติทางด้านสังคมแล้ว ประเทศบรูไนมีนโยบายระดับชาติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ภายใต้นโยบาย Wawasan ๒๐๓๕ เช่นกัน

ประเทศบรูไนมีนโยบายทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องเฉพาะดังต่อไปนี้

๑) นโยบายด้านการศึกษา

ประเทศบรูไนมีนโยบายด้านการศึกษาปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ของนโยบาย Wawasan ๒๐๓๕ ด้านการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ รัฐบาลบรูไนจึงได้วางแนวทางระบบการศึกษาใหม่เรียกว่า ระบบการศึกษาของศตวรรษที่ ๒๑ (The New National Education of the ๒๑st Century) ซึ่งเป็นระบบการศึกษาแนวใหม่จากประเทศฝรั่งเศส ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตื่นตัว และสนใจศึกษาในวิชาแขนงต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น รวมทั้งการบรรจุหลักสูตรด้านศาสนา ได้แก่ การศึกษาระบบราชาธิปไตยอิสลามมลายู และความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม (Islamic Religious Knowledge – IRK) ในหลักสูตรวิชาบังคับ และเพื่อเป้าหมายที่จะเพิ่มจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากร้อยละ ๑๓ เป็นร้อยละ ๓๐ ภายใน ๕ ปี และรัฐบาลบรูไนได้จัดสรรงบประมาณจำนวน ๘๐ ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อส่งเสริมโครงการด้าน E - Education จำนวน ๑๕ โครงการ ภายใต้ระบบการศึกษาใหม่

๒) นโยบายด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน

ประเทศบรูไนมีนโยบายด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน คือ การจัดสรรที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน โดยเป็นโครงการระยะยาวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่สบาย มีบ้านพักอาศัยของตนเอง โดยร้อยละ ๘๐ ของประชาชนเป็นพนักงานของรัฐที่ทำงานกับหน่วยงานราชการ รัฐบาลจึงสนับสนุนให้สร้างบ้านพักของตนเอง และหากไม่มีที่ดินก็ให้เงินช่วยเหลือ ด้วยการผ่อนชำระจนกว่า

^{๑๐๓} Public Works Department, Brunei Darussalam, as of ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘, http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

จะเป็นเจ้าของ และให้พนักงานรัฐเช่าบ้านในราคาที่ต่ำกว่าราคาตามท้องตลาด นอกจากนี้ยังมีโครงการบ้านพักอาศัยสำหรับชนเผ่าที่ไม่มีที่ดินโดยโครงการตั้งอยู่ใน ๘ แห่งกระจายอยู่ใน ๔ เขตของประเทศ

๓) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศบรูไนปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ของนโยบาย Wawasan ๒๐๓๕ ด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีความมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน รัฐบาลจึงกำหนดนโยบาย Kenali Negara Kitani หรือ Know Your Country (KNK) Programme เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อม และสร้างจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ตัวอย่างโครงการดังกล่าว ได้แก่ Heart of Borneo initiative (HoB)

๔) นโยบายด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ในส่วนของนโยบายด้านวัฒนธรรม ได้มีการรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระราชพิธี ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีพระราชพิธีอภิเษกสมรสของเจ้าชายอัब्ดุล มาลิก พระราชโอรสในสุลต่านฮัสซานัล โบลเกียห์ สุลต่านแห่งบรูไน โดยพระราชพิธีอภิเษกเริ่มต้นที่ Istana Nurul Iman ก่อนที่จะมุ่งหน้าไปยังบ้านเจ้าสาว พระราชพิธีดำเนินไปในรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีของบรูไน หรือเรียกว่า Istiadat Berbedak โดยมีสุลต่านแห่งบรูไนพร้อมสมเด็จพระราชินีและสมาชิกพระราชวงศ์ คณะรัฐมนตรีร่วมงานเป็นจำนวนมากพระราชพิธีนี้กำหนดจัดขึ้นในระยะเวลา ๑๑ วัน

๕) นโยบายด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย

วัฒนธรรมบรูไนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมาเลเซียและอินโดนีเซียมาก จึงมีประเพณี และการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน โดยสุภาพบุรุษจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ตัวเสื้อยาวถึงเข่า นุ่งกางเกงขายาวแล้วนุ่งโสร่ง เรียกว่า บาจู มลายู (Baju Melayu) ส่วนชุดของสุภาพสตรีเรียกว่า บาจูกูรง (Baju Kurung) จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสดใส โดยมากมักจะเป็นเสื้อผ้าที่คลุมร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมและสังคมแบบอนุรักษ์นิยม

๖) นโยบายด้านภาษา

องค์สุลต่านแห่งบรูไนดารุสซาลามเน้นความสำคัญของการสนับสนุนอธิปไตยของภาษามลายู สุลต่านได้ย้ำเน้นถึงความห่วงใยของพระองค์ถึงผลกระทบด้านลบของโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

ใช้ภาษามลายูที่ไม่เหมาะสมผ่านการส่งข้อความทางโทรศัพท์มือถือและโลกไซเบอร์ โดยได้ถ่ายทอดเป็นคำกล่าวว่า “เราสันับสนุนอธิปไตยของภาษาของเราอย่างต่อเนื่อง และจะไม่ให้ภาษาถูกคุกคามในฐานะเป็นภาษาชั้นสอง” ทั้งนี้ สุลต่านได้แสดงความพึงพอใจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ภาษามลายูตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ปี ค.ศ. ๑๙๕๙ และได้รับการแก้ไขในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ เพื่อให้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักของบรูไน

๗) นโยบายด้านสังคม

นโยบายด้านสังคมของประเทศบรูไนได้ถูกกำหนดภายใต้กฎหมายซึ่งออกมากำกับดูแลพฤติกรรมของประชาชนในบรูไน มีดังต่อไปนี้

การควบคุมยาเสพติด : การค้ายาเสพติดและการนำเข้าสารเคมีควบคุมผิดกฎหมายเป็นความผิดร้ายแรงในบรูไนและต้องโทษถึงขั้นประหารชีวิต ทั้งนี้ ภายใต้ศาสนาอิสลาม ไม่สนับสนุนให้ประชาชนสูบบุหรี่ แต่การสูบบุหรี่เป็นที่ยอมรับได้ ในกรณีของแอลกอฮอล์ บรูไนห้ามไม่ให้มีการขายแอลกอฮอล์และการดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะ และไม่มีภัตตาคารที่มีใบอนุญาตจำหน่ายแอลกอฮอล์ในบรูไน

แบบแผนทางสังคม : ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมจะต้องไม่อยู่ในที่รโหฐานกับชาวมุสลิมต่างเพศ เว้นเสียแต่ว่าสมรสแล้ว

นโยบายทางด้านสังคมของบรูไนนับเป็นระบบรัฐสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพโดยรัฐให้หลักประกันด้านการศึกษา การเคหะและการรักษาพยาบาล และไม่มีการเก็บภาษีเงินได้ จึงเป็นสาเหตุให้ประเทศบรูไนไม่ค่อยประสบปัญหาทางการเงิน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ปัญหาสังคมที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ได้แก่ การแก้ไข ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และปัญหาการว่างงาน^{๑๐๔}

๘) นโยบายด้านสื่อ

สื่อในบรูไนถูกควบคุมจากรัฐบาลอย่างเคร่งครัดภายใต้องค์สื่อด้านฮัสซานัล โบลเกียห์ ซึ่งกำหนดกฎไว้อย่างรัดกุมตั้งแต่การปฏิวัติบรูไนในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ การนำเสนอข่าวประกอบด้วย การรายงานข่าวเกี่ยวกับตำรวจ สารคดีวิถีชีวิตและกิจกรรมชุมชน โดยไม่ได้มีมุมมองที่หลากหลายมากนัก องค์กร Reporters without Borders รายงานว่า "ไม่มีการวิพากษ์รัฐบาลแต่อย่างใด" องค์กรเฝ้าระวังประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม Freedom House จัดอันดับสื่อของบรูไนในฐานะ "ไม่มีเสรีภาพ" สื่อที่เอกชนเป็นเจ้าของของ Brunei Press Sdn Bhd ซึ่งจัดพิมพ์ Borneo Bulletin นั้นถูกควบคุมโดยครอบครัวขององค์สื่อด้าน

^{๑๐๔} ASEAN Summit, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=๓๗&Itemid=๕๒๖, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

นักข่าวและบรรณาธิการทำการตรวจสอบข้อมูลระหว่างกันเอง (Self – censorship) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและศาสนา กฎหมายสื่อมวลชนกำหนดโทษจำคุกถึงสามปีสำหรับการรายงานข่าวที่ผิดพลาด

๙) นโยบายด้านบริการสาธารณสุข

นโยบายหลักคือทำให้ประชาชนมีสุขภาพและการครองชีพที่ดี มีการยกระดับด้านบริการรักษาพยาบาล นโยบายด้านนี้ประสบความสำเร็จโดยประชาชนมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในสถานที่ห่างไกลหรือในกรณีที่ประชาชนอาศัยอยู่บนแม่น้ำจะมีหน่วยงานรักษาพยาบาลเคลื่อนที่ทหารและครอบครัวจะมีระบบรักษาพยาบาลเป็นหน่วยงานของทหาร

๑.๓.๒ ความตกลงระหว่างประเทศด้านสังคมวัฒนธรรมที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนได้ทำความตกลงระหว่างประเทศในด้านสังคมวัฒนธรรมกับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาความตกลงระหว่างประเทศในด้านสังคมวัฒนธรรมที่ประเทศบรูไนตกลงไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศดังต่อไปนี้ในเชิงลึกต่อไป

๑. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)

๒. พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน (Optional Protocol of the Convention against Torture)

๓. อนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

๔. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)

๕. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)

๖. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพสมาชิกในครอบครัว (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families)

๗. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

๘. อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour)

๙. อนุสัญญาต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา (Convention against Discrimination in Education)

๑๐. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children child prostitution and child pornography)

๑๑. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของชนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

๑.๓.๓ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศบรูไน

๑) ด้านวัฒนธรรม

ที่ประชุมคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับบรูไน ครั้งที่ ๑ ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๐ – ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ เห็นพ้องในการขยายความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในโอกาสฉลองการครบรอบ ๒๐ ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย - บรูไน สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ได้ร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรมและการกีฬาบรูไนจัดกิจกรรม Thailand Festival ๒๐๐๓ โดยมีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม นำคณะนาฏศิลป์และนักดนตรีไปแสดงวัฒนธรรมที่บรูไนเมื่อวันที่ ๒๓ – ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖^{๑๐๕}

^{๑๐๕} ASEAN Summit, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=๓๗&Itemid=๕๒๖, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

๒) ด้านวิชาการ

มีนักศึกษาไทยที่ได้ไปเรียนในมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (UBD) ทั้งโดยทุนรัฐบาลไทยและบรูไนประมาณ ๕๐ คน มีนักศึกษามุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับทุนจากทางการบรูไนให้ไปเรียนทางด้านรัฐศาสตร์และการศาสนาประมาณ ๒๐ คน ซึ่งประกอบไปด้วยนักศึกษาและหญิง แต่ก็มีนักศึกษาหลายคนที่ได้รับทุนสนับสนุนจากบริษัทเอกชนในประเทศไทย อาทิ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ไทยได้ให้ทุนการศึกษาแก่บรูไน ๑ ทุน ได้แก่ Thai Language Learning among ASEAN Diplomats

รัฐบาลบรูไนได้ตกลงจัดสรรทุนการศึกษาให้นักเรียนจากประเทศพันธมิตรอาเซียนประเทศละ ๒ ทุน รวม ๑๘ ทุน^{๑๐๖} นอกจากนี้ ประเทศบรูไนได้มีความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการบรูไนได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในภาคใต้ของไทย อาทิเช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (University Brunei Darussalam - UBD) เกี่ยวกับวิธีการสอนภาษาอังกฤษและภาษาไทยให้นักศึกษา และการทำวิจัยร่วมในสาขา bio - diversity and agro - technology for food security นอกจากนี้ทั้งสองประเทศสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษารวมทั้งให้นักศึกษาจาก UBD เดินทางมาเยี่ยมโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่

๓) ด้านข้อมูลข่าวสาร

ในระหว่างการเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีของไทยเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยและบรูไนได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีด้านสารสนเทศและการกระจายเสียงและภาพระหว่างไทย - บรูไน (Memorandum of Understanding between the Government of His Majesty the Sultan and Yang Di - Pertuan of Brunei Darussalam and the Government of the Kingdom of Thailand on Cooperation in the Field of Information and Broadcasting) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนรายการวิทยุ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีสาระ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอันจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ ปัจจุบัน ได้มีการดำเนินโครงการภายใต้บันทึกความเข้าใจดังกล่าวแล้ว โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการร่วมด้านเทคนิคไทย - บรูไน (Joint Technical Committee on Information and Broadcasting) นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศได้จัดกิจกรรมร่วมด้านวัฒนธรรมเป็นระยะๆ เช่น เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีการจัดงาน

^{๑๐๖} อ้างแล้ว

แสดงดนตรีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานีวิทยุบรูไนครั้งที่ ๓ ณ กาดเจียเตอร์ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่^{๑๐๗}

๑.๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง

๑.๔.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนกำหนดให้เด็กทุกคนไม่ว่าศึกษาในโรงเรียนรัฐหรือเอกชน ต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อย ๙ ปี อันได้แก่การศึกษาในระดับประถมและมัธยมต้น โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙ (Education (Brunei Board of Examinations) Act ๑๙๗๖) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education Act ๒๐๐๓) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐ (Compulsory Education Act ๒๐๐๗) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education (Non-Government School) Act ๑๙๕๓)

๒) การศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีสถาบันในระดับอุดมศึกษาสองแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัย Brunei Darussalam พ.ศ. ๒๕๓๑ (Universiti Brunei Darussalam ๑๙๘๘) มหาวิทยาลัย Islam sultan Sharif Ali พ.ศ. ๒๕๕๑ (Universiti Islam sultan Sharif Ali ๒๐๐๘) ประเทศบรูไนกำหนดให้มีกฎหมายสำหรับการจัดตั้งมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งการกำหนดอำนาจหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๖ (Compulsory religious education Act ๒๐๑๓) พระราชบัญญัติโพลีเทคนิค Politeknik Brunei Order ๒๐๑๔ มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาด้านวิศวกรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นวิธีการความรู้ที่ก้าวหน้าและการนำไปใช้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับภาคธุรกิจ

^{๑๐๗} อ้างแล้ว

๑.๔.๒ กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในหลายเรื่อง โดยกฎหมายแรงงานของประเทศบรูไนจะใช้บังคับกับลูกจ้างที่อยู่ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายคุ้มครองแรงงาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานหลายฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๔๙๗ ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๔๕ (Labour Act ๑๙๕๔, edited ๒๐๐๒) พระราชบัญญัติการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (Employment Order ๒๐๐๙) และพระราชบัญญัติข้อมูลการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๑๗ (Information Act ๑๙๗๔) ซึ่งกำหนดถึงการทำสัญญาในการจ้างงาน และการกำหนดโทษของนายจ้างไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างงาน โดยกฎหมายทั้งสามฉบับนี้จะใช้บังคับกับลูกจ้างที่อยู่ในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน

๒) กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และเงินทดแทน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และเงินทดแทน คือ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐ (Workmen's Compensation Act ๑๙๕๗) ซึ่งกำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนแก่ลูกจ้างในกรณีที่เกิดการบาดเจ็บเนื่องจากการทำงาน

๓) กฎหมายความปลอดภัย อาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย อาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติความปลอดภัยและสุขภาพในที่ทำงาน พ.ศ. ๒๕๕๒ (Workplace safety and health order ๒๐๐๙) ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจตรา ตรวจสอบ และรายงานอุบัติเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน จัดให้มีการฝึกอบรมการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพในที่ทำงาน รวมถึงให้มีการกำหนดโทษหากฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมาย

๔) กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวของประเทศบรูไนจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๗ ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕ (Labour Act ๑๙๕๕, edited ๒๐๐๒) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๔๗ (Immigration Act (Cap ๑๗, ๑๙๕๕) และพระราชบัญญัติบริษัท (The Companies Act ๑๙๘๔ (Cap ๓๙)) นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติในเรื่องการจ้างแรงงานของคนต่างด้าวกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (Employment Order ๒๐๐๙) ในเรื่องลูกจ้างต่างด้าว (Immigrant Employee)

ในเบื้องต้น กฎระเบียบและขั้นตอนในการจ้างแรงงานต่างชาติ (ตั้งแต่ระดับแรงงานถึงระดับผู้อำนวยการบริหาร) ยกเว้น เจ้าพนักงานธุรการ พนักงานขับรถยนต์ พนักงานรักษาความปลอดภัย ต้องดำเนินการตามเงื่อนไข คือ ก่อนจ้างลูกจ้างต่างชาติ นายจ้างต้องมีใบอนุญาตที่ออกโดยคณะกรรมการแรงงานของประเทศบรูไน (Commissioner of Labour Brunei Darussalam) และลูกจ้างต่างชาติต้องมีการตรวจลงตราเพื่อการทำงาน (Visa) และใบอนุญาตให้ทำงาน (Work Permit) ซึ่งจะออกโดยผู้อำนวยการสำนักตรวจคนเข้าเมืองของประเทศบรูไน (Director of Immigration of Brunei Darussalam) ^{๑๐๘}

๑.๔.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายอาหารและยา และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารและยา และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ คือ พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๐๐ (Poison Act ๑๙๕๗) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการนำเข้า การครอบครอง การผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง และการจัดจำหน่ายยาอันตรายประเภทต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้ในทางที่ผิด

พระราชบัญญัติสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๔ (Public Health (food) ๒๐๐๑) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการสาธารณสุขในเรื่องที่เกี่ยวกับอาหารและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

^{๑๐๘} สำหรับเรื่องการคุ้มครองแรงงานในภาครัฐวิสาหกิจ และกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ รายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน, (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๒๕๕๘).

๒) กฎหมายยาเสพติดและป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คือ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘ (Tobacco Order ๒๐๐๕) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการห้ามนำเข้าและการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ การห้ามสูบบุหรี่ การควบคุมการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ พร้อมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑ (Misuse of Drug ๑๙๗๘) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการใช้ยาเสพติด เช่น การครอบครอง การควบคุมการผลิต การส่งออกนำเข้า พร้อมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย

๑.๔.๔ กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายคุ้มครองเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายคุ้มครองเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ คือ พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘ (Old Age and Disability Pensions ๑๙๕๕) ซึ่งกำหนดให้มีการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ คนตาบอด ผู้ป่วยจิตเภท

พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ (Children and Young Persons ๒๐๑๐) ซึ่งได้กำหนดให้มีการให้ผู้มีอำนาจปกครอง ดูแล ปกป้องเด็กและเยาวชนในกรณีต่างๆ รวมถึงเป็นผู้แทนการต่อสู้ในชั้นศาลแก่เด็กและเยาวชน

๒) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การค้าประเวณี

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การค้าประเวณี คือพระราชบัญญัติการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ Trafficking and smuggling of persons โดยหากบุคคลใดค้ามนุษย์หรือลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ จะต้องถูกระวางโทษทั้งจำและปรับ

พระราชบัญญัติป้องกันหญิงและเด็กผู้หญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (Women and Girls Protection ๑๙๗๓) ซึ่งได้กำหนดให้มีการป้องกันผู้หญิงและเด็กผู้หญิงจากการถูกค้าประเวณี

๓) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๔ (Consumer Protection (Fair Trading) Order ๒๐๑๑) ซึ่งได้กำหนดนิยามของการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในลักษณะต่างๆ

๑.๔.๕ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้แก่ พระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๕๖๘ (Inventions Act ๑๙๒๕) ซึ่งเป็นกฎหมายที่สนับสนุนผู้ประดิษฐ์ โดยให้สิทธิพิเศษซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวสำหรับผู้ประดิษฐ์

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔ (Patent Order ๒๐๑๑) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้แก่ผู้ประดิษฐ์ที่ต้องการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติผังวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ (Layout Design Order ๒๐๐๐) ซึ่งได้ให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแก่ผู้ประดิษฐ์ผังวงจรรวม และการเยียวยาแก่เจ้าของสำหรับการถูกลอกเลียนแบบ

๒) กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสาร

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ได้แก่ พระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓ (The Broadcasting Act ๒๐๐๐) ซึ่งกำกับดูแลทั้งเรื่องการจัดสรรคลื่นความถี่ การออกใบอนุญาต และเนื้อหาที่แพร่ภาพกระจายเสียง

พระราชกำหนดการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ (Telecommunication Order ๒๐๐๑) ซึ่งได้กำหนดให้มีการกำกับดูแลการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น มีการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ให้บริการระบบสื่อสาร การตรวจสอบอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการให้บริการการสื่อสาร การให้สิทธิแก่รัฐในการควบคุมการทำธุรกิจเกี่ยวกับการสื่อสารในระดับนานาชาติ เป็นต้น

๑.๔.๖ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔ (Wild Life Protection Act ๑๙๘๑) ซึ่งกำหนดให้มีการกำหนดให้มีการปกป้องชีวิตของสัตว์ป่าและการจัดตั้งเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า

พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. ๒๕๕๒ (Fisheries Order ๒๐๐๙) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการทำประมง เช่น การกำหนดให้มีการขอใบอนุญาตในการทำประมง เครื่องมือในการทำประมง ยานพาหนะในการทำประมง

พระราชบัญญัติการทำป่าไม้ (Forest Act ๒๐๐๒) ซึ่งกำหนดให้มีการสงวนพื้นที่สำหรับการทำป่าไม้ การจัดให้มีการขอใบอนุญาตสำหรับการทำป่าไม้ การจัดตั้งกองทุนสำหรับการพัฒนาการทำป่าไม้ เป็นต้น ทั้งนี้มีการกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย

๒) กฎหมายคุ้มครองการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕ (Town and Country Planning Act ๑๙๗๒) ซึ่งได้กำหนดให้มีการวางแผนและควบคุมการพัฒนาพื้นที่เมืองและประเทศ เช่น การกำหนดให้มีการประกาศพื้นที่ของการพัฒนาเมือง เป็นต้น

พระราชบัญญัติวัตถุเป็นพิษ (Intoxicating Substances Act ๑๙๙๙) ซึ่งกำหนดให้มีการป้องกันการใช้วัตถุเป็นพิษซึ่งอาจก่อให้เกิดการมีเมาและขาดสติ รวมถึงการเฝ้าระวังรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยเนื่องจากการใช้วัตถุเป็นพิษ

พระราชบัญญัติการควบคุมขยะอันตราย และขยะอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖ (Hazardous Waste (Control of Export, Import and Transit) Order ๒๐๑๓) ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดการควบคุมขยะอันตราย รวมถึงการอนุญาตให้มีการผ่านแดนของขยะอันตราย

๑.๔.๗ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสารสำคัญแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ (Brunei National Archives Act ๑๙๗๕) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลและเก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติและเอกสารราชการ รวมถึงกำหนดให้สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (Brunei National Archives) มีหน้าที่ในการรวบรวมและเก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติและเอกสารราชการที่มีอายุ ๒๕ ปีขึ้นไปหรือเอกสารราชการในอดีตที่คณะกรรมการเห็นควรมีคุณค่าสมควรที่จะต้องได้รับการเก็บรักษา นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘ (Preservation of Books Act ๑๙๗๕) ซึ่งกำหนดให้ผู้ตีพิมพ์หนังสือในประเทศบรูไนจะต้องนำส่งหนังสือที่ได้ตีพิมพ์จำนวน ๓ เล่ม ให้แก่กรรมการกรมพิพิธภัณฑสถานของประเทศบรูไนภายในหนึ่งเดือนนับจากวันตีพิมพ์

๒) กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานและโบราณวัตถุ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ (Antique and Treasure Trove Act ๑๙๖๗) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองและการขึ้นทะเบียนศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน รวมถึงหลักการในการดูแล การตรวจสอบ และการอนุญาตหรือการห้ามกระทำการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว เช่น การห้ามรื้อถอนหรือทำลาย แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือทำเครื่องหมายในอนุสรณ์สถานเว้นแต่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

๑.๔.๘ กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการในหลายเรื่อง จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี นั่นคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitution of Brunei Darussalam) ซึ่งกำหนดให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของสุลต่าน ทั้งยังกำหนดให้มืองมนตรีเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำสุลต่านในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รวมถึงหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้รัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนยังกำหนดให้มีคณะกรรมการอภัยโทษ รวมถึงคณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทั้งยังกำหนดขั้นตอนในการร่างกฎหมาย หลักการเรื่องการคลังและบริการสาธารณะไว้ด้วย

นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญแล้ว ประเทศบรูไนได้มีการตราพระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิสำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘ (Legislative Council and Council of Ministers (Remuneration and Privileges) Act ๑๙๖๕) ซึ่งกำหนดหลักการเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิของสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี โดยกำหนดให้การคิดค่าตอบแทนสำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรีจะเริ่มต้นนับจากวันที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งจะชำระในวันสุดท้ายของเดือนหรือตามวันที่รัฐมนตรีกำหนด ส่วนเอกสิทธิที่สภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรีจะได้รับ เช่น การได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใบขับขี่รายปี เงินกู้ในการซื้อพาหนะเดินทาง ค่าเดินทางและค่าตอบแทนในการเดินทางไปต่างประเทศหากเป็นการเดินทางเพื่อไปปฏิบัติภารกิจ ค่ารักษาพยาบาล ค่าโทรศัพท์ ที่พักและบ้านพัก ตากอากาศสำหรับวันหยุด เป็นต้น

อีกทั้งเพื่อให้การบริหารบ้านเมืองโดยเฉพาะในช่วงที่มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยความสงบเรียบร้อย ประเทศบรูไนได้ออกพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง (Election offences Act) ซึ่งกำหนดให้การกระทำหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีความผิด เช่น การปลอมหรือฉ้อฉลทำลายใบเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือบดขยี้คะแนนเลือกตั้ง

นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบ้านเมืองที่ดีอีกหลายฉบับ เช่น ระเบียบในการการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี (ครั้งที่ ๑) (Appointment of Cabinet Ministers [๑ st appointment] (GN ๘๙/๘๔)), ระเบียบในการการแต่งตั้งรัฐมนตรีซึ่งมีกำหนดวาระ ๕ ปี (Appointment of Ministers - for ๕ years [Article ๔ (๓)] (GN ๔๙๖ / ๐๕)), ระเบียบในการแต่งตั้งรองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งมีกำหนดวาระ ๕ ปี (Appointment of Deputy Ministers - for ๕ years

[Article ๔ (๓)] (GN ๔๙๗ / ๐๕)), ประกาศของรัฐมนตรีและหน่วยงานราชการ (Notification of Ministers and Government Department (GN ๙๐ / ๘๔)) และประกาศเปลี่ยนชื่อกระทรวง (Notification of change of name of Ministry [MFA to MFA and Trade] (GN ๔๙๕ / ๐๕)) เป็นต้น

๒) กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบข้าราชการ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้าราชการคือ พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (The Public Service Commission Act (Revised edition ๑๙๘๔)) ซึ่งกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระทำหน้าที่ในการแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง หรือลงโทษข้าราชการที่ประพฤติมิชอบ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการแต่งตั้งและโยกย้ายเจ้าหน้าที่รัฐ (Committee for the Promotion and Transfer of Officers in Division II and above not within the Purview of Public Service Commission (GN ๑๗๔ / ๙๘)) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนขั้นและการโยกย้ายตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐประเภทที่ ๒ หรือสูงกว่าและมีพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ (Commissions of Inquiry Act, ๑๙๖๒ (Revised version ๒๐๑๔)) ที่กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐ

๓) กฎหมายเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชการส่วนท้องถิ่น คือ พระราชบัญญัติคณะกรรมการเทศบาล ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Municipal Board Act (Revised edition ๑๙๘๔)) ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการเทศบาลมีหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นโดยการออกกฎเกณฑ์ควบคุมอาคาร และการก่อสร้างอาคาร วางผังเมืองและดูแลรักษาต้นไม้ ความสะอาด น้ำ ไฟ ถนน คลอง และสะพาน รวมถึงการกำหนดจำนวนที่อยู่อาศัยและชื่อถนน เป็นต้น

๑.๔.๙ กฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบว่าประเทศบรูไนไม่มีกฎหมายปกครอง ประชาชนไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองหรือการกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ หรือจะต้องพิสูจน์ว่าเป็นการกระทำโดยส่วนตัวของเจ้าหน้าที่จึงจะฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ได้ แต่ในทางปฏิบัติ

(จากที่ได้สัมภาษณ์นักวิชาการและคณาจารย์ด้านกฎหมายของมหาวิทยาลัยในประเทศบรูไน) ได้รับคำชี้แจงว่าการดำเนินคดีต่อพนักงานเจ้าหน้าที่รัฐในข้อหาการกระทำความผิดโดยส่วนตัวอาจมีความยากลำบากในการพิสูจน์ เนื่องจากหลักกฎหมายในการจำแนกระหว่างกรณีการปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่งหน้าที่และการปฏิบัติการณ์อันเป็นการส่วนตัวยังมีความคลุมเครืออยู่

จากการศึกษาเบื้องต้นในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ มีประเด็นกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองโดยตรง แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติราชการของตำรวจ คือ พระราชบัญญัติตำรวจบรูไน ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Royal Brunei Police Force Act (Revised edition ๑๙๘๔)) ซึ่งกำหนดให้ตำรวจต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และมีหน้าที่ในการรักษาความสงบ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความปลอดภัย รวมถึงการควบคุมดูแลสถานที่สาธารณะและการจราจร

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เช่น Police Regulation ๑๙๕๘ (S ๕๙ / ๕๘), Police (Constitution of Police Districts) Regulations ๑๙๕๙ (S ๑๔๕ / ๖๙), RBPF (Police Commission) (Amendment) Regulations, ๒๐๐๓ (S ๑๙ / ๐๓), Royal Brunei Police Force (Disciplinary Proceeding) Regulations, ๒๐๐๓ (S ๑๙ / ๐๓) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการสืบสวนสอบสวน การกระทำที่มีชอบโดยกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินคดีอาญา เป็นต้น

๒) กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Public Officers (Liabilities) Act ๑๙๘๔) กำหนดห้ามให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐและห้ามเจ้าหน้าที่รัฐรับสินบน นอกจากนี้ระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) (Public Officers (Conduct and Discipline) Regulations: CAP.๘๓) ซึ่งกำหนดห้ามเจ้าหน้าที่และครอบครัวรับของกำนัลใดๆ เว้นแต่เป็นการรับจากเพื่อนสนิทและญาติพี่น้อง การรับของกำนัลหรือสิ่งของจากผู้มีชื่อเสียงซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ โดยไม่ได้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และจะต้องรายงานให้รัฐบาลทราบ

ประเทศบรูไนยังมีพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗ (Banishment Act ๑๙๘๔: CAP.๒๐) ซึ่งกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อเนรเทศบุคคล (ซึ่งอาจรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ) หากมีหลักฐาน

เป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บัญชาการตำรวจว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเนรเทศบุคคลนั้น เพื่อความปลอดภัย ความสงบสุข หรือสวัสดิภาพของประเทศบรูไน

๑.๔.๑๐ กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง (เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ กฎอัยการศึก กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคง และการชุมนุมสาธารณะ)

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง (เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ กฎอัยการศึก กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงและการชุมนุมสาธารณะ) จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษา ในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน คือ พระราชบัญญัติ การก่อความไม่สงบฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (Sedition Act ๑๙๔๘ (Revised edition ๒๐๑๐)) ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จงใจ หรือพยายาม หรือตระเตรียม หรือสมรู้ร่วมคิดกับบุคคลอื่นในการก่อให้เกิดความไม่สงบ ในประเทศมีความผิดฐานก่อให้เกิดความไม่สงบ ทั้งนี้รวมถึงบุคคลที่พูดโดยตั้งใจให้เกิดความไม่สงบในประเทศ ผู้พิมพ์ เผยแพร่ ขาย หรือเสนอขาย แจกจ่าย หรือทำซ้ำซึ่งสิ่งพิมพ์ที่มีข้อความเป็นการปลุกระดม

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ขณะมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน สุลต่านและยังดี เปอร์ตวน ได้ออกคำสั่ง ให้จัดตั้งกองทุนรักษาความปลอดภัยและการป้องกัน (The Security and Defence Fund Order ๑๙๗๕ (S ๖๓ / ๑๒)) ซึ่งกำหนดให้มีเงินทุนเริ่มต้น ๗ ล้านดอลลาร์

นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินปี พ.ศ. ๒๕๐๕ (Proclamation Emergency (S ๒๘ / ๐๖)) และคำสั่งสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินปี พ.ศ. ๒๕๐๕ (Emergency Order ๑๙๖๒ [E ๑๗ of ๑๙๖๒] (S ๑๐ / ๘๔), (S ๑๔ / ๘๗)) ซึ่งตราขึ้นเนื่องจากมีการก่อความไม่สงบในประเทศ อันมีผลให้ ยกเลิกสถานะนิติบัญญัติเป็นการชั่วคราว อย่างไรก็ตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้มีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ๒ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕

ต่อมาประเทศบรูไนได้ออกคำสั่งสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๒๗ (Emergency (Prime Minister Incorporation) Order, ๑๙๘๔ (S ๕ / ๘๔)) และมีการตราพระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ ฉุกเฉิน (Emergency Regulation Act ๑๙๘๔ (CAP.๒๑)) ซึ่งกำหนดให้อำนาจสุลต่าน มีอำนาจในการ ออกกฎหมายสำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสาธารณะภัย

ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ประเทศบรูไนได้ออกคำสั่งสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินเรียกว่า Emergency (Continuation and Validation of Emergency Provision) Order ๒๐๐๔ ซึ่งกำหนดให้สุลต่านมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการออกคำสั่งที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

๒) กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ คือ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๑ (Internal Security Act (Revised edition ๒๐๐๘) ซึ่งกำหนดให้เมื่อมีเหตุจำเป็น รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกคำสั่งกักตัวบุคคลเพื่อรักษาความปลอดภัย ในระยะเวลาตามสมควรแต่ไม่เกิน ๒ ปี หรือมีอำนาจสั่งห้ามจัดประชุมสาธารณะ หรือมีอำนาจออกคำสั่งปิดสถานบันเทิงหรือไนท์คลับต่างๆ เป็นต้น

ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ประเทศบรูไนได้มีการออกกฎหมายย่อย ๓ ฉบับ ได้แก่ หลักเกณฑ์เรื่องการรักษาความมั่นคงภายในโดยการกำหนดให้มีคณะกรรมการให้คำแนะนำในการกักตัวบุคคลตาม Internal Security (Detain Persons Advisory Board) Rules (CAP.๑๓๓, R ๒), หลักเกณฑ์เรื่องสถานที่ในการกักตัวบุคคลตาม Internal Security (Place of Detention) Rules (CAP.๑๓๓, R ๑) และคำสั่งเกี่ยวกับตำแหน่งของสถานที่ในการกักตัว ตาม Direction of a place of Detention (CAP.๑๓๓, N ๑)

๓) กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสถานการณ์บ้านเมือง คือ พระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖ (Public Order Act ๒๐๑๓ (CPA. ๑๔๘)) ซึ่งกำหนดห้าม การจัดกำลังพล ฝึกซ้อม หรือเตรียมอุปกรณ์เพื่อจัดตั้งองค์กรที่คล้ายกับทหาร หรือเพื่อให้การสนับสนุนทางการเมือง นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจมีอำนาจในการประกาศเคอร์ฟิว หรือมีอำนาจในการออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวบุคคลหากบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดความไม่สงบ

ทั้งนี้ประเทศบรูไนได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Protected Areas and Protected Places Act (Revised edition ๑๙๘๔)) เพื่อให้ความคุ้มครองพื้นที่และสถานที่บางแห่ง โดยผู้บัญชาการตำรวจอาจอนุญาตให้บุคคลไปรักษาความปลอดภัยหรือรักษาการเพื่อคุ้มครองพื้นที่หรือสถานที่ดังกล่าวก็ได้ หรือหากมีความจำเป็นรัฐมนตรีอาจอนุญาตให้ใช้มาตรการป้องกันพิเศษได้

๔) กฎหมายเกี่ยวกับการทหารและหน่วยรักษาความปลอดภัย

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทหาร คือ พระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Royal Brunei Armed Forces Act (Revised edition ๑๙๘๔)) ซึ่งกำหนดให้กองทัพบรูไนประกอบด้วยกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ซึ่งแต่ละกองทัพบรูไนมีหน่วยย่อยของตนได้ อย่างไรก็ตามภายใต้พระราชบัญญัตินี้กองทัพบรูไนได้ตราระเบียบที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น Royal Brunei Armed Forces Regulation, ๒๐๑๓ (S ๘๘ / ๑๓)

นอกจากกองทัพบรูไนแล้ว ประเทศบรูไนยังมีพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓ (Security Agencies Act (Revised edition ๒๐๐๐)) ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะสามารถจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยได้นั้นจะต้องได้รับใบอนุญาต และผู้ที่ได้รับอนุญาตแล้วสามารถแต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในหน่วยรักษาความปลอดภัยอันมีอำนาจในการจับและสืบสวนการกระทำความผิดภายใต้พระราชบัญญัตินี้ได้

๕) กฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้าย คือ Anti Terrorism Order ๒๐๑๑ amended by Anti-Terrorism (Amendment) Order ๒๐๑๒ (S ๔๘ / ๑๒) and Anti - Terrorism (Amendment)(No.๒) Order ๒๐๑๒ (S ๔๗ / ๑๒) ซึ่งกำหนดให้การกระทำการก่อการร้าย การเป็นสมาชิกกลุ่มก่อการร้าย การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย หรือการสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือการกระทำเพื่อก่อการร้ายใดๆ เป็นความผิดตามกฎหมายนี้

๖) กฎหมายเกี่ยวกับอาวุธ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ คือ พระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖ (Biological Weapons Act (Revised edition ๑๙๘๓)) ซึ่งกำหนดห้ามการพัฒนาผลิต สะสม ได้มา หรือเก็บไว้ ซึ่งสารทางชีววิทยาหรือสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือความสงบเรียบร้อย รวมถึงอาวุธหรือเครื่องมือใดๆ สำหรับการใส่สารทางชีววิทยาหรือสารพิษในทางที่ไม่เป็นมิตรหรือเพื่อความขัดแย้ง

นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีพระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิดฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosive Act (Revised edition ๒๐๐๒)) ซึ่งกำหนดให้สุลต่านสามารถออกกฎหมายลำดับรองเพื่อควบคุมการเป็นเจ้าของ การนำเข้า การส่งออก การผลิต การขนส่งปืน อาวุธ หรือวัตถุระเบิดได้ โดยได้มีการออกกฎเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕ คือ Arms and Explosives Rules

(Revised Edition ๒๐๐๒) ซึ่งกำหนดห้ามการครอบครอง การนำเข้า ส่งออก ผลิตปืนหรืออาวุธและ วัตถุระเบิดเว้นแต่ได้รับใบอนุญาต ภายใต้พระราชบัญญัติข้างต้นประเทศบรูไนได้มีการออกประกาศ การมอบอำนาจ (Delegation of Powers under Rule ๒๐๐๒) ให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจในการออก ใบอนุญาตตามกฎหมายเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังได้ออกประกาศการให้คำนิยามอาวุธ และวัตถุระเบิด ภายใต้ หมวด ๒ (Declaration and Definition of Arms and Explosive under section ๒, ๒๐๐๒) ซึ่งกำหนดให้คำนิยามของ “อาวุธ” และ “วัตถุระเบิด” ไว้โดยเฉพาะ

๑.๔.๑๑ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต กฎหมายควบคุมการจัดซื้อหรือจัดจ้างของภาครัฐ)

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต (กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต กฎหมายควบคุมการจัดซื้อหรือจัดจ้างของภาครัฐ) จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต คือ พระราชบัญญัติป้องกันการ ทุจริตฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ (Prevention of Corruption Act ๒๐๑๔) ซึ่งกำหนดให้ Anti - Corruption Bureau (ACB) มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต รวมถึงอำนาจ ในการสอบสวนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นหากความผิดนั้นถูกพบในช่วง ที่มีการสืบสวนความผิดตามพระราชบัญญัติการทุจริต

นอกจากพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริตแล้ว ในประมวลกฎหมายอาญาของบรูไน (Penal Code) ยังได้กำหนดประเภทของการกระทำที่ถือเป็นการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่และบทลงโทษไว้หลายประการ ตามมาตรา ๑๖๑ - ๑๗๑ เช่น การให้สิ่งตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่นอกเหนือจากบำเหน็จที่ได้รับตามกฎหมาย หรือการให้เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่กระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถือเป็นการให้สินบนเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ผู้รับไว้ย่อมได้รับโทษ

๒) กฎหมายควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ คือ Financial Regulations of ๑๙๘๓ ซึ่งกำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างของรัฐจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม เปิดเผย มีการแข่งขันได้ โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากเป็นงานหรือบริการที่มีมูลค่า

ไม่เกิน ๕,๐๐๐ ดอลลาร์ ก็ไม่จำเป็นต้องมีการประมูลต่อสาธารณะ แต่หากเป็นงานหรือบริการที่มีมูลค่าเกินกว่า ๕,๐๐๐ ดอลลาร์ จะต้องมีการดำเนินการประมูลตามกฎหมายที่กำหนดใน Circular Letter ref : ๓ / ๒๐๐๔ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ค.ศ. ๒๐๐๔

๑.๕ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง รวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลหน่วยงานของประเทศบรูไน คณะวิจัยพบว่า มีหน่วยงานหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง จึงประสงค์ที่จะระบุหน่วยงานที่จะดำเนินการศึกษาในเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ สำนักงานนายกรัฐมนตรี (Prime Minister's Office)

มีพันธกิจเพื่อให้กระบวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารภายใต้รัฐบาลในกำกับของสุลต่านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นเลิศทางด้านการเป็นผู้นำ ตามหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาประเทศอย่างปลอดภัยและยั่งยืน และให้การบริหารประเทศเป็นไปตามหลักการ Malay Muslim Monarchy^{๑๐๔} ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุพันธกิจข้างต้น สำนักงานนายกรัฐมนตรีมีบทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในการดำเนินการด้านการกำหนดนโยบายของประเทศ บริหารกระทรวงและกรมอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานการดำเนินการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานผ่านทางการให้บริหารของเจ้าหน้าที่รัฐร่วมกับภาคเอกชนและภาคสังคม ให้บริการด้านผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำนักงานนายกรัฐมนตรีประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยดังต่อไปนี้

- สำนักงานปราบปรามยาเสพติด (Narcotics Control Bureau) มีหน้าที่ในการต่อต้านการลักลอบซื้อขายยาเสพติดและการใช้สารเสพติด
- สำนักงานปราบปรามการทุจริต (Anti - Corruption Bureau) มีหน้าที่จับกุม สอบสวน การค้น และขอความร่วมมือ การยึดและอายัด การให้ข้อมูลตามกฎหมาย มีอำนาจพิเศษเกี่ยวกับการสอบสวน วางข้อกำหนดเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน อำนาจยกเลิกเอกสารสำคัญ

^{๑๐๔} Prime Minister's Office Brunei Darussalam, Vision, Mission, Roles and Functions, <http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission,%20Roles%20and%20Functions.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

ในการเดินทาง ในกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับการปราบปรามการทุจริตภายใต้กฎหมายปราบปรามการทุจริต (The Prevention of Corruption Act)^{๑๑๐}

- กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (Internal Security) ก่อตั้งขึ้นแทนที่ the Royal Brunei Police's Special Branch division โดยมีหน้าที่ปราบปรามผู้ต้องสงสัยที่อาจก่อให้เกิดภัยต่อความมั่นคงของชาติ
- กรมสารสนเทศ (Information Department) มีหน้าที่รักษาและพัฒนาภาพลักษณ์ของสุลต่านประเทศชาติ และรัฐบาลโดยการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ นอกจากนี้ กรมยังมีหน้าที่ประสานความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลและประชาชนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์และแผนงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของประเทศ^{๑๑๑}
- กรมบริหารจัดการงานบริการ (Management Services Department) เป็นกรมที่มีหน้าที่ในการจัดการภายในองค์กรเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงานราชการ และส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการของระบบราชการในด้านการให้บริการด้านคำปรึกษา การแนะนำ การบริการ การวิจัย และการสนับสนุน
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (Public Service Commission) มีหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการจ้างงานและการทำงานของข้าราชการ การจ้างงานและสวัสดิการพนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการบริการสาธารณะ ดังนั้นจึงมีหน้าที่คล้ายกับฝ่ายบุคคลของหน่วยงานเอกชน

๑.๕.๒ กระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน (Ministry of Industry & Primary Resources)

กระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน มีพันธกิจในการยกระดับการกระจายตัวของเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดยการพัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับผู้ค้า ภาคอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการที่หลากหลาย โดยการส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มผลิตภัณท์มวลรวมในประเทศ และรายได้ของรัฐบาล ส่งเสริมผู้ประกอบการในประเทศให้พัฒนาเป็นสังคมธุรกิจที่ยั่งยืน สนับสนุนให้มีโอกาสการจ้างงาน สนับสนุนให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบพื้นฐานสำหรับขายให้กับตลาดภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนภายในประเทศ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการเป็นผู้นำ^{๑๑๒}

^{๑๑๐} International Association of Anti-Corruption Authorities, Anti-Corruption Bureau, http://www.iaaca.org/AntiCorruptionAuthorities/ByCountriesandRegions/B/Bruneiigou/๒๐๑๒๐๒/t๒๐๑๒๐๒๐๘_๘๐๑๑๗๘.shtml, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๑} Information Department Prime Minister's Office Brunei Darussalam, Vision and Mission, <http://www.information.gov.bn/SitePages/Vision%๒๐and%๒๐Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๒} Ministry of Industry & Primary Resources, Visions, Missions and Objectives,

๑.๕.๓ กระทรวงพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Department)

มีหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและมุ่งส่งเสริมให้บรูไนเป็นประเทศชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย ในด้านการท่องเที่ยว ภายใต้หลักราชาธิปไตยอิสลามมลายู และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนดำเนินการ เพื่อประสิทธิผลสูงสุดของประเทศ ความยั่งยืน และเพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม^{๑๑๓}

๑.๕.๔ กระทรวงการพัฒนา (Ministry of Development)

มีหน้าที่ดูแลโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และกับบริหารจัดการที่อยู่อาศัย ของคนในชาติ กระทรวงพัฒนามีหน่วยงานในสังกัด ดังต่อไปนี้

- กรมสิ่งแวดล้อม สวนสาธารณะ และสันทนาการ (Department of Environment, Parks and Recreation Brunei Darussalam) มีวิสัยทัศน์ให้บรูไนเป็นประเทศที่มีความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม โดยมีหน้าที่รักษาความสะอาด สร้างความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม^{๑๑๔}
- กรมการวางผังเมืองและประเทศ (Town and Country Planning Department) มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการวางผัง และจัดทำผังเมือง ดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เมือง เจริญเติบโตและขยายตัวไปอย่างเป็นระเบียบ เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคม

๑.๕.๕ กระทรวงพัฒนาการเคหะ (Housing Development Department)

กระทรวงพัฒนาการเคหะมีหน้าที่จัดการให้มีที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพและ ในราคาที่เหมาะสมให้กับชนชาติบรูไน โดยมีกรมโยธาธิการ (Public Works Departments) มีหน้าที่พัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งก่อสร้าง และบริการเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างระดับชาติเพื่อส่งเสริมคุณภาพการดำรงชีวิต^{๑๑๕}

<http://www.bruneimipr.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission%20and%20Objectives.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘

^{๑๑๓} Brunei Tourism, Vision, Mission, <http://www.brunetourism.travel/about.php>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๔} Department of Environment, Parks and Recreation, Ministry of Development, Vision and Mission, <http://www.env.gov.bn/SitePages/Vision%20and%20Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๕} Public Works Department, Brunei Darussalam, as of ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘, http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

๑.๕.๖ กระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs)

กระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs) ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยดังต่อไปนี้

- กรมแรงงาน (Department of Labour) มีหน้าที่บริหารและบังคับตามกฎหมาย The Employment Order ๒๐๐๙ เพื่อให้มาตรฐานการจ้างแรงงานเป็นไปตามเกณฑ์ที่น่าพอใจและรับประกันกระบวนการเกี่ยวกับการจ้างแรงงานที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองแรงงาน แก้ไขความขัดแย้งในสภาพแรงงานหรือความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ดูแลและกำหนดเรื่องค่าทดแทนความปลอดภัยและสุขลักษณะในการทำงาน ให้คำปรึกษาแก่สภาพแรงงาน รวบรวมและจัดทำข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน
- กรมการตรวจคนเข้าเมืองและทะเบียนราษฎร (Department of Immigration and National Registration) มีหน้าที่เกี่ยวกับการทำทะเบียนราษฎร การแจ้งเกิดแจ้งตาย ให้บริการเกี่ยวกับการตรวจคนเข้าและออกจากประเทศ จัดการเกี่ยวกับเรื่องผู้อพยพ การบริหารจัดการชายแดน
- คณะกรรมการเทศบาล (Municipal Board) มีหน้าที่ในการทำให้บ้านเมืองมีความสะอาด ควบคุมและบริหารการรักษาสุขภาพแวดล้อมในเมืองและส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีดูดีให้มีการลงทุนในประเทศ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้มีการพัฒนาธุรกิจ

๑.๕.๗ กระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และกีฬา (Ministry of Culture, Youth and Sport)

มีหน้าที่ให้แนวทางที่ชัดเจนและมีคุณค่าแก่สาธารณะผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม วัฒนธรรมและการกีฬา สนับสนุนให้สังคมมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ส่งเสริมให้มีค่านิยมในการมีจิตอาสา ส่งเสริมให้เกิดความรักในสังคมตนเอง ให้แนวทางในสร้างให้เกิดสังคมที่บ่งบอกถึงควมมีอัตลักษณ์สอดคล้องกับหลักค่านิยมของชาติ^{๑๑๖} ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยดังนี้

- กรมพัฒนาชุมชน (Department of Community Development) มีหน้าที่ดูแลกิจการทุกประเภทที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพของประชาชน ทั้งในเรื่อง สตรี เด็ก ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้ตกเป็นเหยื่อจากการทารุณกรรมและการข่มขืน

^{๑๑๖} Ministry of Culture, Youth and Sport, <http://culture๓๖๐.asef.org/organisation/ministry-of-culture-youth-and-sports-brunei/>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

- กรมพิพิธภัณฑ์ (Brunei Museums Department) มีหน้าที่ในการรักษามรดกของชาติและมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษา และมีหน้าที่กระตุ้นความสนใจของสาธารณะให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในมรดกดังกล่าว โดยการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นตามมาตรฐาน
- สำนักงานด้านภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature Bureau) มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับภาษามาเลย์ โดยการตีพิมพ์หนังสือ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับภาษาที่เกี่ยวกับภาษามาเลย์ ส่งเสริมให้ภาษามาเลย์มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาราชการของบรูไน

๑.๕.๘ กระทรวงกลาโหม (Ministry of Defence)

มีพันธกิจในการป้องกันอธิปไตยของประเทศ รักษาอาณาเขตดินแดนเพื่อดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบราชาธิปไตยอิสลามมาลายู โดยมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการป้องกันประเทศ ยกกระดับขีดความสามารถในด้านกองกำลังป้องกันประเทศ สนับสนุนการทูตกลาโหม สร้างเสริมความมั่นคงให้กับประเทศชาติ^{๑๑๗}

๑.๕.๙ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education)

มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับระบบการศึกษา เพื่อเตรียมพร้อมให้เด็กพัฒนาเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อจะได้นำไปสร้างเสริมให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ทั้งนี้จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ และจะต้องให้ความสนใจในเรื่องที่เป็นประเด็น ที่อาจกระทบต่อประเทศชาติ ภูมิภาค และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม หรืออาจกระทบต่อกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ^{๑๑๘}

๑.๕.๑๐ กระทรวงศาสนา (Ministry of Religious Affairs)

กระทรวงศาสนาได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๖ โดยรวมกรมทั้งห้าเข้าด้วยกันตลอดจนให้การสนับสนุนกิจการที่กรมทั้งห้ารับผิดชอบ ได้แก่ กิจการมัสยิด (Mosque Affairs) การเดินทางของมุสลิมที่ได้ไปแสวงบุญที่กรุงเมกกะ (Hajj) การศึกษาศาสนาอิสลาม (Islamic Studies) กิจการชะรีอะฮ์ (Shariah Affairs) และ การบริหารจัดการศูนย์การเผยแผ่อิสลามดะวะฮ์ (Islamic Da'wah Center) โดยกระทรวงศาสนานี้

^{๑๑๗} Ministry of Defence Brunei Darussalam, <http://www.mindef.gov.bn/SitePages/Vision%20And%20Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๘} Ministry of Education, Strategic Plan, <http://www.moe.gov.bn/Shared%20Documents/strategicplan.pdf>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ และกระทรวงศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาศาสนาอิสลามในประเทศบรูไน โดยมีโรงเรียนภาคเวลาดังกล่าวเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ ๖๐ ที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้เครือข่ายโรงเรียนและวิทยาลัยร่วมกับกระทรวงศาสนา มีการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม โดยใช้ภาษามาเลย์และภาษาอาหรับ (Arabic)^{๑๑๔} กระทรวงศาสนาเป็นหน่วยงานหนึ่งในคณะรัฐมนตรีของประเทศบรูไน และมีความสำคัญอย่างมากในการธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนา ค่านิยม และคุณธรรมของประชากรมุสลิม และยังมีหน้าที่ในการธำรงไว้ซึ่งความเชื่อของกลุ่มศาสนาอื่น ได้แก่ พุทธศาสนาและคริสเตียน ทั้งนี้หน้าที่หลักของกระทรวงศาสนา ประกอบด้วย

๑. การรักษาและพัฒนาศาสนาอิสลามอันเป็นศาสนาประจำชาติบรูไน
๒. ให้คำแนะนำและสนับสนุนให้ชาวมุสลิมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการทางอิสลาม
๓. ธำรงรักษาไว้และป้องกันความศรัทธาในศาสนาอิสลามไม่ให้ถูกระทบจากอิทธิพลทางลบ
๔. ให้การศึกษาหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง
๕. อำนาจการให้กฎหมายของชาติมีความสอดคล้องกับความจำเป็นทางศาสนาอิสลาม

๑.๕.๑๑ สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติบรูไน (National Chamber of Commerce and Industry, Brunei Darussalam)

มีหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนทางตรงจากต่างชาติเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญของประเทศและความจำเป็นในด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ Sungai Liang และในลำดับรองลงมาคือพัฒนาพื้นที่ Pulau Muara Besar และทำการศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญกลุ่มอุตสาหกรรมที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาพื้นที่ทั้งสองแห่ง

ประเทศบรูไนมีหอการค้าที่สำคัญอยู่สามแห่งโดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ the National Chamber of Commerce & Industry Brunei Darussalam, The Malay Chamber of Commerce & Industry Brunei Darussalam และ The Chinese Chamber of Commerce โดยหอการค้าทั้งสามแห่งนี้ประกอบด้วยคนบรูไน บริษัทร่วมทุน และบริษัทต่างชาติกว่าร้อยละ ๖๐ เป็นสมาชิก ตลอดจนสถานทูต สมาคมและสถาบันการศึกษาต่างๆ นอกจากนี้ยังมีสมาคมการค้าที่สำคัญ

^{๑๑๔}Gordon J. Melton and Martin Baumann, *Religions of the World: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices*, ABC-CLIO, ๒๐๑๐, P.๔๑๔.

ได้แก่ The French Bruneian Business Association และ The Taiwan Businesses Association ซึ่งทั้งสองแห่งมุ่งพัฒนาความร่วมมือด้านการค้าและธุรกิจระหว่างประเทศให้เข้มแข็ง^{๑๒๐}

^{๑๒๐} Nexus, Commonwealth Network Brunei Darussalam, http://www.commonwealthofnations.org/sectors-brunei_darussalam/business/trade_associations_and_chambers_of_commerce, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

บทที่ ๒

ภาพรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศบรูไน

ประเทศบรูไนมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีการจัดระเบียบสังคมตามข้อบัญญัติศาสนาอิสลาม และเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางสังคมโดยให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยมีวิถีการดำรงชีวิตอย่างสงบและมีความเรียบง่าย ทั้งนี้ การดำรงชีวิตในรูปแบบนี้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อลักษณะการประพฤติปฏิบัติและวิถีชีวิตของคนในสังคมบรูไน คนในประเทศบรูไนนิยมใช้ภาษามาเลย์ อังกฤษ และจีน ส่วนชนพื้นเมืองนั้นมีภาษาของตนเอง

รูปแบบของวัฒนธรรมบรูไนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า “โลกมลายู” ซึ่งเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีประเพณีที่กลายมาเป็นสิ่งที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติของชาวบรูไนจนถึงยุคปัจจุบัน ดังนั้นกฎหมายศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ชาวบรูไนยึดถืออย่างเคร่งครัด เป็นผลให้สามารถลงโทษบุคคลที่ปฏิเสธขนบธรรมเนียมประเพณีหรือปฏิบัติตนฝ่าฝืน^{๑๑๑} ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมและประเพณีของประเทศบรูไนมีหน้าที่จัดระเบียบสังคมและเป็นที่มาของการกำหนดและบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีนั้น ดังนั้นในสังคมมลายูบรูไนผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีจะถูกประณามและลงโทษในรูปแบบต่างๆ

แผนการพัฒนาระยะยาวบรูไน (๒๐๐๗ – ๒๐๑๗) กำหนดให้มีการพัฒนาในด้านที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรก การพัฒนาให้พลเมืองมีการศึกษาที่ดีและเป็นผู้ที่มีทักษะการทำงานสูง ประการที่สอง การพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และประการที่สาม การพัฒนาให้ระบบเศรษฐกิจมีความยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ด้านต่างๆ แผนการพัฒนาระยะยาวนี้จึงได้กำหนดให้มีการลงทุนโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาและรักษาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมโดยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสนับสนุนที่อยู่อาศัยของพลเมืองโดยภาครัฐ การศึกษา และสาธารณสุข^{๑๑๒}

๒.๑ นโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรม

นโยบายระดับชาติทางด้านสังคมของประเทศบรูไน คือ นโยบายที่เรียกว่า “Wawasan 2035” ซึ่งกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษา นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และ

^{๑๑๑} ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, สังคมและวัฒนธรรมบรูไน, http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=915&filename=index, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๑๒} บรูไนดารุสซาลาม: โครงการที่พักอาศัยแห่งชาติในบรูไนดารุสซาลาม: “บ้านสำหรับชาติ” การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง ณ การประชุมแห่งประชาคมอาเซียนสำหรับราชการพลเรือน ครั้งที่ ๑๗ วันที่ ๒๖-๒๗ กันยายน ๒๐๑๓, ย่างกุ้ง, เมียนมาร์, “การส่งเสริมธรรมาภิบาล: เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการของประชาชน”, รายงานของประเทศ, หน้า ๔ <http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/000/Brunei%20Paper.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

ให้ความสำคัญกับพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับสังคม มีการส่งเสริมขีดความสามารถในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการการบริหารจัดการโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติอย่างยั่งยืน^{๑๒๓}

นอกจากนโยบายระดับชาติทางด้านสังคมแล้ว นโยบายระดับชาติทางด้านวัฒนธรรมก็ยังถูกกำหนดไว้ในนโยบาย Wawasan 2035 เช่นกัน ธรรมเนียมปฏิบัติทางด้านวัฒนธรรม เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส และวัฒนธรรมด้านภาษา และวัฒนธรรมด้านสื่อ

ประเทศบรูไนมีนโยบายทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องเฉพาะดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ นโยบายด้านการศึกษา

ประเทศบรูไนมีนโยบายด้านการศึกษาปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ของนโยบาย Wawasan 2035 ด้านการศึกษา ซึ่งได้แก่ การพัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ รัฐบาลบรูไนจึงได้วางแนวทางระบบการศึกษาใหม่เรียกว่า ระบบการศึกษาของศตวรรษที่ ๒๑ (The New National Education of the 21st Century) ซึ่งเป็นระบบการศึกษาแนวใหม่จากประเทศฝรั่งเศส ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตื่นตัว และสนใจศึกษาในวิชาแขนงต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น รวมทั้งการบรรจุหลักสูตรด้านศาสนา ได้แก่ การศึกษาระบบราชาธิปไตยอิสลามมลายู และความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม (Islamic Religious Knowledge – IRK) ในหลักสูตรวิชาบังคับ และเพื่อเป้าหมายที่จะเพิ่มจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากร้อยละ ๑๓ เป็นร้อยละ ๓๐ ภายใน ๕ ปี และรัฐบาลบรูไนได้จัดสรรงบประมาณจำนวน ๘๐ ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อส่งเสริมโครงการด้าน electronic education จำนวน ๑๕ โครงการ ภายใต้ระบบการศึกษาใหม่^{๑๒๔}

ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาที่ถูกกำหนดไว้ใน Wawasan 2035 ประกอบด้วย

- ๑) การลงทุนในการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
- ๒) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการเรียนและการสอนโดยการใช้แนวทางการพัฒนาการศึกษาจากต่างประเทศ
- ๓) ความเป็นเลิศทางด้านสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา

^{๑๒๓} กรมโยธาธิการ, บรูไนดารุสซาลาม ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๐๑๕, http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=110&lang=en, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๒๔} กรมวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจบรูไน, (๒๐๐๗), แผนการพัฒนาประเทศระยะยาวของบรูไนดารุสซาลาม: วาวัซัน บรูไน ๒๐๓๕ (Wawasan 2035), บันดาร์เซอรีเบอกาวัน, บรูไนดารุสซาลาม

- ๔) เพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับ นักเรียน อาจารย์ และผู้บริหาร สถานศึกษา รวมทั้งการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับหลักสูตรของสถานศึกษา
- ๕) จัดสรรโครงการที่สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา
- ๖) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนา และความคิดริเริ่มในสถาบันที่ได้รับเงินสนับสนุนโดยรัฐและ ในหน่วยงานความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน
- ๗) การให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุน
- ๘) พัฒนาการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาทั้งหมด

แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาดังที่กล่าวข้างต้นมุ่งเน้นการสนับสนุนศักยภาพของเยาวชนบรูไน ในการทำงานและประสบความสำเร็จในโลกยุคใหม่ที่มีการแข่งขันสูง และเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีแผนยุทธศาสตร์ปี ๒๐๑๒ - ๒๐๑๗ โดยเน้นยุทธศาสตร์สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ความเป็นเลิศด้านการเรียนการสอน (๒) ความเป็นมืออาชีพและความรับผิดชอบ (๓) ความมีประสิทธิภาพ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์^{๑๒๕}

นอกจากนี้บรูไนยังมีแผนยุทธศาสตร์ ๑๐ ปี (ค.ศ.๒๐๐๘ - ๒๐๑๗) ด้านการศึกษาซึ่งประกอบด้วย

- (๑) การเพิ่มทักษะการบริหารจัดการและความเป็นผู้นำ
- (๒) สร้างคุณภาพในด้านการเรียนการสอน
- (๓) เพิ่มขีดความสามารถของวิทยาลัยเทคนิคอาชีวศึกษาภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๒
- (๔) สร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีศักยภาพ^{๑๒๖}

^{๑๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ บรูไนดารุสซาลาม, การศึกษาแห่งชาติบรูไนดารุสซาลามสำหรับทุกคน ๒๐๑๕ รายงานจัดทำโดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นด้านการศึกษา (อินซอน, สาธารณรัฐเกาหลี ๑๙-๒๒ พฤษภาคม ๒๐๑๕) <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230503E.pdf> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๒๖} อิบราฮิม ฮาจิ อับราห์มัน (Ibrahim Haji Abd.Rahman), บทบาทของผู้นำในการฝึกอบรมการศึกษาทางเทคนิคและอาชีวศึกษา (ที่วีไอที) ในการฝึกอบรมสำหรับลูกจ้าง, รายงานข้อมูลเกี่ยวกับบรูไนดารุสซาลาม สำหรับงานประชุมเอเปคเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, ๑๙ - ๒๑ พฤศจิกายน ๒๐๐๘, เมืองซิดนีย์, ประเทศญี่ปุ่น, <http://hrd.apec.org/images/8/84/78.10.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

๒.๑.๒ นโยบายด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน

ประเทศบรูไนมีนโยบายด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน คือ การจัดสรรที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน โดยเป็นโครงการระยะยาวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่สบาย มีบ้านพักอาศัยของตนเอง เนื่องจากร้อยละ ๘๐ ของประชาชนเป็นพนักงานของรัฐที่ทำงานกับหน่วยงานราชการ รัฐบาลจึงสนับสนุนให้สร้างบ้านพักของตนเอง และหากไม่มีที่ดินก็ให้มีการผ่อนชำระค่าที่ดินจนถึงวันโอนกรรมสิทธิ์ และให้เช่าบ้านโดยเอาบ้านหลวงออกเช่าให้พนักงานรัฐด้วยราคาไม่แพง นอกจากนี้ยังมีโครงการบ้านพักอาศัยสำหรับชนเผ่าที่ไม่มีที่ดินโดยโครงการตั้งอยู่ใน ๘ แห่งกระจายใน ๔ เขตของประเทศ

โครงการที่อยู่อาศัยแห่งชาติ (National Housing Programme: NHP)

โครงการที่อยู่อาศัยแห่งชาติอยู่ภายใต้การกำกับของวิสัยทัศน์ “บ้านแห่งชาติ” ซึ่งเป็นความมุ่งหมายของรัฐบาลในการตอบสนองต่อความประสงค์ในที่อยู่อาศัยของประชาชนชาวบรูไน โดยรัฐบาลประสงค์ที่จะให้ที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยแก่พลเมืองที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นพลเมืองชาวบรูไน
- (๒) มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปในวันที่ยื่นคำขอ
- (๓) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือไม่เคยโอนที่ดินใดไปเป็นของรัฐบาล
- (๔) มีรายได้ระหว่าง ๔๔๕ – ๓,๐๓๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน
- (๕) ไม่เคยจำหน่ายหรือจำนองที่ดินหรือที่อยู่อาศัยของตน

สำหรับผู้มีรายได้ต่ำกว่า ๔๔๕ ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือนจะอยู่ภายใต้โครงการที่อยู่อาศัยซึ่งอยู่ภายใต้การจัดการของสำนักงานรัฐมนตรีและกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชนและ การกีฬา และภายใต้องค์กรที่มีใช้องค์กรรัฐ ตัวอย่างเช่น มูลนิธิ Sultan Haji Hassanal Bolkiah และ Majlis Ugama Islam of Brunei^{๑๒๗} ทั้งนี้ พื้นที่โดยรอบของโครงการที่พักอาศัยนี้ประกอบไปด้วย โรงเรียน ประถม มัธยม และสอนศาสนา ร้านค้า สวนสาธารณะและสนามเด็กเล่น มัสยิด อาคารเพื่อชุมชน เพื่อให้มีการพบปะและสร้างสำนึกความเป็นชุมชนของคนในท้องถิ่น

^{๑๒๗} บรูไนดารุสซาลาม: โครงการที่อยู่อาศัยแห่งชาติในบรูไนดารุสซาลาม: “บ้านแห่งชาติ” การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง ณ การประชุมแห่งประชาคมอาเซียนสำหรับราชการพลเรือน ครั้งที่ ๑๗ วันที่ ๒๖ - ๒๗ กันยายน ๒๐๑๓, ย่างกุ้ง, เมียนมาร์, “การส่งเสริมธรรมาภิบาล: เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการของประชาชน”, รายงานของประเทศ, หน้า ๒-๓ <http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/000/Brunei%20Paper.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

๒.๑.๓ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นนโยบายที่รัฐบาลบรูไนให้ความสนใจ แผนพัฒนาประเทศ (the National Development Plan (RKN) ค.ศ. ๒๐๑๒ - ๒๐๑๗) ได้ระบุปัญหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเด็นดังต่อไปนี้ (๑) การขาดกฎหมายที่เข้มงวดที่จะสามารถคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในระดับที่เท่าเทียมมาตรฐานสากล (๒) การขาดระบบตรวจสอบอย่างต่อเนื่องในการชี้วัดระดับคุณภาพของน้ำในแม่น้ำหลัก (๓) ความสามารถในการจัดเก็บและกำจัดขยะของประเทศซึ่งยังไม่เพียงพอ^{๑๒๘} ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ได้ระบุไว้ในนโยบายวิสัยทัศน์แห่งชาติ (The Brunei Vision 2035) และแผนพัฒนาประเทศ ปี ค.ศ. ๒๐๐๗ - ๒๐๑๒ ซึ่งในแผนดังกล่าวได้หาวิธีในการสร้างนโยบายใหม่ในการนำขยะกลับมาใช้ใหม่และการจัดการขยะ การวางผังเมืองและชนบท การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ การรักษาป่าไม้และการปลูกป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การฟื้นฟูที่ดินรกร้างว่างเปล่า และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน^{๑๒๙}

บรูไนยังคงมีประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาอย่างยิ่งคือเรื่องของภัยธรรมชาติ ซึ่งรัฐบาลบรูไนได้กำหนดประเด็นนี้ไว้ในแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic National Action Plan (SNAP) for Disaster Risk Reduction) เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ (The Hyogo Framework for Action (HFA)) ภายใต้ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการบริหารจัดการภัยพิบัติและการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) นอกจากความตกลงดังกล่าวแล้ว ยังมีการวางระบบระบายน้ำและการป้องกันน้ำท่วม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม และพัฒนากฎระเบียบและการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการกับพื้นที่เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม นอกจากนี้บรูไนยังประสบปัญหาการขาดเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งนโยบายวิสัยทัศน์แห่งชาติ (The Brunei Vision 2035) ได้ระบุปัญหาไว้ ดังนี้ (๑) การขาดหน่วยงานกลางในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงทำให้เกิดการบูรณาการการจัดการตามนโยบายในการพัฒนาประเทศอย่างสูงสุด (๒) ขาดองค์ความรู้ภายในหน่วยงาน (๓) จำนวนนักวิจัยในบรูไนที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยและการพัฒนายังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับในประเทศอื่นในภูมิภาค^{๑๓๐}

นอกจากนี้ รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย Kenali Negara Kitani หรือ Know Your Country (KNK) Programme เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อม และสร้างจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ตัวอย่างโครงการดังกล่าว

^{๑๒๘} กรมวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจบรูไน (๒๐๐๘ เอ), แผนพัฒนาประเทศ ๒๐๐๗ - ๒๐๑๒, บรูไนดารุสซาลาม หน้า ๑๕๙

^{๑๒๙} เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๕๘

^{๑๓๐} เพิ่งอ้าง, หน้า ๑๗๑

ได้แก่ Heart of Borneo initiative (HoB) เป็นโครงการที่ปกป้องพื้นที่ป่าดิบชื้นขนาดใหญ่แห่งสุดท้ายที่เหลืออยู่ของเอเชียซึ่งมีพื้นที่มากกว่า ๒๒๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ในโลกกว่าร้อยละ ๖ และชนพื้นเมืองกว่าสามล้านคน โครงการดังกล่าวเริ่มดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. ๒๐๐๗^{๑๓๑}

๒.๑.๔ นโยบายด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ในส่วนของนโยบายด้านวัฒนธรรม ได้มีการรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระราชพิธี ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๕ ได้มีพระราชพิธีอภิเษกสมรสของเจ้าชายอัปดุล มาลิก พระราชโอรสในสมเด็จพระราชาธิบดีฮัสซานัล โบลเกียห์ สุลต่านแห่งบรูไน โดยพระราชพิธีอภิเษกเริ่มต้นที่ Istana Nurul Iman ซึ่งเป็นที่พำนักอย่างเป็นทางการของสุลต่านโบลเกียห์ ก่อนที่จะมุ่งหน้าไปยังบ้านเจ้าสาว พระราชพิธีดำเนินไปในรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีของบรูไน หรือเรียกว่า Istiadat Berbedak โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนพร้อมสมเด็จพระราชินี สมาชิกพระราชวงศ์ และคณะรัฐมนตรีร่วมงานเป็นจำนวนมาก พระราชพิธีนี้กำหนดจัดขึ้นในช่วง ๑๑ วัน

Dato Paduka Hj Mohd Hamid bin Hj Mohd Jaafar รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชนและการกีฬา ได้กล่าวว่ากระทรวงวัฒนธรรม เยาวชนและการกีฬาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง จึงมีการกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรมและริเริ่มก่อตั้งสถาบันทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น รวมทั้งมีการดำเนินการด้านกฎหมายและความตกลงทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่มีมาช้านาน ในด้านของศิลปะและงานหัตถกรรมนั้น ประเทศบรูไนเป็นที่รู้จักในด้านการทำเรือ เครื่องเงิน เครื่องใช้ทองเหลือง การทอผ้า รวมทั้งการทอพรมและการสานตะกร้า นอกจากนี้บรูไนยังประดิษฐ์อาวุธมาเลย์ แกะสลักไม้ ของเล่นพื้นเมือง เครื่องดนตรีพื้นเมือง และเครื่องประดับสำหรับผู้หญิง โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฯ เห็นว่าการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์พื้นเมืองเหล่านี้จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าพื้นบ้านนี้ได้อย่างดี และสามารถพัฒนาให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน^{๑๓๒}

^{๑๓๑} สแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (Standard Chartered) รายงานความยั่งยืนปี ๒๐๑๔ หัวใจของบอเนียว, http://www.standardchartered.com/sustainability-review-09/TH/leading_way_in_communities/our_stories/heart_of_borneo.html, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๗ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๓๒} จูดีธ สเตนส์ (Judith Staines), “บรูไนเรียกร้องให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมและด้านพื้นเมืองอย่างยั่งยืน” มูลนิธิเอเชีย-ยุโรป เอเอสอีเอฟ วัฒนธรรม ๓๖๐, <http://culture360.asef.org/news/brunei-call-for-sustainable-development-of-culture-and-heritage-industry/>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ กันยายน ๒๐๑๕

๒.๑.๕ นโยบายด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย

วัฒนธรรมบรูไนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมาเลเซียและอินโดนีเซียมาก จึงมีประเพณี และการแต่งกาย ที่คล้ายคลึงกัน โดยสุภาพบุรุษจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ตัวเสื้อยาวถึงเข่า นุ่งกางเกงขายาวแล้วนุ่งโสร่ง เรียกว่า บาจู มลายู (Baju Melayu) ส่วนชุดของสุภาพสตรีเรียกว่า บาจูรุง (Baju Kurung) จะแต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสดใส โดยมากมักจะเป็นเสื้อผ้าที่คลุมร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เป็นการสะท้อน วัฒนธรรมและสังคมแบบอนุรักษ์นิยม

การแต่งกายไม่สุภาพในที่สาธารณะของทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและที่ไม่ใช่มุสลิมถือว่าการกระทำความผิดภายใต้พระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม^{๑๓๓} (The Syariah Penal Code Order) มาตรา ๑๙๗^{๑๓๔} โดยมาตรานี้มีหัวข้อว่า “พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม” (Indecent Behaviour) ซึ่งกำหนดว่าบุคคลผู้ประพฤตินไม่สุภาพในที่สาธารณะถือว่ามีความผิดและต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์ บรูไน หรือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ เนื่องจากการกระทำที่ถือเป็นความผิดตามมาตรานี้ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาอิสลาม กระทบต่อศีลธรรม และมีผลกระทบทางลบต่อผู้ที่พบเห็นการประพฤตินที่ไม่สุภาพนั้น ทั้งนี้ ผู้ที่ชักชวน สนับสนุน หรือก่อให้เกิดใคร่กระทำความผิดที่ถือเป็นการประพฤตินไม่สุภาพหรือประพฤติน ไม่สมควรนั้นก็ถือว่ามีความผิดต้องโทษปรับไม่เกิน ๘,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนหรือ จำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม ตามบทบัญญัติกฎหมายมิได้มีข้อความระบุความผิดในเรื่องการแต่งกายไม่สุภาพนี้โดยเฉพาะ แต่เจ้าหน้าที่กฎหมายอาญาของหน่วยงานกฎหมายอิสลามของกระทรวงศาสนาได้อธิบายว่า การแต่งกายไม่สุภาพนี้อาจถือว่าการประพฤตินไม่เหมาะสมตาม มาตรา ๑๙๗ ของพระราชกำหนดกฎหมายอาญาอิสลาม^{๑๓๕}

๒.๑.๖ นโยบายด้านภาษา

องค์สูลต่านสมเด็จพระราชาธิบดีและยังดี เปอร์ตวนแห่งบรูไนดารุสซาลาม เน้นความสำคัญของการสนับสนุนการใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิม สมเด็จพระราชาธิบดีได้เน้นย้ำถึงความห่วงใยของพระองค์

^{๑๓๓} กล่าวโดย เอชเจ ฮาร์ดิฟาดีลลัห์ เอชเจ โมฮาร์ด ซาร์เรห์ (Hj Hardifadhillah Hj Mohd Salleh) เจ้าหน้าที่กฎหมายอาญาของหน่วยงานกฎหมายอิสลามของกระทรวงศาสนา ณ บริเอกซ์ ฮอลล์ (Bridex Hall) วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๔

^{๑๓๔} คำสั่งประมวลกฎหมายอาญาชะรีอะฮ์ มาตรา ๑๙๗ กำหนดว่า “(๑) ผู้ใดกระทำการอันถือเป็นการประพฤตินไม่เหมาะสมในที่สาธารณะใด มีความผิดในฐานความผิดและต้องโทษปรับไม่เกิน \$๒,๐๐๐, จำคุกเป็นเวลาไม่เกิน ๖ เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ (๒) ผู้ใดก่อให้เกิด ชักชวน หรือสนับสนุนให้บุคคลใดกระทำการอันถือเป็นการประพฤตินไม่เหมาะสมมีความผิด จะต้องโทษปรับไม่เกิน \$๘,๐๐๐, จำคุกเป็นเวลาไม่เกิน ๒ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

^{๑๓๕} ลับบียะฮูล คามิต (Rabiatul Kamit), “การสวมใส่ชุดที่ไม่สุภาพเป็นอาชญากรรมภายใต้กฎหมายชะรีอะฮ์”, เดอะ บรูไน ไทมส์, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๔, <http://www.bt.com.bn/frontpage-news-national/2014/02/04/wearing-indecnt-clothing-crime-under-syariah-law>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๐๑๕

ถึงผลกระทบด้านลบของโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษามลายูที่ไม่เหมาะสมผ่านการส่งข้อความทางโทรศัพท์มือถือและโลกโซเชียล โดยได้ถ่ายทอดเป็นคำกล่าวว่า “เรานับสนุนอธิปไตยของภาษาของเราอย่างต่อเนื่อง และจะไม่ให้ภาษาถูกคุกคามในฐานะเป็นภาษาชั้นสอง” ทั้งนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีได้แสดงความพึงพอใจในการที่รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. ๒๐๐๔ บัญญัติให้ภาษามลายูเป็นภาษาทางการของบรูไน

แม้ว่าประเทศบรูไนจะมีภาษามลายูและภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ประเทศบรูไนยังมีภาษาท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อยมากกว่าสิบภาษาเป็นภาษาราชการ และยังรวมถึงภาษาจีนสำหรับคนจีนที่อาศัยอยู่ในบรูไนด้วย^{๑๓๖} ในส่วนของภาษาหลักสองภาษาซึ่งเป็นภาษาราชการของบรูไนนี้นั้น ไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบการวางแผนนโยบายด้านภาษาโดยตรงหรือการวางแผนการทำงานร่วมกันทั่วประเทศในด้านภาษา หน่วยงานหลักๆ ที่รับผิดชอบนโยบายด้านภาษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันภาษาและวรรณคดีแห่งบรูไน (The Dewan Bahasa dan Pustaka Brunei: Institute of Language and Literature of Brunei) และองค์การวิทยุและโทรทัศน์บรูไน (Radio and Television Brunei) ทั้งสามองค์กรดูแลเกี่ยวกับนโยบายภาษาอังกฤษและภาษามลายูเป็นหลัก^{๑๓๗}

๒.๑.๗ นโยบายด้านสังคม

นโยบายด้านสังคมของประเทศบรูไนมีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมของประชาชนในบรูไนซึ่งประกอบด้วยนโยบายดังต่อไปนี้

การควบคุมยาเสพติด : การค้ายาเสพติดและการนำเข้าสารเคมีควบคุมผิดกฎหมายเป็นความผิดร้ายแรงในบรูไนและต้องโทษถึงขั้นประหารชีวิต ทั้งนี้ ภายใต้ศาสนาอิสลาม การสูบบุหรี่สามารถทำได้ แต่เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม แต่ในกรณีของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บรูไนห้ามไม่ให้มีการบริโภคและการค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่อนุญาตให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบรูไน

แบบแผนทางสังคม : ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมจะไม่สามารถอยู่ในที่รโหฐานกับชาวมุสลิมต่างเพศ เว้นแต่ กรณีที่ทั้งคู่สมรสแล้ว สำหรับเรื่องระบบสวัสดิการสังคมจะอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยกรมพัฒนาชุมชนภายใต้กระทรวงวัฒนธรรม เยาวชนและกีฬา โดยจะจัดสรรเงินช่วยเหลือเป็นรายเดือนเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษา การให้บริการการฟื้นฟูและให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือด้านการจ้างงาน ตลอดจน ความช่วยเหลือด้าน

^{๑๓๖} เปาโล โคลุซซี (Paolo Coluzzi), การวางแผนภาษาที่ใช้ส่วนมากและส่วนน้อยในประเทศบรูไนดาร์ซาลาม, จอห์น เบนจามินส์ พับริซซิง คอมพานี, http://umexpert.um.edu.my/file/publication/00011613_73664.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๐๑๕, หน้า ๒๒๒-๒๒๓

^{๑๓๗} เท็งฮ้าง, หน้า ๒๒๕

อาหารและด้านอื่นๆ ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา สาธารณะสุข และที่พักอาศัย^{๑๓๘}

บรูไนมีระบบสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพซึ่งนำมาใช้กับบุคคลสัญชาติบรูไนและผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในบรูไน โดยรัฐบาลให้หลักประกันพื้นฐานด้านการศึกษา ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล ยิ่งไปกว่านั้นไม่มีการเรียกเก็บภาษีเงินได้ในบรูไน ด้วยระดับของสวัสดิการสังคมขั้นสูงทำให้ข้อขัดแย้งทางการเมืองในประเทศบรูไนมีน้อย อย่างไรก็ตาม ปัญหาสังคมที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และปัญหาการว่างงาน^{๑๓๙}

Nur Judy รองผู้อำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์บรูไนคนที่ ๑ (Vice President 1 of Brunei Council on Social Welfare หรือ Majlis kesejahteraan Masyarakat) ได้ทำการศึกษาและกล่าวรายงานหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับ “ความคุ้มครองทางสังคมในทางปฏิบัติที่เหมาะสมของประเทศบรูไน ความยั่งยืน และความท้าทาย” โดยเสนอว่าการคุ้มครองทางสังคมจะต้องรับประกันความเสมอภาคและความเป็นธรรมอย่างทั่วถึงและหลีกเลี่ยงการพึ่งพาความช่วยเหลือทางสังคมสงเคราะห์ที่มากเกินไป ปัจจุบันนี้ระบบสังคมสงเคราะห์ของประเทศบรูไนนี้นสอดคล้องกับหลักประกันทางสังคมตามที่กำหนดไว้โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ได้แก่ การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขที่จำเป็น ซึ่งรวมถึง การดูแลมารดาและเด็ก การได้รับเงินสงเคราะห์บุตรขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงการดูแลทางโภชนาการ และสินค้าและบริการที่จำเป็น การได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในยามป่วย ว่างงาน เมื่อตั้งครรภ์ กรณีพิการ และคนชรา

ด้วยประชากรบรูไนประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ คนนี้ทำให้ประเทศบรูไนเป็นประเทศที่ให้สวัสดิการในระดับสูง อย่างไรก็ตาม รองผู้อำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์บรูไนยังได้แสดงความกังวลจากการที่รัฐบาลบรูไนให้สวัสดิการทางสังคมอย่างดีแก่คนในชาติอาจจะเป็นความท้าทายในอนาคต เนื่องจากและขณะนี้ได้มีการนำประเด็นดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาและวางแผนรับมือในระดับชาติต่อไปเนื่องจากหากยังคงมีการใช้งบประมาณจำนวนมาไปกับสวัสดิการสังคมก็อาจทำให้รัฐประสบปัญหาด้านรายได้ในอนาคตก็เป็นได้^{๑๔๐}

^{๑๓๘} ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (ธนาคารโลก) และเลขาธิการอาเซียน (The International Bank for Reconstruction and Development (The World Bank) and the ASEAN Secretariat), รายงานประจำปีประเทศของการประเมินโดยประชาคมอาเซียน ในประเด็นผลกระทบด้านสังคมของวิกฤติเศรษฐกิจโลก: บรูไนดารุสซาลาม โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลออสเตรเลีย, <http://www.asean.org/archive/publications/ARCR/Brunei.pdf>

^{๑๓๙} การประชุมอาเซียน, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=52g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๐๑๕.

^{๑๔๐} เดอะบรูไนไทมส์ (The Brunei Times), ความจำเป็นในการทบทวนนโยบายสวัสดิการสังคม, <http://www.bt.com.bn/news-national/2014/07/13/social-welfare-policy-needs-review>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๕ กันยายน ๒๐๑๕

๒.๑.๘ นโยบายด้านสื่อและการสื่อสารออนไลน์

สื่อในบรูไนถูกควบคุมจากรัฐบาลอย่างเคร่งครัดภายใต้องค์สูลต่านฮัสซานัล โบลเกียห์ ซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพไว้ตั้งแต่การปฏิวัติบรูไนในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ โดยทั่วไป การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องตำรวจ สารคดีวิถีชีวิตกิจกรรมชุมชน จะมีการนำเสนอแบบอย่างจำกัดซึ่งไม่ได้มีมุมมองที่หลากหลายมากนัก องค์กร Reporters without Borders รายงานว่า “ไม่มีการวิพากษ์รัฐบาลว่ามีการบริหารประเทศอย่างไรในบรูไน” องค์กรเฝ้าระวังประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Freedom House) จัดอันดับสื่อของบรูไนในฐานะ “ไม่มีเสรีภาพ” สื่อที่เอกชนเป็นเจ้าของ อาทิเช่น Brunei Press Sdn Bhd ซึ่งจัดพิมพ์วารสาร Borneo Bulletin นั้นถูกควบคุมโดยครอบครัวขององค์สูลต่าน นักข่าวและบรรณาธิการทำการกลั่นกรองเนื้อหาข่าวด้วยตัวเอง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและศาสนา

องค์สูลต่านได้แสดงข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายอิสลามของประเทศและเน้นย้ำว่าควรระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีการกล่าวหาหรือถูกผู้นำทางศาสนาอิสลาม หรือผู้นำของรัฐบาลบรูไน เนื่องจากหากมีการใช้เทคโนโลยีนี้โดยไม่ระวังและใช้ในทางที่ผิด ผลเสียที่เกิดขึ้นจะไม่ใช่ว่าเพียงกระทบต่อบุคคลแต่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศโดยรวม นับตั้งแต่สื่อมีการขยายไปทั่วโลก การใช้สื่อมีได้จำกัดอยู่เพียงชาวบรูไนที่อาศัยอยู่ในประเทศบรูไนแต่ยังรวมไปถึงการใช้สื่อผ่านทางอินเทอร์เน็ตของชาวบรูไนที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศซึ่งถือว่าเป็นประชากรชาวบรูไนเช่นกันและประชากรดังกล่าวอาจใช้สื่อในทางที่ไม่เหมาะสมและอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศได้ โดยเยาวชนรุ่นใหม่จะต้องมีสติเพื่อไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อในการโน้มน้าวจากบุคคลที่ต้องการยุยงให้เกิดความไม่สงบในประเทศบรูไนและให้เกิดความขัดแย้งกับผู้นำหรือรัฐบาลบรูไน โดยจากคำกล่าวของสมเด็จพระราชาธิบดี Sam Zarifi จาก The International Commission of Jurists (ICJ) ได้วิพากษ์วิจารณ์และเรียกร้องให้เคารพความเห็นต่างของพลเมือง จากคำกล่าวของสมเด็จพระราชาธิบดีนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองของบรูไน ไม่เคารพหลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และหลักการพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่ต้องเปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือมีการโต้แย้งได้ในกระบวนการบัญญัติกฎหมาย^{๑๔๑}

๒.๑.๙ นโยบายด้านบริการสาธารณสุข

นโยบายหลักคือต้องการให้ประชาชนมีสุขภาพและการครองชีพที่ดี มีการยกระดับด้านบริการรักษาพยาบาล นโยบายด้านนี้มีความสำเร็จและก้าวหน้าโดยประชาชนมีสิทธิ์ได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและมีประสิทธิภาพ ในสถานที่ห่างไกลหรือผู้ที่อาศัยอยู่บนแม่น้ำจะมีหน่วยงานรักษาพยาบาลเคลื่อนที่เข้าไปให้บริการ ทหารและครอบครัวจะได้รับการรักษาพยาบาลจากหน่วยงาน

^{๑๔๑}ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, “สูลต่านแห่งบรูไนคุกคามการวิจารณ์กฎหมายชะรีอะฮ์”, การทำแผนนโยบายสื่อของโลก, ข้อมูล ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๐๑๔, <http://www.globalmediapolicy.net/node/10599>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๐๑๕

ของทหาร ประชาชน ไม่ต้องชำระค่าการให้คำปรึกษาของแพทย์ และไม่ต้องชำระค่าใช้จ่ายในการผ่าตัด หากประชาชนชาวบรูไนผู้ใดประสงค์ที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเป็นพิเศษที่ไม่มีในบรูไน ชาวบรูไนนั้นอาจถูกส่งตัวไปรักษาที่ประเทศสิงคโปร์หรือประเทศอังกฤษโดยทางรัฐจะเป็นผู้ชำระค่าใช้จ่ายทั้งหมด นอกจากนี้ รัฐยังให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับผู้ติดตามผู้ป่วยที่เป็นบุคคลในครอบครัวอีกด้วย รัฐยังให้เงินช่วยเหลือเป็นค่าตรวจสุขภาพของมารดาระหว่างตั้งครรภ์ และยังให้หมผงและยาบำรุงภายหลังคลอดบุตร

รัฐบาลบรูไนมุ่งที่จะพัฒนาสุขภาพของประชาชนและให้ทุนสนับสนุนเพื่อการรักษาสุขภาพโดยถือว่าเป็นการลงทุนสาธารณะเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ และยังเป็นแผนแม่บทของกระทรวงสาธารณสุขสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ (the Ministry of Health's agenda for the 21st century) ที่มุ่งเน้นที่การพัฒนา มนุษย์ ดังนั้น นโยบายและแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับสุขภาพจึงได้รับการพิจารณาทบทวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ภาวะแวดล้อมด้านเทคโนโลยี และสถานการณ์ด้านสุขภาพ เพื่อยกระดับการพัฒนา รัฐบาลบรูไนได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ได้แก่ (๑) การรับประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดีของประชาชน (๒) การก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการบริการทางสุขภาพอย่างทั่วถึงครอบคลุม (๓) การสนับสนุนการร่วมลงทุนระหว่างเอกชนและรัฐเพื่อให้เกิดการสร้างบริการทางสุขภาพให้กับประชาชนอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (๔) การรับประกันให้เกิดระบบบริการสุขภาพที่มีความยั่งยืนภายในกรอบงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข^{๑๔๒} รัฐบาลมอบหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของประชาชนให้กับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลกำหนด กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดเป้าหมายสองประการ ได้แก่ เป้าหมายในเชิงกลยุทธ์ และเป้าหมายในทางปฏิบัติ

เป้าหมายในเชิงกลยุทธ์ ประกอบไปด้วยแผนต่างๆ ดังนี้

- แผนการส่งเสริมให้มีการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน
- แผนการจัดการกับกลุ่มโรคเรื้อรัง
- แผนการบรรลุการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพสูง
- แผนการบรรลุถึงการจัดสรรงบประมาณในบริการสุขภาพที่หลากหลายและลงทุนในแหล่งทุนเพื่อนำมาใช้สนับสนุนด้านสุขภาพ
- แผนการสนับสนุนพื้นที่บางแห่งให้มีความเป็นเลิศทางด้านบริการสุขภาพ^{๑๔๓}

^{๑๔๒} องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ฐานข้อมูลสุขภาพภูมิภาคแปซิฟิกตะวันตก: บรูไนดารุสซาลาม, หน้า ๓๒, http://www.wpro.who.int/countries/brn/3BRUpro2011_finaldraft.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๔๓} เห่งอ้าง

เป้าหมายในทางปฏิบัติ ประกอบไปด้วยแผนต่างๆ ดังนี้

- แผนพัฒนาฐานข้อมูลด้านสุขภาพและระบบการจัดการข้อมูลให้สามารถปฏิบัติการ ใช้ในทาง วิชาแพทย์ และบริหารจัดการได้
- แผนปรับปรุงคุณภาพของนโยบายและการบริหารของผู้บริหารระดับสูงขององค์กรเพื่อให้ กระทรวงเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและมีผู้บริหารหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการ อย่างมีคุณภาพ
- แผนการสร้างและสนับสนุนให้เกิดวินัยในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อ การทำงาน ผ่านการทำงานเป็นหมู่คณะ และมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อองค์กรที่ตนสังกัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร
- แผนพัฒนามาตรฐานและความสามารถของบุคลากรทางด้านสาธารณสุข
- แผนการทำให้เกิดความคุ้มค่าของบริการทางสุขภาพให้กับผู้รับการรักษา
- แผนพัฒนาการจัดการบริการเสริมเพื่อให้บริการสาธารณสุขเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างทั่วถึง^{๑๔๔}

๒.๑.๑๐ นโยบายด้านการประกันสังคม

ระบบการประกันสังคมในประเทศบรูไนอยู่ภายใต้กำกับของกฎหมายหลัก ดังนี้ (๑) กฎหมายบำนาญ ของผู้สูงอายุและผู้พิการ ปี ค.ศ. ๑๙๕๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ (old-age and disability pensions of 1955 as amended in 1984 (2)) กองทุนทรัสต์สำหรับลูกจ้าง ปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (employees' trust fund of 1992) และแผนบำนาญเพิ่มเติมซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ (supplementary pension scheme of 2009, implemented in 2010) ระบบการประกันสังคมประกอบด้วยกองทุนสำรอง เลี้ยงชีพ แผนเงินสมทบ และระบบเงินบำนาญทั่วไปสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ระบบบำนาญนี้ใช้กับลูกจ้างที่ มีอายุ ๖๐ ปี ซึ่งเป็นพลเมืองบรูไน หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในบรูไน รวมทั้งข้าราชการพลเรือนที่เริ่มทำงานตั้งแต ่วันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๙๓ เป็นต้นไป สำหรับข้าราชการพลเรือนที่เริ่มทำงานก่อนวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๙๓ นั้นจะอยู่ภายใต้แผนบำนาญของราชการ เงินเลี้ยงชีพภาคสมัครใจ (โดยผู้ที่จะได้รับเงินเลี้ยงชีพนี้นำส่งเงินเข้า กองทุนด้วยความสมัครใจ) สำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป นอกจากนี้ ยังมีระบบ

^{๑๔๔} เติ้งฮ้าง

บำนาญพิเศษสำหรับทหาร ตำรวจ และพนักงานราชทัณฑ์ แผนบำนาญเพิ่มเติมใช้สำหรับลูกจ้างของรัฐและลูกจ้างเอกชนที่มีอายุระหว่าง ๑๘ ถึง ๕๙ ปี ซึ่งเป็นพลเมืองบรูไนหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศบรูไน เงินสมทบเข้ากองทุนเลี้ยงชีพนั้นมาจากผู้ประกันตนและนายจ้างในสัดส่วน ดังนี้ (๑) ผู้ประกันตนสมทบเงินเข้ากองทุนร้อยละ ๕ สำหรับรายได้รายเดือนส่วนที่เกิน ๘๐ ดอลลาร์บรูไน และ (๒) นายจ้างสมทบเงินเข้ากองทุนร้อยละ ๕ ของเงินเดือน (โดยร้อยละ ๓ เป็นส่วนบัญชีของผู้ประกันตน และอีกร้อยละ ๐.๕ เป็นส่วนของผู้ได้รับผลประโยชน์) ทั้งนี้ สามารถสมทบเงินเพิ่มเติมโดยสมัครใจได้ และไม่มีการกำหนดรายได้ขั้นสูงสุดในการคำนวณเงินสมทบ^{๑๔๕}

Tabung Amanah Pekerja (TAP) Scheme เป็นแผนเงินเลี้ยงชีพแต่เดิม ซึ่งลูกจ้างจะถูกบังคับให้ต้องสมทบเงินเข้ากองทุนร้อยละห้าของเงินค่าจ้างพื้นฐาน และนายจ้างก็ต้องสมทบเงินอีกร้อยละห้า กระทรวงการคลังเป็นผู้บริหารกองทุนนี้โดย (นำไปลงทุนและจ่ายเงินปันผลให้กับ) ผู้จ่ายเงินสมทบจะได้รับเงินเมื่อถึงกำหนดอายุที่จะได้รับเงินบำนาญนี้ อย่างไรก็ตาม ลูกจ้างสามารถถอนเงินที่ตนสมทบเข้ากองทุนนี้ออกมาก่อนจะถึงเกณฑ์ได้จึงเกิดปัญหาทุนโดยรวมลดต่ำลง จึงจะเห็นได้ว่า TAP Scheme นี้ไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจให้ลูกจ้างเก็บออมเงินเข้ากองทุนเพื่อเป็นเงินใช้ในยามเกษียณ เนื่องจากลูกจ้างใช้เงินส่วนนี้ไปก่อนหน้า ส่วนบุคคลแทนที่จะเป็นเงินสำรองไว้ใช้ในชีวิตรหลังเกษียณตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของเงินกองทุน^{๑๔๖}

แผนเงินเลี้ยงชีพเพิ่มเติม หรือ the Supplemental Contributory Pensions (SCP) Scheme ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ The Supplemental Contributory Pension Order, 2009 และบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๑๐ เป็นแผนเงินสมทบเพิ่มเติมจาก TAP Scheme ที่มีอยู่ ทั้งนี้ แผนเงินเลี้ยงชีพเพิ่มเติมนี้มีส่วนคล้ายกับ TAP Scheme โดยเป็นการบังคับให้ลูกจ้างทุกคนทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนเข้าไปอยู่ในระบบ นอกจากนี้ ได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพอิสระเข้าอยู่ในระบบเงินเลี้ยงชีพเพิ่มเติมนี้เช่นกัน^{๑๔๗}

๒.๑.๑๑ นโยบายด้านศาสนา

สำหรับประเทศบรูไน ศาสนามีความเชื่อมโยงกับรูปแบบการบริหารงานของรัฐ โดยรัฐมีแนวคิดหลักที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมให้มีความเข้มแข็งตามหลักศาสนาอิสลามในกรอบของกฎหมายและหลักปรัชญาของสุลต่านที่ทรงรื้อฟื้นปรัชญาเก่าของบรูไนมาใช้ คือ “วิถีชีวิตแบบมาเลย์ ศาสนาอิสลามยึดมั่นในระบบกษัตริย์” หรือ “MIB : Melayu Islam Beraja (Malay Islamic Monarchy)” ซึ่งหมายถึงบรูไนเป็นประเทศที่มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมมาเลย์ ได้แก้ไขภาษา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

^{๑๔๕} บำนาญและเครือข่ายการพัฒนา, บรูไน, <http://www.pensiondevelopment.org/51/brunei.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๔๖} ออกฟอร์ด บิสซิเนส กรุ๊ป (Oxford Business Group), รายงาน : บรูไนดารุสซาลาม, ๒๐๐๙, หน้า ๓๗

^{๑๔๗} กระทรวงการคลัง บรูไนดารุสซาลาม (Ministry of Finance Brunei Darussalam), การสมทบเข้าบำนาญเพิ่มเติม, <http://www.mof.gov.bn/index.php/about-scp#sthash.94EQ5xGj.dpuf>, ข้อมูลเมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๐๑๓, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

แบบมาเลย์ Islam หมายถึงเป็นรัฐอิสลาม ซึ่งกฎหมายและค่านิยมต่างๆ มาจากศาสนาอิสลาม และ Beraja หมายถึงเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบหรือสถาบันกษัตริย์โดยสุลต่านซึ่งมีฐานะเป็นสมเด็จพระราชาธิบดี ดังนั้น จะเห็นว่าศาสนาอิสลามมีอิทธิพลอย่างยิ่งกับประเทศบรูไน^{๑๔๘} ชาวบรูไนจะให้ความสำคัญกับหลักศาสนาที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบประจำตัวที่สำคัญที่สุด รองลงมา คือการใช้ชีวิตกับครอบครัว และงานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญรองลงมา ดังนั้น การใช้ชีวิตของชาวบรูไนมีความสอดคล้องกับหลักศาสนาเป็นอย่างมาก

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะให้อิสระในการนับถือศาสนาโดยตามรัฐธรรมนูญ กำหนดไว้ว่าศาสนาประจำชาติบรูไนคือมุสลิมตามนิกายชาฟีอี โดยที่ชาวบรูไนก็สามารถยอมรับนับถือศาสนาอื่นได้อย่างสงบสุขและสมานฉันท์ในประเทศบรูไน^{๑๔๙} อย่างไรก็ตาม มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐบาลให้การส่งเสริมเพียงเฉพาะนิกาย สุหนี่สาขาชาฟีอี (Shafi'i school of Sunni Islam) และไม่สนับสนุนศาสนาอื่นๆ โดยมีการออกมาตรการทางกฎหมายและนโยบายที่จำกัดกลุ่มที่มีความเชื่อหรือศาสนาอื่นที่มีได้อยู่ภายใต้มุสลิมนิกายสุหนี่สาขา ชาฟีอี^{๑๕๐}

๒.๑.๑๒ นโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

นโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของบรูไนเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจในนโยบายวิสัยทัศน์แห่งชาติ (Brunei's Nation Vision) หรือ Wawasan 2035 ที่รัฐบาลบรูไนประกาศใช้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ และทำให้ประเทศได้รับการยอมรับจากนานาชาติ โดยเน้นการพัฒนาภาคเศรษฐกิจอื่นๆ นอกเหนือจากการพึ่งพาจากภาคอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และนโยบายนี้ยังมุ่งสนับสนุนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน

ตามประกาศหลวงพระบาง หรือ “Luang Prabang Joint Declaration” ประเทศบรูไนได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพทางด้าน Information Technology (IT) ซึ่งรัฐบาลก็ได้พยายามยกระดับขีดความสามารถของประเทศให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างจริงจัง ด้วยการให้การสนับสนุนแก่ส่วนราชการและหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเรื่อง ICT อย่างเต็มที่ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการบริหารจัดการข้อมูลข้าราชการพลเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลักดันให้ประเทศก้าวไปสู่เป้าหมายในการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

^{๑๔๘} นิซันท์ สิงห์พาทกรู, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หลักศาสนาอิสลาม กับ การบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๔๙} รัฐธรรมนูญ กำหนดว่า “ศาสนาประจำชาติของประเทศบรูไนดารุสซาลามได้แก่มุสลิมตามลัทธิชาฟีอีโดยศาสนาอื่นก็สามารถนับถือปฏิบัติอย่างสงบและปรองดองโดยผู้ปฏิบัติศาสนานั้นในภาคส่วนต่างๆ ของประเทศบรูไนดารุสซาลาม”

^{๑๕๐} ยู.เอ็น. ดี. เอส. ดี. พาร์ทแมน ออฟ สเตท (United States Department of State), การทูตในทางปฏิบัติ, บรูไน <http://www.state.gov/documents/organization/171648.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

เนื่องจากบรูไนเป็นประเทศมุสลิมสายกลางที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดและได้รับการยอมรับจากประเทศมุสลิมอื่นๆ รัฐบาลบรูไนจึงตั้งเป้าหมายที่จะเป็นประเทศศูนย์กลางผลิตภัณฑ์ฮาลาลที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยมุ่งสร้างตราสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “บรูไนฮาลาล” (Brunei Halal Brand) เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเพื่อให้ได้รับความเชื่อถือในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยรัฐบาลบรูไนมุ่งที่จะเน้นจุดเด่นในด้านความเคร่งครัดในการตรวจสอบและการออกไปรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาลซึ่งรวมผลิตภัณฑ์ทั้งประเภทอาหารและที่มีใช้อาหาร และยังมีความพยายามในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์ฮาลาลให้มีมาตรฐานในระดับแนวหน้า รัฐบาลบรูไนโดยกระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐานได้ก่อตั้งหน่วยงานสนับสนุนกิจการฮาลาลขึ้นโดยเฉพาะ ได้แก่

๑) ศูนย์พัฒนานวัตกรรมอุตสาหกรรมฮาลาล Halal Industry Innovation Centre (HIIC) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฮาลาล รวมทั้งยังเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาธุรกิจฮาลาลทั้งในด้านการผลิตและการขนส่ง ปัจจุบัน HIIC มีความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

๒) Brunei Wafirah holdings Sdn Bhd & Ghanim International Food Corporation Sdn Bhd ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ ดำเนินการในลักษณะบริษัทเอกชนภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนของกระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน มุ่งเน้นการพัฒนาตราสินค้า “Brunei Halal Brand” ให้เป็นตราสินค้าชั้นนำในประเทศและตราสินค้าชั้นนำในต่างประเทศ สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมการส่งออกสู่ตลาดโลก ทั้งยังทำหน้าที่แสวงหาโอกาสการลงทุนด้านการผลิตอาหารฮาลาลในลักษณะ Original Equipment Manufacturer (OEM) ซึ่งหมายถึงการผลิตสินค้าภายใต้การอนุญาตโดยเจ้าของตราสินค้า โดยการกำกับดูแลคุณภาพสินค้าโดยผู้จ้าง กระบวนการผลิตสินค้าและสินค้าที่ผลิตทั้งหมดจะต้องส่งให้เจ้าของตราสินค้าตรวจสอบ ขณะนี้บรูไนมีการร่วมลงทุนการผลิตลักษณะ OEM กับบริษัทท้องถิ่นในจีน อินเดีย และไทยแล้ว^{๑๕๑}

๒.๑.๑๓ นโยบายด้านเยาวชน

รัฐบาลบรูไนกำหนดให้เยาวชนคือบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ ๑๕ ถึง ๔๐ ปี นโยบายหลักเกี่ยวกับเยาวชนคือ การสร้างเยาวชนบรูไนให้มีความเป็นเลิศในคุณสมบัติ ๕ ประการ ดังต่อไปนี้^{๑๕๒}

^{๑๕๑}กระทรวงต่างประเทศ, ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, หน่วยงาน สอท. ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศ บรูไน <http://www.mfa.go.th/business/contents/files/activities-20140326-161533-499239.doc>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๕๒}ยูธโพลิซียตีอออาร์จี (Youthpolicy.org), บรูไน, ข้อมูล ณ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๐๑๔ <http://www.youthpolicy.org/factsheets/country/>

- ๑) ยึดถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม
- ๒) มุ่งสร้างให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม โดยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ ความตระหนัก และมีองค์ความรู้
- ๓) สร้างความเข้าใจและจิตสำนึกที่ถูกต้อง
- ๔) สร้างความรู้และทักษะให้กับเยาวชน
- ๕) พัฒนาทัศนคติและคุณสมบัติประจำตน เช่น ความรักชาติ ความมั่นใจ และความคิดริเริ่ม

นโยบายด้านเยาวชนมุ่งเน้นในด้านการศึกษา การจ้างงานและการอบรม ความเป็นผู้นำ ความคิดริเริ่ม ในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การให้บริการชุมชน รวมทั้ง การพัฒนาด้านการกีฬา

๒.๒ ความตกลงระหว่างประเทศด้านสังคมวัฒนธรรมที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนได้ทำความตกลงระหว่างประเทศในด้านสังคมวัฒนธรรมกับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศหลายฉบับโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984) โดยบรูไนได้ลงนามวันที่ ๒๒ กันยายน ค.ศ. ๒๐๑๕ (ยังไม่ให้สัตยาบัน) มีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ ๑ (ข้อ ๑-๑๖) กล่าวถึงคำนิยามของ "การทรมาน" และการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา ภายใต้เขตอำนาจสากล

ส่วนที่ ๒ (ข้อ ๑๗-๒๔) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมานซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแล ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระจำนวน ๑๐ คน ที่แต่งตั้งโดยภาคีสมาชิกมีอำนาจในการรับคำร้องเรียนของปัจเจกบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกระงับการทรมาน

ส่วนที่ ๓ (ข้อ ๒๕-๓๓) กล่าวถึงกระบวนการภาคยานุวัติ การทำข้อสงวน การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของอนุสัญญา และการระงับข้อพิพาท

๒.๒.๒ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979) ให้สัตยาบันแล้วในวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๒๐๐๖

กำหนดให้รัฐสมาชิกมีพันธกรณีในการพิทักษ์และธำรงความเสมอภาคระหว่างเพศในกฎหมายของประเทศตน มีหน้าที่ยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายบรรดาที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัญญานี้ จัดให้มีกฎหมายใหม่เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรี จัดให้มีตุลาการและสถาบันภาครัฐเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบไม่ว่าที่เกิดจากบุคคลธรรมดา องค์กร และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

๒.๒.๓ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ให้สัตยาบันแล้ว ในวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๙๕ มีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ ๑ (ข้อ ๑-๔๑) กล่าวถึงหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่เด็กพึงได้รับ อันประกอบด้วย สิทธิและเสรีภาพของเด็กโดยทั่วไป การคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก การให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก การคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง การคุ้มครองศักดิ์ศรีของเด็กในกรณีที่มีการกระทำความผิดทางอาญา และการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส

ส่วนที่ ๒ (ข้อ ๔๒-๔๕) กล่าวถึงหลักเกณฑ์และแบบพิธีซึ่งประเทศที่ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาต้องปฏิบัติตาม

ส่วนที่ ๓ (ข้อ ๔๖-๕๔) กล่าวถึงกลไกของอนุสัญญา ซึ่งกำหนดพันธกรณี การติดตามดูแล การทบทวน วิธีปฏิบัติตาม และกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในการบังคับใช้อนุสัญญา

๒.๒.๔ อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour 1989) ให้สัตยาบันแล้วในวันที่ ๙ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๙

อนุสัญญานี้ยอมรับแนวทางปฏิบัติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (the International Labour Organization (ILO)) เพื่อให้รัฐภาคีรับประกันตนเองว่าจะดำเนินการในการห้ามและการขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็กโดยทันที

๒.๒.๕ อนุสัญญาต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา (Convention against Discrimination in Education 1960) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๕

เป็นอนุสัญญาที่องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จัดทำ อนุสัญญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการกระทำที่ถือเป็นการกีดกันและการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ (๑) การกีดกันบุคคลและกลุ่มบุคคลไม่ให้เข้าถึงการศึกษาไม่ว่าจะเป็นประเภทใดและระดับใด (๒) การจำกัดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้อยู่ในระดับมาตรฐานการศึกษาที่ต่ำ (๓) มาตรการที่มีการจัดให้มีหรือคงไว้ ซึ่งการแบ่งแยกระบบการศึกษาหรือสถาบัน (๔) มาตรการเลือกปฏิบัติที่มีการลงโทษบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ด้วยวิธีที่ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๒.๒.๖ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children child prostitution and child pornography 2000) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๖

เป็นพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ ๓๒ ข้อ ๓๔ และข้อ ๓๕ ว่าด้วยการแสวงประโยชน์ จากเด็กทางเศรษฐกิจและทางเพศ

ส่วนที่ ๑ (ข้อ ๑-๓) กล่าวถึงการมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดความผิดและโทษทางอาญา เพื่อป้องกันการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก

ส่วนที่ ๒ (ข้อ ๔-๖) กล่าวถึงมาตรการในการกำหนดเขตอำนาจศาล วิธีพิจารณาคดี การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการสืบสวน

ส่วนที่ ๓ (ข้อ ๗-๑๐) กล่าวถึงมาตรการในการริบทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มาตรการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก นโยบายป้องกัน แก้อภัย และส่งเสริมความตระหนักรู้ของสาธารณชน และความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการบำบัดฟื้นฟู และการส่งเด็กผู้รับเคราะห์กลับประเทศบ้านเกิด

ส่วนที่ ๔ (ข้อ ๑๑-๑๓) กล่าวถึงการจัดทำรายงานผลการดำเนินการตามพิธีสารเลือกรับ

๒.๒.๗ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2006) วันลงนาม ๑๘ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๗ ยังไม่มีการให้สัตยาบัน

ส่วนที่ ๑ (ข้อ ๑-๓) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ คำนียามของคนพิการ และหลักการทั่วไป เช่น การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ ความเป็นอิสระของบุคคล การมีส่วนร่วมของคนพิการได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในสังคม การเคารพความแตกต่าง และการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

ส่วนที่ ๒ (ข้อ ๔-๘) กล่าวถึงการเรียกร้องให้รัฐสมาชิกต้องเคารพต่อพันธกรณีเพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติต่อสตรีผู้พิการ เด็กผู้พิการ และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการในสังคม

ส่วนที่ ๓ (ข้อ ๙-๓๐) กล่าวถึงสิทธิของคนพิการ เช่น การจ้างงาน สุขภาพ การศึกษา เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการย้ายถิ่นฐาน เสรีภาพจากการถูกทรมาน และสิทธิในการสร้างครอบครัว

ส่วนที่ ๔ (ข้อ ๓๑-๕๐) กล่าวถึงการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูล ความร่วมมือระหว่างประเทศ การตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานตามอนุสัญญา อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

๒.๒.๘ อนุสัญญาว่าด้วยความปลอดภัยต่อการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel 1994) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๒๐๑๓

มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยต่อการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสหประชาชาติโดยให้รัฐสมาชิกต้องใช้วิธีการที่จำเป็นทุกประการเพื่อคุ้มครององค์การสหประชาชาติและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับองค์การสหประชาชาติจากการกระทำผิดทางอาญา และการกำหนดบทลงโทษและวิธีการลงโทษที่เหมาะสม และให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมและให้ความช่วยเหลือแก่รัฐภาคีสมาชิกในกระบวนการทางอาญา

๒.๒.๙ การเข้าเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องของประเทศบรูไน

บรูไนเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ ๑๙๑ ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๕ และได้ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาคู่คุ้มครองมรดกโลก (the UNESCO 1972

Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) เมื่อสิงหาคม ค.ศ. ๒๐๑๑ และบทบัญญัติวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (The UNESCO 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage)

กระทรวงศึกษาธิการบรูไนเป็นสมาชิกองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Ministers of Education Organization) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (ASIA-PACIFIC Economic Cooperation) เป็นการยืนยันความร่วมมือในการยกระดับคุณภาพของการศึกษาเพื่อให้การศึกษาของบรูไนเป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) ตามที่กำหนดไว้ใน UNESCO Dakar 2000

๒.๓ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศบรูไน

ไทยและบรูไนได้จัดตั้งกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกัน คือ คณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทยและบรูไน ซึ่งมีการประชุมครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐-๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๓ ที่กรุงเทพฯ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบรูไนเป็นประธานการประชุมร่วม ซึ่งได้มีการหารือเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้า การลงทุน รวมทั้งการประมง อุตสาหกรรมธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย แรงงาน ความร่วมมือด้านวิชาการ การท่องเที่ยว การสื่อสาร และวัฒนธรรม ผลการประชุมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้มีความคืบหน้า นอกจากนี้ ไทยยังประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวให้บรูไนให้ความสำคัญกับการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและร่วมมือกันจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๒๐๐๓ ในระหว่างการเยือนบรูไน นายกรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน และกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุม General Meeting ครั้งที่ ๑๕ ของสภาความร่วมมือทางเศรษฐกิจแปซิฟิก (Pacific Economic Cooperation Council – PECC) อีกทั้ง ได้มีการหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามในไทย ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การลงทุน “กองทุนไทยวีทูน” (ระหว่าง Brunei Investment Agency กับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ) และความร่วมมือระหว่าง Royal Brunei Airlines กับบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

๒.๓.๑ ความร่วมมือด้านวัฒนธรรม

ที่ประชุมคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับบรูไน ครั้งที่ ๑ ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๐-๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๓ เห็นพ้องในการขยายความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในโอกาสฉลองการครบรอบ ๒๐ ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-บรูไน สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวันได้ร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรมและการกีฬาบรูไนจัดกิจกรรม Thailand Festival ๒๐๐๓ โดยมีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม นำคณะนาฏศิลป์ และนักดนตรีไปแสดงวัฒนธรรมที่บรูไนเมื่อวันที่ ๒๓-๒๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๒๐๐๓^{๑๕๓}

๒.๓.๒ ความร่วมมือด้านการศึกษาและวิชาการ

มีนักศึกษาไทยที่ได้ไปเรียนในมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลามทั้งโดยทุนรัฐบาลไทยและบรูไน มีนักศึกษามุสลิมทั้งชายหญิงจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับทุนจากทางการบรูไนให้ไปเรียนทางด้านรัฐศาสตร์และการศาสนา มีนักศึกษาหลายคนของบริษัทเอกชนในประเทศไทย อาทิ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยส่งไปเรียนวิชาทั่วไป ในประเทศบรูไนในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ ไทยได้ให้ทุนการศึกษาแก่บรูไน ๑ ทุน ได้แก่ Thai Language Learning among ASEAN Diplomats^{๑๕๔}

มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่ภาคใต้เพื่อศึกษาด้านศาสนา โดยคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้คัดเลือกการให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ในปีการศึกษา ๒๐๐๒ แก่นักศึกษาที่มีสัญชาติในกลุ่มสมาชิกอาเซียนซึ่งรวมถึงนักศึกษาไทย ผ่านกระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูตบรูไนประจำประเทศไทย โดยให้ไปศึกษาที่ University of Brunei Darussalam เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินความร่วมมือด้านการศึกษาไทย-บรูไน ส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของ The Southeast Asian Ministers of Education Organization: SEAMEO และ ASEAN โดยประเทศบรูไนรับเป็นเจ้าภาพศูนย์ซีมีโอโวกเทค (SEAMEO VOCTECH) ทำหน้าที่ส่งเสริมการฝึกอบรม การทำวิจัย และเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านอาชีวศึกษาและการศึกษาเทคนิค โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันระดับชาติอื่นๆ ในการจัดการฝึกอบรมและวิจัย ในแต่ละปีจะจัดการฝึกอบรมแก่ประเทศสมาชิก SEAMEO ประมาณ ๑๐-๑๒ หลักสูตร สำหรับความร่วมมือในระดับอุดมศึกษาจะอยู่ภายใต้กรอบพหุภาคีภายใต้กรอบอาเซียนเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network-AUN) ซึ่ง University of Brunei Darussalam เป็นมหาวิทยาลัยสมาชิกของ AUN

^{๑๕๓}การประชุมสุดยอดอาเซียน, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=52g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๕๔} เพิ่งอ้าง

ในระหว่างการประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยโลก เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของไทยในขณะนั้น (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการบรูไน (H.E. Pehin Abdul Rahman Taib) ได้ร่วมกันในการหารือระดับทวิภาคีซึ่งทั้งสองฝ่ายมีความเห็นร่วมกันในการมีความร่วมมือในด้านการศึกษาภาษา โดยเฉพาะการเรียนการสอนสองภาษา การสอนภาษามลายูและการทำวิจัยระดับอุดมศึกษา ในโครงการวิจัยร่วม (Joint Research Project) กับมหาวิทยาลัยของไทย และยังให้ความสนใจในการศึกษาระดับอาชีวศึกษา โดยขอให้มีการแลกเปลี่ยนครูและนักศึกษามากขึ้น และฝ่ายไทยยังขอให้มีความร่วมมือในเรื่องอิสลามศึกษาและการแลกเปลี่ยนบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาด้วย

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ฝ่ายต่างประเทศในขณะนั้น (ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน) ได้เจรจาความร่วมมือทวิภาคีด้านการศึกษากับรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการบรูไน (Mrs. Hajah Norjum Haji Mohd Yusop) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๗ ในระหว่างการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของ SEAMEO ที่ประเทศไทย โดยทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะจัดทำบันทึกความเข้าใจด้านการศึกษาระหว่างกัน โดยสาขาวิชาที่ฝ่ายบรูไนประสงค์จะร่วมมือกับประเทศไทย ได้แก่ เทคโนโลยีและการอาชีวศึกษา การเกษตรกรรม วิทยาศาสตร์กายภาพและการกีฬา เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น และสาขาวิชาที่ฝ่ายไทยประสงค์จะร่วมมือกับบรูไน ได้แก่ การวิจัยด้านการศึกษา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง การใช้ ICT ในการเรียนการสอน การส่งเสริมสันติภาพในภาคใต้ นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศมีความต้องการที่จะแลกเปลี่ยนครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การศึกษา และจัดกิจกรรมด้านการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม เป็นต้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไทยและบรูไนดารุสซาลาม ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจด้านการศึกษา เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ค.ศ. ๒๐๐๙ ณ กรุงบันดาเสรี เบกาวัน เมื่อคราวที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์) เดินทางไปเยือนประเทศบรูไนในฐานะประธานสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) และได้เดินทางไปเยี่ยมศูนย์ระดับภูมิภาคของ SEAMEO (VOCTECH) รวมทั้งสถานศึกษาโดยเนื้อหาของบันทึกความเข้าใจ ครอบคลุมความร่วมมือด้านการศึกษาในทุกๆระดับ เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายโรงเรียนและสถาบันการศึกษา การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา การพลศึกษาและการกีฬา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเทียบโอนหน่วยกิตและการเคลื่อนย้ายนักเรียน การยอมรับคุณสมบัติด้านการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญและการอาชีวศึกษา การศึกษาสองภาษา การศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การศึกษาครูและการพัฒนาวิชาชีพ และจริยธรรม

ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะทำงานร่วมด้านการศึกษา ครั้งที่ ๑ ภายใต้กรอบบันทึกความเข้าใจด้านการศึกษาไทย-บรูไน ดารุสซาลาม ระหว่างวันที่ ๗-๑๐ กันยายน ค.ศ. ๒๐๑๑ ณ กรุงเทพมหานคร โดยมีโครงการความร่วมมือระหว่างกันในเรื่อง ดังนี้

- (๑) ความร่วมมือด้านการพัฒนาภาษาอังกฤษ
- (๒) ความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนครูด้านการศึกษาพิเศษ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมคุณภาพด้านการศึกษาพิเศษของทั้งสองประเทศ
- (๓) ความร่วมมือด้านการเคลื่อนย้ายนักศึกษาที่ขยายต่อโครงการ M-I-T (โครงการเคลื่อนย้ายนักศึกษาระหว่างประเทศมาเลเซีย-อินโดนีเซีย-ไทย) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้เสนอให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาซึ่งขยายโครงการไปยังประเทศบรูไนด้วย อย่างไรก็ตามประเทศบรูไนแจ้งว่าระบบการศึกษาของบรูไนยังไม่พร้อมให้มีการดำเนินการ แต่ยินดีที่จะรับข้อเสนอของฝ่ายไทยไปพิจารณาและจะแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบเมื่อมีความพร้อมต่อไป
- (๔) โครงการด้านการอาชีวศึกษาและการศึกษาเทคนิค
- (๕) โครงการความร่วมมือด้านการกีฬา โดยฝ่ายบรูไนฯ ประสงค์จะมีความร่วมมือในด้านการฝึกอบรมกีฬา การพัฒนาผู้ฝึกสอน การแลกเปลี่ยนกิจกรรมด้านการกีฬา การจัดค่ายกีฬา เป็นต้น ซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ประสานให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าว^{๑๕๕}

๒.๓.๓ ความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร

ในระหว่างการประชุมบรูไนอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีของไทยเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ค.ศ. ๒๐๐๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีด้านสารสนเทศและการกระจายเสียงและภาพระหว่างไทย - บรูไน (Memorandum of Understanding between the Government of His Majesty the Sultan and Yang Di - Pertuan of Brunei Darussalam and the Government of the Kingdom of Thailand on Cooperation in the Field of Information and Broadcasting) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนรายการวิทยุ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีสาระ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอันจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ ในปัจจุบัน ได้มีการดำเนินโครงการภายใต้บันทึกความเข้าใจดังกล่าวแล้ว โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการร่วมด้านเทคนิคไทย - บรูไน (Joint Technical Committee on Information and Broadcasting) นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศได้จัดกิจกรรมร่วมด้านวัฒนธรรมเป็นระยะๆ เช่น เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน

^{๑๕๕} สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ความร่วมมือด้านการศึกษา กับประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔, http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k2&view=item&id=3618:brunei-education-cooperation-2014-02-10&Itemid=332, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

ค.ศ. ๒๐๐๕ ได้มีการจัดงานแสดงดนตรีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุบรูในครั้งที่ ๓ ณ กาดเจียเตอร์ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่^{๑๕๖}

^{๑๕๖} เห่งอ้าง

บทที่ ๓

ภาพรวมทางการเมืองและความมั่นคงของประเทศบรูไน

ตามรัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนฉบับลงวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๔ บัญญัติให้สมเด็จพระราชาธิบดีดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศและเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีองค์ปัจจุบันยังทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังด้วยตามกฎหมายแล้วนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นผู้มีสัญชาติบรูไนเชื้อสายมาเลย์โดยกำเนิดและจะต้องนับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนี ในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๔ มีการปรับเปลี่ยนทางการเมือง โดยมีการฟื้นฟูสภานิติบัญญัติขึ้นอีกครั้ง และมีการแต่งตั้งสมาชิกจำนวน ๒๑ คน เปิดสมัยการประชุมสภาครั้งแรกในวันที่ ๒๕ กันยายน ค.ศ. ๒๐๐๔ สมเด็จพระราชาธิบดีได้ลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติจำนวน ๑๕ คน จากสมาชิกทั้งหมด ๔๕ คน โดยสมเด็จพระราชาธิบดีจะทรงคัดเลือกสมาชิกจำนวน ๓๐ คน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของบรูไน และได้รับการตอบรับที่ดีจากต่างประเทศ นักวิชาการ รวมทั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ยังเคลื่อนไหวอยู่

ต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๐๕ สมเด็จพระราชาธิบดีทรงประกาศปรับคณะรัฐมนตรีครั้งสำคัญ โดยทรงแต่งตั้งมกุฎราชกุมารอัล มุห์ทาดี บิลลาห์ ให้ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโสประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งบ่งชี้ถึงแนวทางการสืบทอดอำนาจในการบริหารประเทศในอนาคต นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งกระทรวงพลังงานขึ้นใหม่เพื่อทำหน้าที่ดูแลการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงาน การปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักธุรกิจที่มีความชำนาญและผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญในคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งแรก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสมเด็จพระราชาธิบดีให้ความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจ ภาคพลังงาน รวมทั้งการพัฒนาประเทศให้เป็นมุสลิมสายกลางมากขึ้น โดยมุ่งหมายให้บรูไนมีความเจริญทัดเทียมประเทศอื่น และเพื่อเพิ่มการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคเศรษฐกิจ^{๑๕๗}

ปัจจุบันบรูไนมีประมุขรัฐ คือ สมเด็จพระราชาธิบดี ฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซ ซัดดิน วัดเดาเลาะห์ (His Majesty Sultan HajiHassanal Bolkiah Mu'iz Zaddin Waddaulah) ขึ้นครองราชย์ เมื่อ ๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๗ เป็นสมเด็จพระราชาธิบดีองค์ที่ ๒๙ และยังดำรงตำแหน่งอีก ๓ ตำแหน่งคือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ตำแหน่งที่สำคัญในรัฐสภาของบรูไนมีดังนี้

- นายกรัฐมนตรี (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งโดยสุลต่าน)
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งโดยสุลต่าน)

^{๑๕๗} เดอะ คอมมอนเวลท์ (The Commonwealth) บรูไนดารุสซาลาม : รัฐธรรมนูญและการเมือง, <http://thecommonwealth.org/our-member-countries/brunei-darussalam/constitution-politics>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๑ มีนาคม ๒๐๑๗

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งโดยสุลด่าน)
- รัฐมนตรีอาวุโสประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งโดยมกุฎราชกุมารฯ คือ Pengiran Muda Haji Al – Muhtadee Billah องค์รัชทายาทของสุลด่านแห่งประเทศบรูไน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและทรัพยากรพื้นฐาน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และการกีฬา
- รัฐมนตรีว่าการพลังงานประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลัง คนที่ ๒

๓.๑ นโยบายด้านการเมืองและความมั่นคง

ประเทศบรูไนเป็นประเทศที่ยังคงไว้ซึ่งระบบสมบูรณาญาสิทธิราชอย่างแท้จริง ประเทศบรูไนเป็นประเทศที่มีประชาชนจำนวนไม่มาก (less – populated) (และปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช) แต่บรูไนแทบจะไม่มีสถานะความกดดันทางการเมือง และไม่ค่อยปรากฏกระแสต่อต้านจากสังคม หรือประสบกับปัญหาทางสภาพเศรษฐกิจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบรูไนเป็นประเทศขนาดเล็กแต่เป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ คือน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่ส่งออกได้จำนวนมากและสร้างรายได้มหาศาลให้บรูไน ประกอบกับการตัดสินใจที่จะไม่รวมประเทศกับมาเลเซียในอดีตทำให้ไม่ต้องแบ่งผลประโยชน์จากทรัพยากรให้กับมาเลเซีย การบริหารประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีจำนวนประชากรเพียงประมาณสี่แสนคน และมีรายได้เพียงพอที่จะนำมาพัฒนาดัชนีด้านทุนมนุษย์

จนติดอันดับประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์เป็นอันดับต้นๆ ของโลกร่วมกับประเทศในตะวันตก และประชาชนในบรูไนก็ถือว่ามีความคุณภาพชีวิตที่ดีแม้จะมีได้มีการปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย^{๑๕๘}

นโยบายระดับชาติทางด้านการเมืองของประเทศบรูไน คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในชาติและดำรงความเป็นอิสระของประเทศ กลยุทธ์การบริหารปกครองประเทศเน้นถึงการยกระดับมาตรฐานของการกำหนดนโยบาย การกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การยกระดับความทันสมัยของระบบราชการ การส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาล กระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักนิติรัฐ การส่งเสริมขีดความสามารถเพื่อต่อต้านอาชญากรรม และการส่งเสริมขีดความสามารถของประเทศเพื่อรับมือกับวิกฤติในด้านต่างๆ^{๑๕๙} นอกจากนโยบายระดับชาติทางด้านการเมืองแล้ว ประเทศบรูไนมีนโยบายระดับชาติทางความมั่นคง คือ ยุทธศาสตร์ของนโยบาย Wawasan 2035 ด้านความมั่นคง โดยเน้นถึงการเสริมสร้างความมั่นคงทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างสมรรถนะของบรูไนในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ เช่น การฝึกปฏิบัติการช่วยเหลือตัวประกันจากกรณีโจรสลัดปล้นยึดเรือสินค้า โดยกองกำลังตำรวจแห่งชาติบรูไน (Royal Brunei Police Force – RBPF) และการรับมือกับสถานการณ์การก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว และภัยธรรมชาติ รวมทั้งส่งเสริมบทบาททางทหารและความมั่นคงในภูมิภาค เช่น การส่งกองกำลังเข้าสังเกตการณ์การหยุดยิงระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์และแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ในมินดาเนา และเข้าร่วมใน peace - monitoring mission ในจังหวัดอาเยห์

ประเทศบรูไนมีนโยบายทางด้านการเมืองและความมั่นคงในเรื่องเฉพาะดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ นโยบายด้านการปกครอง

ลักษณะการปกครองและการบริหารประเทศ

การบริหารประเทศบรูไนมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ การสั่งการ และการตัดสินใจ ไว้ที่ส่วนกลาง ก่อนที่จะกระจายอำนาจ งบประมาณ การบริการ และทรัพยากร ลงสู่องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ในลักษณะรัฐสวัสดิการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นถึงระบบราชการที่เข้มแข็ง คือ มีการจัดสายบังคับบัญชาแบบบนลงล่างโดยสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ รัฐบาลบรูไนให้ความสำคัญอย่างมากกับประชาชนบนหลักคิดของศาสนาอิสลามที่ทุกคนเท่าเทียมกัน ภารดรภาพ (ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน) เห็นได้จากเมื่อสมเด็จพระราชาธิบดีเข้าในมัสยิดก็ต้องนั่งประกอบพิธีที่พื้นเช่นเดียวกับประชาชน การปกครองของบรูไนฯ

^{๑๕๘} นิขานท์ สิงห์พุทธางกูร, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หลักศาสนาอิสลาม กับ การบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๕๙} สำนักนายกรัฐมนตรี ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, แนวทางกลยุทธ์, <http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Strategic%20Themes.aspx> , เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

จากอดีตมาสู่ปัจจุบันเป็นระบบการปกครองที่เน้นศาสนาอิสลามเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการใช้พระราชอำนาจของพระราชอาณัติ หรือ สุลต่าน ผ่านระบบราชการที่เป็นตัวสร้างความเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน ภายใต้ “แนวคิดรัฐอิสลาม” ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงของรัฐและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ปรัชญาของชาติ “วิถีชีวิตแบบมาเลย์ ศาสนาอิสลามยึดมั่นในระบบกษัตริย์” หรือ MIB เป็นหลักการสำคัญในการบริหารประเทศในปัจจุบัน ตัวอย่างปรากฏจากการที่ข้าราชการที่ทำงานอยู่แล้วหรือที่ต้องการเป็นข้าราชการจะต้องแสดงตนบนพื้นฐานของหลัก MIB ให้ประจักษ์แจ้งแก่สังคม หากขาดองค์ประกอบอันใดอันหนึ่งแม้จะเป็นคนบรูไนก็ไม่สามารถรับราชการได้ MIB ยังถูกแสดงออกบนตราสัญลักษณ์บนธงชาติของบรูไนฯ อีกด้วย ซึ่งเป็นการผสมผสานกันของสัญลักษณ์ต่างๆ บนธงชาติ ประกอบด้วย ตราแผ่นดินที่มีสี่แฉก ประกอบด้วยราชวัช (The flag) พระกลด (The Royal umbrella) ทั้งสองนี้เป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์ของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนดารุสซาลาม ปีกนกทั้งสี่ (The wing of four feathers) หมายถึงการพิทักษ์ปกป้องความยุติธรรม ความสงบ ความเจริญ และสันติสุขของชาติ วงเดือนหงาย (The Crescent) เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอิสลาม และมีอักษรอารบิกจารึกด้วยสีเหลือง ซึ่งเป็นคำขวัญของชาติว่า “Always in service with God's guidance” (น้อมรับใช้ตามแนวทางอัลเลาะห์เสมอ) มือสองข้าง (The hand) หมายถึงหน้าที่ของรัฐบาลที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่ง สันติสุข และความเจริญรุ่งเรือง และแถบแพรอยู่ล่างสุด จารึกอักษรอารบิก สีเหลืองเป็นชื่อประเทศว่า “Brunei Darussalam” หมายถึง บรูไน (ดินแดนแห่งสันติ) การที่บรูไนเป็นรัฐสวัสดิการ ทำให้ประชาชนได้รับการยกเว้นภาษีอากร และได้รับบริการสาธารณะอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ก็มาจากหลักปรัชญาผู้ปกครองที่ดีที่มาจากหลักศาสนาอิสลาม ส่วนธงชาติประกอบด้วยพื้นสีเหลือง หมายถึงสมเด็จพระราชาธิบดี มีแถบสีขาวดำพาดทแยงจากขอบบนด้านซ้ายผ่านกลางพื้นธงมายังขอบล่างด้านขวา หมายถึงรัฐมนตรีที่ถวายงานรับใช้สมเด็จพระราชาธิบดี (Chief minister) และมีตราแผ่นดินอยู่กลางพื้นธง^{๑๖๐}

จากพันธกิจที่ระบุไว้ในของสำนักนายกรัฐมนตรีของบรูไน กระบวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารภายใต้รัฐบาลในกำกับของสมเด็จพระราชาธิบดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นเลิศทางด้านการเป็นผู้นำ ตามหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาประเทศอย่างปลอดภัยและยั่งยืน^{๑๖๑} ทั้งนี้ ประเทศบรูไนมีนโยบายด้านการปกครอง ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ภายใต้หลักราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Melayu Islam Beraja: MIB หรือ Malay Islam Monarchy) ซึ่งได้แก่ การเป็นประเทศมุสลิมมาเลย์ การยึดหลักศาสนาอิสลาม และการเคารพสถาบันกษัตริย์ โดยองค์สุลต่านเป็นผู้นำของประเทศและเป็นผู้นำรัฐบาลด้วยการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมที่ได้รับคำปรึกษาจากสภาที่ปรึกษาและคณะรัฐมนตรี ประเทศบรูไนไม่มีสภานิติบัญญัติหรือสภาผู้แทนราษฎร ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐

^{๑๖๐} นิขานท์ สิงห์พุทธางกูร, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หลักศาสนาอิสลาม กับการบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

^{๑๖๑} สำนักนายกรัฐมนตรี ประเทศบรูไนดารุสซาลาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ บทบาท และหน้าที่, <http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission,%20Roles%20and%20Functions.aspx>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

สมเด็จพระราชาธิบดีได้มีการประชุมเพื่อแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา (Parliament) ซึ่งไม่เคยมีการจัดตั้งมานับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ซึ่งเป็นปีที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ อำนาจอธิปไตยของบรูไนประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) ฝ่ายบริหาร คือสมเด็จพระราชาธิบดีซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และมีสภาที่ปรึกษาซึ่งแต่งตั้งโดยสมเด็จพระราชาธิบดี ประกอบด้วย สภารัฐมนตรี (Council of Cabinet Ministers) สภาศาสนา (Religious Council) สภาองคมนตรี (Privy Council) และสภาราชบัลลังก์ (Council of Succession)

๒) ฝ่ายนิติบัญญัติ คือสภานิติบัญญัติบรูไน (Brunei Legislative Council: Legco) ซึ่งแต่งตั้งโดยสมเด็จพระราชาธิบดี ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๓ คน มีประชุมประจำปีในเดือนมีนาคม

๓) ฝ่ายตุลาการ ประกอบด้วย ศาลสูง ศาลอุทธรณ์ ศาลแขวง และศาลศาสนาอิสลาม (Sharia Court) ตำแหน่งสำคัญในฝ่ายตุลาการแต่งตั้งโดยสุลต่าน

รัฐธรรมนูญของประเทศบรูไน

ประเทศบรูไนมีการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๙ และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีการแก้ไขในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ และปี ค.ศ. ๑๙๘๔ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ได้กำหนดให้สุลต่านเป็นผู้นำของรัฐโดยมีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ องค์สุลต่านหรือและได้รับคำปรึกษาจากสภา ๕ แห่ง คือ สภาศาสนา (The Religious Council) สภาองคมนตรี (The Privy Council) สภารัฐมนตรี (The Council of Ministers) สภานิติบัญญัติ (The Legislative Council) และสภาราชบัลลังก์ (The Council of Succession) ซึ่งทำหน้าที่ในการเลือกสุลต่านองค์ใหม่ และภารกิจอื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. ๑๙๕๙ นั้นกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งสูงสุดในฝ่ายบริหาร โดยมีที่ปรึกษาชาวอังกฤษผู้มีตำแหน่งเป็น British High Commissioner ให้คำปรึกษาในกิจการต่างๆ ยกเว้นกิจการเกี่ยวกับศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมลายู ต่อมามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ โดยอังกฤษมีอำนาจในการต่างประเทศ ส่วนกิจการความมั่นคงการป้องกันประเทศอยู่ในความรับผิดชอบของประเทศบรูไนและอังกฤษ และมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกครั้งเมื่อประเทศบรูไนได้รับเอกราช เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๔ โดยในปีดังกล่าวสุลต่านได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ต่อมาเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๘๖ สุลต่านได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๕๙ การแต่งตั้งสมาชิกของสภาต่างๆ เป็นอำนาจของสุลต่าน โดยสภาศาสนาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม สภาที่ปรึกษา (องคมนตรี) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติให้คำปรึกษาเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ

พรรคการเมือง

ปัจจุบันพรรคการเมืองยังไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในประเทศบรูไน จนสามารถเรียกได้ว่าพรรคการเมืองของประเทศบรูไนไม่มีผลต่อการเมืองการปกครองของประเทศบรูไนเลย ในประเทศบรูไนจะมีเพียงพรรคการเมืองเล็กๆ พรรคหนึ่งซึ่งแทบจะไม่มีบทบาท หรือทำกิจกรรมทางการเมืองในประเทศบรูไน พรรคดังกล่าวคือพรรคจิตสำนึกประชาชนบรูไน (Parti Kesedaran Rakyat Brunei) หรือ PAKAR และพรรคเอกภาพแห่งชาติบรูไน (Parti Perpaduan Kebangsaan Brunei) หรือ PPKB ซึ่งได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเมื่อเวลาไม่นานมานี้

เขตการปกครองของบรูไน

บรูไนแบ่งการปกครองออกเป็น ๔ เขต คือ

๑. Belait เป็นเขตที่ใหญ่ที่สุดของบรูไน เป็นเขตที่อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศบรูไน มีเมืองสำคัญชื่อว่า Kuala Belait เมืองอื่นๆ ได้แก่ Badas, Kerangan, Nyatan, Labi, Lumut, Seria, Sukang และ Talingan เขตนี้มีดินแดนทางทิศเหนือติดทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับเขต Tutang และทางทิศใต้และทิศตะวันตกติดกับประเทศมาเลเซีย

๒. Brunei และ Muara เป็นเขตที่เล็กที่สุดของประเทศบรูไน ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของประเทศ มีเมืองหลวงชื่อว่า Bandar Seri Begawan ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศบรูไนด้วย เมืองที่สำคัญมีเมือง Muara เขตนี้มีดินแดนทางทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับแหลมหรือ อ่าวบรูไน ทางทิศใต้ติดกับประเทศมาเลเซีย และทิศตะวันตกติดกับเขต Tutong และที่อ่าวบรูไนมีเกาะขนาดเล็กหลายเกาะตั้งอยู่

๓. Temburong เป็นเขตที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของประเทศบรูไนเขต Temburong เป็นเขตที่มีลักษณะเฉพาะ (Unique) เพราะเขตนี้ถูกตัดขาดจากดินแดนของประเทศบรูไนมีเพียงอ่าวบรูไนเท่านั้นเป็นตัวเชื่อมระหว่างเขต Temburong กับส่วนอื่นๆ ของประเทศบรูไน ดังนั้นเมื่อประชาชนประเทศบรูไนจากเขต Temburong จะเดินทางไปยังเขตอื่นๆ ของประเทศบรูไน จึงมีทางเดียวเท่านั้นที่เป็นดินแดนเดียวกัน นั่นคือต้องเดินทางทางทะเล โดยผ่านอ่าวบรูไนเพื่อเดินทางไปยังดินแดนของบรูไน ส่วนการเดินทางทางบกนั้นจำเป็นต้องผ่านดินแดนของประเทศมาเลเซียส่วนที่เรียกว่า Lim bang ดังนั้นประชาชนชาวบรูไนจากเขต Temburong ที่ต้องการเดินทางไปยังส่วนอื่นๆ ของบรูไนโดยผ่านเขต Limbang จึงต้องใช้ Passport ในการเดินทางดังกล่าว

๔. Tutong เป็นเขตหนึ่งของประเทศบรูไน มีเมืองสำคัญชื่อว่า Tutong ส่วนเมืองที่สำคัญอื่นๆ เช่น Kuala Abang, Lamunin, Melit, Penanjong และ Telisai เขตนี้มีพื้นที่ทางทิศเหนือติดกับทะเลจีนใต้ ทางทิศตะวันออกติดกับเขต Brunei และ Muara รวมทั้งประเทศมาเลเซีย ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับเขต Belait

๓.๑.๒ นโยบายด้านการป้องกันประเทศ

ในอดีต บรูไนได้มีการทำสนธิสัญญากับอังกฤษ โดยทางอังกฤษได้ส่งกลุ่มทหารเผ่ากรูซ่า (Gurkha) ซึ่งเป็นชนเผ่าของประเทศเนปาลได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศบรูไน ที่เมือง Seria เพื่อการป้องกันประเทศของบรูไนซึ่งหน้าที่ในการป้องกันประเทศมีบทบาทที่น้อยมาก ประเทศบรูไนเองก็มีส่วนในข้อพิพาทการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะ Spratly ซึ่งมีประเทศมาเลเซีย จีน ไต้หวัน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ร่วมอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะดังกล่าวด้วย

นโยบายด้านการป้องกันประเทศถูกกำหนดไว้ในสมุดปกขาวการป้องกันประเทศบรูไน ๒๐๑๑ (The Defence White Paper 2011) โดยมีวัตถุประสงค์ในการรักษาความสามารถในการป้องกันประเทศได้อย่างยืดหยุ่นและเข้มแข็งและเพื่อพร้อมรับกับการรุกราน และความท้าทายความมั่นคงในรูปแบบต่างๆ เป็นความประสงค์ของประเทศชาติที่จะเฝ้าติดตามสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เพื่อให้สามารถตรวจพบเหตุการณ์หรือแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ บทบาทการป้องกันประเทศบรูไนคือการคุ้มกันผลประโยชน์ของประเทศและให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยผ่านวิธีการบังคับสั่งการ การให้ความร่วมมือด้านการจัดการกับหน่วยงานที่เกี่ยวกับความมั่นคงอื่นๆ และโต้ตอบวิกฤติตลอดจนต่อต้านภัยคุกคามข้ามชาติ สิ่งที่ทำหายที่สุดสำหรับเรื่องความมั่นคงของประเทศบรูไนคือความไม่แน่นอน เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ทั้งประเทศเล็กและประเทศใหญ่อาจถูกโจมตีโดยภัยคุกคามต่างๆ ได้ บรูไนเสี่ยงต่อการถูกคุกคามโดยภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ภัยธรรมชาติ และโรคระบาดร้ายแรงโดยที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหามาตรการรับมือและแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศบรูไนอยู่ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นดินแดนที่ยังมีข้อโต้แย้งกันในด้านเขตพื้นที่ทางบกและทางน้ำ และปัญหาความขัดแย้งก็ยังคงดำรงอยู่และกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนยังคงต้องร่วมกันเจรจาเพื่อหาข้อยุติต่อข้อขัดแย้งนี้อย่างสงบระหวางกัน^{๑๖๒}

๓.๑.๓ นโยบายด้านความมั่นคง

ประเทศบรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน บรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ ๖ เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๔ การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของประเทศบรูไนนี้น มีปัจจัยที่สนับสนุน ๒ ประการ คือ

๑. ด้านความมั่นคง บรูไนมีความมั่นใจในระดับหนึ่งว่า หลักการเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Non - interference) ของอาเซียน จะเป็นเครื่องค้ำประกันเสถียรภาพของบรูไนจากการแทรกแซงของประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซียได้

^{๑๖๒} ออกฟอร์ด บิสซิเนส กรุ๊ป (Oxford Business Group), รายงาน: บรูไนดารุสซาลาม, ๒๐๑๑, บรูไน หน้า ๑๙๖

๒. ด้านสถานภาพในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยเหตุที่บรูไนเป็นรัฐขนาดเล็กและเพิ่งได้รับเอกราชใหม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างสถานภาพและความเชื่อถือขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และการเข้าร่วมกับอาเซียนนั้นก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะเพิ่มบทบาทและชื่อเสียงของบรูไนให้เป็นที่รู้จัก

เนื่องจากบรูไนเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก ดังนั้น บรูไนมีความเสียเปรียบด้านศักยภาพทางการเมืองและอำนาจต่อรองทางการเมือง บรูไนจึงมีความพยายามในการเสริมสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ และมุ่งเน้นความเป็นภูมิภาคนิยมมากขึ้น จากเดิมที่มักให้ความสำคัญกับชาติตะวันตก ได้แก่ สหราชอาณาจักร (ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคม) สำหรับด้านการเมือง ประโยชน์ของการที่บรูไนเข้าเป็นสมาชิกในอาเซียนทำให้อาเซียนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเท่ากับเพิ่มอำนาจต่อรองของอาเซียนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศให้หนักแน่นขึ้น และนอกจากบรูไนจะเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจด้วยทรัพยากรน้ำมันแล้ว บรูไนยังเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญอื่นๆ เช่น กลุ่มประเทศเครือจักรภพและองค์การที่ประชุมอิสลาม เป็นต้น จึงมีช่องทางที่จะโน้มน้าวให้ประเทศสมาชิกองค์การต่างๆ เหล่านี้คล้อยตามอาเซียนได้ไม่ยากนัก ดังนั้น การสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของบรูไนจึงเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ทั้งบรูไนและอาเซียน

การที่ประเทศบรูไนได้มีการร่วมลงนามในกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ที่มีผลบังคับในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๘ เป็นสิ่งสำคัญซึ่งทำให้อาเซียนมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสงบและมั่นคงในภูมิภาค กลไกสูงสุดด้านความมั่นคงอาเซียน คือ การประชุมระดับรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Minister's Meeting) หรือ ADMM โดยมีเป้าหมายสำคัญดังนี้

- เพื่อสนับสนุนให้เกิดสันติภาพและเสรีภาพในภูมิภาค โดยผ่านการหารือกับประเทศคู่เจรจา และความร่วมมือในด้านความมั่นคงและการป้องกัน
- เพื่อนำไปสู่การหารืออย่างเป็นทางการของเจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายความมั่นคง และฝ่ายการทหารให้มีความร่วมมือในด้านการป้องกันและความมั่นคงภายในอาเซียน รวมทั้งกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนมากขึ้น
- เพื่อสนับสนุนให้เกิดความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นร่วมกัน ผ่านการทำบันทึกความเข้าใจเพื่อตระหนักถึงความท้าทายที่จะเกิดขึ้น ทั้งในด้านการป้องกันและความมั่นคง และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดกว้างมากขึ้น
- เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political - Security Community: APSC) โดยให้เป็นไปตามเงื่อนไขตามปฏิญญาบาหลี ๒ (Bali Concord II) และสนับสนุนให้ทำตามแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme: VAP; on APSC)

ทั้งนี้ บทบาทของกระทรวงกลาโหมของบรูไนจะเป็นไปตามกรอบเป้าหมายของ ADMM ข้างต้น และเป็นไปตาม แผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – Security Community (APSC) Blueprint)

ในด้านบทบาทการเป็นประธานการประชุมของอาเซียน ประเทศบรูไนได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๕ – ๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๑ ที่เมืองบันดาร์ เสรี เบกาวัน โดยผู้นำบรูไนได้ประธานการก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมได้ร่วมลงนามในปฏิญญาการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนว่าด้วยการป้องกันการก่อการร้ายร่วมกัน โดยเป็นความร่วมมือทั้งในกรอบทวิภาคี ภูมิภาค และระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้านการก่อการร้ายอย่างรอบด้าน และเพื่อที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ปลอดจากภัยคุกคาม ความร่วมมือนี้ได้จะนำมาซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคง ถือเป็นปัจจัยต่อการพัฒนา และความมั่งคั่งยิ่งขึ้นในอาเซียน

๓.๒. ความตกลงระหว่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคงที่ประเทศบรูไนทำไว้กับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศ

ประเทศบรูไนได้ทำความตกลงระหว่างประเทศในด้านการเมืองและความมั่นคงกับประเทศอื่น หรือองค์การระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุปได้ดังนี้

๓.๒.๑ อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการดูแลรักษาทหารผู้บาดเจ็บและเจ็บป่วยในสนามรบ (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field) ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

สนธิสัญญาดังกล่าวคุ้มครองทหารที่ต้องออกจากการรบเนื่องจากความเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ เช่นเดียวกับบุคลากรทางการแพทย์หรือบุคคลทางศาสนาที่ไม่ถูกจับเป็นตัวประกันและได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม บทบัญญัติสำคัญของสนธิสัญญา ได้แก่^{๑๖๓}

ข้อ ๑๒ ทหารที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยผู้ต้องออกจากการรบควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ควรถูกฆาตกรรมอย่างโหดเหี้ยม ทรมาน หรือนำตัวไปทดลองทางชีววิทยา (ข้อดังกล่าวถือเป็นหลักสำคัญที่สุดของสนธิสัญญา) รวมไปถึงข้อตกลงที่จะให้ความเคารพหน่วยแพทย์และอาคารที่ใช้ทางการแพทย์ ยานพาหนะขนส่งทางการแพทย์ และสัญลักษณ์ของหน่วยปฏิบัติการทางการแพทย์

^{๑๖๓} พิกเต็ต ซอน (Pictet, Jean) (๑๙๕๘). สนธิสัญญาเจนีวา ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๑๙๔๙: คำอธิบาย. คณะกรรมาธิการต่างประเทศแห่งสภากาชาด. http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/Geneva_conventions-1949.html, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๐๑๕

ข้อ ๑๕ เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกมีการช่วยเหลือดูแล ทหารที่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ และปกป้องจากการชิงทรัพย์และการทารุณ แม้ว่าจะอยู่ในสถานภาพเชลยศึก

ข้อ ๑๖ เรียกร้องให้ภาคีมีการระบุรูปพรรณของผู้ตายและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ และส่งข้อมูลดังกล่าวให้กับคู่ขัดแย้งฝ่ายตรงข้าม

ข้อ ๙ เรียกร้องประเทศภาคีมิให้ขัดขวางกิจกรรมเพื่อมนุษยธรรมซึ่งให้การช่วยเหลือดูแล ให้กาชาดสากล “หรือองค์กรสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด” ในการให้ความคุ้มครองและการรักษาทหารที่เจ็บป่วยและได้รับบาดเจ็บ เช่นเดียวกับบุคคลากรทางการแพทย์และบุคคลทางศาสนา

๓.๒.๒ อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการพยาบาลสภาพสมาชิกกองทัพผู้บาดเจ็บ ป่วยเจ็บ และเรืออัปปางในทะเล (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea) ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

อนุสัญญานี้ใช้กับกรณีการสู้รบที่เกิดขึ้นในทะเล และเรียกร้องให้มีการปฏิบัติต่อผู้บาดเจ็บ ผู้ป่วย และผู้ซึ่งเรืออัปปาง (รวมถึงกรณีของอากาศยานที่ลงสู่ทะเลด้วย) อย่างมีมนุษยธรรม ข้อกำหนดต่างๆ ในอนุสัญญานี้จะให้ความคุ้มครองในลักษณะเดียวกันกับอนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่หนึ่ง ว่าด้วยการดูแลรักษาทหารผู้บาดเจ็บและเจ็บป่วยในสนามรบ (Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field) ซึ่งให้การคุ้มครองจากการถูกจับตัวเป็นประกันสำหรับเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ สถานที่และการขนส่งทางการแพทย์

๓.๒.๓ อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก (Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War 1950) ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

อนุสัญญานี้ใช้กับกรณีที่ฝ่ายหนึ่งได้จับกุมตัวกำลังพลของอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นศัตรู โดยอนุสัญญากำหนดประเภทของบุคคลที่ได้รับสถานภาพเป็นเชลยศึก อันจะได้รับการปฏิบัติตามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ อนุสัญญาดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักการหนึ่งที่น่าสนใจคือเชลยศึกจะอยู่ในอำนาจของฝ่ายที่เป็นศัตรู แต่มิได้อยู่ในอำนาจของบุคคลหรือหน่วยที่จับกุมได้ ฝ่ายที่จับกุมจะต้องรับผิดชอบต่อการปฏิบัติต่อเชลยศึกผู้นั้นอย่างมีมนุษยธรรม เชลยศึกต้องได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ถูกแก้แค้น เป็นต้น

อนุสัญญากำหนดพันธกรณีกับภาคีเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก ตั้งแต่ถูกจับกุมจนกระทั่งพ้นจากอำนาจของตนไป ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางการแพทย์นั้น อนุสัญญานี้กำหนดหลักการไว้ว่า เจ้าหน้าที่

ดังกล่าวที่ถูกกักตัวไว้เพื่อให้ความช่วยเหลือเชลยศึกนั้น ไม่ถือเป็นเชลยศึก แต่ให้ได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติเหมือนกับที่เชลยศึกได้รับและจะต้องไม่ถูกบังคับให้ทำงานอื่นนอกเหนือไปจากหน้าที่ที่ตนปฏิบัติอยู่

๓.๒.๔ พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาฉบับวันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ. ๑๙๗๗ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I)) ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๑

พิธีสารดังกล่าวใช้กับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการขัดแย้งด้วยอาวุธระหว่างประเทศ รวมถึงสงครามประกาศอิสรภาพ เนื้อหาโดยรวมของพิธีสารเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกให้การคุ้มครองผู้ประสบภัยตามที่อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ. ๑๙๔๙ กำหนดไว้ รวมถึงเรียกร้องให้วิธีและวิถีทางในการทำสงครามเป็นไปตามสนธิสัญญากรุงเฮกครั้งแรกและครั้งที่สองที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ด้วย (the Hague Conventions of 1899 and 1907)

๓.๒.๕ พิธีสารเพิ่มเติมแห่งอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่าด้วยการปกป้องเหยื่อในความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีใช้ระดับนานาชาติ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II)) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๑

พิธีสารดังกล่าวใช้กับกรณีเกี่ยวกับความขัดแย้งที่มีใช้ในระดับระหว่างประเทศได้แก่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับกองกำลังของฝ่ายต่อต้านหรือกลุ่มกองกำลังอื่นๆ ในรูปของการขัดแย้งภายในหรือสงครามกลางเมือง อีกทั้งมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองต่อผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมหรือได้ยุติการมีส่วนร่วมในความขัดแย้งแล้ว

๓.๒.๖ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการจับบุคคลเป็นตัวประกัน (International Convention Against the Taking of Hostages) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๘๔

กำหนดให้การกระทำที่เป็นความผิดภายใต้อนุสัญญานี้ ได้แก่ การจับกุมหรือคุมขังบุคคลอื่น ชูเชิญจะฆ่า ทำร้าย หรือคุมขังผู้นั้นเป็นตัวประกัน โดยมีเจตนาเพื่อบังคับบุคคลที่สาม อันได้แก่ รัฐ องค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นองค์การระหว่างรัฐบาล บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ให้กระทำหรือละเว้นกระทำการใด อันเป็นเงื่อนไขอย่างชัดเจนหรือโดยปริยายในการปล่อยตัวประกัน

๓.๒.๗ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามการใช้ระเบิดก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of Terrorist Bombing) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๒

มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาวิธีทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการก่อการร้ายตลอดจนการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดหรือวัตถุอันตรายอื่น

๓.๒.๘ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่ลัทธิการก่อการร้าย (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๒

มีข้อกำหนด (พันธกรณี) ที่ประเทศภาคีจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

- กำหนดให้การกระทำตามอนุสัญญาฯ เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของตน และกำหนดให้มีบทลงโทษที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดแก่ผู้กระทำความผิดทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล
- ดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการสืบหา ยึดอายัด หรือรับเงินทุนที่ได้ใช้หรือกันไว้เพื่อใช้ในการก่อการร้าย
- จับกุม และฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด หรือส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศที่เกี่ยวข้อง (โดยอนุสัญญาฯ ให้ถือว่า ความผิดตามอนุสัญญาฯ เป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ระหว่างรัฐภาคีด้วยกัน)
- ร่วมมือกันในการกำหนดมาตรการให้สถาบันการเงินต่างๆ มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมรายใหญ่ หรือธุรกรรมที่น่าสงสัยต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี (คล้ายกับกฎหมายฟอกเงิน)
- แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

๓.๒.๙ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการยึดอากาศยานโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (International Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๙๘๖

อนุสัญญากำหนดความผิดสำหรับการยึดหรือควบคุมเครื่องบินโดยใช้กำลังข่มขู่ หรือกระทำการอื่นใด ขณะที่ทำการบิน (On board) อนุสัญญานี้ใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่สถานที่ซึ่งเครื่องบินขึ้นหรือลงจอด อยู่ภายนอกเขตอำนาจของรัฐที่จดทะเบียนเครื่องบินนั้น

๓.๒.๑๐ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ให้สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๘

หลักการและสาระสำคัญของอนุสัญญานี้มีขอบเขตการใช้บังคับในการป้องกัน การสืบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับฐานความผิดที่ระบุไว้ในอนุสัญญา ทั้งหมด ๔ ฐานความผิด ได้แก่ ๑) การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ๒) การฟอกเงินที่ได้มาจากกระทำความผิด ๓) การกระทำความผิด และ ๔) การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และได้ขยายไปยังฐานความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๔ ปีขึ้นไป เมื่อความผิดนั้นมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม ทั้งนี้มีความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้ระบุไว้ในอนุสัญญา ที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญารวมถึงการรวบรวม แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะอาชญากรรมระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การฝึกอบรม และให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ รวมถึงมาตรการอื่นว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ การคุ้มครองผู้เสียหาย และการคุ้มครองพยาน

๓.๓ นโยบายความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองระหว่างไทยกับบรูไน

ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบรูไนฯ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๓ ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและดำเนินด้วยดีมาโดยตลอด มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับราชวงศ์และผู้นำระดับสูงอยู่เสมอ โดยทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ดีต่อกันและไม่เคยมีความบาดหมางทางประวัติศาสตร์และมักเป็นพันธมิตรในเรื่องต่างๆ ทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบขององค์การสหประชาชาติ สมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีได้เสด็จมาร่วมพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๔ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๖ และนายกรัฐมนตรีของไทยได้ไปเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการหลังจากเข้ารับตำแหน่งตามธรรมเนียมปฏิบัติของผู้นำอาเซียน เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๖

ไทยและบรูไนได้จัดตั้งกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกัน คือ คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-บรูไน ซึ่งมีการประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ ๓๐ – ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๓ ที่กรุงเทพฯ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบรูไนเป็นประธานการประชุมร่วม และได้มีการหารือเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศในด้านการทหาร ไทยและบรูไนมีทัศนะทางด้านการทหารและความมั่นคงที่สอดคล้องกัน และมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงของกองทัพของทั้งสองประเทศ^{๑๖๔}

^{๑๖๔} การประชุมสุดยอดอาเซียน, ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://aseansummit.police.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=52g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๐๑๕

บทที่ ๔

กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการศึกษา

๔.๑ บทนำ

การพัฒนากระบวนการศึกษาในประเทศบรูไนเป็นไปตามแผนพัฒนาระยะยาว Wawasan Brunei 2035 โดยให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาระบบการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนระบบบริการการศึกษาอย่างครอบคลุม จากสถิติพบว่า อัตราการรู้หนังสือของประชากรเกินกว่าร้อยละ ๙๕ และการเข้าศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาเกินกว่าร้อยละ ๑๐๐^{๑๖๕}

ระบบการศึกษาในประเทศบรูไนได้มีการปฏิรูปอย่างมั่นคงโดยเป็นไปตามกรอบของระบบการศึกษาของชาติสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ National Education System for the 21st Century (SPN 21) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยแผน SPN 21 ได้มุ่งเน้นที่วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษเป็นวิชาสำคัญสำหรับหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีแผนในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านการใช้งานคอมพิวเตอร์หนึ่งคนต่อหนึ่งเครื่อง (one-to-one computing) เช่น การกำหนดให้แผนส่วนหนึ่งของ SPN 21 มีระบบติดตามตรวจสอบ วิธีการสอน การฝึกอบรมครูและมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการศึกษา^{๑๖๖}

ถึงแม้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี แต่การพัฒนาแผนการศึกษาในระดับสูงยังต้องมีการปรับปรุง จากการศึกษาพบว่าจำนวนรวมของการเข้าเรียนในระดับสูงมีเพียงร้อยละ ๑๙.๖ ซึ่งอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย ที่มีประชากรเข้าศึกษาในระดับสูงร้อยละ ๔๒ และประเทศไทยที่มีประชากรเข้าศึกษาในการศึกษาระดับสูงร้อยละ ๔๘ สาเหตุที่การศึกษาระดับสูงยังคงมีปัญหานี้สืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลและผลกระทบจากตลาดแรงงานซึ่งปริมาณงานมีที่อยู่ในภาครัฐและอุตสาหกรรมน้ำมันและแก๊สมีไม่มากพอ ในขณะที่ภาคเอกชนก็ไม่สามารถที่จะดึงดูดแรงงานที่มีทักษะเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับค่าแรงขั้นสูงได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายและการพัฒนาในภาคเอกชนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับสูงบรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น^{๑๖๗}

^{๑๖๕} องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา, บันทึกโครงสร้างด้านนโยบาย: ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, <http://www.oecd.org/site/seao/Brunei%20Darussalam.pdf>, หน้า ๑๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

^{๑๖๖} เพิ่งอ้าง

^{๑๖๗} เพิ่งอ้าง

ระบบการศึกษาของประเทศบรูไนมีแบบอย่างมาจากระบบการศึกษาของประเทศอังกฤษ (Brunei-Cambridge GCE A –Levels) เพื่อที่จะเป็นการเตรียมความพร้อมแก่นักเรียนในการที่จะเข้าสู่มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการศึกษาในต่างประเทศ โดยระบบการศึกษาในประเทศบรูไนแบ่งปีการศึกษาในแต่ละระดับเป็นดังต่อไปนี้

การศึกษาในระดับอนุบาล (pre-school) เยาวชนสามารถที่จะเข้าศึกษาได้ตั้งแต่อายุ ๕ ปี และใช้เวลาศึกษา ๑ ปี อย่างไรก็ตามก็ดี เยาวชนสามารถที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนในระดับอนุบาลได้ตั้งแต่อายุ ๓ ปี และใช้เวลาศึกษา ๓ ปี ก่อนเข้าสู่การศึกษาระดับประถมศึกษา^{๑๖๘} โดยการศึกษาในระดับประถมศึกษาเน้นหนักในเรื่องของสุขภาพ สังคม และการพัฒนาการเจริญเติบโตในเด็กและเยาวชน^{๑๖๙}

การศึกษาสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระยะเวลา ๖ ปี โดยเนื้อหาจะเน้นหนักในเรื่องของภาษามลายู ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ การเขียนและวิทยาศาสตร์ นักเรียนจะต้องเข้ารับการทดสอบทั้งภาษามลายูและภาษาอังกฤษ และต้องผ่านการทดสอบภาษามลายู ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และการเขียนหรือวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะสามารถเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีระยะเวลา ๓ ปี เพื่อแบ่งนักเรียนให้เข้าสู่โรงเรียนอาชีวศึกษาหรือการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ภายหลังจาก ๓ ปี นักเรียนจะต้องผ่านการทดสอบ PMB examination เพื่อใช้สำหรับการรับรองผลความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียนในระดับชาติ^{๑๗๐}

เมื่อผ่านการทดสอบ PMB examination นักเรียนสามารถเลือกช่องทางในการศึกษาต่อในสาขาวิทยาศาสตร์ ศิลปะ หรือ ช่างเทคนิค ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ซึ่งจะใช้เวลาในการศึกษาทั้งหมด ๒ ปี โดยเมื่อจบมัธยมศึกษาที่ ๕ นักเรียนจะต้องเข้าทดสอบ Brunei-Cambridge General Certificate of Education Ordinary Level (GCE ‘O’ Level) โดยนักเรียนที่ผ่านการทดสอบ GCE ‘O’ Level สามารถเลือกทำงานหรือเข้าฝึกอบรมในโปรแกรมต่างๆ ในโรงเรียนอาชีวศึกษา หรือเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศได้^{๑๗๑}

นักเรียนที่เข้าศึกษาในระดับอาชีวศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพแห่งชาติ National Skill Certificate (NSC) ซึ่งการศึกษาในอาชีวศึกษาจะรวมถึงหลักสูตรที่เกี่ยวกับการไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

^{๑๖๘} สภาวะระหว่างประเทศว่าด้วยการศึกษาระบบเปิดและการศึกษาทางไกล, ระบบการศึกษา, http://www.icde.org/projects/regulatory_frameworks_for_distance_education/country_profiles/brunei/education_system, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

^{๑๖๙} กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก: คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การศึกษาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม, การศึกษาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://hrd.apec.org/index.php/Education_in_Brunei_Darussalam, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

^{๑๗๐} เพิ่งอ้าง

^{๑๗๑} อ้างแล้ว เจริญรทที่ ๔

การศึกษาเลขานุการ การทำเฟอร์นิเจอร์ การทำท่อประปา การทำผม งานไม้ ช่างปูน และการทำคอนกรีต การทาสีและตกแต่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ^{๑๗๒}

การศึกษาในโรงเรียนเอกชนในประเทศบรูไน ๘๐ แห่งเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก การศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ภารกิจของโรงเรียนเอกชนจะช่วยเหลือรัฐบาลประเทศบรูไนในการเตรียมการศึกษาให้แก่ประชากรภายในประเทศ และเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองในการเลือกการศึกษาให้แก่บุตรหลาน^{๑๗๓}

การศึกษาในระดับสูงจะอยู่ในรูปแบบของวิทยาลัยหรือสถาบันเทคโนโลยี หรือมหาวิทยาลัยซึ่งได้เสนอหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ระยะเวลาการศึกษาสองปีครึ่ง และมีมหาวิทยาลัยบางแห่งที่จัดให้มีการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาศาสนาอิสลามด้วย^{๑๗๔}

รัฐบาลประเทศบรูไนได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียน จุดมุ่งหมายของระบบการศึกษาของประเทศคือการที่นักเรียนได้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยความมั่นใจและมีความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมโยง และมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ รัฐบาลได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ (The National Education System for the Twenty-first Century (SPN 21)) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมุ่งที่จะ

- ให้นักเรียนที่อยู่ในฐานะจะเป็นผู้นำในอนาคตจะต้องมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับการมีค่านิยมที่ถูกต้องและทัศนคติที่พร้อมจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อที่จะบรรลุความต้องการและความท้าทายที่จะพัฒนาประเทศและประชาชนในช่วงศตวรรษที่ ๒๑
- ตระหนักถึงวิสัยทัศน์และภาระหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น การศึกษาที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศ และการเตรียมการศึกษาแบบองค์รวมเพื่อบรรลุการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่
- พัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในประเทศจะต้องจัดหาผู้ฝึกสอนและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ครบถ้วนและจำเป็น^{๑๗๕}

พระราชกำหนดการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดว่าเยาวชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่า ๙ ปี โดยเยาวชนอายุระหว่าง ๖-๑๕ ปี จะต้องได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือเอกชน โดยอัตราส่วนของการศึกษาในภาคเอกชนคิดเป็น ร้อยละ ๓๐^{๑๗๖}

^{๑๗๒} อ้างแล้ว เจริญรณที่ ๕

^{๑๗๓} อ้างแล้ว เจริญรณที่ ๔

^{๑๗๔} อ้างแล้ว เจริญรณที่ ๔

^{๑๗๕} อ้างแล้ว เจริญรณที่ ๕

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบระบบการศึกษาทั้งหมดด้วยการจัดการศึกษา เพื่อที่จะผลิตประชากรที่มีความสามารถซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของประเทศ มุ่งมั่นที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงประเทศบรูไน และมีศักยภาพในการแข่งขันได้ในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้อง กับแผนพัฒนาประเทศระยะยาวในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ (Wawasan Brunei 2035) ซึ่งเป็นเป้าหมายของกระทรวง ในการที่จะปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติ ทักษะที่จำเป็นในหลายๆ ด้าน ประกอบด้วย ทักษะด้านการ สื่อสาร ความรู้พื้นฐานทางด้านการคำนวณ เทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร ทักษะการคิดและการ แก้ปัญหา ทักษะในการแข่งขัน และการบริหารตนเอง ทักษะทางด้านการศึกษาและการทำงาน และทักษะ ทางด้านสังคม ทางกายภาพ และกีฬา^{๑๗๗} นอกจากนี้รัฐมนตรีและรองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการยังมี หน้าที่รับผิดชอบในการตัดสินใจในเรื่องนโยบายที่สำคัญๆ กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร และประมวลวิชาที่ได้รับมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านกรมการพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development Department (CDD) ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยในการจัดหลักสูตรกลางเน้นในเรื่องการฝึกฝน ผู้เรียนแต่ละคนให้มีความสมดุลทางด้านสติปัญญาจิตวิญญาณ อารมณ์ และกายภาพ^{๑๗๘}

๔.๒ กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในประเทศบรูไน

๔.๒.๑ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่ง กำหนดให้เด็กทุกคนไม่ว่าศึกษาในโรงเรียนรัฐหรือเอกชนต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อย ๙ ปี ได้แก่ การศึกษาในระดับประถมและมัธยมต้น โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ พระราชบัญญัติ การศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙ (Education (Brunei Board of Examinations) Act, 1976) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education Act, 2003) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐ (Compulsory Education Act, 2007) พระราชบัญญัติ การศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๙๖ (Education (Non-Government School) Act, 1953) ดังมี รายละเอียดดังนี้

^{๑๗๖} อ้างแล้ว เจริญฤทธิ์ที่ ๕

^{๑๗๗} อ้างแล้ว เจริญฤทธิ์ที่ ๕

^{๑๗๘} อ้างแล้ว เจริญฤทธิ์ที่ ๕

๑) พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙ (Education (Brunei Board of Examinations) Act, 1976)

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาของประเทศบรูไนซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการจัดการสอบทางการศึกษา รวมถึงการสอบเพื่อรับรองการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งการทดสอบอื่นตามที่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการกำหนด^{๑๗๙} โดยการสอบเพื่อรับรองการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. การสอบที่จัดขึ้นในระหว่างการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งได้แก่ Brunei Junior Certificate of Education และ Sijil Rendah Pelajaran Brunei
๒. การสอบที่จัดขึ้นเมื่อศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่ Brunei Cambridge General Certificate of Education (Ordinary Level) Sijil' Am Pelajaran Singapura Cambridge (Peringkat Biasa) และ Brunei Cambridge General Certificate of Education (Advance Level) Sijil' Am Pelajaran Singapura Cambridge (Peringkat Tinggi)

๑.๒) การแต่งตั้งและวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษา

คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาของประเทศบรูไนประกอบด้วยประธานซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระราชอาชิตีสุลต่านและยังดี เปอร์ตวน ผู้อำนวยการกองการศึกษา (Director of Education)

^{๑๗๙} มาตรา ๕ พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙ กำหนดว่า

“(๑) คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไนจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้และกฎหมายอื่นที่ตราขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไนมีหน้าที่จัดการสอบตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

(๒) การสอบที่จัดขึ้น ให้รวมถึง

(ก) การสอบ “Brunei Junior Certificate of Education” และ “Sijil Rendah Pelajaran Brunei” ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา

(ข) การสอบ “Brunei Cambridge General Certificate of Education (Ordinary Level) Sijil' Am Pelajaran Singapura Cambridge (Peringkat Biasa)” และ “Brunei Cambridge General Certificate of Education (Advance Level) Sijil' Am Pelajaran Singapura Cambridge (Peringkat Tinggi)” ซึ่งจัดขึ้นเมื่อศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษา

(ค) การสอบอื่นใดที่จัดขึ้นโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือต่างประเทศ”

หรือผู้แทน เจ้าหน้าที่กรมการศาสนาหรือผู้แทน และสมาชิกอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระราชอาธิบดีสุลต่าน จำนวนไม่น้อยกว่า ๗ คน แต่ไม่เกิน ๑๑ คน^{๑๘๐} โดยคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาของประเทศบรูไน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี^{๑๘๑} อย่างไรก็ตาม หากวาระในการทำงานของสมาชิกคณะกรรมการ ตรวจสอบการศึกษาท่านใดสิ้นสุดลง พระราชอาธิบดีสุลต่านสามารถแต่งตั้งสมาชิกคนดังกล่าวให้สามารถ ดำรงตำแหน่งในวาระต่อไปได้^{๑๘๒} และหากเป็นกรณีที่สมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาท่านใด เสียชีวิต ล้มละลายหรือไม่สามารถจัดการงานใดๆ ลาออกจากตำแหน่ง หรือหายตัวไปจากประเทศบรูไน เป็นเวลาเกินกว่า ๖ เดือนโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากประธานคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษา ให้ ถือว่าบุคคลดังกล่าวสิ้นสุดการเป็นสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษา^{๑๘๓}

๑.๓) การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาของประเทศบรูไน

เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษามีหน้าที่ในการจัดการสอบทางการศึกษา พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาต้องมีการจัดประชุมอย่างน้อยปีละสองครั้ง ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาแต่ละครั้งจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประชุมจำนวน ๗ คน และในการลงมติใดๆ ในการประชุม หากมีจำนวนเสียงเท่ากัน ประธานคณะกรรมการตรวจสอบการศึกษามี สิทธิออกเสียงชี้ขาด^{๑๘๔}

๒) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education Act, 2003) ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๔

๒.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียน และควบคุมโรงเรียนรวมถึงสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ ในประเทศบรูไนภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ระบบการศึกษาของประเทศบรูไนจะประกอบไปด้วยการศึกษาในระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับภายหลังมัธยมศึกษา และระดับสูงหรือมหาวิทยาลัยซึ่งไม่รวมถึงโรงเรียนนานาชาติ ที่ตั้งอยู่ในประเทศบรูไนด้วย^{๑๘๕} ซึ่งโดยทั่วไปนั้นโรงเรียนหรือสถานศึกษาของประเทศบรูไนสามารถแบ่งเป็น

^{๑๘๐} มาตรา ๒ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

^{๑๘๑} มาตรา ๒ (๔) พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

^{๑๘๒} มาตรา ๒ (๕) พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

^{๑๘๓} มาตรา ๒ (๖) พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

^{๑๘๔} มาตรา ๓ พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษาบรูไน) พ.ศ. ๒๕๑๙

^{๑๘๕} มาตรา ๑๗ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

ประเภทใหญ่ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนหรือสถานศึกษาของเอกชน^{๑๘๖}

นอกจากประเภทของโรงเรียนหรือสถานศึกษาแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้สถานศึกษาทุกประเภทในประเทศบรูไนจะต้องใช้ภาษามาเลย์หรือภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจใช้ภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับภาษามาเลย์ในการเรียนการสอนได้หรือในบางโรงเรียนอาจอนุญาตให้ใช้ภาษาอาหรับในการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามโรงเรียนที่มีการใช้ภาษาอาหรับดังกล่าวจะต้องมีการเรียนการสอนวิชาภาษามาเลย์และภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับด้วย^{๑๘๗}

นอกจากนี้โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้ระบบการศึกษาของประเทศบรูไนและได้จดทะเบียนตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้วจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึง “หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ” ซึ่งกำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก^{๑๘๘}

สำหรับการศึกษาในระดับอนุบาล พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล^{๑๘๙} โดยกำหนดให้รูปแบบการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียนอนุบาลควรที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตรที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้การรับรอง^{๑๙๐}

ส่วนการศึกษาระดับประถมศึกษา พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการกำหนดให้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งเด็กที่จะสามารถเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาได้นั้นจะต้องมีอายุขั้นต่ำ คือ ๖ ปี หรือในกรณีที่มีเหตุอันควรรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจกำหนดข้อยกเว้นในเรื่องอายุขั้นต่ำในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ระหว่าง ๕-๖ ปีก็ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในเรื่องอายุนี้นี้จะใช้กับโรงเรียนเอกชนด้วย^{๑๙๑}

สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็ยังคงมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมของรัฐทั้งในรูปแบบวิชาการและรูปแบบอื่นๆ รวมทั้งการศึกษาภายหลังระดับมัธยมศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแต่ไม่รวมถึงการศึกษาในระดับสูงหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งการศึกษาภายหลังมัธยมศึกษาอาจจะอยู่ในรูปวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษารูปแบบอื่นๆ ก็ได้^{๑๙๒}

^{๑๘๖} มาตรา ๑๘ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๘๗} มาตรา ๑๙ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๘๘} มาตรา ๒๐ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๘๙} มาตรา ๒๒ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๐} มาตรา ๒๓ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๑} มาตรา ๒๕ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๒} มาตรา ๒๗ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

นอกจากนี้ประเทศบรูไนยังมีการศึกษาทางเทคนิค อาชีวศึกษา และการศึกษาพิเศษ ซึ่งการศึกษาทางเทคนิคและอาชีวศึกษาจะเป็นไปในลักษณะการฝึกอบรมทักษะ การฝึกอบรมเฉพาะด้าน หรือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น รวมทั้งทักษะทางเทคนิคหรืออาชีวะอื่นๆ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้การรับรอง^{๑๙๓} โดยอาจจัดขึ้นในรูปแบบของศูนย์ หรือสถาบันพัฒนาทักษะ โรงเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยพยาบาล สถาบันเทคโนโลยี หรือสถาบันการศึกษาอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกำหนด^{๑๙๔} อีกทั้งยังอนุญาตให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีการศึกษาพิเศษในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาทั้งในโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนการศึกษาพิเศษด้วย^{๑๙๕}

สำหรับการศึกษาศาสนาอิสลามซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ Fardhu ‘Ain และ Fardhu Kifayah นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้การศึกษาศาสนาอิสลามดังกล่าวเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในโรงเรียน^{๑๙๖}

ในส่วนของสถานศึกษาเอกชนนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้การจัดตั้งสถานศึกษาเอกชนไม่ว่าจะจัดตั้งโดยบริษัทจำกัดหรือบุคคลใดจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ^{๑๙๗} โดยสถานศึกษาหรือโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งขึ้นดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ^{๑๙๘} และสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องจัดการเรียนการสอนหลักการปกครองระบอบราชาธิปไตยของรัฐธรรมนูญอิสลาม (Malay Islamic Monarchy) เป็นวิชาหนึ่งนอกเหนือจากวิชาเรียนตามปกติด้วย^{๑๙๙}

ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ สถานศึกษาเอกชนสามารถจำแนกได้เป็น ๗ ประเภท คือ สถานศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัยหรือสถานศึกษาอื่นที่จัดการสอนระดับภายหลังมัธยมศึกษา วิทยาลัยเทคนิคและอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย และศูนย์การเรียนรู้ โดยสถาบันการศึกษาเอกชนที่ยื่นคำขอจัดตั้งและได้รับการอนุมัติแล้วจะต้องทำการจดทะเบียนตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ภายใน ๕ ปีนับแต่วันที่ได้รับการอนุมัติ^{๒๐๐} อย่างไรก็ตามก็มิได้หมายความว่าสถานศึกษาเอกชนอาจถูกสั่งให้ยุติการประกอบกิจการได้หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพิกถอนคำสั่งจัดตั้งสถานศึกษา หรือหากนายทะเบียนสถานศึกษายกเลิกการจดทะเบียนสถานศึกษา หรือคณะกรรมการสถานศึกษา

^{๑๙๓} มาตรา ๒๘ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๔} มาตรา ๒๘ (๓) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๕} มาตรา ๓๐ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๖} มาตรา ๓๒ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๗} มาตรา ๕๖ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๘} มาตรา ๕๗ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๙๙} มาตรา ๕๘ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๐} มาตรา ๖๕ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

มีมติให้สถานศึกษาดังกล่าวยุติการประกอบการ หรือบริษัทจำกัดที่จัดตั้งสถานศึกษาดังกล่าวเลิกกิจการลง หรือสถานศึกษาดังกล่าวถูกบังคับให้ปิดด้วยเหตุผลอื่นๆ^{๒๐๑} นอกจากนี้หากสถานศึกษาเอกชนใดๆ ประสงค์จะดำเนินการหรือสร้างความร่วมมือกับสถาบันอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สถานศึกษาเอกชนดังกล่าว จะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเสียก่อน^{๒๐๒}

๒.๒) การจดทะเบียนสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้สถาบันการศึกษาทุกประเภทในประเทศ บรูไนจะต้องจดทะเบียนให้ถูกต้อง^{๒๐๓} อย่างไรก็ตามนายทะเบียนสถานศึกษาผู้มีอำนาจหน้าที่ในการรับจดทะเบียนสถานศึกษาอาจปฏิเสธไม่จดทะเบียนสถานศึกษาได้หากสถานศึกษาดังกล่าวมีมาตรฐานสุขอนามัย และความปลอดภัยที่ไม่เหมาะสม หรือสถานศึกษาดังกล่าวถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำลายประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์ของประเทศ หรือประโยชน์ของนักศึกษา ชื่อที่สถานศึกษาจะใช้ในการ จดทะเบียนไม่เหมาะสม หรือค่าธรรมเนียมการศึกษาสำหรับนักเรียนไม่สมเหตุสมผล^{๒๐๔} นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาที่ยังไม่ได้จดทะเบียนไม่ว่าจะโดยการโฆษณา โบว์ชัวร์ หรือวิธีใดๆ ถือเป็นการต้องห้าม การประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไม่ว่าจะโดยวิธีการใดๆ สามารถทำได้ต่อเมื่อสถานศึกษาดังกล่าวได้จดทะเบียนต่อนายทะเบียนสถานศึกษาแล้วหรือเป็นกรณีที่มีการออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนชั่วคราวให้แก่สถานศึกษานั้นๆ^{๒๐๕}

นอกจากนี้นายทะเบียนสามารถที่จะยกเลิกการจดทะเบียนสถานศึกษาได้หาก การจดทะเบียนสถานศึกษาเกิดจากความผิดพลาดหรือเกิดจากข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือสถานศึกษาดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด หรือเป็นกรณีที่สถานศึกษาดังกล่าวถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญ^{๒๐๖} เป็นต้น

^{๒๐๑} มาตรา ๗๑ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๒} มาตรา ๗๓ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๓} มาตรา ๗๕ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๔} มาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๕} มาตรา ๘๕ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๖} มาตรา ๘๖ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “นายทะเบียนอาจยกเลิกการจดทะเบียนสถานศึกษาได้ในกรณีที่เห็นสมควร หาก

(ก) เกิดเหตุตามมาตรา ๘๓ (ก)

(ข) สถานศึกษาไม่รักษาระเบียบวินัย

(ค) การจดทะเบียนสถานศึกษาเกิดจากความผิดพลาดหรือเกิดจากข้อมูลอันเป็นเท็จ

(ง) ประธานคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาหรือบุคคลอื่นใดที่มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการสถานศึกษาได้ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยเฉพาะในการโฆษณาสถาบันการศึกษา

(จ) มีการละเมิดเงื่อนไขตามมาตรา ๗๕ (๓) ที่กำหนดโดยนายทะเบียน

๒.๓) การจดทะเบียนหัวหน้าสถานศึกษา (Governor)

หัวหน้าสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่บริหารสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งและจดทะเบียนเป็นผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education (Non-Government School) Act, 1953) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนสถานศึกษาในการจดทะเบียนหัวหน้าสถานศึกษา ซึ่งเมื่อได้จดทะเบียนแล้วนายทะเบียนฯ จะต้องออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนดังกล่าวให้แก่บุคคลที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นหัวหน้าสถานศึกษานั้นๆ^{๒๐๗} อย่างไรก็ตาม นายทะเบียนสถานศึกษาอาจปฏิเสธไม่จดทะเบียนบุคคลเป็นหัวหน้าสถานศึกษาได้หากปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช หรือเคยถูกถอดถอนออกจากการจดทะเบียนใดๆ ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งบัญญัติก่อนหน้าพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือเคยให้ข้อมูลสำหรับการจดทะเบียนที่เป็นเท็จหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี^{๒๐๘} ทั้งนี้บุคคลที่ถูกปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ภายใน ๒๑ วัน นับแต่วันที่ได้มีการแจ้งให้ทราบถึงการปฏิเสธ ซึ่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในกรณีดังกล่าวถือเป็นที่สุด^{๒๐๙}

นอกจากนี้แม้ว่านายทะเบียนสถานศึกษาจะรับจดทะเบียนสถานศึกษาได้ไปแล้ว แต่หากมีเหตุหนึ่งเหตุใดข้างต้นเกิดขึ้นภายหลังการจดทะเบียน นายทะเบียนสถานศึกษาก็ยังคงมีอำนาจถอดถอนหัวหน้าสถานศึกษาจากการจดทะเบียนได้รวมถึงกรณีที่นายทะเบียนสถานศึกษาเห็นว่าบุคคลดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือเป็นกรณีที่การจดทะเบียนหัวหน้าสถานศึกษาดังกล่าวผิดพลาดหรือไม่ถูกต้อง^{๒๑๐} นายทะเบียนสถานศึกษาก็ยังคงมีอำนาจถอดถอนหัวหน้าสถานศึกษาจากการจดทะเบียนได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้หากนายทะเบียนสถานศึกษาถอดถอนการจดทะเบียนหัวหน้าสถานศึกษาคนใด บุคคลดังกล่าวสามารถอุทธรณ์คำสั่งให้ถอดถอนดังกล่าวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ภายใน ๒๑ วัน นับแต่วันที่ได้มีการแจ้งให้ทราบถึงการถอดถอน ซึ่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในกรณีดังกล่าวถือเป็นที่สุด^{๒๑๑}

(ฉ) สถานศึกษากระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือกฎหมายอื่นที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้

(ช) สถานศึกษาถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ขัดกับหลักในรัฐธรรมนูญ ความตกลงในการรวมกลุ่ม และตราสารของรัฐบาล

(ซ) กรณีไม่มีประธานคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา หรือบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานสถานศึกษา หรือหัวหน้าครู หรืออธิการบดี ไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งนั้นๆ”

^{๒๐๗} มาตรา ๘๘ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๘} มาตรา ๘๙ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๐๙} มาตรา ๙๑ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๐} มาตรา ๙๒ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๑} มาตรา ๙๕ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

๒.๔) การจดทะเบียนครูผู้สอน

นอกจากการจดทะเบียนสถานศึกษาและหัวหน้าสถานศึกษาแล้ว พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ยังกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนครูผู้สอนในสถานศึกษาต่างๆ ด้วย^{๒๑๒} แต่ไม่รวมถึงครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริการสาธารณะ (Public Service Commission)^{๒๑๓} โดยนายทะเบียนสถานศึกษามีอำนาจปฏิเสธการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอนได้หากพบว่าบุคคลดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี บริบูรณ์ หรือมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะทำการสอนได้ หรือบุคคลดังกล่าวให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอน หรือบุคคลดังกล่าวมีสภาพร่างกายและจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นครู หรือเป็นกรณีที่บุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช^{๒๑๔} เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่ถูกปฏิเสธการจดทะเบียนครูผู้สอนสามารถอุทธรณ์คำสั่งให้ถอดถอนดังกล่าวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ภายใน ๒๑ วันนับแต่วันที่ได้มีการแจ้งให้ทราบถึงการปฏิเสธไม่รับจดทะเบียน ซึ่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในกรณีดังกล่าวถือเป็นที่สุด^{๒๑๕} นอกจากนี้อำนาจในการปฏิเสธการจดทะเบียนครูผู้สอนแล้ว นายทะเบียนสถานศึกษายังมีอำนาจในการเพิกถอนการจดทะเบียนครูผู้สอนได้เช่นกัน^{๒๑๖} อย่างไรก็ตามนายทะเบียนสถานศึกษาอาจอนุญาตให้บุคคลบางประเภทสามารถทำการสอนได้แม้ไม่ใช่ครูผู้สอนที่จดทะเบียน เช่น นักศึกษาฝึกสอน หรือบุคคลที่ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นครูผู้สอนและคำขอดังกล่าวยังอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินการ เป็นต้น

๒.๕) การตรวจสอบสถานศึกษา

นอกจากหน้าที่ในการจดทะเบียนแล้ว นายทะเบียนสถานศึกษายังมีหน้าที่ในการตรวจสอบสถานศึกษาที่ได้จดทะเบียนในประเทศบริติชด้วย^{๒๑๗} ซึ่งอำนาจในการตรวจสอบสถานศึกษาดังกล่าวรวมถึง

^{๒๑๒} มาตรา ๘๘ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๓} มาตรา ๙๙ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๔} มาตรา ๑๐๒ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “นายทะเบียนสถานศึกษามีอำนาจปฏิเสธการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอนได้หากเห็นว่า

- (ก) บุคคลดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์
- (ข) บุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะทำการสอนได้
- (ค) บุคคลดังกล่าวให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอน
- (ง) บุคคลดังกล่าวมีสภาพร่างกายและจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นครู
- (จ) บุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช
- (ฉ) บุคคลดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะขึ้นทะเบียนเป็นครู
- (ช) การสมัครจดทะเบียนครูผู้สอนของบุคคลดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด”

^{๒๑๕} มาตรา ๑๐๔ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๖} มาตรา ๑๐๖ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๗} มาตรา ๑๑๑ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

อำนาจในการตรวจสอบหนังสือ เอกสาร หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ ที่จำเป็น รวมถึงยังมีอำนาจในการทำลายเอกสารดังกล่าวหากพบว่าเอกสารดังกล่าวเป็นอันตรายต่อประโยชน์สาธารณะและนักเรียน นอกจากนี้ในการตรวจสอบสถานศึกษายังมีผู้ตรวจการสถานศึกษาซึ่งแต่งตั้งโดยพระราชอาธิบดีสุลต่านและยังดี เปอร์ตวนทำหน้าที่ตรวจสอบเพื่อพัฒนาและรักษามาตรฐานการสอนด้วย^{๒๑๘}

๓) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐ (Compulsory Education Act, 2007) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๔

๓.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคบังคับของประเทศบรูไน โดยกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๖-๑๕ ปี ซึ่งเป็นเด็กที่เกิดในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือภายหลังจากนั้น ที่เป็นพลเมืองของประเทศบรูไน และอาศัยอยู่ในประเทศบรูไน^{๒๑๙} อย่างไรก็ตาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจอนุญาตให้เด็กบางคนหรือบางประเภทได้รับยกเว้นไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด โดยที่คำสั่งดังกล่าวจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๒๒๐} เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบโดยทั่วกัน

นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับเพื่อควบคุมและดำเนินการให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงทำหน้าที่ในการทบทวนเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้และให้คำแนะนำแก่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในการบังคับการให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัตินี้

๓.๒) การแต่งตั้งและวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับ

คณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะต้องทำหน้าที่ในการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับด้วย^{๒๒๑} อย่างไรก็ตามเนื่องจากวาระในการดำรงตำแหน่งของ

^{๒๑๘} มาตรา ๑๑๕ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๑๙} มาตรา ๓ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๐} มาตรา ๔ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๑} มาตรา ๕ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

คณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการจึงขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ได้รับการแต่งตั้งและเมื่อหมดวาระแล้วก็สามารถที่จะได้รับเลือกให้เข้ามาดำรงตำแหน่งอีกครั้งได้^{๒๒๒}

สำหรับการลาออกจากตำแหน่งของกรรมการการศึกษาภาคบังคับนั้น จะมีผลเมื่อได้ทำหนังสือลาออกยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ^{๒๒๓} และหากปรากฏต่อมาว่ากรรมการการศึกษาภาคบังคับละเลยในการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือเป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่สามารถปฏิบัติงานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยทางร่างกายหรือทางจิต หรือมีความไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยเหตุใดๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจมีคำสั่งเพิกถอนการแต่งตั้งกรรมการการศึกษาภาคบังคับได้^{๒๒๔}

๓.๓) การประชุมของคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับ

ในการประชุมเพื่อดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประชุมจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด^{๒๒๕} ซึ่งในการลงมติในการประชุมคณะกรรมการการศึกษาภาคบังคับจะต้องเป็นไปโดยเสียงข้างมากของจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากันประธานในที่ประชุมย่อมมีสิทธิออกเสียงชี้ขาด^{๒๒๖}

๔) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๔๙๖ (Education (Non-Government School) Act, 1953)

๔.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๔๙๖

พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การจดทะเบียนและการควบคุมโรงเรียนเอกชนในประเทศบรูไน ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะใช้บังคับกับโรงเรียนเอกชนในประเทศบรูไนเท่านั้นไม่รวมถึงโรงเรียนของรัฐ อย่างไรก็ตามพระราชกฤษฎีกาและยังดี เปอร์ตวนมีอำนาจกำหนดข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนกับโรงเรียนเอกชนบางโรงเรียนหรือบางประเภทได้^{๒๒๗}

^{๒๒๒} มาตรา ๖ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๓} มาตรา ๖ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๔} มาตรา ๖ (๓) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๕} มาตรา ๗ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๖} มาตรา ๗ (๔) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒๗} มาตรา ๓ พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๔๙๖

ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โรงเรียนเอกชนทุกโรงเรียนในประเทศบรูไนจะต้องจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย^{๒๒๘} พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่รับรองการจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของประเทศบรูไน เช่น โรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของประเทศอื่น และไม่ได้รับความยินยอมจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๔.๒) การจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้ก่อนการจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนจะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาโรงเรียนเอกชนเพื่อทำหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลโรงเรียน และติดต่อกับผู้อำนวยการกองการศึกษา (Director of Education) โดยการแต่งตั้งดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือลงนามโดยผู้บริหารโรงเรียนเพื่อยืนยันต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ^{๒๒๙} ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจปฏิเสธการจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนได้หากปรากฏว่า (๑) โรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น โรงเรียนดังกล่าวไม่เหมาะสมด้านสุขอนามัยหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้เรียนหรือโรงเรียนดังกล่าวมีพื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนทำกิจกรรม อาคารเรียนมีลักษณะไม่เหมาะสมกล่าวคือมีลักษณะที่เป็นอันตรายทั้งจากตัวของอาคารเรียนเองหรืออาจเกิดเพลิงไหม้ได้ง่าย หรือ (๒) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าโรงเรียนดังกล่าวน่าจะใช้เป็นพื้นที่เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองหรือคำสอนใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์สาธารณะของประเทศบรูไน หรือใช้เป็นพื้นที่สำหรับการจัดประชุมของกลุ่มหรือองค์กรผิดกฎหมาย หรือ (๓) ปรากฏว่าที่ปรึกษาโรงเรียนที่แต่งตั้งโดยผู้บริหารโรงเรียนเอกชนนั้นมีความไม่เหมาะสมด้วยประการใดๆ หรือ (๔) ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูไม่ได้รับอนุมัติให้จดทะเบียนตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือ (๕) ในพื้นที่ที่มีการขอจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนนั้นมีสถานศึกษาเพียงพอกับความต้องการแล้ว หรือ (๖) การจัดตั้งโรงเรียนเอกชนดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายซึ่งประโยชน์สาธารณะของประเทศบรูไน^{๒๓๐} อย่างไรก็ตามในบางกรณีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจกำหนดเงื่อนไขบางประการก่อนการจดทะเบียนโรงเรียนเอกชน^{๒๓๑} เช่น การให้โรงเรียนรับรองว่าโรงเรียนดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ได้จัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือให้โรงเรียนรับรองสุขอนามัยภายในโรงเรียนว่ามีความเหมาะสมมีพื้นที่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนทำกิจกรรม เป็นต้น

นอกจากการจดทะเบียนโรงเรียนเอกชนแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้ต้องมีการจดทะเบียนผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนด้วย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีดุลพินิจใน

^{๒๒๘} มาตรา ๔ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๒๙} มาตรา ๗ พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๓๐} มาตรา ๘ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๓๑} มาตรา ๘ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

การพิจารณาจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน หากบุคคลดังกล่าวเคยถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดโดยมีโทษจำคุกหรือกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือเคยถูกถอดถอนจากทะเบียนผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอน หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอนกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือบุคคลที่ขอจดทะเบียนเป็นครูผู้สอนมีคุณสมบัติไม่เพียงพอ^{๒๓๒} เป็นต้น ทั้งนี้หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบให้มีการจดทะเบียนโรงเรียนแล้วนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะต้องออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนดังกล่าวให้แก่ที่ปรึกษาของโรงเรียนด้วย^{๒๓๓}

อย่างไรก็ตามหากโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือครูที่ได้มีการจดทะเบียนแล้ว ที่ปรึกษาโรงเรียนจะต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นหนังสือให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการทราบภายใน ๒๐ นับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้น^{๒๓๔}

๔.๓) การถอดถอนโรงเรียนเอกชน ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ได้จดทะเบียนไว้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจถอดถอนโรงเรียนที่ได้จดทะเบียนไว้ได้^{๒๓๕} หากปรากฏว่าโรงเรียนดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือระเบียบอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะต้องแจ้งการฝ่าฝืนความตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือเหตุไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้นให้ที่ปรึกษาโรงเรียนทราบเพื่อปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อน แต่หากปรึกษาของโรงเรียนไม่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ไม่น้อยกว่า ๑๔ วัน) หรือโรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะไม่เหมาะสมด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย หรือการจดทะเบียนโรงเรียนเกิดขึ้นจากความผิดพลาดหรือความเข้าใจผิด หรือเป็นกรณีที่โรงเรียนดังกล่าวไม่มีที่ปรึกษา หรือที่ปรึกษาของโรงเรียนมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม หรือโรงเรียนดังกล่าวถูกใช้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อทาง

^{๒๓๒} มาตรา ๑๐ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจปฏิเสธไม่จดทะเบียนบุคคลใด ๆ ให้เป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนได้ หาก

(ก) บุคคลดังกล่าวเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดโดยมีโทษจำคุกหรือกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๔ (๑) (ง), (ฉ), (ช), (ซ) แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือ

(ข) บุคคลดังกล่าวเคยถูกถอนทะเบียนผู้บริหารหรือครูในโรงเรียนอื่น

(ค) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลดังกล่าวเคยเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนที่โรงเรียนใดๆ ที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในส่วนนี้ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

(ง) หากการขึ้นทะเบียนบุคคลดังกล่าวจะเป็นผลเสียต่อประเทศบรูไนในดารุสซาลามหรือประโยชน์สาธารณะหรือนักเรียน

(จ) คุณสมบัติไม่ครบถ้วนสำหรับเป็นครูผู้สอน ในกรณีบุคคลขอขึ้นทะเบียนเป็นครูผู้สอน

(ฉ) บุคคลดังกล่าวให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอน”

^{๒๓๓} มาตรา ๑๒ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๓๔} มาตรา ๑๔ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๓๕} มาตรา ๑๗ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

การเมืองอันส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือใช้เป็นพื้นที่สำหรับการจัดประชุมของกลุ่มหรือองค์กรผิดกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจถอดถอนโรงเรียนดังกล่าวจากการจดทะเบียนได้

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการยังมีอำนาจถอดถอนผู้บริหารและครูประจำโรงเรียนที่ได้มีการจดทะเบียนไว้ด้วยหากพบว่าบุคคลเหล่านี้มีการกระทำความผิดที่ศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุก หรือเป็นบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือเป็นบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนหรือครูประจำโรงเรียนในโรงเรียนอื่นแล้วถูกปลดออกจากตำแหน่ง หรือเป็นผู้บริหารหรือครูประจำโรงเรียนเกิดจากการฉ้อฉล^{๒๓๖} เป็นต้น

ทั้งนี้ หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการปฏิเสธไม่จดทะเบียนโรงเรียนเอกชนใดหรือกำหนดเงื่อนไขใดๆ เพื่อการจดทะเบียน หรือปฏิเสธที่จะจดทะเบียนบุคคลใดเป็นผู้บริหารหรือครูประจำโรงเรียนเอกชน หรือปลดบุคคลใดๆ จากตำแหน่งผู้บริหารหรือครูประจำโรงเรียน โรงเรียนหรือบุคคลดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการต่อ His Majesty in Council โดยส่งคำร้องดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ภายใน ๑๔ วันนับแต่วันที่ได้รับการปฏิเสธหรือได้รับเงื่อนไขหรือถูกปลดออก เว้นแต่ His Majesty in Council จะอนุญาตให้ขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้^{๒๓๗} ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของ His Majesty in Council ถือเป็นที่สุด^{๒๓๘}

๔.๔) อำนาจหน้าที่ของ His Majesty in Council

นอกจากอำนาจหน้าที่ในการรับอุทธรณ์และวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว His Majesty in Council ยังมีอำนาจในการออกระเบียบที่จำเป็นเพื่อการดำเนินการให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งระเบียบที่ His Majesty in Council มีอำนาจออกได้นั้น ได้แก่ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและความปลอดภัยของโรงเรียนและอาคารเรียนและมาตรการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ

^{๒๓๖} มาตรา ๑๘ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจเพิกถอนทะเบียนผู้บริหารและครูผู้สอนได้หากพบว่า

(ก) บุคคลดังกล่าวเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดโดยมีโทษจำคุก

(ข) บุคคลดังกล่าวเคยเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนในโรงเรียนใดๆ แล้วถูกเพิกถอนทะเบียน

(ค) ศาลเคยมีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้ในส่วนนี้หรือฝ่าฝืนกฎหมายอื่นที่ออกตามความในมาตรา ๒๙ (๑) (ง), (ฉ), (ช), (ฌ) แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้

(จ) ภายหลังจากการขึ้นทะเบียนของบุคคลดังกล่าว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าการขึ้นทะเบียนบุคคลดังกล่าวไม่เหมาะสมกับประโยชน์ของประเทศปฐมนิเทศหรือประโยชน์สาธารณะ หรือนักเรียน

(ฉ) การขึ้นทะเบียนผู้บริหารหรือครูผู้สอนของบุคคลดังกล่าวมีการกรอกรายละเอียดที่เป็นเท็จหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการจดทะเบียนเป็นครูผู้สอน”

^{๒๓๗} มาตรา ๑๙ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๓๘} มาตรา ๑๙ (๒) (ค) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

แนวปฏิบัติที่เหมาะสมของโรงเรียนและครูรวมถึงการบังคับการให้เป็นไปตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ระเบียบเกี่ยวกับการห้ามใช้หนังสือที่ไม่เหมาะสมและการกำหนดประเภทหนังสือที่จะใช้ในโรงเรียน ระเบียบเกี่ยวกับการห้ามและควบคุมการแสดงออกของโรงเรียนหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นธง สัญลักษณ์ รูปภาพ โปสเตอร์ สโลแกน หรือเอกสารใดๆ ระเบียบเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของครูและนักเรียน ระเบียบเกี่ยวกับหนังสือหรือเอกสารใดๆ ที่เก็บไว้ในโรงเรียนสำหรับอ้างอิง การสนทนา การหรือกิจกรรมพิเศษอื่นใด ระเบียบเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใดๆ ของโรงเรียน^{๒๓๙} เป็นต้น

๔.๕) การควบคุมคำสอนทางฆราวาส

สำหรับโรงเรียนเอกชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการควบคุมคำสอนทางฆราวาส^{๒๔๐} และในกรณีที่ผู้อำนวยการกองการศึกษาต้องการกำหนดหลักสูตรคำสอนทางฆราวาสฉบับใหม่ ผู้อำนวยการกองการศึกษาสามารถยื่นข้อเสนอหลักสูตรดังกล่าวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ^{๒๔๑} หากข้อเสนอดังกล่าวได้รับการรับรองโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแล้ว

^{๒๓๙} มาตรา ๒๙ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “His Majesty in Council มีอำนาจในการออกระเบียบที่จำเป็นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยระเบียบนั้นจะต้อง

- (ก) เป็นระเบียบที่อธิบายพระราชบัญญัติฉบับนี้ในส่วนนี้
- (ข) เป็นระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและความปลอดภัยของโรงเรียนและอาคารเรียน และมาตรการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้
- (ค) เป็นระเบียบที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมของโรงเรียนและครู รวมถึงการบังคับการให้เป็นไปตามระเบียบวินัยของโรงเรียน
- (ง) เป็นระเบียบเกี่ยวกับการห้ามใช้หนังสือที่ไม่เหมาะสมและการกำหนดประเภทหนังสือที่จะใช้ในโรงเรียน
- (จ) เป็นระเบียบที่ห้ามการนำเข้าหรือขายหนังสือเรียนที่ใช้ในโรงเรียน
- (ฉ) เป็นระเบียบที่ห้ามและควบคุมการแสดงออกของโรงเรียนหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นธง สัญลักษณ์ รูปภาพ โปสเตอร์ สโลแกน หรือเอกสารใดๆ
- (ช) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของครูและนักเรียน
- (ซ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการควบคุมหรือกำกับดูแลหนังสือ เอกสาร หรืองานเขียนใดๆ เพื่อใช้ในการอ้างอิง สนทนา การหรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ
- (ญ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาทะเบียนสถานศึกษาและหนังสือบัญชีทะเบียนสถานศึกษา
- (ฎ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพของนักเรียนในสถานศึกษา
- (ฏ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลค่าบำรุงการศึกษาและการเก็บรวบรวม
- (ฐ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินสนับสนุน
- (ฒ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการห้ามสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมเพื่อแสวงหากำไร
- (ณ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการเตรียมการและการบังคับการตามธรรมนูญสถานศึกษา รวมถึงแผนการจัดการทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ทรัพยากร หรือรายได้
- (ด) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับผลตอบแทน
- (ต) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมสูงสุดและค่าใช้จ่ายใดๆ ของโรงเรียนหรือชั้นเรียน
- (ถ) เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการกำหนดโทษของการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติในส่วนมาตรา ๒๙ (๑) โดยเป็นโทษปรับไม่เกิน ๘,๐๐๐ ดอลลาร์บาร์บิโด หรือจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ”

^{๒๔๐} มาตรา ๓๑ พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๔๑} มาตรา ๓๒ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

ผู้อำนวยการกองการศึกษา จะต้องแจ้งที่ปรึกษาของโรงเรียนเอกชนให้ทราบและอาจดำเนินการเพื่อให้คำแนะนำหรือร้องขอผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำโรงเรียนให้กระทำหรืองดเว้นกระทำการใดๆ ตามความจำเป็นเพื่อให้สามารถดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าวได้^{๒๔๒}

๕) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖ (Compulsory Religious Education Act, 2013)

๕.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การศึกษาศาสนาภาคบังคับให้แก่เด็กชาวมุสลิมที่เกิดในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙ หรือภายหลังจากนั้น ซึ่งอาศัยอยู่ที่ประเทศบรูไนและมีผู้ปกครองเป็นพลเมืองของบรูไนหรืออาศัยอยู่ถาวรในประเทศบรูไน^{๒๔๓} ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ผู้ปกครองของเด็กชาวมุสลิมมีหน้าที่จะต้องจัดให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนและตั้งใจเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับเป็นระยะเวลา ๗ ปี ซึ่งเด็กอาจใช้เวลาเรียนจริงประมาณ ๗-๘ ปี^{๒๔๔} อย่างไรก็ตามหากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็กและประโยชน์สาธารณะอาจกำหนดข้อยกเว้นให้แก่เด็กบางคนหรือบางประเภท^{๒๔๕} ไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับจำนวน ๗ ปีก็ได้

นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับ (Compulsory Religious Education Board) เพื่อดำเนินการและบังคับการตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒) การแต่งตั้งและวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับ

พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับขึ้น^{๒๔๖} โดยมีรองปลัดกระทรวงศาสนาเป็นประธานและผู้อำนวยการการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นรองประธาน โดยมีกรรมการอื่นจำนวนไม่น้อยกว่า ๗ คนที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนาและมีผู้ช่วยผู้อำนวยการการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นเลขานุการ^{๒๔๗}

^{๒๔๒} มาตรา ๓๒ (๔) พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๔๓} มาตรา ๓ พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๔๔} มาตรา ๕ พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๔๕} มาตรา ๖ พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๔๖} มาตรา ๗ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๔๗} มาตรา ๗ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

โดยกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๓ ปีนับจากวันที่ได้รับการแต่งตั้ง และกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการสิ้นสุดวาระในการทำงานอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในวาระต่อไปได้^{๒๔๘} ทั้งนี้กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนาอาจลาออกจากตำแหน่งได้โดยการทำเป็นหนังสือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนา^{๒๔๙} นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนาอาจเพิกถอนคำสั่งแต่งตั้งกรรมการได้หากปรากฏว่ากรรมการคนดังกล่าวละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้^{๒๕๐}

๕.๓) การประชุมของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับ

ในการประชุมเพื่อดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับจะต้องประกอบไปด้วยกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับจำนวน ๑ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมดที่ได้รับการแต่งตั้ง^{๒๕๑} โดยในการลงมติที่ประชุมจะเป็นไปตามเสียงข้างมากของกรรมการที่มาประชุม และหากมีจำนวนเสียงเท่ากันในการลงมติ ประธานกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับมีสิทธิออกเสียงชี้ขาด^{๒๕๒}

หน้าที่หลักของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาภาคบังคับได้แก่การพิจารณาความสอดคล้องของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้และการให้คำแนะนำแก่ปลัดกระทรวงศาสนาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ รวมถึงการกระทำการใดๆ ตามความจำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๒๕๓}

๔.๒.๒ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education Act, 2003) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑ (Universiti Brunei Darussalam Act, 1988) และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านซารีฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑ (Universiti Islam Sultan Sharif Ali Act, 2008) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยพร้อมทั้งการกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ นอกจากนี้ยังมีพระราชกำหนดโพลีเทคนิค (Politeknik Brunei Order, 2014) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาด้านวิศวกรรม

^{๒๔๘} มาตรา ๙ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๔๙} มาตรา ๙ (๒) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๕๐} มาตรา ๙ (๓) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๕๑} มาตรา ๑๐ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๕๒} มาตรา ๑๐ (๔) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๒๕๓} มาตรา ๑๑ (๑) พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นวิธีการความรู้ที่ก้าวหน้าและการนำไปใช้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับภาคธุรกิจ

๑) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ (Education Act, 2003)

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

สำหรับการศึกษาในระดับสูงหรือระดับมหาวิทยาลัยของประเทศบรูไน นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการจัดให้มีการศึกษาในระดับสูงหรือระดับมหาวิทยาลัย โดยกำหนดห้ามการจัดตั้งสถานศึกษาและห้ามสถานศึกษาเปิดดำเนินการ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และห้ามใช้คำว่า “มหาวิทยาลัย” โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย อีกทั้งในการจัดตั้งวิทยาเขตหรือสถาบันต่างๆ ของมหาวิทยาลัยจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ^{๒๕๔} โดยหลักสูตรในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วยเช่นกัน^{๒๕๕}

นอกจากนี้ในการดำเนินการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยต่างๆ ยังต้องคำนึงถึงนโยบาย การศึกษาแห่งชาติของประเทศบรูไนรวมถึงการผสมผสานหลักการปกครองระบอบราชาธิปไตยของรัฐธรรมนูญ (Malay Islamic Monarchy) เป็นวิชาบังคับในโครงการศึกษาด้วย ซึ่งมหาวิทยาลัยอาจจัดให้มีการเรียน การสอนวิชาหลักการปกครองดังกล่าวเป็นวิชาเพิ่มเติมนอกเหนือจากวิชาเรียนปกติก็ได้^{๒๕๖}

๑.๒) การจัดการเรียนการสอน

ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอาจแต่งตั้งอธิการบดีเพื่อทำหน้าที่ ให้คำปรึกษาทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอน การบริหารงาน การจัดการทั่วไป สวัสดิการ และระเบียบต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย^{๒๕๗} นอกจากนี้อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้จะต้องมี หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นอาจารย์ หรืออยู่ในระหว่างพิจารณาเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นอาจารย์ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับอนุญาตจาก Registrar General of Educational Institutions and Teachers ให้จัดการเรียนการสอน^{๒๕๘} โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจออกระเบียบเพื่อควบคุมมาตรฐาน

^{๒๕๔} มาตรา ๓๘ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๕๕} มาตรา ๔๐ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๕๖} มาตรา ๔๑ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๕๗} มาตรา ๔๓ (๔) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๕๘} มาตรา ๕๑ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

การศึกษาของมหาวิทยาลัยรวมถึงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียน การจัดตั้งและการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัย การแต่งตั้งและการสิ้นสุดซึ่งอำนาจหน้าที่ของอธิการบดีมหาวิทยาลัย วิชาเรียนและการอบรม ต่างๆ การออกหนังสือรับรองและปริญญาบัตร และการสอบ^{๒๕๙} เป็นต้น

๒) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑ (Universiti Brunei Darussalam Act, 1988) ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๖

๒.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งและหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม โดยมหาวิทยาลัยดังกล่าวจะได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงการคลังโดยการอนุมัติของรัฐบาล^{๒๖๐} และถือเป็นองค์การการกุศลที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้^{๒๖๑} ทั้งนี้ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลามนั้นจะเป็นไปตามข้อกำหนดในธรรมนูญมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเอกสารแนบท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้

^{๒๕๙} มาตรา ๕๔ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “เมื่อพระราชอาชิตีสุดด้านและยังดี เปอร์ตวนเห็นชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอาจกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบ กำกับ หรือควบคุมมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจรวมถึง

- (ก) การจดทะเบียน การจัดตั้ง และการบริหารจัดการ
- (ข) การแต่งตั้ง อำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ของอธิการบดี พนักงานอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย ครู และลูกจ้าง
- (ค) การขึ้นทะเบียนและการยกเลิกการขึ้นทะเบียนอธิการบดีและครูของมหาวิทยาลัย
- (ง) หลักสูตรการศึกษาและหลักสูตรอบรม
- (จ) การประเมินผลและการสอบวัดความรู้ของนักเรียน
- (ฉ) การมอบประกาศนียบัตร อนุปริญญาบัตร หรือปริญญาบัตร
- (ช) สุขอนามัยและความปลอดภัย
- (ซ) คำสั่งและการพิจารณาค่าธรรมเนียม
- (ญ) หลักเกณฑ์การอำนวยความสะดวก
- (ฎ) การติดต่อ รวมกลุ่ม และสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
- (ฏ) ระเบียบวินัยและพฤติกรรมนักเรียน
- (ฐ) สมาคมนักเรียนนักศึกษา
- (ฑ) สถา โครงสร้างหรือคณะกรรมการสำหรับกิจกรรมพิเศษ
- (ฒ) การสิ้นสุดสภาพสถานศึกษา
- (ณ) การสอบ และ
- (ด) กรณีอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเห็นควรตามความจำเป็น”

^{๒๖๐} มาตรา ๖ (๑) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑

^{๒๖๑} มาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑

๒.๒) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม

ตามธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการจัดการเรียน การสอน การสอบ การศึกษาวิจัย หรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ รวมถึง อำนาจในการมอบปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรต่างๆ ให้แก่บุคคลที่ผ่านการเรียนการสอนหรือการอบรม ในหลักสูตรต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยยังมีอำนาจในการจัดตั้งสำนักพิมพ์และจัดพิมพ์หนังสือ รวมทั้งอำนาจในการให้เงินทุนสนับสนุนหรือมอบทุนการศึกษา รางวัล หรือจัดนิทรรศการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ด้วย

นอกจากอำนาจที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแล้วมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม ยังสามารถลงทุนในที่ดินและหลักทรัพย์ รวมทั้งยังมีความสามารถในการเข้าทำสัญญาใดๆ ที่เกี่ยวข้อง กับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยได้อีกด้วย ทั้งนี้สำหรับการจัดการภายในนั้น มหาวิทยาลัยยังคงมีอำนาจใน การแต่งตั้ง เลื่อนตำแหน่งหรือลงโทษ รวมถึงกำหนดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในส่วนของสวัสดิการของบุคลากร ในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ รวมทั้งความสามารถในการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน การทำวิจัย การเงิน การบริหารงาน สวัสดิการและระเบียบต่างๆ ของมหาวิทยาลัย^{๒๖๒} เป็นต้น

ในการบริหารมหาวิทยาลัยจะมีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยและมีคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ควบคุมและกำหนดทิศทางในการจัดการเรียน การสอน การทำวิจัย การสอบ และการมอบปริญญาบัตรหรือหนังสือรับรองต่างๆ^{๒๖๓} นอกจากนี้ ในส่วน งานวิชาการมหาวิทยาลัยอาจจัดตั้งคณะต่างๆ ศูนย์การเรียนรู้ หรือสถาบันต่างๆ ได้ตามที่กำหนดไว้ใน ข้อบังคับมหาวิทยาลัย^{๒๖๔}

๒.๓) ข้อบังคับและกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย

ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยถือเป็นเครื่องมือในการบริหารงานหรือดำเนินการตามภารกิจของ มหาวิทยาลัย ซึ่งในข้อบังคับของมหาวิทยาลัยจะระบุไว้ซึ่งอำนาจและหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัย วิธีการแต่งตั้งและเงื่อนไขในการทำงานของพนักงานและอาจารย์ การมอบปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตร การบริหารจัดการห้องสมุดและศูนย์วิจัย รวมถึงการอื่นใดที่อยู่ภายใต้อำนาจของมหาวิทยาลัยด้วย^{๒๖๕}

^{๒๖๒} มาตรา ๔ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๖๓} มาตรา ๑๗ (๔) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๖๔} มาตรา ๑๘ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๖๕} มาตรา ๒๖ (๒) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

นอกจากกฎข้อบังคับของมหาวิทยาลัยแล้วธรรมนูญมหาวิทยาลัยฉบับนี้ยังวางหลักเกณฑ์ในการออกระเบียบมหาวิทยาลัยด้วย โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ได้ เช่น ระเบียบที่กำหนดหลักการว่าด้วยการมอบปริญญาบัตร อนุปริญญา หรือรางวัลทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ระเบียบที่กำหนดขอบเขตและจำนวนการสอบของมหาวิทยาลัย ระเบียบที่กำหนดการแต่งตั้ง อำนาจ หน้าที่ของผู้คุมสอบ และแนวทางการคุมสอบ และระเบียบการสอบเข้ามหาวิทยาลัย^{๒๖๖} เป็นต้น

ทั้งนี้การจัดทำ แก้ไข หรือเพิกถอนกฎข้อบังคับของมหาวิทยาลัยและระเบียบมหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการตามวิธีการที่รองอธิการบดีกำหนด^{๒๖๗}

๒.๔) การรับนักศึกษาเข้าศึกษา (ในมหาวิทยาลัย)

นักศึกษาจะสามารถเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลามได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขการรับเข้าศึกษาในหลักสูตรนั้นๆ^{๒๖๘}

๒.๕) สมาคมนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลามและผู้แทนในสถานศึกษา

เฉพาะนักศึกษาที่ได้ลงทะเบียนในมหาวิทยาลัย นักศึกษาในระดับปริญญาตรีภาคปกติอาจรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม^{๒๖๙} อย่างไรก็ดี นักศึกษาจดทะเบียนซึ่งเป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรีแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลามอาจพ้นสภาพจากการเป็นนักศึกษาลงทะเบียนหากนักศึกษาดังกล่าวผ่านการสอบปลายภาคทุกรายวิชาในหลักสูตร กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาแล้ว

^{๒๖๖} มาตรา ๒๘ ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑) กำหนดว่า “ระเบียบมหาวิทยาลัยจะต้องเกี่ยวข้องกับ

- (ก) หลักเกณฑ์ในการมอบปริญญาบัตร อนุปริญญา หรือรางวัลทางการศึกษาอื่น
- (ข) จำนวนและขอบเขตของการสอบ
- (ค) การแต่งตั้ง อำนาจ หน้าที่ ของผู้คุมสอบ และการจัดการสอบ
- (ง) การเข้าสอบ การเข้าศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย
- (จ) เงื่อนไขในการพักอาศัยและสวัสดิการของนักศึกษา
- (ฉ) ค่าธรรมเนียมการศึกษา ที่พัก การสอบ ปริญญาและอนุปริญญา และค่าธรรมเนียมอื่น
- (ช) การจัดการห้องเรียนและห้องสมุด
- (ซ) องค์ประกอบ อำนาจ หน้าที่ ของคณะกรรมการหรือหน่วยงานใดๆ
- (ญ) เรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับธรรมนูญฉบับนี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (ฎ) เรื่องอื่นใดที่อยู่ภายใต้อำนาจของมหาวิทยาลัยและไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในส่วนนี้”

^{๒๖๗} มาตรา ๓๒ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๖๘} มาตรา ๔๕ ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๖๙} มาตรา ๔๖ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

เว้นแต่นักศึกษาคงกล่าวเป็นผู้แทนในสภานักศึกษา รองอธิการบดีอาจอนุญาตเป็นหนังสือให้นักศึกษาดังกล่าวยังคงมีสถานภาพนักศึกษาต่อไปได้จนกว่าจะมีการเลือกตั้งผู้แทนในสภานักศึกษาของปีการศึกษาถัดไป หรือตามระยะเวลาที่รองอธิการบดีกำหนด^{๒๗๐}

(๓) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี พ.ศ. ๒๕๕๑ (Universiti Islam Sultan Sharif Ali Act, 2008) ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๔

๓.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี พ.ศ. ๒๕๕๑

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งและหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี โดยมหาวิทยาลัยดังกล่าวจะได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงการคลังภายใต้ความเห็นชอบของรัฐบาล^{๒๗๑} และถือเป็นองค์กรการกุศลที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้^{๒๗๒} ทั้งนี้ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลีจะเป็นไปตามข้อกำหนดในธรรมนูญมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเอกสารแนบท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้

๓.๒) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี

ตามธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการจัดการเรียนการสอน จัดการสอบ ศึกษาวิจัย หรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ รวมถึงการมอบปริญญาบัตรสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยหรือประกาศนียบัตรสำหรับผู้เข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้กับทางมหาวิทยาลัย ทั้งยังมีอำนาจในการจัดตั้งสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยและจัดพิมพ์หนังสือ รวมทั้งอำนาจในการให้เงินทุนสนับสนุนหรือมอบทุนการศึกษา รางวัล หรือจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ เป็นต้น

นอกจากอำนาจในการจัดการเรียนการสอนแล้วมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลียังสามารถลงทุนในที่ดินและหลักทรัพย์ รวมถึงการจัดตั้งและจัดการกองทุนของตนเองได้ ทั้งยังมีความสามารถในการเข้าทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยได้อีกด้วย

สำหรับการจัดการภายในนั้น มหาวิทยาลัยยังคงมีอำนาจในการแต่งตั้ง เลื่อนตำแหน่ง หรือลงโทษทางวินัยรวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้บริการของพนักงาน อาจารย์ และเจ้าหน้าที่

^{๒๗๐} มาตรา ๔๖ (๔) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (แนบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

^{๒๗๑} มาตรา ๖ (๑) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๒๗๒} มาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอลี พ.ศ. ๒๕๕๑

ในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ รวมทั้งความสามารถในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย การเงิน การบริหารงาน สวัสดิการและระเบียบต่างๆ ของมหาวิทยาลัย^{๒๗๓}

โดยการบริหารมหาวิทยาลัยจะมีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรด้านวิชาการที่มีหน้าที่ควบคุมและกำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย การสอบ และการมอบปริญญาบัตร หรือประกาศนียบัตรต่างๆ^{๒๗๔}

มหาวิทยาลัยสามารถจัดตั้งคณะ และศูนย์วิชาการต่างๆ ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับมหาวิทยาลัย^{๒๗๕} สภามหาวิทยาลัยสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษา (Board of Studies) เพื่อทำหน้าที่ด้านการจัดการคณะ และศูนย์วิชาการต่างๆ รวมถึงพิจารณาข้อเสนอของสภามหาวิทยาลัยเรื่องการจัดตั้งคณะใหม่หรือศูนย์วิชาการใหม่ด้วย^{๒๗๖}

นอกจากนี้ ธรรมนูญมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลียังอนุญาตให้มีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าได้หากมีนักศึกษาของมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐ คนร่วมกันจัดตั้ง^{๒๗๗}

๓.๓) ข้อบังคับและระเบียบของมหาวิทยาลัย

ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยถือเป็นเครื่องมือในการบริหารงานหรือดำเนินการตามภารกิจของมหาวิทยาลัย โดยข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลียาจกกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย วิธีการแต่งตั้งและเงื่อนไขในการทำงานของเจ้าหน้าที่และอาจารย์ การมอบปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตร การบริหารจัดการห้องสมุดและศูนย์วิจัย องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย รวมถึงการอื่นใดที่อยู่ภายใต้อำนาจของมหาวิทยาลัย^{๒๗๘}

นอกจากข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลีแล้ว ธรรมนูญมหาวิทยาลัยฉบับนี้ยังวางหลักเกณฑ์ในการออกระเบียบมหาวิทยาลัยด้วย โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยอาจออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ได้ เช่น ระเบียบที่กำหนดหลักการว่าด้วยการมอบปริญญาบัตร หรือหนังสือรับรองต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ระเบียบที่กำหนดขอบเขตและจำนวนการสอบของมหาวิทยาลัย

^{๒๗๓} มาตรา ๔ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๗๔} มาตรา ๑๗ (๔) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๗๕} มาตรา ๑๘ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๗๖} มาตรา ๒๐ ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๗๗} มาตรา ๒๔ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๗๘} มาตรา ๒๗ (๒) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟออลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

ระเบียบที่กำหนดการแต่งตั้ง อำนาจ หน้าที่ของผู้คุมสอบ และแนวทางการคุมสอบ และระเบียบการสอบ เข้ามหาวิทยาลัย^{๒๗๙} เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อมีการกำหนด แก้วไข หรือเพิกถอนข้อบังคับของมหาวิทยาลัยและระเบียบ มหาวิทยาลัยแล้วจะต้องทำการประกาศให้บุคคลภายนอกทราบตามวิธีที่อธิการบดีกำหนด^{๒๘๐}

๓.๔) การรับนักศึกษา

นักศึกษาจะสามารถเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลีได้ต่อเมื่อมีคุณสมบัติ ครบถ้วนตามเงื่อนไขการรับเข้าศึกษาในหลักสูตรนั้นๆ^{๒๘๑}

๓.๕) สมาคมนักศึกษามหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลีและผู้แทนในสภานักศึกษา

นักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติอาจรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมนักศึกษามหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลีได้^{๒๘๒} อย่างไรก็ตามนักศึกษาระดับปริญญาตรีแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี อาจสิ้นสุดสถานะการเป็นนักศึกษาได้หากนักศึกษาดังกล่าวสอบผ่านทุกรายวิชาในหลักสูตร คือสำเร็จ การศึกษาแล้ว แต่หากนักศึกษาดังกล่าวเป็นผู้แทนในสภานักศึกษา อธิการบดีอาจอนุญาตเป็นหนังสือ ให้นักศึกษาคนดังกล่าวยังคงมีสภาพนักศึกษาต่อไปได้จนกว่าจะมีการเลือกตั้งผู้แทนในสภานักศึกษาของ ปีการศึกษาถัดไปหรือตามระยะเวลาที่อธิการบดีจะกำหนด^{๒๘๓}

^{๒๗๙} มาตรา ๒๙ ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑) กำหนดว่า “ระเบียบมหาวิทยาลัยจะต้องเกี่ยวข้องกับ

- (ก) หลักเกณฑ์ในการมอบปริญญาบัตร อนุปริญญา หรือรางวัลทางการศึกษาอื่น
- (ข) จำนวนและขอบเขตของการสอบ
- (ค) การแต่งตั้ง อำนาจ หน้าที่ ของผู้คุมสอบ และการจัดการสอบ
- (ง) การเข้าสอบ การเข้าศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย
- (จ) เงื่อนไขในการพักอาศัยและสวัสดิการของนักศึกษา
- (ฉ) ค่าธรรมเนียมการศึกษา ที่พัก การสอบ ปริญญาและอนุปริญญา และค่าธรรมเนียมอื่น
- (ช) การจัดการห้องเรียนและห้องสมุด
- (ซ) องค์ประกอบ อำนาจ หน้าที่ ของคณะกรรมการหรือหน่วยงานใดๆ
- (ญ) เรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับธรรมนูญฉบับนี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (ฎ) เรื่องอื่นใดที่อยู่ภายใต้อำนาจของมหาวิทยาลัยและไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในส่วนนี้”

^{๒๘๐} มาตรา ๓๓ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๘๑} มาตรา ๔๖ ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๘๒} มาตรา ๔๗ (๑) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๒๘๓} มาตรา ๔๗ (๔) ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี (แบบพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

๔) พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗ (Politeknik Brunei Order, 2014)

๔.๑) สารสาระสำคัญของพระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งและบริหารจัดการโรงเรียนโปลีเทคนิค รวมถึงกำหนดอำนาจหน้าที่และขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโปลีเทคนิค

โดยโรงเรียนโปลีเทคนิคถือเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนและให้การอบรมเกี่ยวกับวิศวกรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ การค้าและวิชาอื่นๆ รวมถึงการศึกษาวิจัยและการพัฒนาความรู้ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทักษะและความรู้ระหว่างภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นโรงเรียนโปลีเทคนิคจึงอาจจะอยู่ในรูปของโรงเรียนบริหารธุรกิจ โรงเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ หรือโรงเรียนอื่นใดตามที่คณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษาโปลีเทคนิคกำหนด^{๒๘๔} โรงเรียนโปลีเทคนิคจะได้รับเงินช่วยเหลือหรือเงินสนับสนุนการศึกษาจากกระทรวงการคลังโดยความเห็นชอบของรัฐบาล^{๒๘๕} อย่างไรก็ตาม โรงเรียนโปลีเทคนิคก็สามารถนำเงินไปลงทุนได้ หากการลงทุนดังกล่าวพอสมควรแก่ฐานะ และโรงเรียนโปลีเทคนิคอาจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเงินและการจัดการทางการเงินเพื่อบริหารหรือจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการลงทุนดังกล่าวได้ด้วย^{๒๘๖}

๔.๒) การแต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียนโปลีเทคนิค

พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการแต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียนโปลีเทคนิค โดยผู้อำนวยการโรงเรียนโปลีเทคนิคถือเป็นประธานผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าหน้าที่วิชาการของโรงเรียนผู้มีหน้าที่บริหารและจัดการการศึกษาของโรงเรียนโปลีเทคนิค รวมถึงหน้าที่ในการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมภายใต้ตราสารจัดตั้งโรงเรียนและการดูแลสวัสดิการและระเบียบวินัยของเจ้าหน้าที่และนักเรียนโรงเรียนโปลีเทคนิค^{๒๘๗}

^{๒๘๔} มาตรา ๙ (๑) พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๒๘๕} มาตรา ๑๕ (๑) พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๒๘๖} มาตรา ๑๖ พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๒๘๗} แนบท้ายลำดับที่ ๑ มาตรา ๓ พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

๔.๓) คณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษาและสภาสถานศึกษา

คณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษาโปลีเทคนิคประกอบด้วยประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกอื่นๆ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๙ คน แต่ไม่เกิน ๑๘ คน โดยเป็นตัวแทนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งสมาชิกของคณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษาโปลีเทคนิคเหล่านี้ (ยกเว้นกรรมการ) จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีวาระในการทำงาน ๓ ปี และหากหมดวาระในการทำงานแล้วสามารถได้รับการแต่งตั้งต่อในวาระถัดไปได้

คณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษายังมีอำนาจในการบริหารและจัดการการเงิน การบัญชี การลงทุน ทรัพย์สิน ธุรกิจ และการอื่นใดของโรงเรียนโปลีเทคนิค รวมทั้งอำนาจในการเข้าทำสัญญา การเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตาม และการบอกเลิกสัญญาในนามของโรงเรียนโปลีเทคนิค นอกจากนี้ยังมีอำนาจกระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานของคณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ภายใต้พระราชกำหนดหรือตราสารจัดตั้งโรงเรียน

พระราชกำหนดฉบับนี้กำหนดให้ในการประชุมคณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษาจะต้องประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๑ ใน ๓ และการตัดสินใจดำเนินการใดๆ ให้เป็นไปตามเสียงข้างมากของจำนวนสมาชิกที่มาร่วมประชุมและทำการออกเสียง และเมื่อคะแนนเสียงเท่ากันประธานคณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษามีอำนาจออกเสียงชี้ขาด^{๒๘๘}

สภาสถานศึกษาทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนโปลีเทคนิค เช่น จัดการหลักสูตรการเรียนของโรงเรียนโปลีเทคนิค การออกกฎระเบียบ การกำหนดเงื่อนไขในการมอบทุนการศึกษา หรือการอื่นๆ สภาสถานศึกษาจะต้องประกอบไปด้วยประธาน รองประธาน ผู้ช่วยกรรมการ นายทะเบียน หัวหน้าสถานศึกษาและสมาชิกอื่นๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการหัวหน้าสถานศึกษา โดยสภาสถานศึกษาต้องจัดประชุมอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้งโดยมีองค์ประชุมคือ ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด^{๒๘๙}

^{๒๘๘} แนนท้ายลำดับที่ ๑ มาตรา ๑๑ พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๒๘๙} แนนท้ายลำดับที่ ๑ มาตรา ๑๒ (๒) พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

บทที่ ๕

กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน

๕.๑ บทนำ

ประเทศบรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (The International Labour Organization (ILO)) เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๐ อย่างไรก็ดี ประเทศบรูไนก็ไม่ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาหลักที่มีความสำคัญ ๘ ฉบับขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ แต่ประเทศบรูไนก็มีความพยายามในการที่จะพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานเพื่อให้เป็นไปตามที่ประเทศบรูไนได้ให้คำมั่นไว้กับองค์การการค้าโลก (WTO Ministerial Declarations) ที่สิงคโปร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และโดฮาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และ ประกาศองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work) เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑^{๒๙๐}

พระราชกำหนดการจ้างแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๒ (Employment Order 2009) เป็นกฎหมายฉบับใหม่ล่าสุดเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในการทำงานของผู้ใช้แรงงานที่ได้ออกมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ บังคับใช้กับผู้ใช้งานภายในประเทศและแรงงานต่างด้าว โดยพระราชกำหนดฉบับนี้ออกมาแทนที่พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๘ (Labour Act ๑๙๙๕) และได้มีการกำหนดให้มีการปกป้องสิทธิของผู้ใช้แรงงาน กำหนดวันลาพักผ่อนประจำปี เงินสวัสดิการ สิทธิประโยชน์หลังเกษียณอายุ การจ้างแรงงานเด็ก เยาวชน และสตรี รวมถึงการปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้ใช้แรงงานที่ทำงานล่วงเวลา และได้มีการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวกับการลงโทษให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชกำหนดจะต้องรับโทษทางแพ่งและทางอาญา^{๒๙๑}

กรมแรงงาน ภายใต้กระทรวงมหาดไทย (Home Affair) เป็นผู้รับผิดชอบในการใช้บังคับกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน การจ่ายค่าชดเชย การดูแลรักษาความปลอดภัยในการทำงานและสุขภาพของผู้ใช้แรงงานภายใต้พระราชกำหนดนี้ โดยกรมแรงงานจะเป็นผู้ที่ตรวจสอบสภาพของที่ทำงานและการทำงานของผู้ใช้แรงงานเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าเป็นไปตามมาตรฐาน^{๒๙๒}

^{๒๙๐} สมาพันธ์สหภาพแรงงานสากล – การจำแนกมาตรฐานแรงงานในประเทศบรูไน รายงานสำหรับการพิจารณาใหม่ของคณะมนตรีใหญ่องค์การการค้าโลกเรื่องนโยบายการค้าในประเทศบรูไน (เจนีวา, กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑), http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/Brunei.final_๑_.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

^{๒๙๑} พระราชบัญญัติการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๒๙๒} หนังสือพิมพ์ The Brunei Times, กรมแรงงาน สรุปละเอียดของการจ้างแรงงาน, <http://www.bt.com.bn/news-national/๒๐๑๔/๐๕/๑๖/labour-department-briefs-labour-quota-requirements>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

๕.๒ กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในประเทศบรูไน

๕.๒.๑ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายแรงงานฉบับใหม่ล่าสุดที่รัฐบาลประเทศบรูไนได้ออกมาใช้บังคับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (Employment Order 2009) ซึ่งได้บัญญัติให้ครอบคลุมในเรื่องการคุ้มครองแรงงานในหลายเรื่องดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) สารสำคัญที่ต้องมีในสัญญาจ้างแรงงาน

สัญญาจ้างแรงงานต้องประกอบไปด้วยข้อความที่มีความหมายชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา โดยในสัญญาจ้างแรงงานต้องประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้

- ชื่อของนายจ้าง หรือกลุ่มของนายจ้าง และสถานที่ของการจ้างงาน
- ชื่อและสถานที่ที่แสดงถิ่นฐานของลูกจ้าง และข้อมูลที่เป็นที่ระบุถึงตัวตนของลูกจ้าง
- ชื่อและที่อยู่ของญาติหรือผู้ที่ติดต่อได้ของลูกจ้าง
- สภาพของการจ้างงาน
- ระยะเวลาของการจ้างงานและวิธีการในการคำนวณระยะเวลาทำงาน
- ระยะเวลาที่เหมาะสมของการแจ้งล่วงหน้าในกรณีที่คู่สัญญาต้องการเลิกสัญญาจ้างงาน
- อัตราเงินเดือนและวิธีการคิดคำนวณเงินเดือน เวลาที่จะจ่ายเงินเดือน การจ่ายเงินล่วงหน้า (ถ้ามี) และวิธีการจ่ายเงินเดือน
- มาตรการในการจัดหาสวัสดิการให้แก่ลูกจ้าง และบริวารที่อยู่ในความดูแลของลูกจ้าง
- การส่งตัวลูกจ้างกลับประเทศเดิม ในกรณีที่ลูกจ้างไม่ใช่ประชาชนของประเทศบรูไน^{๒๔๓}

^{๒๔๓} มาตรา ๑๑ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒) อายุขั้นต่ำของการจ้างแรงงาน

ไม่สามารถทำสัญญาจ้างงานบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๖ ปี หากเป็นผู้ที่มีอายุ ๑๖ ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ จะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการว่าการทำสัญญาจ้างงานนั้นไม่เป็นอันตรายต่อสภาพร่างกายและจิตใจของเยาวชน^{๒๙๔}

๓) การตรวจสอบร่างกายก่อนเข้าทำงาน

ได้มีการกำหนดให้ลูกจ้างทุกคนที่จะเข้าทำสัญญาจ้างงานต้องผ่านการตรวจสอบร่างกายโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยนายจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย และจะต้องมีการยื่นใบตรวจร่างกายก่อนที่จะมีการทำสัญญาจ้างแรงงาน^{๒๙๕}

๔) การสิ้นสุดของสัญญาจ้างแรงงาน

สัญญาจ้างแรงงานอาจสิ้นสุดลงเมื่อคณะกรรมการเห็นว่าลูกจ้างได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการจะกำหนดให้ลูกจ้างได้รับค่าทดแทน^{๒๙๖} ในกรณีที่

- นายจ้างละเมิดสัญญาจ้างในเรื่องการจ่ายค่าจ้าง
- ลูกจ้างละเมิดสัญญาจ้างเนื่องจากขาดงานติดต่อกันเกิน ๒ วัน โดยไม่มีการลาล่วงหน้า หรือปราศจากเหตุผลอันสมควร หรือ ไม่ทำการแจ้งนายจ้างถึงเหตุผลที่ขาดงาน^{๒๙๗}

การสิ้นสุดของสัญญาจ้างแรงงานที่มีระยะเวลากำหนดไว้แน่นอนจะสิ้นสุดลงเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วนั้น หรือถ้าหากเป็นกรณีผลสำเร็จของงาน สัญญาจ้างแรงงานจะสิ้นสุดลงเมื่องานนั้นเสร็จสมบูรณ์^{๒๙๘} ถ้าหากกรณีไม่มีการกำหนดระยะเวลาของการสิ้นสุดของสัญญาจ้างแรงงานจะต้องมีการบอกล่วงหน้าซึ่งเป็นไปตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๒๙๙}

^{๒๙๔} มาตรา ๙ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๒๙๕} มาตรา ๑๖ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๒๙๖} มาตรา ๑๗ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๒๙๗} มาตรา ๑๙ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๒๙๘} มาตรา ๒๑ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๒๙๙} มาตรา ๒๒ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) ในสัญญาไม่มีการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของสัญญาจ้างแรงงาน คู่สัญญาจะต้องทำการบอกกล่าวล่วงหน้าไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งหากต้องการเลิกสัญญา

(๒) ระยะเวลาที่ต้องทำการบอกกล่าวล่วงหน้าจะถูกกำหนดในกรณีที่ในสัญญานั้น โดยต้องเป็นไปตาม (๓)

๕) การเปลี่ยนผู้ว่าจ้าง

หากมีการเปลี่ยนแปลงสัญญาจ้างที่ทำระหว่างองค์กรกับลูกจ้างโดยมีการเปลี่ยนตัวผู้ว่าจ้าง ระยะเวลาการทำงานของลูกจ้างจะนับรวมเป็นเวลาการทำงานของสัญญาจ้างที่ได้มีทำกับองค์กรใหม่นั้น และการเปลี่ยนตัวผู้ว่าจ้างเช่นว่านั้นไม่ทำให้การนับระยะเวลาการทำงานของลูกจ้างสะดุดหยุดลง^{๓๐๐} การนับเวลาการทำงานของลูกจ้างยังคงต่อเนื่องไปเช่นกัน แม้จะเป็นกรณีนายจ้างเสียชีวิต^{๓๐๑} หรือ กรณีที่การเปลี่ยนตัวหุ้นส่วนหรือตัวแทนของนายจ้าง

๖) ความประพฤติไม่เหมาะสมของลูกจ้าง

นายจ้างสามารถให้ลูกจ้างออกจากงานได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า หากลูกจ้างกระทำการที่ไม่เหมาะสม หรือนายจ้างอาจลดระดับของลูกจ้าง หรือ ให้ลูกจ้างพักงานแทนการให้ออกจากงานได้^{๓๐๒} ในกรณีนี้หากลูกจ้างเห็นว่าการเลิกจ้างเป็นไปโดยปราศจากเหตุอันสมควรจากนายจ้าง ลูกจ้างสามารถแสดงการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอกลับเข้าทำงานได้ภายใน ๑ เดือน^{๓๐๓}

๗) สัญญาจ้างฝึกหัดงาน

การทำสัญญาจ้างฝึกงานที่มีกำหนดไม่เกิน ๕ ปี กับบุคคลที่อายุไม่เกิน ๑๖ ปีบริบูรณ์ จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองของบุคคลนั้น^{๓๐๔} หากบุคคลที่มีอายุไม่เกิน ๑๖ ปีเข้าทำสัญญาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง คณะกรรมการอาจออนุญาตให้มีการจ้างฝึกงานและอาจแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมในการเข้าทำสัญญาและกระทำการเสมือนเป็นผู้ปกครอง^{๓๐๕}

(๓) ภายใต (๒), การบอกกล่าวล่วงหน้าเพื่อเลิกสัญญาจะต้องมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า

(ก) บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ วัน ในกรณีที่ลูกจ้างทำงานน้อยกว่า ๒๖ สัปดาห์

(ข) บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ อาทิตย์ ในกรณีที่ลูกจ้างทำงานน้อยน้อยกว่า ๒๖ สัปดาห์ แต่ไม่เกิน ๒ ปี

(ค) บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย ๒ อาทิตย์ ในกรณีที่ลูกจ้างทำงานน้อยน้อยกว่า ๒ ปี แต่ไม่เกิน ๕ ปี

(ง) บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย ๔ อาทิตย์, ในกรณีที่ลูกจ้างทำงานน้อยน้อยกว่า ๕ ปี

(๔) มาตรฐานนี้ห้ามคู่สัญญาละสิทธิในการบอกกล่าวล่วงหน้า

(๕) การบอกกล่าวล่วงหน้าเพื่อเลิกสัญญาอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร และมอบไว้ ณ ระยะเวลาใดๆ และในวันที่ได้ยื่นคำบอกกล่าวจะถูกรับรวมในการคำนวณระยะเวลาของการบอกกล่าวล่วงหน้า

^{๓๐๐} มาตรา ๒๕ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๑} มาตรา ๒๕ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๒} มาตรา ๒๖ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๓} มาตรา ๒๖ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๔} มาตรา ๒๘ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๕} มาตรา ๒๘ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

บุคคลที่มีอายุ ๑๖ ปี และบุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปสามารถเข้าทำสัญญาจ้างทำงานได้ด้วยตนเอง โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน ๕ ปี^{๓๐๖}

๘) การจ่ายเงินเดือน

การกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินเดือนจะต้องมีกำหนดไม่เกิน ๑ เดือน^{๓๐๗} การคำนวณอัตราเงินเดือน^{๓๐๘} และเวลาที่จะต้องจ่ายเงินเดือนสำหรับการจ่ายค่าล่วงเวลา^{๓๐๙} การจ่ายเงินแก่ลูกจ้างในกรณีสิ้นสุดสัญญาจ้าง^{๓๑๐} การจ่ายเงินแก่ลูกจ้างกรณีให้ลูกจ้างออกจากงาน^{๓๑๑} การหักเงินเดือนลูกจ้างเนื่องจากการขาดงาน สำหรับการทำให้เกิดความเสียหาย หรือสำหรับการจัดหาที่พักอาศัยโดยนายจ้าง^{๓๑๒} ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้

^{๓๐๖} มาตรา ๒๙ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๗} มาตรา ๓๗ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๐๘} มาตรา ๓๘ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) ในกรณีที่การจ้างงานไม่ครบเดือน เนื่องจากเหตุต่อไปนี้

(ก) ลูกจ้างเริ่มต้นทำงานหลังจากวันที่ ๑ ของเดือน

(ข) การจ้างงานสิ้นสุดลงก่อนวันสุดท้ายของเดือน หรือ

(ค) ลูกจ้างขาดงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเวลา ๑ เดือน หรือมากกว่า

อัตราเงินเดือน X จำนวนวันที่ทำงานจริงในเดือนนั้น

จำนวนวันซึ่งนายจ้างเรียกร้องให้ทำงานในเดือนนั้น

(๒) การคำนวณจำนวนวันทำงานจริงของลูกจ้างในตาม (๑), วันที่ลูกจ้างทำงาน ๕ ชั่วโมง หรือน้อยกว่าตามที่กำหนดในสัญญาจะลูกคำนวณเป็นเวลาทำงานครึ่งวัน”

^{๓๐๙} มาตรา ๓๙ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) ค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับตามสัญญาจ้าง ที่นอกเหนือจากค่าล่วงเวลาลูกจ้างจะต้องได้รับภายในวันที่ ๗ ของวันสุดท้ายของระยะเวลาการจ่ายเงินเดือน

(๒) ค่าจ้างเพิ่มเติมสำหรับการทำงานล่วงเวลาจะต้องจ่ายภายใน ๑๔ วัน นับจากวันสุดท้ายของระยะเวลาการจ่ายค่าจ้างรายเดือนของการทำงานล่วงเวลานั้น

(๓) จำนวนรวมของค่าจ้างรายเดือนเนื่องจากการสิ้นสุดสัญญาจ้างแรงงานจะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างในวันสิ้นสุดสัญญาจ้าง”

^{๓๑๐} มาตรา ๔๐ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) ภายใต้ข้อกำหนดในพระราชกำหนดฉบับนี้ จำนวนค่าจ้างรายเดือนรวมเนื่องจากการให้ลูกจ้างออกจากงานตามมาตรา ๒๖ หรือหลังจากให้คำบอกกล่าวล่วงหน้าแก่นายจ้างตามมาตรา ๒๒ จะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างในวันที่สัญญาจ้างสิ้นสุดลง”

(๒) ภายใต้ข้อกำหนดในพระราชกำหนดฉบับนี้ จำนวนค่าจ้างรายเดือนรวมที่ต้องจ่ายแก่ลูกจ้างที่ -

(a) บอกเลิกสัญญาจ้างโดยปราศจากการบอกกล่าวล่วงหน้าแก่นายจ้างตามมาตรา ๒๒ หรือ

(b) บอกกล่าวล่วงหน้าตามมาตรา ๒๒ แต่ลูกจ้างเลิกสัญญาจ้างโดยไม่รอวันสิ้นสุดของการบอกกล่าวล่วงหน้า จะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างภายใน ๗ วันหลังจากวันที่สัญญาถูกบอกเลิก

(๓) ภายใต้ข้อกำหนดโดยศาล หรือคณะกรรมการ นายจ้างอาจลดค่าจ้างรายเดือนเนื่องจากลูกจ้างทำผิดเงื่อนไขในการบอกกล่าวล่วงหน้าตามมาตรา ๒๓ (๑) ”

^{๓๑๑} มาตรา ๔๑ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “ภายใต้ข้อกำหนดของพระราชกำหนดฉบับนี้ ค่าจ้างรายเดือนและเงินจำนวนอื่นๆ จะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างที่ถูกให้ออกจากงาน หรือถูกบอกเลิกสัญญาจ้างโดยนายจ้าง จะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างในวันที่ให้ออกจากงานหรือวันที่บอกเลิกสัญญาจ้าง แล้วแต่กรณี หรือ ถ้าหากกรณีไม่สามารถทำได้ ให้จ่ายเงินจำนวนนี้แก่ลูกจ้างภายใน ๓ วัน ไม่รวมวันลาพักผ่อน และวันหยุดนักขัตฤกษ์

^{๓๑๒} มาตรา ๔๕ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) การหักค่าจ้างอาจเกิดในกรณีต่อไปนี้

๙) วันหยุดงาน ชั่วโมงทำงาน วันหยุดเทศกาล

ลูกจ้างทุกคนจะได้หยุด ๑ วันต่อสัปดาห์ (วันอาทิตย์หรือวันที่นายจ้างกำหนด)^{๓๑๓}

ลูกจ้างจะไม่ถูกบังคับให้ต้องทำงานในวันหยุด เว้นเสียแต่ว่าสภาพของงานนั้นต้องทำต่อเนื่อง^{๓๑๔} โดยถ้าหากมีข้อโต้แย้งใดๆ เกิดขึ้น เกี่ยวกับสภาพงานที่ต้องทำต่อเนื่องในวันหยุด คณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาว่าลูกจ้างจะต้องทำงานในวันหยุดหรือไม่^{๓๑๕} โดยลูกจ้างที่ถูกร้องขอให้ทำงานในวันหยุดงาน หรือวันหยุดเทศกาลจะได้รับค่าจ้างสำหรับการทำงานในวันนั้น^{๓๑๖}

(ก) หักค่าจ้างจากการขาดงาน

(ข) หักค่าจ้างจากการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองของลูกจ้าง หรือ การทำเงินหาย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการเพิกเฉยของลูกจ้างหรือความผิดของลูกจ้าง

(ค) หักค่าจ้างจากค่าใช้จ่ายเนื่องจากการจัดหาอาหารโดยนายจ้างจากการเรียกร้องของลูกจ้าง

(ง) หักค่าจ้างสำหรับการจัดหาที่พักอาศัยโดยนายจ้าง

(จ) หักค่าจ้างจากการจัดหาเครื่องใช้หรือบริการโดยนายจ้างตามที่คณะกรรมการอนุมัติ

(ฉ) หักค่าจ้างสำหรับชดเชยเงินทดรองจ่ายหรือหนี้หรือการปรับเงินค่าจ้างส่วนเกิน

(ช) หักค่าจ้างสำหรับภาษีเงินได้ของลูกจ้าง

(ซ) หักค่าจ้างสำหรับการจ่ายเงินให้แก่นายจ้างสำหรับการจ่ายเงินในนามของลูกจ้างตามข้อกำหนดของ the Tabung Amanah Pekerja Act (Chapter ๑๖๗);

(ญ) หักค่าจ้างที่เกิดขึ้นตามข้อเรียกร้องของลูกจ้างสำหรับวัตถุประสงค์ของการวางแผนเกษียณอายุหรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือ การวางแผนใดๆ เพื่อผลประโยชน์ของลูกจ้างตามที่คณะกรรมการอนุมัติ

(ฎ) หักค่าจ้างที่เกิดขึ้นตามความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรของลูกจ้างโดยนายจ้างแก่สมาคมความร่วมมือที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ค่าธรรมเนียม การผ่อนชำระหนี้ ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ใดที่ลูกจ้างต้องจ่ายตามกำหนดเวลาแก่สมาคมนั้น และ

(ฏ) หักค่าจ้างในกรณีใดตามที่รัฐมนตรีอนุมัติ

(๒) ภายใต้วัตถุประสงค์ของ (๑) (ง), “การบริการ” ไม่รวมถึงการจัดหาเครื่องมือและวัตถุดิบตามวัตถุประสงค์ของการจ้างงาน”

^{๓๑๓} มาตรา ๖๓ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “(๑) ลูกจ้างทุกคนต้องได้รับอนุญาตให้หยุดงาน ๑ วันต่อสัปดาห์ ซึ่งอาจกำหนดให้วันอาทิตย์เป็นวันหยุด หรือวันอื่นใดที่นายจ้างกำหนด

(๒) นายจ้างอาจชดเชยเวลา ๓๐ ชั่วโมงต่อเนื่อง แทนที่วันหยุดของลูกจ้างที่ทำงานเป็นกะ

(๓) การชดเชยเวลา ๓๐ ชั่วโมงต่อเนื่องของลูกจ้างที่ทำงานเป็นกะ อาจเริ่มต้น ณ เวลาใดในสัปดาห์ ก่อน ๑๘.๐๐ น. ของวันอาทิตย์ โดยให้ถือว่าเป็นวันหยุดสำหรับอาทิตย์นั้น

(๔) นายจ้างสามารถกำหนดวันหยุดพักผ่อนของลูกจ้างโดยนายจ้าง โดยให้มีการทำบัญชีรายชื่อของวันที่กำหนดให้เป็นวันพักผ่อน

^{๓๑๔} มาตรา ๖๔ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๑๕} มาตรา ๖๔ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๑๖} มาตรา ๖๔ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “ลูกจ้างที่ถูกร้องขอให้ทำงานในวันหยุดงานหรือวันหยุดเทศกาลจะได้รับค่าจ้างสำหรับการทำงานในวันนั้น –

(ก) ระยะเวลาของการทำงานไม่เกินครึ่งหนึ่งของชั่วโมงการทำงานปกติ จ่ายค่าจ้างอัตราปกติตามอัตราค่าจ้างครึ่งวันทำงาน

(ข) ระยะเวลาของการทำงานเกินครึ่งหนึ่งของชั่วโมงการทำงานปกติแต่ไม่เกินชั่วโมงของการทำงานปกติ จ่ายค่าจ้างอัตราปกติตามอัตราค่าจ้างหนึ่งวันทำงาน

(ค) ระยะเวลาของการทำงานเกินชั่วโมงการทำงานปกติหนึ่งวัน

(i) จ่ายค่าจ้างในอัตราปกติหนึ่งวัน และ

ในสัญญาจ้างงาน นายจ้างจะต้องไม่กำหนดให้

(ก) ลูกจ้างทำงาน ๖ ชั่วโมงต่อเนื่องโดยไม่มีการหยุดพัก^{๓๑๗}

(ข) ทำงานเกิน ๘ ชั่วโมงต่อวัน หรือมากกว่า ๔๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์^{๓๑๘}

นายจ้างอาจเรียกร้องให้ลูกจ้างทำงานเกินกำหนดเวลา และทำงานในวันหยุด หรือวันหยุดเทศกาลได้ในกรณีที่มิใช่ข้อโต้แย้งคณะกรรมการจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาความเหมาะสมในการจ้างทำงานเกินกำหนดเวลา ในกรณีที่งานนั้นเป็นงานที่มีส่วนสำคัญต่อชีวิตและสังคม งานที่มีความจำเป็นต่อความมั่นคง งานเร่งด่วน ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องจักรหรือโรงงาน งานซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้ งานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่บัญญัติไว้ใน Internal Security Act (Chapter 133)^{๓๑๙}

นอกจากเหตุผลที่กล่าวไว้ข้างต้น ลูกจ้างจะต้องไม่ทำงานเกิน ๑๒ ชั่วโมงต่อวัน^{๓๒๐} ลูกจ้างอาจถูกจ้างให้ทำงานเป็นกะได้ โดยความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการทำงานต่อเนื่องมากกว่า ๖ ชั่วโมง หรือมากกว่า ๘ ชั่วโมงในหนึ่งวัน หรือมากกว่า ๔๔ ชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์ แต่จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยของการทำงานต่อเนื่องใน ๓ สัปดาห์จะต้องไม่เกิน ๔๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ลูกจ้างทุกคนจะได้หยุดในวันหยุดเทศกาลและได้รับค่าจ้างงานในวันหยุดนั้นด้วย ถ้าหากวันหยุดเทศกาลนั้นอยู่ในช่วงระยะเวลาของการจ้างงาน^{๓๒๑} แต่ลูกจ้างจะไม่ได้รับค่าจ้างสำหรับวันหยุดตามเทศกาล ถ้าหากวันหยุดตามเทศกาลนั้นตรงกับวันที่ลูกจ้างขอลาโดยไม่ได้รับค่าจ้าง^{๓๒๒}

(II) จ่ายค่าจ้างอัตราปกติไม่น้อยกว่าค่าจ้างในอัตราหนึ่งวันครึ่งของการทำงานตามอัตราต่อชั่วโมงปกติ หรือคิดตามระยะเวลาที่ทำงานเกินชั่วโมงปกติของการทำงานหนึ่งวัน”

^{๓๑๗} มาตรา ๖๕ (๑) (ก) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๑๘} มาตรา ๖๕ (๑) (ข) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า (ข) “ลูกจ้างที่ทำงานเกิน ๘ ชั่วโมงต่อวัน หรือมากกว่า ๔๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(i) มีสิทธิที่จะได้รับมื้ออาหาร

(ii) ภายใต้สัญญาจ้าง หากจำนวนชั่วโมงของการทำงานน้อยกว่า ๘ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงทำงานที่เกิน ๘ ชั่วโมงอาจอยู่ภายในสัปดาห์นั้น แต่ลูกจ้างจะต้องไม่ถูกเรียกร้องให้ทำงานเกิน ๙ ชั่วโมงต่อวัน หรือ ๔๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(iii) ภายใต้สัญญาจ้าง หากจำนวนชั่วโมงของการทำงานไม่เกิน ๕ วัน จำนวนชั่วโมงที่เกิน ชั่วโมงการทำงานอาจเกิน ๘ ชั่วโมงต่อวัน แต่ลูกจ้างจะต้องไม่ถูกเรียกร้องให้ทำงานเกิน ๙ ชั่วโมงต่อวัน หรือ ๔๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(iv) ภายใต้สัญญาจ้าง หากจำนวนชั่วโมงของการทำงานในสัปดาห์น้อยกว่า ๔๔ ชั่วโมง จำนวนชั่วโมงที่เกิน ๔๔ ชั่วโมงอาจเกินไปอีกอาทิตย์ แต่ลูกจ้างจะต้องไม่ถูกเรียกร้องให้ทำงานเกิน ๔๘ ชั่วโมง หรือมากกว่า ๘๘ ชั่วโมง ในสองสัปดาห์ที่ต่อเนื่องกัน”

^{๓๑๙} มาตรา ๖๕ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๐} มาตรา ๖๕ (๘) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๑} มาตรา ๗๐ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “ลูกจ้างทุกคนจะได้หยุดในวันหยุดเทศกาลและได้รับค่าจ้างงานในวันหยุดนั้นด้วย ถ้าหากวันหยุดเทศกาลนั้นอยู่ในช่วงระยะเวลาของการจ้างงาน:

โดยที่ –

(ก) ตกลงกันตามสัญญาระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง หากวันใดหรือวันที่ถูกชดเชยโดยวันหยุดนักขัตฤกษ์

ลูกจ้างที่ทำงานให้นายจ้างไม่น้อยกว่า ๓ เดือน จะได้รับวันลาพักผ่อนประจำปี ๗ วันสำหรับ ๑๒ เดือนแรกของการทำงานให้นายจ้างอย่างต่อเนื่อง^{๓๒๓} จำนวนวันพักผ่อนประจำปีอาจได้รับเพิ่มขึ้นในทุกๆ ๑๒ เดือนของการทำงานให้นายจ้างอย่างต่อเนื่อง^{๓๒๔}

ในเรื่องการลาป่วย ลูกจ้างที่ได้ทำงานให้นายจ้างอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า ๖ เดือน และได้ผ่านการตรวจสภาพร่างกายจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้วจะได้รับค่าจ้างสำหรับวันที่ลาป่วยโดยรวมแล้วไม่เกิน

๑) ๑๔ วันต่อปี ในกรณีที่ไม่ได้พักรักษาตัวในโรงพยาบาล หรือ

๒) ๖๐ วันต่อปี ในกรณีที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาล

ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ^{๓๒๕}

๑๐) มาตรการเกี่ยวกับสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล

นายจ้างทุกรายต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับลูกจ้างถ้าได้กำหนดไว้ในสัญญา โดยที่พักอาศัยต้องมีเพียงพอและถูกสุขลักษณะ มีน้ำประปา และ มีการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยที่เพียงพอ^{๓๒๖} ซึ่งหน้าที่ทั่วไปของนายจ้างจะมีดังต่อไปนี้

- นายจ้างจะต้องเตรียมเครื่องมือสำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจะต้องมีทุกสถานที่สำหรับที่ที่จัดให้มีการจ้างงาน^{๓๒๗}
- นายจ้างจะต้องจัดเตรียมการสำหรับการดูแลรักษาการพยาบาล พร้อมด้วยจัดหาการรักษาโรคที่มีคุณภาพ เครื่องมือปฐมพยาบาลเบื้องต้น และอุปกรณ์สำหรับเคลื่อนย้ายคนงานที่ป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ^{๓๒๘}

(ข) ในกรณีที่วันหยุดพักผ่อนตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ วันทำงานต่อจากวันหยุดพักผ่อนจะเป็นวันที่ได้รับค่าจ้าง และ

(ค) ในกรณีที่วันหยุดนักขัตฤกษ์อยู่ในระหว่างเวลาที่ลูกจ้างไม่ต้องทำงานตามสัญญาจ้าง นายจ้างอาจจ่ายค่าจ้างหรือให้เป็นวันหยุดพักผ่อนแทนได้”

^{๓๒๒} มาตรา ๗๐ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๓} มาตรา ๗๑ (๑) (ก) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๔} มาตรา ๗๑ (๑) (ข) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๕} มาตรา ๗๒ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๖} มาตรา ๘๐ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๗} มาตรา ๘๒ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๒๘} มาตรา ๘๓ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

- นายจ้างทุกคนต้องทำการดูแลรักษาคนทำงานที่ได้รับบาดเจ็บ หรือ เจ็บป่วย ในระหว่างการทำงานอย่างทันท่วงที และสถานที่พักอาศัยของคนทำงานและผู้อยู่ในความดูแลของลูกจ้างในทุกๆ ที่ต้องได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์ที่โรงพยาบาลและได้รับการจ่ายยาที่โรงพยาบาล^{๓๒๙} โดยนายจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการดูแลรักษาคนทำงานและบริวารที่อาศัยอยู่ในสถานที่ทำงานตลอดระยะเวลาของการจ้างงาน^{๓๓๐}

๑๑) ลูกจ้างที่ทำงานชั่วคราว

หมายความว่า ลูกจ้างที่ทำสัญญาจ้างแรงงานภายใต้เงื่อนไขเวลาการทำงานน้อยกว่า ๓๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งรัฐมนตรีโดยการเห็นชอบของพระราชกฤษฎีกาและยังดีเปอร์ตวน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าประเภทหรือระดับของลูกจ้างใดที่ไม่ถือเป็นลูกจ้างที่ทำงานชั่วคราว^{๓๓๑}

๑๒) การจ้างแรงงานสตรี

ลูกจ้างหญิงทุกคนมีสิทธิที่จะลางานได้ในระหว่าง

- ๑) ระยะเวลา ๔ สัปดาห์ก่อนถึงกำหนดคลอดบุตร และ
- ๒) ระยะเวลา ๕ สัปดาห์หลังจากการคลอดบุตร^{๓๓๒}

ในระหว่างระยะเวลา ๙ สัปดาห์นี้ ลูกจ้างหญิงที่ลาคลอดจะได้รับค่าจ้างจากนายจ้าง^{๓๓๓} อย่างไรก็ตาม ลูกจ้างหญิงที่ทำงานมาน้อยกว่า ๑๘๐ วัน ก่อนวันที่ถึงกำหนดคลอดจะไม่ได้รับค่าจ้างในช่วงที่ลาคลอด^{๓๓๔}

^{๓๒๙} มาตรา ๘๓ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๓๐} มาตรา ๘๓ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๓๑} มาตรา ๘๘ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๑๒๘} มาตรา ๙๑ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “ภายใต้มาตรานี้ ลูกจ้างหญิงสามารถลางานได้

(ก) ระหว่าง -

(i) ระยะเวลา ๔ สัปดาห์ก่อนการคลอดบุตร และ

(ii) ระยะเวลา ๕ สัปดาห์ทันทีหลังจากการคลอดบุตร

(ข) ระยะเวลา ๙ สัปดาห์ ตามที่ตกลงกับนายจ้าง โดยเริ่มต้น-

(i) ก่อนระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒๘ วัน ทันทีหลังการคลอดบุตร และ

(ii) ไม่ช้ากว่าวันหลังการคลอดบุตร

^{๓๓๓} มาตรา ๙๑ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า “ภายใต้บทบัญญัติในส่วนนี้ ลูกจ้างหญิงทุกคนจะได้รับค่าจ้างจากนายจ้างในอัตรารวมสำหรับระยะเวลาต่อไปนี้ -

(ก) กรณีตาม (๑) (ก), ระยะเวลา ๔ สัปดาห์ อ้างตาม (๑) (ก) (i) และระยะเวลา ๔ สัปดาห์แรก อ้างตาม (๑) (ก) (ii);

(ข) กรณีตาม (๑) (ข), ระยะเวลา ๘ สัปดาห์แรกของระยะเวลาที่อ้างตาม (๑) (ข).”

ลูกจ้างหญิงที่จะลาคลอดต้องทำการบอกกล่าวล่วงหน้า ๑ สัปดาห์ก่อนที่จะลาคลอด แก่ นายจ้าง โดยระบุวันที่เริ่มต้นของการลา^{๓๓๕} และต้องแจ้งให้แก่นายจ้างทราบโดยไม่ชักช้าว่าได้มีการคลอดบุตร^{๓๓๖} หากลูกจ้างหญิงไม่ทำการแจ้งแก่นายจ้างถึงการคลอดบุตร จะได้รับค่าจ้างเพียงกึ่งหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๓๓๗} กำหนดวันจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างหญิงที่ทำการลาคลอดจะเป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ และการจ่ายค่าจ้างในช่วงที่ลาคลอดจะรวมถึงวันหยุดตามเทศกาล^{๓๓๘}

หากลูกจ้างหญิงเสียชีวิตในระหว่างช่วงที่ลาคลอด บุคคลผู้มีสิทธิตามกฎหมายหรือตัวแทนมีสิทธิได้รับผลประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด^{๓๓๙} และในระหว่างที่ลูกจ้างหญิงลาคลอด นายจ้างไม่มีสิทธิเลิกจ้าง^{๓๔๐}

การจ้างแรงงานหญิงภายใน ๔ สัปดาห์หลังการคลอดบุตรถือเป็นความผิดตามกฎหมาย^{๓๔๑} และถ้าหาก นายจ้างไม่ทำการจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างหญิงในระหว่างการคลอดบุตรจะถือว่ากระทำความผิดกฎหมายฉบับนี้^{๓๔๒}

๑๓) การจ้างแรงงานเด็กและเยาวชน

ห้ามมีการจ้างแรงงานเด็ก เว้นแต่ธุรกิจนั้นมีสมาชิกในครอบครัวของเด็กคนนั้นได้ถูกจ้างงานอยู่ก่อนแล้ว^{๓๔๓} โดยถ้าหากเด็กคนนั้นอายุครบ ๑๔ ปีบริบูรณ์จะต้องทำงานที่ไม่หนักจนเกินไปและเหมาะสมกับ

^{๓๓๕} มาตรา ๙๑ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๓๕} มาตรา ๙๔ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๓๖} มาตรา ๙๔ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๓๗} มาตรา ๙๔ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๓๘} มาตรา ๙๖ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๓๙} มาตรา ๙๗ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดว่า“(๑) หากลูกจ้างหญิง, ได้ทำการแจ้งแก่นายจ้างตามมาตรา ๙๔ (๑), ขาดงานเนื่องจากการคลอดบุตรและเสียชีวิตเนื่องมาจากสาเหตุของการคลอดบุตรก่อนการคลอดบุตร นายจ้างจะต้องจ่าย –

(ก) ให้แก่บุคคลตามมาตรา ๙๔ (๔); หรือ

(ข) หากไม่มีบุคคลเช่นนั้น, ให้จ่ายแก่ตัวแทน,

จำนวนเงินรวมในมาตรา ๙๑ เริ่มต้นทันทีนับแต่วันถัดจากวันสุดท้ายของการทำงานซึ่งลูกจ้างหญิงได้ทำงานถึงวันก่อนที่ลูกจ้างหญิงเสียชีวิต และช้อยกเว้น เหตุการณ์ที่อ้างถึงในอนุมาตรา นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินในกรณีนั้นเกินกว่าระยะเวลา ๓๐ วัน

(๒) หากลูกจ้างหญิงเสียชีวิตจากเหตุใดๆ จากการคลอดบุตรหรือหลังการคลอดบุตร และก่อนการจ่ายเงินจากนายจ้าง นายจ้างจะต้องจ่าย –

(ก) ให้แก่บุคคลที่แต่งตั้งโดยลูกจ้างหญิง ตามมาตรา ๙๔ (๔); หรือ

(ข) หากไม่มีบุคคลเช่นนั้น, ให้จ่ายแก่ตัวแทน,

จำนวนเงินรวมนับแต่วันที่เสียชีวิตของลูกจ้างหญิงที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการคลอดบุตรและเป็นไปตามระยะเวลาหลังการคลอดบุตรถึงวันก่อนวันที่ลูกจ้างหญิงเสียชีวิต

^{๓๔๐} มาตรา ๙๘ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๔๑} มาตรา ๑๐๐ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๔๒} มาตรา ๑๐๒ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๔๓} มาตรา ๑๐๓ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๕๒

ความสามารถของเด็กซึ่งไม่ใช่งานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม^{๓๔๔} และได้รับความเห็นชอบจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญว่า สภาพของงานเหมาะสมกับความสามารถของเด็กโดยทั่วไป^{๓๔๕}

การจ้างงานเยาวชนในอุตสาหกรรม^{๓๔๖} และการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ^{๓๔๗} จะต้องไม่ขัดกับที่ รัฐมนตรีประกาศกำหนดไว้โดยความเห็นชอบของสมเด็จพระราชาธิบดี และยงติ เปอร์ตวน และมีการประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาว่าอุตสาหกรรมประเภทใดที่กำหนดห้ามจ้างแรงงานเยาวชน

อย่างไรก็ตาม การจ้างแรงงานเด็กและเยาวชนตามเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นจะไม่รวมถึงการจ้างแรงงาน เด็กและเยาวชนโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา สถาบันเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือ หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ และไม่รวมถึงการจ้างฝึกหัดงานที่ได้รับความเห็นชอบจากสถาบันเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ^{๓๔๘}

ศาลสามารถออกคำสั่งให้มีการดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ก่อนการดำเนินคดีใดๆ ได้^{๓๔๙} รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบจากสูลต่านและยงติเปอร์ตวน สามารถที่จะออกระเบียบข้อบังคับใดๆ ในการที่จะควบคุมการจ้างแรงงานเด็กและเยาวชนในอาชีพต่างๆ หรือการห้าม จ้างแรงงานเด็กและเยาวชนภายใต้สถานการณ์หรือเงื่อนไขต่างๆ ที่ออกโดยรัฐมนตรีได้^{๓๕๐} และถ้าหากบุคคล ใดจ้างแรงงานเด็กและเยาวชนโดยขัดกับกฎหมายฉบับนี้ หรือบิดา มารดา หรือผู้ปกครองคนใดเพิกเฉยต่อ การจ้างแรงงานที่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้ หรือ ผู้ที่ทำให้เด็กและเยาวชนบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการจ้าง แรงงานจะได้รับโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา^{๓๕๑}

๑๔) แรงงานอพยพ

การจ้างแรงงานอพยพทำได้เฉพาะการจ้างงานลูกจ้างอพยพที่ได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการ^{๓๕๒} ผู้ว่าจ้างที่กระทำการขัดต่อบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้จะต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ^{๓๕๓}

^{๓๔๔} มาตรา ๑๐๓ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๔๕} มาตรา ๑๐๓ (๔) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๔๖} มาตรา ๑๐๔ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๔๗} มาตรา ๑๐๖ (๑) (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๔๘} มาตรา ๑๐๗ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๔๙} มาตรา ๑๐๘ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๐} มาตรา ๑๐๙ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๑} มาตรา ๑๑๐ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๒} มาตรา ๑๑๒ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๓} มาตรา ๑๑๒ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

และนายจ้างไม่สามารถที่จะเลิกจ้างลูกจ้างที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเพื่อวัตถุประสงค์ในการจ้างแรงงานอพยพ^{๓๕๔}

๑๕) การส่งแรงงานอพยพกลับถิ่นฐาน

แรงงานอพยพที่ทำสัญญาจ้างแรงงานตามกฎหมายฉบับนี้และได้ถูกนำตัวมายังประเทศบรูไนโดยนายจ้างมีสิทธิที่จะย้ายกลับถิ่นฐานโดยภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการย้ายกลับถิ่นฐานตกเป็นของนายจ้าง^{๓๕๕} กรณีดังกล่าวรวมถึงกรณีที่ลูกจ้างได้รับคำสั่งให้ออกจากประเทศบรูไน^{๓๕๖} และผู้ที่อยู่ในความดูแลของลูกจ้างย้ายกลับถิ่นฐานในกรณีที่ลูกจ้างเสียชีวิต^{๓๕๗} ซึ่งค่าใช้จ่ายนั้นรวมถึง ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างสัญญาสิ้นสุดและวันที่ย้ายกลับถิ่นฐาน การจัดการศพและค่าใช้จ่ายที่สมเหตุผลในการฝังศพของลูกจ้าง^{๓๕๘}

นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติข้อมูลการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๑๗ (Employment Information Act 1974) ซึ่งกำหนดถึงการทำสัญญาในการจ้างงาน และการกำหนดโทษของนายจ้างที่ไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างงาน ซึ่งมีสาระสำคัญส่วนใหญ่เป็นการให้อำนาจแก่คณะกรรมการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

๕.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และเงินทดแทน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และเงินทดแทน คือ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๒๗ (Workmen's Compensation Act 1984) ซึ่งกำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนแก่ลูกจ้างในกรณีที่เกิดการบาดเจ็บเนื่องจากการทำงาน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การจ่ายค่าทดแทนแก่ลูกจ้างจากการบาดเจ็บ

ในกรณีที่ลูกจ้างได้รับบาดเจ็บเนื่องมาจากการทำงาน นายจ้างจะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างโดยเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๓๕๙} ซึ่งรวมถึงอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในขณะที่ลูกจ้างเดินทาง

^{๓๕๔} มาตรา ๑๑๓ พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๕} มาตรา ๑๑๔ (๑) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๖} มาตรา ๑๑๔ (๒) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๗} มาตรา ๑๑๔ (๓) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๘} มาตรา ๑๑๔ (๔) พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๓๕๙} มาตรา ๔ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

โดยยานพาหนะใดๆ เรือ เรือเดินสมุทร หรืออากาศยาน จากสถานที่ทำงานโดยนายจ้างเป็นผู้อนุญาต^{๓๖๐} อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นแก่ลูกจ้างที่อยู่ในสิ่งปลูกสร้างในเวลาทำงานอันเป็นผลเนื่องมาจากการจ้างงาน การดำเนินงานตามปกติเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น การช่วยเหลือบุคคลเพื่อลดความเสียหายของทรัพย์สินในที่ทำงาน^{๓๖๑} และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นแก่ลูกจ้างเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎของการจ้างงานหรือคำสั่งของนายจ้าง โดยอุบัติเหตุเหล่านั้นเกิดจากการกระทำที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของนายจ้าง^{๓๖๒}

หากลูกจ้างที่มีสถานที่ทำงานตามปกติหรือตามสัญญาจ้างแรงงานอยู่ในประเทศบรูไน เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นนอกประเทศบรูไน แต่ส่งผลกระทบในประเทศบรูไน ลูกจ้างจะได้รับค่าทดแทน นายจ้างจะต้องจ่ายค่าทดแทนตามกฎหมายฉบับนี้^{๓๖๓}

นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนแก่การบาดเจ็บของลูกจ้างอันเป็นผลเนื่องมาจากการพิสูจน์ได้ว่าการบาดเจ็บของลูกจ้างที่เกิดขึ้นนั้นมีผลมาจากแอลกอฮอล์หรือการใช้ยาเสพติด เว้นแต่เป็นกรณีการบาดเจ็บนั้นทำให้เสียชีวิต หรือพิการตลอดชีวิตซึ่งเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่การทำมาหาเลี้ยงชีพ^{๓๖๔} นอกจากนี้ นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบจ่ายค่าทดแทนแก่ลูกจ้างในกรณีที่การบาดเจ็บนั้นเกิดจากการความจงใจหรือทำให้เกิดหรือการทำให้การบาดเจ็บที่ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น^{๓๖๕}

๒) การจ่ายค่าทดแทนในกรณีที่โรคที่เกิดจากการทำงาน

นายจ้างจะต้องจ่ายค่าทดแทนแก่ลูกจ้าง ถ้าหากลูกจ้างเป็นโรคเนื่องจากการทำงานภายใน ๑๒ เดือน หลังจากการจ้างงาน หรือการไร้ความสามารถหรือเสียชีวิตเนื่องมาจากโรคนั้น^{๓๖๖} ในกรณีที่ลูกจ้างตกลงทำสัญญาจ้างแรงงานใดกับนายจ้าง ซึ่งกำหนดให้ต้องยินยอมให้มีการตรวจร่างกายก่อนการทำงานโดยผู้ประกอบการกิจการทางการแพทย์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน นายจ้างจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการตรวจร่างกาย^{๓๖๗} นายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนในกรณีที่การไร้ความสามารถ หรือการเสียชีวิตของลูกจ้างเกิดขึ้นเนื่องจากหลังจากที่ลูกจ้างไม่ได้ถูกจ้างงานเกิน ๑๒ เดือน^{๓๖๘}

^{๓๖๐} มาตรา ๔ (๒) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๑} มาตรา ๔ (๓) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๒} มาตรา ๔ (๔) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๓} มาตรา ๔ (๕) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๔} มาตรา ๔ (๗) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๕} มาตรา ๔ (๘) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๖} มาตรา ๕ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๗} มาตรา ๕ (๒) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๖๘} มาตรา ๕ (๓) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

เพื่อประโยชน์สำหรับการคำนวณค่าจ้างรายเดือนของลูกจ้างในกรณีที่มีการเรียกจ้างค่าทดแทนให้นับตั้งแต่วันเริ่มต้นของการบาดเจ็บหรือวันที่เริ่มสภาพการไร้ความสามารถหรือวันที่เสียชีวิต แต่ถ้าหากลูกจ้างถูกเลิกจ้างหลังจากวันที่ได้รับบาดเจ็บ หรือวันที่เริ่มสภาพการไร้ความสามารถหรือเสียชีวิต ให้คิดวันสุดท้ายของการทำงานเป็นวันเริ่มต้นของการเกิดอุบัติเหตุ^{๓๖๙} เงินค่าทดแทนจะจ่ายให้แก่หรือสำหรับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างหรือให้แก่ผู้ที่อยู่ในอุปการะของลูกจ้างมีสิทธิตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๓๗๐} อย่างไรก็ตามการได้รับค่าทดแทนไม่สามารถที่จะโอนให้แก่บุคคลอื่นได้^{๓๗๑}

เมื่อนายจ้างได้รับแจ้งการถึงอุบัติเหตุภายใน ๗ วันนับตั้งแต่วันที่ได้รับบาดเจ็บ^{๓๗๒} ลูกจ้างสามารถที่จะได้รับการตรวจร่างกายจากผู้ประกอบกิจการทางการแพทย์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายรวมถึงลูกจ้างยังสามารถที่จะได้รับการตรวจรักษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย^{๓๗๓}

รัฐมนตรีจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาสำหรับโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายฉบับนี้^{๓๗๔} ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่มีเครื่องมือ และการตรวจรักษาที่เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายฉบับนี้^{๓๗๕} เมื่อลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บเข้ารับการรักษาดังที่โรงพยาบาล นายจ้างต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในการรักษา ค่ายา ค่าอวัยวะเทียม ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผ่าตัดที่จำเป็นเนื่องจากการบาดเจ็บ นอกเหนือจากค่าทดแทนที่ได้รับ^{๓๗๖}

๓) การจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างเป็นงวด

การจ่ายค่าทดแทนเป็นครั้งแก่ลูกจ้างต้องเป็นการตกลงและให้ความยินยอมระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง และมีการบันทึกโดยคณะกรรมการ^{๓๗๗} หากการจ่ายค่าทดแทนเป็นงวด ตกลงกันไม่ได้ระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง และการจ่ายค่าทดแทนนั้นจะต้องจ่ายเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันเกิน ๖ เดือน อนุญาตตุลาการสามารถออกคำชี้ขาดให้จ่ายเงินเป็นก้อนแทนได้^{๓๗๘}

^{๓๖๙} มาตรา ๕ (๔) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๐} มาตรา ๗ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๑} มาตรา ๑๑ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๒} มาตรา ๑๒ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๓} มาตรา ๑๕ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๔} มาตรา ๑๖ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๕} มาตรา ๑๖ (๒) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๖} มาตรา ๑๖ (๓) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๗} มาตรา ๑๗ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๗๘} มาตรา ๑๘ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

๔) บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับลูกเรือ

บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้จะนำไปใช้กับนายเรือและกลาสีซึ่งอยู่ประจำเรือที่จดทะเบียนเรือของประเทศบรูไน หรือเรือบรูไนอื่นที่เจ้าของมีถิ่นพำนักหรือมีสำนักงานใหญ่ในประเทศบรูไน โดยมีเงื่อนไขที่บัญญัติเป็นพิเศษในเรื่องที่เกี่ยวกับการแจ้งถึงอุบัติเหตุ และการเรียกร้องค่าทดแทนกรณีการเสียชีวิตของลูกเรือ การบาดเจ็บของลูกเรือ การจ่ายค่าทดแทนเป็นงวด และกระบวนการจ่ายเงินทดแทนโดยผู้ที่อยู่ในอุปการะของนายเรือและลูกเรือ บทบัญญัตียังบังคับใช้แก่ผู้ที่ทำงานที่อยู่บนฝั่งถ้าหากวัตถุประสงคในการว่าจ้างนั้นเกี่ยวกับเรือ หรือเป็นผู้โดยสาร หรือ สินค้าหรือไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ขนส่งทางเรือ^{๓๗๙}

๕) นายจ้างทำประกันภัย

นายจ้างต้องทำประกันเพื่อความรับผิดชอบของตนที่อาจจะเกิดขึ้นตามกฎหมายฉบับนี้ โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี หากนายจ้างคนใดหักลดเงินเดือนของลูกจ้างเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำประกัน หรือ ไม่ทำประกันเพื่อความรับผิดชอบตามกฎหมายฉบับนี้จะได้รับผิดทั้งทางแพ่งและอาญา^{๓๘๐}

ผู้รับประกันภัยจะต้องรวบรวม และรักษาไว้ซึ่งข้อมูลต่างๆ ของนายจ้าง ได้แก่ เหตุของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น หรือ โรคตามสภาพของงานที่จ้าง ข้อตกลงเกี่ยวกับข้อเรียกร้องเงินทดแทน ข้อเรียกร้องต่างๆ ที่เกี่ยวกับค่าทดแทน จำนวนเบี้ยประกันที่ต้องจ่ายโดยนายจ้างสำหรับการประกันภัยให้แก่ลูกจ้าง^{๓๘๑}

๕.๒.๓ กฎหมายความปลอดภัย อาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย อาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒ (Workplace safety and health order 2009) ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจตรา ตรวจสอบ และรายงานอุบัติเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน จัดให้มีการฝึกอบรมการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพในที่ทำงาน รวมถึงให้มีการกำหนดโทษหากฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

^{๓๗๙} มาตรา ๒๓ (๑) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๘๐} มาตรา ๒๗ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๘๑} มาตรา ๒๘ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

๑) การกำหนดหน้าที่ทั่วไปของบุคคลในสถานที่ทำงาน

พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในสถานที่ทำงานไม่ว่าจะเป็นนายจ้าง ผู้ครอบครองสถานที่ทำงาน ผู้ที่มีอาชีพอิสระ ผู้ออกแบบ ผู้ผลิต หรือ ผู้จัดส่งสินค้า ที่เกี่ยวกับเครื่องจักร อุปกรณ์ หรือวัตถุอันตรายที่ใช้สำหรับการทำงาน ผู้ทำโครงสร้าง ผู้ติดตั้ง หรือผู้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องจักร หรืออุปกรณ์สำหรับการทำงาน^{๓๘๒}

ผู้ครอบครองสถานที่ทำงานทุกคนมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสถานที่ทำงานให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน โดยมีมาตรการที่ได้รับการรับรองว่าสถานที่ทำงาน ทางเข้าและออกจากสถานที่ทำงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องปราศจากความเสี่ยงภัยที่จะเกิดต่อสุขภาพของบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้สถานที่ดังกล่าว ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานที่ทำงานหรือเป็นลูกจ้างของผู้ครอบครองสถานที่ทำงาน^{๓๘๓}

นายจ้างทุกคนมีหน้าที่ในการจัดเตรียมมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อรับรองความปลอดภัยและสุขภาพในสถานที่ทำงาน สำหรับลูกจ้าง บุคคลที่อาจได้รับผลกระทบเนื่องมาจากการทำงานในสถานที่ทำงาน โดยมาตรการที่จำเป็นเหล่านั้นให้รวมถึง^{๓๘๔}

- ๑) การจัดหาและดูแลให้บุคคลเหล่านั้นทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสวัสดิการในที่ทำงานอย่างเพียงพอ
- ๒) ให้การรับรองว่ามีมาตรการรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ ในการใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ที่ลูกจ้างเป็นผู้ใช้
- ๓) ให้การรับรองว่าลูกจ้างจะไม่สัมผัสกับสิ่งที่เป็อันตรายอันเกี่ยวเนื่องกับการจัดการกระบวนการกำจัดสิ่งของ การจัดเก็บ การขนส่ง หรือการใช้ ในสถานที่ทำงาน
- ๔) พัฒนาและดำเนินการกระบวนการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่บุคคลนั้นกำลังทำงาน
- ๕) ให้การรับรองว่าบุคคลในสถานที่ทำงานได้รับคำแนะนำ ข้อมูล การฝึกอบรมและการดูแลตรวจตราในเรื่องที่จำเป็นสำหรับการทำงาน

ในการนี้นายจ้างทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในการแจ้งให้บุคคล (ที่ไม่ใช่ลูกจ้าง) ทราบเกี่ยวกับลักษณะของการจัดการงานที่อาจกระทบกับความปลอดภัยหรือสุขภาพในขณะที่บุคคลเหล่านั้นอยู่ในสถานที่ทำงาน^{๓๘๕}

^{๓๘๒} มาตรา ๑๐ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๓} มาตรา ๑๑ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๔} มาตรา ๑๒ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

ผู้ที่ทำอาชีพอิสระทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ทำสัญญาหรือผู้รับช่วงสัญญามีหน้าที่ในการจัดเตรียมมาตรการที่จำเป็นในการรับรองความปลอดภัยและสุขภาพแก่บุคคล (ที่ไม่ใช่ลูกจ้าง) ที่อาจถูกกระทบโดยการทำงานที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน^{๓๘๖} และผู้ทำอาชีพอิสระทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในการแจ้งให้บุคคล (ที่ไม่ใช่ลูกจ้าง) ทราบเกี่ยวกับลักษณะของการจัดการงานที่อาจกระทบกับความปลอดภัยหรือสุขภาพในขณะที่บุคคลเหล่านั้นอยู่ในสถานที่ทำงาน^{๓๘๗}

บุคคลที่อยู่ในสถานที่ทำงานทุกคนมีหน้าที่ในการที่จะกระทำการในลักษณะที่เป็นการป้องกัน การใช้อุปกรณ์ให้เหมาะสม การใส่เสื้อผ้าที่ปกคลุมร่างกาย การใช้อุปกรณ์หรือสิ่งต่างๆ สำหรับการรักษาความปลอดภัย สุขภาพ และสวัสดิการในขณะที่ทำงาน และต้องให้ความร่วมมือแก่นายจ้างหรือหัวหน้างานในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ และจะต้องไม่ปฏิบัติโดยประมาทเลินเล่อ หรือใช้อุปกรณ์ในทางที่ผิด^{๓๘๘}

ผู้ผลิตและผู้จัดหาสินค้าและวัตถุดิบสำหรับเครื่องจักร หรือวัตถุดิบทรายต่างๆ มีหน้าที่ที่จะต้องจัดทำข้อมูลสำหรับการป้องกัน การใช้ และการบำรุงรักษาเครื่องจักร อุปกรณ์ หรือวัตถุดิบทรายอย่างเหมาะสม การรับรองให้เครื่องจักร หรือ อุปกรณ์ และวัตถุดิบทรายอยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับการใช้งานและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ^{๓๘๙}

บุคคลผู้ทำโครงสร้าง ผู้ติดตั้งหรือแก้ไข เครื่องจักรสำหรับการทำงานมีหน้าที่ให้การรับรองว่าการทำโครงสร้าง ติดตั้ง แก้ไข ควบคุมเครื่องจักรสำหรับการทำงานนั้นสามารถใช้งานได้ มีความปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ^{๓๙๐}

นอกจากนี้ยัง พระราชกำหนดมีการกำหนดหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของผู้ครองครองสถานที่ทำงานหรือนายจ้าง เช่น ผู้ว่าจ้างจะต้องไม่เลิกจ้างหรือข่มขู่ให้ลูกจ้างออกจากงานตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๓๙๑}

^{๓๘๕} มาตรา ๑๒ (๔) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๖} มาตรา ๑๓ (๑) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๗} มาตรา ๑๓ (๒) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๘} มาตรา ๑๕ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๘๙} มาตรา ๑๖ (๑) (๒) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๙๐} มาตรา ๑๗ (๑) (๒) (๓) (๔) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๙๑} มาตรา ๑๘ (๒) พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดว่า “ผู้ว่าจ้างจะต้องไม่เลิกจ้างหรือข่มขู่ให้ลูกจ้างออกจากงาน เนื่องมาจากลูกจ้าง –

(ก) ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตรวจสอบ และบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตรวจสอบหรือการค้นหาข้อเท็จจริงภายใต้พระราชกำหนดฉบับนี้สำหรับการฝ่าฝืนหรือการถูกกล่าวหาตามพระราชกำหนดฉบับนี้ หรือที่มีการเสนอในการกระทำเช่นนั้น;

(ข) ให้การช่วยเหลือโดยสุจริต, หรือจัดทำรายงานให้แก่ผู้ตรวจสอบหรือบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพ หรือที่มีการเสนอในการกระทำเช่นนั้น;

(ค) กระทำการตามหน้าที่โดยสุจริตในฐานะสมาชิกของคณะกรรมการความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ; หรือ

(ง) ปฏิบัติตามคำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา ๑๑ หรือที่มีการเสนอในการกระทำเช่นนั้น.”

๒) การจัดการเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพ

สถานที่ทำงานทุกแห่งจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องการรักษาความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน และสุขภาพ หรือแต่งตั้งผู้ประสานงานในเรื่องดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ^{๓๙๒} มีการตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพในสถานที่ทำงาน ที่จะทำการดูแลสุขภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน สนับสนุนความร่วมมือระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในการบรรลุวัตถุประสงค์และดำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงาน และดำเนินการตรวจสอบการเกิดอุบัติเหตุใดๆ หรือเหตุการณ์ที่อาจทำให้เกิดอันตรายเพื่อประโยชน์ของลูกจ้าง^{๓๙๓}

๓) การจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขภาพ

รัฐมนตรีอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องเกี่ยวกับการให้นายจ้างต้องจัดให้มีการฝึกอบรมแก่บุคคลเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในที่ทำงานก่อนที่จะปฏิบัติงาน ผู้ที่ให้การฝึกอบรมต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ ถ้าหากนายจ้างฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้将有ความผิดและได้รับโทษปรับ จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๓๙๔}

^{๓๙๒} มาตรา ๒๘ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๙๓} มาตรา ๒๙ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๓๙๔} มาตรา ๓๑ พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

บทที่ ๖

กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข

๖.๑ บทนำ

การสาธารณสุขในประเทศบรูไนได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาลประเทศบรูไน โดยรัฐได้สนับสนุนทางการเงินในการจัดตั้งโรงพยาบาล คลินิกและบริการแพทย์เคลื่อนที่ และอุตสาหกรรมการผลิตยารักษาโรคที่ได้ใช้วัตถุดิบตามธรรมชาติในประเทศที่มีอยู่อย่างมากมาย^{๓๙๕} อย่างไรก็ตาม ได้มีการออกมาตรการควบคุมในเรื่องเกี่ยวกับอาหาร ฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารต้องประกอบด้วยข้อมูลคำอธิบายเป็นภาษามลายูและภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชื่ออาหาร ส่วนผสมในอาหาร ปริมาณที่บรรจุ ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต ผู้ขายส่ง ผู้บรรจุ ผู้นำเข้าและผู้จัดจำหน่าย ประเทศที่เป็นต้นกำเนิด การระบุวัน ที่บรรจุวันหมดอายุ ในกรณีที่ไม่สามารถระบุชื่อทั่วไปของผลิตภัณฑ์อาหาร แต่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดเพื่อป้องกันที่มาของอาหารนั้น การนำเข้าเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับฉลากที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอนุญาตให้นำเข้าสินค้าฮาลาล อาหารที่มีสัตว์และแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบจะต้องมีการระบุที่มาของสัตว์หรือผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ด้วย นอกจากนี้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เนื้อวัวทุกชนิดต้องมีการอ้างอิงอย่างชัดเจนไว้บนฉลาก^{๓๙๖}

กรมบริการสุขภาพ (The Department of Health Services) ภายใต้กระทรวงสาธารณสุขได้ให้การรับรองการนำเข้าอาหารและจัดจำหน่ายในประเทศบรูไนว่ามีความปลอดภัย โดยผู้นำเข้าอาหารจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑ (Public Health (food) 1998) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ออกข้อบังคับเพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคจากอาหารที่อาจมีการเจือปนสิ่งเป็นพิษ หรืออาหารที่มีคุณภาพต่ำ ผู้นำเข้าอาหารจะต้องกรอกแบบฟอร์มชี้แจงต่อศุลกากร พร้อมกับนำเอกสารที่เกี่ยวข้องยื่นต่อกองควบคุมอาหาร กรมบริการสุขภาพ^{๓๙๗}

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามทางด้านสุขอนามัยอื่นๆ ภายใต้พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙ (Poisons Act 1956) และข้อกำหนดการใช้ยาที่ผิดวิธี (Misuse of Drugs Regulations) ซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับของ Pharmaceutical Enforcement Services กระทรวงสาธารณสุข กฎหมายดังกล่าวได้มีการออกข้อบังคับเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก ผลิตภัณฑ์ยา สารเคมี ยาฆ่าแมลง และอื่นๆ โดยมีการตรวจสอบผู้ค้าส่ง ค้าปลีก ผลิตภัณฑ์ยา เป็นประจำ การนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสำหรับสัตว์ และ สารเคมี

^{๓๙๕} องค์การสุขภาพของเครือจักรภพ, ระบบสุขภาพในประเทศบรูไน, http://www.commonwealthhealth.org/asia/brunei_darussalam-/health_systems_in_brunei_darussalam, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

^{๓๙๖} องค์การการค้าโลก: การพิจารณานโยบายทางการค้า, มาตรการด้านนโยบายและแนวปฏิบัติ: ประเทศบรูไน, หน้า ๓๓.

^{๓๙๗} เพิ่งอ้าง

สำหรับการเกษตรถูกควบคุมโดยกรมการเกษตร โดยผ่านทางรัฐมนตรีสุภาพภายใต้พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙ (Poisons Act 1956)^{๓๙๘}

๖.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขในประเทศบรูไน

๖.๒.๑ กฎหมายอาหารและยา และเครื่องมือทางการแพทย์

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารและยา และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ คือ พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙ (Poisons Act 1956) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการนำเข้า การครอบครอง การผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง และการจัดจำหน่ายยาอันตรายประเภทต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้ในทางที่ผิด และพระราชบัญญัติสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑ (Public Health (food) 1998) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการสาธารณสุขในเรื่องที่เกี่ยวกับอาหารและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียดที่สำคัญของกฎหมายดังนี้

๑) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙ (Poisons Act, 1956) ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๒๗

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙

พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเข้า การครอบครอง การผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง และการจัดจำหน่ายยาอันตรายประเภทต่างๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ห้ามมิให้มีการนำเขายาอันตราย การมีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย ขาย หรือเสนอขาย ซึ่งยาอันตรายเว้นแต่ได้รับใบอนุญาต^{๓๙๙} นอกจากนี้เงื่อนไขที่ต้องรับใบอนุญาตแล้ว ผู้จำหน่ายยาอันตรายจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น เมื่อการจำหน่ายยาอันตรายเป็นไปตามข้อกำหนดในใบอนุญาตหรือเป็นไปตามเงื่อนไขเฉพาะที่ได้มีการกำหนดไว้ในใบอนุญาตนั้นๆ หรือการจำหน่ายยาอันตรายดังกล่าวจะต้องดำเนินการตามสถานที่ที่ได้รับไว้ในใบอนุญาต หรือการจำหน่ายดังกล่าวดำเนินการภายใต้การดูแลของบุคคลที่มีชื่อระบุในใบอนุญาต ทั้งนี้ในกรณีที่ยาอันตรายดังกล่าวเป็นยาอันตรายที่กำหนดไว้ในส่วนที่ ๑ ของบัญชียาอันตราย การจำหน่ายยาดังกล่าวจะต้องกระทำโดยหรือภายใต้การควบคุมของเภสัชกรหรือแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้น^{๔๐๐}

^{๓๙๘} เพิ่งอ้าง

^{๓๙๙} มาตรา ๕ พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙

^{๔๐๐} มาตรา ๖ (๑) (ก) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๔๙๙

นอกจากเงื่อนไขเรื่องการมีใบอนุญาตในการจำหน่ายยาอันตรายแล้ว ยาอันตรายดังกล่าวจะต้องมีฉลากติดไว้ที่บรรจุภัณฑ์ด้วย โดยฉลากจะต้องระบุชื่อของยาอันตรายนั้นๆ และมีคำว่า “ยาอันตราย” หรือคำอื่นใดที่แสดงลักษณะของยาอันตราย รวมทั้งชื่อของผู้จัดจำหน่ายและสถานที่จำหน่ายด้วย^{๔๐๑} ทั้งนี้ในการจำหน่ายยาอันตรายผู้จัดจำหน่ายหรือลูกจ้างของผู้จัดจำหน่ายควรที่จะต้องรู้ตัวผู้ซื้อและผู้จัดจำหน่ายจะต้องไม่ส่งมอบยาอันตรายให้แก่ผู้ซื้อจนกว่าผู้จัดจำหน่ายจะได้กรอกข้อมูลการซื้อขาย ครบถ้วนแล้ว โดยข้อมูลการซื้อขายดังกล่าวได้แก่วันที่มีการจำหน่ายยาอันตรายและชื่อที่อยู่ของผู้ซื้อ รวมทั้งได้แจ้งชื่อและคุณสมบัติของยาดังกล่าวให้ผู้ซื้อได้รับทราบและผู้ซื้อได้ลงนามในเอกสารข้อมูลการซื้อขายยาดังกล่าวแล้ว^{๔๐๒} อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขข้างต้นอาจได้รับการยกเว้นหากยาอันตรายดังกล่าวถูกจำหน่ายโดยแพทย์ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือทันตแพทย์เพื่อรักษาผู้ป่วยที่อยู่ในความดูแลของตน หรือโดยสัตวแพทย์เพื่อรักษาสัตว์ในความดูแลของตน หรือเป็นยาที่จ่ายโดยเภสัชกรที่มีใบอนุญาต

สำหรับการจ่ายยาอันตรายนั้นเมื่อพิจารณาที่บรรจุภัณฑ์ของยานั้นๆ ยาอันตรายดังกล่าวจะต้องมีฉลากที่ระบุชื่อที่อยู่ของผู้ที่ถูกจ่ายยาและลำดับเลขที่อ้างอิงสำหรับการบันทึกข้อมูลการจ่ายยา ซึ่งในวันที่มีการจ่ายยาดังกล่าวผู้จ่ายยาจะต้องบันทึกข้อมูลการจ่ายยาไว้โดยข้อมูลที่จะต้องบันทึกไว้ ได้แก่ วันที่ในการจัดหรือจ่ายยา ส่วนประกอบของยาหรือชื่อยาและปริมาณของยา ชื่อที่อยู่ของเภสัชกรผู้จ่ายยา พร้อมชื่อที่อยู่ของผู้ถูกจ่ายยา (ในกรณีที่เภสัชกรเป็นผู้จ่ายยา) อย่างไรก็ตามหากไม่ใช่กรณีที่เภสัชกรเป็นผู้จ่ายยา ชื่อและที่อยู่ของผู้ถูกจ่ายยาจะต้องถูกบันทึกไว้^{๔๐๓}

บทบัญญัติที่กล่าวไว้ข้างต้นไม่ใช้กับกรณีการจำหน่ายยาอันตรายแบบขายส่ง หรือเป็นการส่งออกซึ่งยาอันตราย หรือเป็นการจำหน่ายยาอันตรายโดยแพทย์ ทันตแพทย์ หรือสัตวแพทย์เพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์เฉพาะทางวิชาชีพ หรือเป็นการจำหน่ายเพื่อใช้ในโรงพยาบาล หรือเพื่อใช้ในหน่วยงานของรัฐบาลสำหรับบริการสาธารณะ หรือใช้เพื่อการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์จึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์เรื่องฉลากและเงื่อนไขในการจำหน่ายยาอันตรายดังกล่าว^{๔๐๔}

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดห้ามการเก็บหรือมีไว้ซึ่งการครอบครองยาอันตรายเว้นแต่ยาอันตรายดังกล่าวอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์หรืออยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สมบูรณ์เหมือนกับที่ได้รับมาจากโรงงานผู้ผลิตยาอันตรายนั้นๆ หรือที่บรรจุภัณฑ์ของยาอันตรายนั้นๆ มีฉลากระบุส่วนประกอบหรือมีเครื่องหมายแสดงว่าเป็นยาอันตราย^{๔๐๕} นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังห้ามการเก็บยาอันตรายไว้จำหน่ายเว้นแต่ยาอันตรายดังกล่าวอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์หรืออยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สมบูรณ์เหมือนกับที่ได้รับมาจากโรงงานผู้ผลิตยาอันตราย

^{๔๐๑} มาตรา ๖ (๒) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๔๐๒} มาตรา ๖ (๓) (ข) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๔๐๓} มาตรา ๗ (๓) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๔๐๔} มาตรา ๘ พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๔๐๕} มาตรา ๙ (๑) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๙

นั้นๆ และยาอันตรายดังกล่าวจะต้องอยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่ปิดสนิทและมีลักษณะที่แตกต่างจากสารเคมีปกติที่เก็บไว้ในสถานที่เดียวกัน และยาอันตรายดังกล่าวจะต้องเก็บไว้ในห้องหรือตู้ที่ปลอดภัยที่มีการใส่กุญแจไว้อย่างแน่นหนา เช่นเดียวกับการเก็บสารเคมีอันตรายต่างๆ^{๔๐๖}

ทั้งนี้พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังได้กำหนดบัญชีรายชื่อยาอันตรายไว้ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

๑.๒) ใบอนุญาต

ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับยาอันตรายมี ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) ใบอนุญาตสำหรับการนำเข้าและการเก็บยาอันตราย ๒) ใบอนุญาตสำหรับการขายส่งและขายปลีกทั่วไป ๓) ใบอนุญาตสำหรับการขายส่งโดยเฉพาะซึ่งรวมถึงการเก็บรักษาและขายส่งยาอันตรายเฉพาะที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น และ ๔) ใบอนุญาตสำหรับการขายปลีกโดยเฉพาะซึ่งรวมถึงการเก็บรักษาและการขายยาอันตรายเฉพาะที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น^{๔๐๗} โดยการออกใบอนุญาตจะถือเป็นการอนุญาตให้เฉพาะบุคคลที่มีชื่อระบุไว้ในใบอนุญาต โดยใบอนุญาตดังกล่าวจะไม่สามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ และบุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้ที่มีการระบุไว้ในใบอนุญาตจะไม่สามารถจำหน่ายยาอันตรายได้^{๔๐๘} ทั้งนี้อธิบดีกรมการแพทย์จะต้องประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี^{๔๐๙}

๑.๓) ข้อจำกัดในการจำหน่ายยาอันตราย

พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙ ห้ามการจำหน่ายยาอันตรายให้แก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐใน^{๔๑๐}

^{๔๐๖} มาตรา ๙ (๓) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๔๐๗} มาตรา ๑๑ (๑) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๔๐๘} มาตรา ๑๑ (๔) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๔๐๙} มาตรา ๑๓ (๑) พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๔๑๐} มาตรา ๒๐ พระราชบัญญัติยาอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

๒) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑ (Public Health (food), 1998) ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

๒.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขของประเทศบรูไนในเรื่องอาหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การนำเข้า รวมทั้งการโฆษณา

ตามความในพระราชบัญญัตินี้ “อาหาร” หมายถึง สารใดๆ ที่ถูกผลิตขึ้น หรือถูกแปรรูป หรือถูกจำหน่าย หรือถูกใช้สำหรับการบริโภคของมนุษย์ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้การกระทำที่เกี่ยวข้องกับอาหารดังต่อไปนี้ถือเป็นความผิด เช่น การจัดเตรียม การจัดจำหน่าย หรือการนำเข้าซึ่งอาหารใดๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การแสดงฉลาก การขาย หรือการโฆษณาอาหารใดๆ ในลักษณะที่เป็นการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของอาหาร ธรรมชาติ คุณภาพ ส่วนประกอบ ความปลอดภัย น้ำหนัก ถิ่นกำเนิด อายุ หรืออัตราส่วนของอาหาร ฉลาก บรรจุภัณฑ์ การจัดเตรียมอาหาร การผลิต การขาย การนำเข้า หรือการโฆษณาซึ่งอาหารใดๆ ไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้สำหรับอาหารประเภทนั้น การจำหน่ายอาหารที่มีส่วนประกอบเพิ่มเติมขึ้นหรือการใช้สิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย การจำหน่ายอาหารที่มีส่วนประกอบ methyl alcohol หรือ isopropyl alcohol มากกว่าร้อยละ ๕๐^{๔๑๑}

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอาจออกกฎระเบียบเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ในการห้ามหรือกำกับการจำหน่าย การโฆษณา หรือการนำเข้าอาหาร หรือเครื่องมือใดๆ เพื่อกำหนดมาตรฐาน ส่วนประกอบ น้ำหนัก หรือความบริสุทธิ์ของอาหาร รวมทั้งกำหนดห้ามวิธีการเตรียมหรือการถนอมอาหาร หรือการกำหนดมาตรการอื่นภายใต้พระราชบัญญัตินี้^{๔๑๒}

๒.๒) การนำเข้าอาหาร

พระราชบัญญัตินี้ห้ามการนำเข้าอาหารใดๆ ที่ฝ่าฝืนความในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๔๑๓} อาหารแปรรูปอาจนำเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการติดฉลากให้ถูกต้องตามกฎหมายฉบับนี้^{๔๑๔} หรือการนำเข้าอาหารดิบหรือกึ่งสุกกึ่งดิบเพื่อการแปรรูปหรือเปลี่ยนสภาพอาหาร^{๔๑๕} ต้องดำเนินการติดฉลากอาหารใหม่หรือแปรรูปหรือเปลี่ยนสภาพอาหารนั้นๆ ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันที่

^{๔๑๑} มาตรา ๙ (๑) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๑๒} มาตรา ๑๖ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๑๓} มาตรา ๖ (๑) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๑๔} มาตรา ๖ (๒) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๑๕} มาตรา ๖ (๓) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

การนำเข้า หากไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ ผู้นำเข้าอาหารดังกล่าวจะต้องส่งอาหารดังกล่าวออกนอกประเทศภายใน ๒ เดือนหรือตามระยะเวลาที่อธิบดีกรมการแพทย์จะกำหนด อย่างไรก็ตาม หากอาหารดังกล่าวไม่ได้ถูกส่งออกไปยังนอกประเทศแล้วอาหารดังกล่าวอาจถูกริบไว้หรือจำหน่ายออกไปตามคำสั่งของอธิบดีกรมการแพทย์^{๔๑๖}

๒.๓) การวิเคราะห์อาหาร

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดรูปแบบของหนังสือรับรองการวิเคราะห์อาหารโดยนักวิเคราะห์อาหารไว้ในเอกสารแนบท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้ ยังกำหนดให้ต้องมีการลงนามรับรองการวิเคราะห์อาหารดังกล่าวโดยนักวิเคราะห์อาหารด้วย^{๔๑๗} และหนังสือรับรองการวิเคราะห์อาหารดังกล่าวให้ถือเป็นพยานหลักฐานได้หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๔๑๘}

๒.๔) อาหารฮาลาล

การใช้คำว่า “ฮาลาล” หรือคำอื่นใด เพื่อแสดงว่าคนมุสลิมสามารถบริโภคอาหารดังกล่าวได้นั้น ตามหลักศาสนา อาหารและการแสดงถ้อยคำดังกล่าวต้องมีความหมายดังนี้ว่าไม่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ที่ต้องห้ามบริโภคหรือใช้วิธีการฆ่าตามหลักศาสนาอิสลาม อีกทั้งอาหารดังกล่าวยังไม่มีส่วนผสมที่ไม่บริสุทธิ์ และการเตรียม การแปรรูป หรือการผลิตอาหารดังกล่าวไม่ได้ใช้เครื่องมือที่ไม่บริสุทธิ์ รวมทั้งขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในการเตรียม การแปรรูป หรือการเก็บรักษาอาหารดังกล่าวไม่มีความเกี่ยวข้องกับอาหารที่ต้องห้ามหรือไม่บริสุทธิ์ตามศาสนาอิสลาม^{๔๑๙}

๒.๕) ข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๕๑

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้บรรจุกฎที่มีข้อความระบุชื่อ ที่อยู่ หรือเครื่องหมายที่แสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้นำเข้า ผลิต บรรจุนั้นๆ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้นำเข้า หรือผู้ผลิต หรือผู้บรรจุนั้นๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น หรือในกรณีที่มีส่วนผสมใดๆ ที่โดยปกติใช้สำหรับการบริโภคของมนุษย์ หากมีการขาย เสนอขาย นำออกแสดง หรือเก็บไว้เพื่อขาย ให้สันนิษฐานว่าส่วนผสมดังกล่าวได้มีการขายหรือตั้งใจที่จะขายเพื่อการบริโภคของมนุษย์ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือกรณีข้อความที่ปรากฏในบรรจุกฎมีลักษณะสมบูรณ์และเป็นข้อความจากประเทศผู้ผลิต ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า

^{๔๑๖} มาตรา ๖ (๔) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๔๑๗} มาตรา ๘ (๑) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๔๑๘} มาตรา ๘ (๔) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๔๑๙} มาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อความดังกล่าวเป็นคำอธิบายหรือฉลากของอาหารในบรรจุภัณฑ์นั้นๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น^{๔๒๐} และอาหารจะถือว่ามีส่วนเจือปนเมื่ออาหารนั้นๆ มีส่วนประกอบ หรือถูกผสม หรือถูกทำให้เจือจางโดยส่วนผสมใดๆ ที่ทำลายคุณค่าทางโภชนาการของอาหารนั้นๆ หรือเมื่อส่วนผสมหรือเครื่องปรุงของอาหารดังกล่าวถูกสกัดหรือทำลายอันส่งผลให้คุณค่าทางโภชนาการของอาหารดังกล่าวลดลงหรือคุณประโยชน์ของอาหารขณะที่มีการขายน้อยกว่าอาหารดังกล่าวในสถานะบริสุทธิ์และสภาพปกติ หรือเมื่ออาหารดังกล่าวมีส่วนผสมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ^{๔๒๑} เป็นต้น

๖.๒.๒ กฎหมายยาเสพติดและป้องกันและควบคุมยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและป้องกันและควบคุมยาเสพติด คือ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘ (Tobacco Order 2005) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการห้ามนำเข้า และการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ การห้ามสูบบุหรี่ การควบคุมการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ พร้อมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ข้อห้ามสำหรับการนำเข้าและขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ

บุคคลจะต้องไม่นำเข้า ขาย หรือเสนอขาย ผลิตภัณฑ์ยาสูบแบบเคี้ยว หรือผลิตภัณฑ์ยาสูบใดๆ ที่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ที่ระบุ หรือ มีวัตถุประสงค์ หรือฉลากที่บรรยายถึงการใช้แทนการสูบบุหรี่^{๔๒๒} และบุคคลจะต้องไม่นำเข้า ขาย หรือเสนอขายบุหรี่ในจำนวนที่มีนิโคตินมากกว่า ๑.๓ มิลลิกรัม หรือบุหรี่ในจำนวนที่มีทาร์มากกว่า ๑๕ มิลลิกรัมต่อบุหรี่ ๑ มวนบุหรี่^{๔๒๓}

จำนวนของมวนบุหรี่ในหีบห่อ

บุคคลจะต้องไม่ขายหรือเสนอขายปลีกมวนบุหรี่ หรืออนุญาตการขาย หรือเสนอขาย บุหรี่ โดยการขายปลีก เว้นแต่จะเป็นการบรรจุในหีบห่อที่ได้บรรยายถึงจำนวนของมวนบุหรี่ที่ได้บรรจุในหีบห่อ^{๔๒๔}

หีบห่อนั้นหมายความรวมถึงกล่อง โดยอาจเป็นกล่องกระดาษหรือพลาสติกที่ได้บรรจุมวน บุหรี่โดยการบรรจุของผู้ผลิต หรือผู้ส่งออกสำหรับวัตถุประสงค์ในการขายปลีก รวมถึงหีบห่อที่มีการบรรจุบุหรี่

^{๔๒๐} มาตรา ๑๒ (๑) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๒๑} มาตรา ๑๒ (๒) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๔๒๒} มาตรา ๓ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๓} มาตรา ๓ (๒) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๔} มาตรา ๔ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

หลายหีบห่อรวมเข้าด้วยกัน โดยจำนวนของมวนบุหรี่ปรรจุในแต่ละหีบห่อ คือ ๒๐ มวน หรือจำนวนใดๆ ที่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขกำหนดโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๔๒๕}

ห้ามผู้นำเข้า จำหน่าย หรือเสนอขายลูกกวาดหรือผลิตภัณฑ์อาหารอื่นหรือของเล่น หรือวัตถุอื่นใด หรือที่ถูกจำหน่ายในหีบห่อที่ได้มีการออกแบบให้มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ^{๔๒๖}

บุคคลจะต้องไม่ขายหรือเสนอขายผลิตภัณฑ์ใดๆ โดยให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นของกำนัล หรือขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยให้สินค้าอื่นเป็นของกำนัล รวมถึงการห้ามแจกจ่าย หรือให้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ยาสูบในที่สาธารณะ (เว้นแต่เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิต การจัดจำหน่าย หรือการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ) และจะต้องไม่เสนอขายหรือให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นรางวัลสำหรับสลากกินแบ่ง เกม หรือการแข่งขันต่างๆ^{๔๒๗}

บุคคลจะต้องไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลง ข้อผูกพัน หรือ ข้อตกลงร่วมกันกับบุคคลอื่นในเรื่อง การให้การสนับสนุนหรือการให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยแลกเปลี่ยนกับการสนับสนุนของกำนัล รางวัล สิ่งตอบแทนทุนการศึกษา หรือผลประโยชน์ในลักษณะใดๆ^{๔๒๘}

ห้ามจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่บุคคลอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี หรือ ซื้อ หรือรับมาซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้แก่บุคคลอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี^{๔๒๙} พ่อค้าปลีกแต่ละรายต้องออกคำเตือนที่มีขนาดเหมาะสมและติดไว้ในที่เห็นชัดในสถานที่ซึ่งมีการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ และระบุถึงผลของการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่บุคคลอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย^{๔๓๐}

รัฐมนตรีโดยการเห็นชอบของพระราชพิธีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวน จะต้องกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบต้องมีการทำเครื่องหมาย ฉลาก ที่ประกอบไปด้วยคำเตือนเกี่ยวกับสุขภาพ หรือคำบรรยาย หรือข้อมูล หรือคำบรรยายตามคำแนะนำของแพทย์^{๔๓๑}

^{๔๒๕} มาตรา ๔ (๓) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๖} มาตรา ๖ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๗} มาตรา ๗ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๘} มาตรา ๘ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๒๙} มาตรา ๙ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๐} มาตรา ๑๑ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๑} มาตรา ๑๓ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

๒) การสูบบุหรี่ในสถานที่และยานพาหนะที่ได้กำหนดไว้

รัฐมนตรีโดยการเห็นชอบของพระราชพิธีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดสถานที่ห้ามสูบบุหรี่ ซึ่งรวมถึงอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีวัตถุประสงค์ใช้ในการพาณิชย์ อุตสาหกรรม การสนทนาการ หรือสถานที่ใช้ร่วมกันของผู้อาศัยในอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือ ยานพาหนะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของยานพาหนะสาธารณะ^{๔๓๒}

การประกาศการห้ามสูบบุหรี่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการของสถานที่นั้นๆ และผู้ควบคุมยานพาหนะนั้นๆ โดยจะต้องทำการประกาศที่เห็นในตำแหน่งที่ชัดเจน และระบุถึงการสูบบุหรี่ว่าเป็นการต้องห้ามตามกฎหมายและประกาศนั้นต้องมีจำนวนที่เหมาะสมแก่สถานที่นั้นๆ^{๔๓๓}

หากมีบุคคลทำการฝ่าฝืนสูบบุหรี่ในสถานที่หรือยานพาหนะที่ต้องห้ามสูบบุหรี่ ผู้จัดการของสถานที่ใดๆ หรือผู้ควบคุมยานพาหนะสามารถที่จะร้องขอให้บุคคลผู้ทำการฝ่าฝืนหยุดสูบบุหรี่โดยทันที หากบุคคลนั้นยังกระทำการฝ่าฝืน เพิกเฉย ผู้จัดการของสถานที่นั้นๆ หรือผู้ควบคุมยานพาหนะสามารถที่จะร้องขอให้บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนออกจากสถานที่นั้นได้หรือยานพาหนะนั้นได้ทันที^{๔๓๔} หากบุคคลนั้นปฏิเสธที่จะออกจากสถานที่นั้นๆ หรือยานพาหนะใดๆ ผู้จัดการสามารถที่จะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจได้^{๔๓๕}

บุคคลที่ที่อยู่ในสถานที่หรือยานพาหนะที่ห้ามสูบบุหรี่สามารถที่จะร้องเรียนแก่ผู้จัดการหรือผู้ควบคุมยานพาหนะได้ และผู้จัดการหรือผู้ควบคุมยานพาหนะจะต้องทำการตรวจสอบคำร้องนั้นๆ ด้วยขั้นตอนที่เหมาะสม หากพบว่ามี การฝ่าฝืนสูบบุหรี่ตามคำร้องเรียน จะต้องกระทำการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้^{๔๓๖}

^{๔๓๒} มาตรา ๑๕ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๓} มาตรา ๑๕ (๒) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๔} มาตรา ๑๖ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๕} มาตรา ๑๖ (๒) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๖} มาตรา ๑๖ (๓) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

๓) การควบคุมการโฆษณา

การห้ามการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่

บุคคลที่กระทำการพิมพ์ หรือ โฆษณา หรือทำให้เกิดการพิมพ์หรือโฆษณาไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน จัดแสดง หรือทำการเพิ่มเติมให้มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ขาย หรืออนุญาตให้ขายนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ หรือวิดีโอเทป หรือสิ่งอื่นใดที่มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ จัดจำหน่าย หรือ อนุญาตให้มีการจัดจำหน่าย โฆษณาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ถือว่าได้กระทำความผิดซึ่งจะต้องได้รับทั้งโทษปรับและโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๔๓๗}

รัฐมนตรีสามารถที่จะอนุญาตในเงื่อนไขและในเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดพิมพ์หรือโฆษณาซึ่งมีการอ้างถึงยี่ห้อหรือชื่อทางการค้าที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิต การจัดจำหน่าย หรือการตลาดของผลิตภัณฑ์ยาสูบ^{๔๓๘} แต่ไม่รวมถึงกรณีการโฆษณาไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมสำหรับการซื้อเชิญ กระตุ้น สนับสนุน ให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบสำหรับวัตถุประสงค์ในการสูบบุหรี่^{๔๓๙}

พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑ (Misuse of Drug 1978) ซึ่งกำหนดให้มีการกำกับดูแลการใช้ยาเสพติด เช่น การครอบครอง การควบคุมการผลิต การส่งออกนำเข้า พร้อมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนตามกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ได้รับการควบคุม

การกระทำจะเป็นความผิดหากบุคคลทำการค้ายาเสพติดที่ได้รับการควบคุม หรือเสนอขายยาเสพติดที่ได้รับการควบคุม หรือกระทำการหรือเสนอในการกระทำการใดอันเป็นการเตรียมการเพื่อวัตถุประสงค์ในการในการค้ายาเสพติดที่ได้รับการควบคุมในประเทศบรูไน^{๔๔๐} การครอบครองเพื่อวัตถุประสงค์ในการค้ายาเสพติดถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย^{๔๔๑} การผลิตยาเสพติดที่ได้รับการควบคุมถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย เว้นแต่ได้รับอนุญาต^{๔๔๒} บุคคลที่นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติดจากประเทศบรูไนที่ได้รับการควบคุมถือว่าได้กระทำความผิดเว้นแต่กรณีที่ได้รับอนุญาต^{๔๔๓}

^{๔๓๗} มาตรา ๑๗ (๑) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๘} มาตรา ๑๗ (๒) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓๙} มาตรา ๑๗ (๓) พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๔๐} มาตรา ๓ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๑} มาตรา ๓A พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๒} มาตรา ๔ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๓} มาตรา ๕ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

ในเรื่องของการครอบครองยาเสพติดที่ได้รับการควบคุมหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพสิ่งเสพติดไว้ในครอบครอง บุคคลถือว่าได้กระทำความผิดหากมียาเสพติดที่ได้รับการควบคุมไว้ในครอบครอง หรือสูบหรือบริโภคนยาเสพติดที่ได้รับการควบคุมไม่ว่าในกรณีใดๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามกฎหมายฉบับนี้^{๔๔๔} และบุคคลที่มีท่อสูบบุหรี่ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะใช้ในการเสพสิ่งเสพติดที่ใช้ในการสูบบุหรี่ไว้ในครอบครอง ถือว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมาย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามกฎหมายฉบับนี้^{๔๔๕}

๒) การปลูกกัญชา ผื่น โคะเคน

บุคคลที่ได้ทำการเพาะปลูกพืชใดๆ ที่อยู่ในตระกูลเดียวกับกัญชา หรือพืชที่อยู่ในตระกูลเดียวกับปาปาเวอร์ หรือ พืชที่อยู่ในตระกูลที่สามารถนำมาสกัดเป็นโคเคนได้ ถือว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมาย^{๔๔๖}

บุคคลที่ทำการผลิต จัดหา ครอบครอง นำเข้าหรือส่งออกเครื่องมือหรือวัตถุดิบสำหรับนำมาใช้ผลิตยาเสพติดที่ได้รับการควบคุม ถือว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมาย^{๔๔๗} เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตหรือการอนุญาตภายใต้กฎหมายฉบับนี้^{๔๔๘}

๓) การกำกับดูแลสารที่ได้รับการควบคุม

รัฐมนตรีภายใต้การเห็นชอบของพระราชอาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน อาจออกบทบัญญัติที่จะควบคุมสารที่ได้รับการควบคุมการนำเข้าหรือส่งออก อุปกรณ์ วัสดุหรือสารที่ได้รับการควบคุมได้โดยอาจออกในรูปแบบของใบอนุญาต หรือกฎหมาย การกำหนดให้มีการจดทะเบียนสำหรับการนำเข้า หรือ ส่งออก การจัดจำหน่าย การกำหนดให้ยื่นเอกสารสำหรับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ วัตถุดิบ หรือสารที่ได้รับการควบคุม รวมถึงการกำหนดให้มีฉลากสำหรับการขายเป็นต้น^{๔๔๙}

๔) ความรับผิดชอบของเจ้าของหรือผู้ให้เช่า

ถ้าหากบุคคลผู้เป็นเจ้าของ ผู้ให้เช่า ผู้ครอบครอง หรือบุคคลผู้ดูแลสถานที่ หรือ สิ่งปลูกสร้างที่ได้ให้สถานที่เช่นนั้นเป็นที่เก็บ หรือ ใช้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสูบ หรือการบริโภคนยาเสพติดที่ได้รับการ

^{๔๔๔} มาตรา ๖ พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๕} มาตรา ๗ พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๖} มาตรา ๘ พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๗} มาตรา ๘A (๑) พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๘} มาตรา ๘A (๒) พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๔๙} มาตรา ๘B (๑) พระราชบัญญัติการใช้นยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

ควบคุม หรือ สำหรับการค้ายาเสพติด หรือการผลิตยาเสพติดที่ได้รับการควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย บุคคลนั้นถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย^{๔๕๐}

๕) การสนับสนุนและการพยายามกระทำความผิด

บุคคลใดทำการยุยงให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดหรือกระทำการใดๆ ที่เป็นการเตรียมการที่เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ต้องได้รับโทษแก่การกระทำนั้น^{๔๕๑}

๖) การกระทำความผิดของนิติบุคคล

การกระทำความผิดใดๆ ตามกฎหมายฉบับนี้ที่เกิดขึ้นโดยนิติบุคคลโดยได้รับความยินยอม หรือการรู้เห็นเป็นใจ หรือการเพิกเฉยของผู้บริหาร ผู้จัดการ เลขานุการ หรือพนักงานคนอื่นที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคล หรือบุคคลใดๆ ที่ถูกอ้างถึงตามกฎหมายฉบับนี้ บุคคลผู้นั้นและนิติบุคคลจะได้รับโทษสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้^{๔๕๒}

^{๔๕๐} มาตรา ๙ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๕๑} มาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๕๒} มาตรา ๑๒ พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

บทที่ ๗

กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

๗.๑ บทนำ

รัฐบาลของประเทศบรูไนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Systems)^{๔๕๓} ภายใต้ระบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาให้เงินช่วยเหลือผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ รวมถึงการจัดการด้านสุขภาพ สวัสดิการสังคม การศึกษา ที่อยู่อาศัยหรือการให้ความช่วยเหลืออื่นใดที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพของประชาชนในประเทศบรูไน ซึ่งระบบการคุ้มครองทางสังคมดังกล่าวนี้รัฐบาลจะมอบให้แก่ประชาชนชาวบรูไนและผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศบรูไน^{๔๕๔} โดยได้แบ่งแนวทางในการนำเสนอโครงการเพื่อพัฒนาโครงสร้างทางสังคมของประเทศบรูไนออกเป็น ๒ ประเภท คือ โครงการด้านสวัสดิการสังคม และโครงการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งนี้หน้าที่หลักในการดูแลและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมของประเทศบรูไนนับเป็นของกรมพัฒนาสังคม ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และกีฬา (Ministry of Culture, Youth, and Sports) โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมของประเทศบรูไนจะเป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้หย่อนความสามารถ เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๗.๒ กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมในประเทศบรูไน

๗.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายคุ้มครองเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ คือ พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘ (Old Age and Disability Pensions Act, 1955) และพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ (Children and Young Persons Act, 2010) ดังมีรายละเอียดดังนี้

(๑) พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘ (Old Age and Disability Pensions Act, 1955) ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๔๕๓} ฮาจาห์ ไสนาห์ บินดี ฮาจิ สาอิม, การคุ้มครองทางสังคมในประเทศบรูไน-ปัจจุบันและความท้าทาย, http://www.eria.org/publications/-research_project_reports/images/pdf/y2009/no๔/CH-05_Brunei_pp.124-156.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๔๕๔} อาเซียน, รายงานการประเมินผลกระทบทางสังคมของวิกฤติทางการเงินทั่วโลกต่อประเทศสมาชิกอาเซียน: ประเทศบรูไน, <http://www.asean.org/archive/publications/ARCR/Brunei.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

๑.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘ ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘ ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการจ่ายเงินช่วยเหลือให้กับผู้สูงอายุ คนตาบอด หรือผู้ทุพพลภาพ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ป่วยโรคเรื้อนและคนวิกลจริตที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติช^{๔๕๕} โดยเงินดังกล่าวได้รับการจัดสรรมาจากเงินภาษีที่รัฐจัดเก็บได้^{๔๕๖} การได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ตัดสิทธิ ผู้สูงอายุ ผู้ทุพพลภาพ รวมทั้งผู้ป่วยโรคเรื้อนและคนวิกลจริต ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรหรือองค์กรการกุศล^{๔๕๗} ทั้งนี้ เงินช่วยเหลือที่จะจ่ายตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้มี ๖ ประเภท ได้แก่

๑. เงินช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุ

๒. เงินช่วยเหลือสำหรับคนตาบอดและผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนตาบอด

๓. เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อนและเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ป่วยโรคเรื้อน เมื่อผู้ป่วยโรคเรื้อนกำลังเข้ารับการรักษาสถานบำบัดที่ได้รับการรับรองจากอธิบดีกรมการแพทย์

๔. เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนวิกลจริตที่ต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลจิตเวชหรืออยู่ภายใต้การดูแลของญาติหรือคนใกล้ชิด

๕. เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ทุพพลภาพ

๖. เงินช่วยเหลืออื่นใดตามที่คณะกรรมการด้านกฎหมายขององคมนตรีกำหนดขึ้นตามความในพระราชบัญญัตินี้

เงินช่วยเหลือตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้จะไม่สามารถส่งมอบ โอนหรือสามารถนำไปฟ้องร้องให้แก่บุคคลอื่นได้ เว้นแต่เป็นไปเพื่อการชำระหนี้ให้แก่รัฐบาลหรือตามคำสั่งศาล^{๔๕๘} อย่างไรก็ตามหากต่อมาพบว่าบุคคลผู้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือข้างต้นตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกตัดสินจำคุกตามคำพิพากษาของศาล หรือสิ้นสุดสภาพใด ๆ อันเป็นเงื่อนไขให้ได้รับเงินช่วยเหลือ^{๔๕๙} ผู้ควบคุมเงินช่วยเหลือ (Controller of Pensions) มีอำนาจพิจารณาตามที่เห็นสมควรระงับการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่บุคคล

^{๔๕๕} มาตรา ๑๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๕๖} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๕๗} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๕๘} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๕๙} มาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

นั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน^{๔๖๐} ทั้งนี้การรับเงินช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้จะไม่สามารถรับเงินช่วยเหลือมากกว่าหนึ่งประเภทได้^{๔๖๑} เว้นแต่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้สูงอายุและตาบอด^{๔๖๒}

๑.๒) เงินช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุ

เงินช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุจะอยู่ที่อัตรา ๕๐ ดอลลาร์บริติชต่อเดือน โดยจะเป็นการจ่ายให้กับบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีที่เกิดและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติช โดยการมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติชนี้จะต้องอยู่มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี หรือเป็นบุคคลที่เกิดในต่างประเทศและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติชมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี^{๔๖๓}

๑.๓) เงินช่วยเหลือสำหรับคนตาบอดและผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนตาบอด

เงินช่วยเหลือสำหรับคนตาบอดจะอยู่ที่อัตรา ๕๐ ดอลลาร์บริติชต่อเดือน โดยจ่ายให้กับบุคคลที่มีอายุ ๑๕ ปี ซึ่งการตาบอดทำให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถทำงานได้และบุคคลดังกล่าวมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติชมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี^{๔๖๔} ในส่วนผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนตาบอดหากบุคคลดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ ๒๕ ดอลลาร์บริติชต่อเดือน หากบุคคลดังกล่าวมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือ ๔๕ ดอลลาร์บริติชต่อเดือน

๑.๔) เงินช่วยเหลือฟื้นฟูสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง

เงินช่วยเหลือฟื้นฟูสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังจะจ่ายให้แก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ได้รับการรับรองจากอธิบดีกรมการแพทย์ที่เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริติชมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปีก่อนที่จะเข้ารับการรักษาในสถานบำบัดผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยจะจ่ายเงินช่วยเหลือฟื้นฟูให้แก่ผู้ป่วยดังกล่าวเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

^{๔๖๐} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘ กำหนดว่า “เมื่อได้มีการอนุมัติจ่ายเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ทุพพลภาพ โดยอาศัยเหตุตามมาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ควบคุมเงินช่วยเหลือมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาความเหมาะสมไม่ว่าจะตลอดอายุของผู้ที่ได้รับเงินบำนาญหรือเงินช่วยเหลือนั้น หรือในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งไม่ว่าจะต่อเนื่องหรือไม่ต่อเนื่อง ในการจ่ายเงินดังกล่าวไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนแก่ผู้สูงอายุหรือผู้ทุพพลภาพ หรือผู้ที่อยู่ในความอุปการะของบุคคลดังกล่าวตามสัดส่วนและวิธีการที่ผู้ควบคุมเงินช่วยเหลือเห็นว่าเหมาะสม”

^{๔๖๑} มาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๖๒} มาตรา ๒๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘ กำหนดว่า “ในกรณีที่บุคคลใดเข้าเงื่อนไขในการรับ (๑) เงินช่วยเหลือตามมาตรา ๗ (ก) และ (๒) เงินช่วยเหลือตามมาตรา ๗ (ข) บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือทั้งสองประเภท”

^{๔๖๓} มาตรา ๓ ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๖๔} มาตรา ๔ (๑) ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๔๙๘

และสามารถขยายระยะเวลาต่อไปได้ไม่เกิน ๖ เดือน^{๔๖๕} โดยเงินช่วยเหลือฟื้นฟูสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อนจะอยู่ที่อัตรา ๕๐ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่พิจารณาเงินช่วยเหลือ (Pensions Officer) เห็นสมควร อาจจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ป่วยโรคเรื้อนก็ได้^{๔๖๖} โดยหากผู้อยู่ในความอุปการะดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ ๒๕ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน แต่หากมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปก็จะได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน ๔๕ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน

๑.๕) เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนวิกลจริตที่ต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลจิตเวชหรืออยู่ภายใต้การดูแลของญาติหรือคนใกล้ชิด

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่พิจารณาเงินช่วยเหลือ (Pensions Officer) เห็นสมควร อาจจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ที่อยู่ในความอุปการะของคนวิกลจริตมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริรูไนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปีก่อนที่จะเริ่มวิกลจริต และคนวิกลจริตดังกล่าวยังต้องเป็นผู้ที่รักษาตัวในโรงพยาบาลจิตเวชหรืออยู่ภายใต้การดูแลของญาติหรือคนใกล้ชิด^{๔๖๗} โดยการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ผู้อยู่ในความอุปการะของคนวิกลจริตดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จะได้รับเงินช่วยเหลือ ๒๕ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน และหากมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปก็จะได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน ๔๕ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน

๑.๖) เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ทุพพลภาพ

เงินช่วยเหลือสำหรับผู้ทุพพลภาพจะต้องจ่ายให้แก่ผู้ทุพพลภาพที่มีอายุ ๑๕ ปี ขึ้นไป ซึ่งความทุพพลภาพทำให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถทำงานได้และมีถิ่นที่อยู่ในประเทศบริรูไนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปีก่อนที่จะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ^{๔๖๘} และบุคคลดังกล่าวอยู่ระหว่างการรักษาที่ได้รับการรับรองโดยอธิบดีกรมการแพทย์หรือแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐบาล^{๔๖๘} โดยการจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ทุพพลภาพจะอยู่ที่อัตรา ๕๐ ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน

^{๔๖๕} มาตรา ๕ ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๖๖} มาตรา ๖ ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๖๗} มาตรา ๗ ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๖๘} มาตรา ๘ ของระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

๑.๗) การเรียกร้องเงินช่วยเหลือ

การเรียกร้องเงินช่วยเหลือตามความแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ รวมทั้งปัญหาเรื่องเงื่อนไขหรือคุณสมบัติของผู้รับเงินช่วยเหลือจะได้รับการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินช่วยเหลือ (Pensions Officer) ทั้งนี้ ผู้ที่ไม่พอใจการพิจารณาให้เงินช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินช่วยเหลือ สามารถอุทธรณ์การพิจารณาดังกล่าวต่อผู้ควบคุมเงินช่วยเหลือได้ (Controller of Pension)^{๔๖๙} และหากบุคคลดังกล่าวยังคงไม่พึงพอใจกับการพิจารณาของผู้ควบคุมเงินช่วยเหลือ สามารถอุทธรณ์คัดค้านการพิจารณาดังกล่าวต่อคณะกรรมการด้านกฎหมายขององคมนตรีได้โดยการทำความคัดค้านเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ภายใน ๒๑ วันหรือตามแต่ที่คณะกรรมการด้านกฎหมายขององคมนตรีจะกำหนดภายหลังจากที่ได้รับแจ้งการพิจารณาดังกล่าว^{๔๗๐}

๒) พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ (Children and Young Persons Act, 2010) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๕

๒.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๕

พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องเป็นเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังต่อไปนี้^{๔๗๑}

๑. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจ หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยผู้ปกครอง

๒. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ถูกทำร้ายหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจ หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยที่ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวรู้ถึงการทำร้ายหรือความเสียนั้น แต่กลับไม่คุ้มครองหรือปกป้องเด็กจากการถูกทำร้ายหรือล่วงละเมิดทางเพศดังกล่าว

๓. เป็นกรณีที่ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะไม่เหมาะสม หรือละเลยเพิกเฉยไม่ดูแลและควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับศีลธรรม หรือเด็กหรือเยาวชนตกอยู่ในสถานการณ์ที่ผู้ปกครองไม่สามารถควบคุมได้

^{๔๖๙} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๗๐} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๗๑} มาตรา ๒ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

๔. เป็นกรณีที่ผู้ปกครองละเลยหรือทอดทิ้งเด็กหรือเยาวชน รวมถึงการไม่ดูแลเด็ก และเยาวชนให้ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อย่างเหมาะสม

๕. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ไม่มีผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองทอดทิ้ง

๖. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่จะต้องได้รับการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาเพื่อการฟื้นฟู หรือดูแลสุขภาพ ซึ่งผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวปฏิเสธที่จะให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการตรวจ หรือได้รับการรักษา

๗. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมที่อันตรายหรือน่าจะเป็นอันตรายต่อตัวเอง หรือบุคคลใด ๆ และผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไม่สามารถที่จะดำเนินการแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ ได้ หรือวิธีแก้ไขสถานการณ์ของผู้ปกครองไม่ประสบความสำเร็จ

๘. เป็นกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างเด็กหรือเยาวชนกับผู้ปกครอง หรือระหว่างผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว ซึ่งความขัดแย้งนั้นถึงขนาดที่ทำให้ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวแตกแยก อันส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชน

๙. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา และผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไม่ปกป้องเด็กจากการถูกระทำความผิดนั้น

๑๐. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่เป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกับเด็กหรือเยาวชนในข้อ ๙ หรือเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกับผู้ที่กระทำความผิดในข้อ ๙ ซึ่งดูเหมือนจะตกอยู่ใน อันตรายจากการกระทำความผิดดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยที่ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น หรือเป็นกรณีที่ผู้ปกครองไม่สามารถปกป้องเด็กหรือเยาวชน จากการกระทำความผิดนั้น ๆ ได้

๑๑. เป็นเด็กหรือเยาวชนที่เป็นขอทาน

นอกจากหลักการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนด ขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลเยาวชนรวมถึงอำนาจของศาลเยาวชน การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจ และสถานกักกันเยาวชน รวมถึงการกำหนดโรงเรียนและบ้านพักชั่วคราวสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ด้วย

๒.๒) ศาลเยาวชน

ในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชน ผู้พิพากษาจะต้องนั่งพิจารณาคดีพร้อมด้วยที่ปรึกษา ๒ คน ที่เลือกจากคณะที่ปรึกษาที่ได้รับการเสนอชื่อโดยหัวหน้าผู้พิพากษา เว้นแต่เป็นกรณีที่การพิจารณาของศาลนั้น

ไม่สามารถที่จะเลื่อนได้และการเลื่อนการพิจารณาของศาลนั้นจะไม่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกด้านนี้แล้วผู้พิพากษาอาจนั่งพิจารณาร่วมกับที่ปรึกษาเพียง ๑ คนก็ได้ หรือจะนั่งพิจารณาคนเดียวก็ได้^{๔๗๒}

โดยการดำเนินคดีสำหรับเด็กหรือเยาวชนจะต้องกระทำโดยศาลเยาวชน อย่างไรก็ตามเด็กหรือเยาวชนอาจถูกดำเนินคดีโดยศาลสูงได้หากกระทำความผิดที่ต้องถูกพิจารณาโดยศาลสูง เว้นแต่พนักงานอัยการฟ้องคดีในศาลเยาวชนและทนายความที่เป็นผู้แทนของเด็กหรือเยาวชนตกลงที่จะให้พิจารณาคดีที่ศาลเยาวชน^{๔๗๓}

๒.๓) หน่วยคุ้มครองเด็ก

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยคุ้มครองเด็กเพื่อทำหน้าที่ติดต่อประสานงานในท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เด็กและเยาวชนในกรณีที่เห็นว่าเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง^{๔๗๔} โดยในแต่ละหน่วยจะต้องประกอบไปด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่า ๗ คน ซึ่งอาจได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เยาวชน และกีฬา^{๔๗๕}

๒.๔) การดูแลเด็กหรือผู้เยาว์เป็นการชั่วคราว

ในกรณีที่ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นควรว่าเด็กหรือเยาวชนคนใดมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเร่งด่วน อาจเข้าไปในสถานที่ที่พบเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวในเวลใด ๆ เพื่อนำเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวมาอยู่ในความดูแลชั่วคราวและมอบหมายเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวให้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่สมประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนนั้น ๆ หรือเป็นกรณีที่บุคคลอื่นได้ดำเนินการข้างต้นไปแล้ว^{๔๗๖} อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นควรว่าเด็กหรือเยาวชนจำเป็นที่จะต้องได้รับการตรวจหรือการรักษาทางการแพทย์ ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจนำเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปยังสถานพยาบาลแทนสถานที่ที่ปลอดภัยก่อนได้^{๔๗๗} และหากแพทย์เห็นควรให้ทำการรักษา ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจอนุญาตให้ทำการรักษาได้^{๔๗๘} หากแพทย์เห็นว่าการบาดเจ็บ

^{๔๗๒} มาตรา ๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๓} มาตรา ๑๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๔} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๕} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๖} มาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๗} มาตรา ๑๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๗๘} มาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือทางจิตใจของเด็กหรือเยาวชนเกิดขึ้นจากการทารุณ การละเลย หรือการทอดทิ้ง เด็กหรือเยาวชนนั้น ๆ แพทย์จะต้องแจ้งให้ผู้คุ้มครอง (Protector) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบทันที^{๔๗๙}

๒.๕) หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและสถานรับเลี้ยงเด็ก

หากสมาชิกในครอบครัวผู้ใด^{๔๘๐} หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก^{๔๘๑} แห่งใดมีเหตุอันควรจะเชื่อได้ว่า เด็กหรือเยาวชนได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือทางจิตใจเนื่องมาจากการถูกทารุณ ถูกละเลย ถูกทอดทิ้ง หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ สมาชิกในครอบครัวดังกล่าวจะต้องแจ้งให้ผู้คุ้มครอง (Protector) ทราบโดยทันที

๒.๖) การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสวัสดิการของเด็ก

การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสวัสดิการของเด็กและเยาวชนจะถูกพิจารณา โดยศาลสูงเท่านั้น^{๔๘๒} โดยผู้ที่จัดหาเด็กหรือเยาวชนไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อให้ขอทานหรือกระทำการที่มีขอบ ด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิการของเด็ก ให้ถือว่ามีความผิดตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้^{๔๘๓}

๒.๗) การค้าเด็กและเยาวชน

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งผ่านหรือเปลี่ยนการ ปกครอง ดูแล หรือการควบคุมซึ่งเด็กหรือเยาวชนเพื่อค่าตอบแทนใด ๆ ถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติ ฉบับนี้^{๔๘๔} นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดโทษสำหรับผู้ส่งเด็กหรือเยาวชนเข้ามาในประเทศ

^{๔๗๙} มาตรา ๒๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๘๐} มาตรา ๒๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดว่า “หากสมาชิกในครอบครัวของเด็กผู้ใดมีเหตุอันควรจะเชื่อได้ว่า เด็กได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือทางจิตใจเนื่องมาจากการถูกทารุณ ถูกละเลย ถูกทอดทิ้ง หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ สมาชิกในครอบครัวดังกล่าว จะต้องแจ้งให้ผู้คุ้มครองทราบโดยทันที”

^{๔๘๑} มาตรา ๒๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดว่า “หากสถานรับเลี้ยงเด็กมีเหตุอันควรจะเชื่อได้ว่าเด็กได้รับบาดเจ็บ ทางร่างกายหรือทางจิตใจเนื่องมาจากการถูกทารุณ ถูกละเลย ถูกทอดทิ้ง หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ สถานรับเลี้ยงเด็กจะต้องแจ้งให้ผู้คุ้มครอง ทราบโดยทันที”

^{๔๘๒} มาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๘๓} มาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๘๔} มาตรา ๓๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

บรูไนหรือพาออกไปนอกประเทศบรูไนโดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือหลอกลวงด้วย^{๔๘๕} ทั้งนี้ ผู้คุ้มครอง (Protector) มีอำนาจตรวจค้นเด็กหรือเยาวชนที่ถูกส่งเข้ามายังประเทศบรูไน^{๔๘๖}

๒.๘) การลงโทษเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้การส่งลงโทษเด็กหรือเยาวชนคนใด ศาลจะต้องไม่ส่งลงโทษจำคุก^{๔๘๗} และในการส่งลงโทษอื่นใดต่อร่างกายของเด็กและเยาวชนจะต้องเป็นคำสั่งของศาลสูงเท่านั้น^{๔๘๘} โดยเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปจะไม่สามารถถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานกักกันได้ และเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุ ๑๙ ปีขึ้นไปจะไม่สามารถถูกควบคุมตัวไว้ที่โรงเรียนหรือบ้านพักชั่วคราวสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้^{๔๘๙}

ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่ผู้ปกครองพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนไม่สามารถควบคุมเด็กหรือเยาวชนได้ ศาลอาจมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปอยู่ภายใต้ความดูแลของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมหรือบุคคลใด ๆ เป็นเวลาไม่เกิน ๓ ปี^{๔๙๐}

๒.๙) สถานพินิจ

ในกรณีที่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีถูกจับกุมและยังไม่ถูกปล่อยตัว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้ที่สถานพินิจ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถกระทำการเช่นนั้นได้ เช่น บุคคลดังกล่าว

^{๔๘๕} มาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดว่า “ผู้ใดหลอกลวงหรือฉ้อโกงหรือทุจริตในการนำหรือช่วยเหลือในการนำเด็กเข้ามายังประเทศบรูไนหรือพาเด็กออกไปนอกประเทศบรูไน ไม่ว่าจะกระทำการดังกล่าวในประเทศบรูไนหรือต่างประเทศ ถือว่ามีความผิดระหว่างโทษปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน จำคุกไม่เกิน ๕ ปี และอาจถูกลงโทษโดยการเชียนตีไม่น้อยกว่า ๑๐ ชุต ด้วยหรือไม่ก็ได้”

^{๔๘๖} มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดว่า “ผู้คุ้มครองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยผู้คุ้มครองสามารถสั่งให้เด็กหรือเยาวชนที่เข้ามาหรือถูกส่งเข้ามาในประเทศบรูไน และบุคคลที่ปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นเข้ามาพบตามเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อตรวจค้นหรือสอบถามเหตุผลของการเข้าประเทศได้”

^{๔๘๗} มาตรา ๔๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๘๘} มาตรา ๔๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๘๙} มาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๙๐} มาตรา ๕๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนพิสูจน์ให้ศาลเยาวชนเห็นว่าตนไม่สามารถควบคุมเด็กได้ และศาลเห็นว่า

(ก) เป็นการสมควรในการดำเนินการต่อเด็กหรือเยาวชน และ

(ข) ผู้ปกครองเข้าใจผลกระทบจากการออกคำสั่งของศาล และให้ความยินยอม ศาลอาจมีคำสั่งให้

(๑) เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมหรือบุคคลใด ๆ ที่ศาลแต่งตั้งเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ ปี หรือ

(๒) เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปอยู่ในบ้านที่ศาลเห็นสมควรเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒ ปี และไม่เกิน ๓ ปี”

มีพฤติกรรมรุนแรงจนไม่สามารถควบคุมตัวไว้ได้อย่างปลอดภัย รวมถึงอาจเป็นกรณีที่สุดสภาพของบุคคลดังกล่าว ไม่เหมาะสมที่จะถูกควบคุมตัวไว้^{๔๙๑}

๗.๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการค้าประเวณี

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการค้าประเวณี ซึ่งได้แก่ พระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗ (Trafficking and smuggling of persons Order, 2004) และพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและ เด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (Women and Girls Protection Act, 1973) ดังมีรายละเอียดดังนี้

(๑) พระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗ (Trafficking and smuggling of persons Order, 2004)

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗

พระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗ จะใช้ บังคับในกรณีที่ประเทศบรูไนเป็นประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์หรือเป็นที่ที่ใช้สำหรับการแสวงหา ประโยชน์จากการค้ามนุษย์ รวมถึงกรณีที่การค้ามนุษย์หรือการลักลอบนำคนเข้าประเทศนั้น มีประเทศ ปลายทางเป็นประเทศอื่นแต่มีจุดเริ่มต้นที่ประเทศบรูไนหรือใช้ประเทศบรูไนเป็นทางผ่าน นอกจากนี้ หากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์หรือการลักลอบนำคนเข้าประเทศเป็นพลเมืองของประเทศบรูไน หรือเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อาศัยหรือเข้าประเทศบรูไนตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองก็จะอยู่ภายใต้บังคับ ของพระราชกำหนดฉบับนี้ด้วย^{๔๙๒}

โดยการกระทำที่ถือเป็นความผิดตามพระราชกำหนดฉบับนี้ ได้แก่

๑. การกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
๒. การกระทำความผิดฐานค้าเด็ก
๓. การกระทำความผิดฐานหาประโยชน์จากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
๔. การกระทำความผิดฐานลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมาย
๕. การกระทำความผิดฐานให้ที่พักอาศัยแก่ผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

^{๔๙๑} มาตรา ๖๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๔๙๒} มาตรา ๓ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗

๖. การกระทำความผิดฐานปลอมแปลงเอกสารการเดินทางหรือบัตรประจำตัว

นอกจากนี้ พระราชกำหนดฉบับนี้ยังได้กำหนดความรับผิดของผู้ขนส่งพาณิชย์ที่เป็นผู้นำบุคคลใด ๆ ที่ถูกค้าหรือผู้ลักลอบเข้าเมืองไปส่งยังประเทศปลายทางโดยที่บุคคลดังกล่าวไม่มีเอกสารการเดินทางสำหรับการเข้าเมืองตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผู้ขนส่งพาณิชย์จะไม่มี ความผิดหากเป็นกรณีที่ผู้ขนส่งพาณิชย์มีเหตุอันควรที่จะเชื่อว่าบุคคลผู้จะเข้าเมืองมีเอกสารการเดินทางที่จำเป็นสำหรับการเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว และในกรณีที่การเข้าประเทศของบุคคลใด ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากการเจ็บป่วยหรือการบาดเจ็บของบุคคลในพาหนะโดยสารนั้น ๆ หรือความเครียดจากสภาพอากาศหรือสถานการณ์อื่นที่อยู่ นอกเหนือการควบคุมของผู้ขนส่งพาณิชย์

๑.๒) การกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

บุคคลใด ๆ ที่เป็นผู้จัดหา ขนส่ง แลกเปลี่ยน ให้ที่พักพิง หรือรับบุคคลใด ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์โดยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การข่มขู่ การใช้กำลัง การลักพาตัว การหลอกลวงหรือทำให้เข้าใจผิด การใช้อำนาจหรือตำแหน่งโดยมิชอบ ถือว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษโดยการเฆี่ยนตี^{๔๙๓}

๑.๓) การกระทำความผิดฐานค้าเด็ก

บุคคลใด ๆ ที่เป็นผู้จัดหา ขนส่ง แลกเปลี่ยน ให้ที่พักพิง หรือรับเด็กเพื่อการแสวงหาประโยชน์โดยวิธีใด ๆ ถือว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษโดยการเฆี่ยนตีไม่น้อยกว่า ๕ ชุต^{๔๙๔}

๑.๔) การกระทำความผิดฐานหาประโยชน์จากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

บุคคลใด ๆ ที่มีส่วนร่วมหรือได้รับประโยชน์จากการค้ามนุษย์ ถือว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษด้วยการเฆี่ยนตี^{๔๙๕}

^{๔๙๓} มาตรา ๔ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๔๙๔} มาตรา ๕ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๔๙๕} มาตรา ๖ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

๑.๕) การกระทำความผิดฐานลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมาย

บุคคลที่มีส่วนร่วมกับการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมาย ถือว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษโดยการเขียนตี^{๔๙๖}

นอกจากนี้ บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศเพื่อค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอื่นใดถือว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษโดยการเขียนตี^{๔๙๗} โดยการช่วยเหลือนี้หมายความรวมถึงการทำให้ขึ้น จัดหา หรือปลอมแปลงซึ่งเอกสารการเดินทางหรือบัตรประจำตัวให้แก่ผู้ลักลอบเข้าประเทศ^{๔๙๘}

อย่างไรก็ดี หากบุคคลใดมีส่วนร่วมในการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศเพื่อการแสวงหาประโยชน์ เพื่อการทรมาน ทารุณ หรือทำให้ชีวิตของผู้ลักลอบเข้าประเทศตกอยู่ในอันตราย ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และการลงโทษโดยการเขียนตีไม่น้อยกว่า ๕ ชุด^{๔๙๙}

๑.๖) การกระทำความผิดฐานปลอมแปลงเอกสารการเดินทางหรือบัตรประจำตัว

บุคคลที่ทำเอกสารการเดินทางปลอมหรือบัตรประจำตัวปลอม หรือได้รับมาซึ่งเอกสารปลอมดังกล่าว หรือเป็นกรณี que บุคคลใด ๆ ให้ ขายหรือครอบครองเอกสารการเดินทางปลอมหรือบัตรประจำตัวปลอม เพื่อให้ความช่วยเหลือในการค้ามนุษย์หรือการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ ถือว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๕๐๐}

นอกจากนี้ ความผิดที่กล่าวมาข้างต้น พระราชกำหนดฉบับนี้ยังกำหนดโทษแก่บุคคลที่พยายามกระทำความผิด สนับสนุนการกระทำความผิด และผู้สมรู้ร่วมคิดด้วย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะถือเป็นผู้มีอำนาจจับซึ่งบุคคลใด ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีหมายจับหากสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดตามความในพระราชกำหนดฉบับนี้^{๕๐๑} ทั้งยังมีอำนาจเข้าไปและตรวจค้นสถานที่ใด ๆ รวมถึงการหยุดเรือและตรวจค้นเรือ ยานพาหนะ หรือบุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะกระทำ

^{๔๙๖} มาตรา ๗ (๑) ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๔๙๗} มาตรา ๘ (๑) ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๔๙๘} มาตรา ๘ (๒) ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๔๙๙} มาตรา ๙ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๕๐๐} มาตรา ๑๑ ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๕๐๑} มาตรา ๑๕ (๑) ของพระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

ในสถานที่สาธารณะหรือไม่ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะพบหลักฐานแห่งการกระทำความผิดตามความในพระราชกำหนดฉบับนี้ อย่างไรก็ตามก็ดี ในการตรวจค้นผู้หญิงจะต้องทำโดยเจ้าหน้าที่ผู้หญิงด้วย^{๕๐๒}

(๒) พระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (Women and Girls Protection Act, 1973) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

๒.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงจากการค้าประเวณี โดยการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำการขายหรือให้เข้าผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อการค้าประเวณี การให้ที่พักพิงแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อกระทำการดังกล่าว การกักขังหน่วงเหนี่ยวผู้หญิงและเด็กหญิงในช่องโสเภณีหรือเพื่อการค้าประเวณี รวมถึงการค้าประเวณี การลักลอบค้าผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อการใด ๆ นอกจากการค้าประเวณี และการเปิดกิจการช่องโสเภณี นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามความในพระราชบัญญัตินี้ไว้เพื่อใช้ควบคู่กับประมวลกฎหมายอาญาด้วย

๒.๒) การขายหรือเข้าผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อการค้าประเวณี

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้บุคคลที่เป็นผู้ค้า ผู้เช่า ผู้ซื้อ หรือผู้ที่ครอบครองไว้ซึ่งผู้หญิงหรือเด็กหญิงเพื่อให้ทำงานเป็นโสเภณีไม่ว่าในประเทศบรูไนหรือต่างประเทศ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน นอกจากนี้ ผู้ที่จัดหาหรือผู้จัดหาซึ่งผู้หญิงและเด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า ๒๑ ปี หรือผู้ที่จัดหาซึ่งผู้หญิงและเด็กหญิงที่มีอายุมากกว่า ๒๑ ปี เพื่อให้เป็นโสเภณีมีความผิดตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้เช่นเดียวกัน เว้นแต่การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นไปเพื่อการสมรส

นอกจากนี้ ผู้ที่กระทำการฉ้อโกงหรือหลอกลวงเพื่อนำเข้ามาซึ่งผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อทำงานเป็นโสเภณีและผู้ที่ทำให้ที่พักกับผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อกิจกรรมทางเพศหรือเพื่อการค้าประเวณีมีความผิดตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้เช่นเดียวกัน เว้นแต่การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นไปเพื่อการสมรส อีกทั้งการกักขังหน่วงเหนี่ยวผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในช่องโสเภณีโดยที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้เต็มใจก็มีความผิดเช่นเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน^{๕๐๓}

^{๕๐๒} มาตรา ๑๖ ของพระราชกำหนดการค่านามุสและการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗

^{๕๐๓} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

หากผู้กระทำความผิดข้างต้นนี้เป็นผู้ชาย บุคคลดังกล่าวอาจถูกลงโทษ โดยการถูกเขียนตีนอกเหนือจากโทษจำคุกและโทษปรับด้วย^{๕๐๔}

๒.๓) การลักลอบค้าผู้หญิงและเด็กหญิง

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้ใดกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการซื้อ ขาย จัดหา ลักลอบค้าหรือนำเข้ามาซึ่งผู้หญิงและเด็กหญิงไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อการค้าประเวณีหรือไม่ มีความผิดตามความแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริรูไน เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการสมรสหรือการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายและจารีตประเพณีของประเทศบริรูไน^{๕๐๕}

๒.๔) การค้าประเวณี

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้บุคคลที่รู้ถึงข้อเท็จจริงทั้งหมดหรือบางส่วนของการได้มาซึ่งบุคคลเพื่อการค้าประเวณี หรือกระทำการใด ๆ ในที่สาธารณะโดยใช้ผู้หญิงและเด็กหญิงเป็นเหยื่อล่อเพื่อเรียกร้องความสนใจโดยมีวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดศีลธรรม ต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริรูไน อย่างไรก็ดี หากผู้กระทำความผิดข้างต้นเป็นผู้ชาย จะต้องถูกลงโทษโดยการเขียนตีนด้วย ทั้งนี้ ผู้ที่ดำเนินการหรือมีอำนาจควบคุมในช่องโสเภณีให้ถือว่ามีความผิดตามกฎหมายนี้ด้วย^{๕๐๖}

๒.๕) การปราบปรามช่องโสเภณี

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้บุคคลที่เป็นผู้ประกอบการ ผู้บริหารงาน หรือช่วยเหลือการบริหารงานของช่องโสเภณีมีความผิด ทั้งนี้รวมถึงผู้อยู่อาศัย ผู้เช่า ผู้ครอบครอง หรือเจ้าของซึ่งสถานที่ใด ๆ โดยที่บุคคลดังกล่าวทราบหรือสันนิษฐานว่าสถานที่ดังกล่าวใช้เป็นช่องโสเภณีหรือจะใช้เป็นช่องโสเภณีไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปี และปรับ ๕,๐๐๐ ดอลลาร์บริรูไน อย่างไรก็ดี หากมีการกระทำความผิดครั้งที่สองบุคคลดังกล่าวจะต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริรูไน^{๕๐๗}

^{๕๐๔} มาตรา ๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

^{๕๐๕} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

^{๕๐๖} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

^{๕๐๗} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ กำหนดว่า “บุคคลใดซึ่ง

(ก) รักษา หรือจัดการ หรือกระทำการ หรือให้ความช่วยเหลือในการบริหารจัดการช่องโสเภณี

(ข) เป็นผู้อยู่อาศัย ผู้เช่า ผู้ครอบครอง หรือเป็นผู้ดูแลสิ่งปลูกสร้าง ได้รู้และอนุญาตให้มีการใช้สิ่งปลูกสร้างเป็นช่องโสเภณี

(ค) เป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้าง หรือตัวแทนของเจ้าของสิ่งปลูกสร้างทราบว่าสิ่งปลูกสร้างนั้นได้ถูกใช้เป็นช่องโสเภณีไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจงใจให้สิ่งปลูกสร้างนั้นเป็นช่องโสเภณี ถือว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปี และปรับ ๕,๐๐๐ ดอลลาร์บริรูไน

๒.๖) การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ศาลอาจทำการพิจารณาคดีที่มีการกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้โดยไม่เปิดเผยได้ และอาจพิจารณาคดีจากกล้องได้หากเหยื่อผู้ถูกระทำเป็นเด็กหญิงที่มีอายุไม่ถึง ๑๖ ปี และห้ามมิให้หนังสือพิมพ์รายงานหรือลงรูปเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาคดี รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่กระทำความผิดตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้^{๕๐๘}

๗.๒.๓ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค คือ พระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔ (Consumer Protection (Fair Trading) Order, 2011) โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔ (Consumer Protection (Fair Trading) Order, 2011)

๑) สารสำคัญของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชกำหนดฉบับนี้วางหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าต่อผู้บริโภค ซึ่งจะใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่ผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) หรือผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศบรูไนหรือเป็นกรณีที่คำเสนอหรือคำสนองที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมของผู้บริโภคทำขึ้นในประเทศบรูไนหรือส่งออกจากประเทศบรูไน^{๕๐๙} ซึ่งการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) ตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้จะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

๑.๑ กระทำการ หรือดเว้นกระทำการ กล่าวถ้อยคำ หรือดเว้นกล่าวถ้อยคำอันเป็นการหลอกลวงหรือทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด

๑.๒ ใช้สิทธิเรียกร้องที่เป็นเท็จ

และหากเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ต้องระวางโทษจำคุก ๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน โดยบุคคลที่เป็นผู้อาศัย ผู้เช่า เจ้าของ หรือผู้ดูแลสิ่งปลูกสร้างจะมีความผิดเมื่อทราบว่าการอนุญาตให้ใช้สิ่งปลูกสร้างนั้นเป็นไปเพื่อเป็นช่องโศกเลณี เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ทราบว่างสิ่งปลูกสร้างนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนถูกใช้เป็นช่องโศกเลณี”

^{๕๐๘} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

^{๕๐๙} มาตรา ๓ ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๓ หาประโยชน์จากผู้บริโภค หากผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) รู้หรือควรจะรู้ว่าผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของตนได้ หรือผู้บริโภคไม่สามารถเข้าใจลักษณะธรรมชาติ ภาษา หรือผลของธุรกรรมหรือการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการธุรกรรมนั้น ๆ

๑.๔ การกระทำใด ๆ ที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายฉบับที่สอง^{๕๑๐}

โดยการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมอาจเกิดขึ้นก่อน ระหว่าง หรือภายหลังที่ผู้บริโภคทำธุรกรรม และอาจมีลักษณะเป็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใด ๆ ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าบุคคลใด ๆ เกี่ยวพันกับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่จะต้องพิจารณาจากความสมเหตุสมผลของการกระทำของบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ทั้งนี้ การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำโดยลูกจ้างหรือตัวแทนของบุคคลใด ๆ ให้ถือเป็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของบุคคลนั้น หากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำไปตามทางการที่จ้างหรือเป็นกรณีที่ตัวแทนกระทำการภายใต้ขอบอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากตัวการ^{๕๑๑} ซึ่งผู้บริโภคที่เข้าทำธุรกรรมที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม มีสิทธิฟ้องร้องผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) ต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้^{๕๑๒}

อย่างไรก็ดี หากมีเหตุอันสมควรจะเชื่อได้ว่าผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) อาจถูกเชิญให้มาทำความเข้าใจยินยอมปฏิบัติโดยความสมัครใจเป็นหนังสือ ซึ่งมีเนื้อหาระบุว่าผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) จะไม่กระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมอีก^{๕๑๓} รวมถึงอาจระบุเงื่อนไขให้ผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) จ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าให้แก่ผู้บริโภค และค่าชดเชยค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่เกิดขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจกระทำการตามพระราชกำหนดฉบับนี้ รวมทั้งการเผยแพร่ความตกลงยินยอมปฏิบัติโดยสมัครใจ^{๕๑๔}

นอกจากนี้ หากผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) ได้กระทำหรือกำลังจะกระทำการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ศาลสูงอาจมีคำสั่งให้การกระทำดังกล่าวของผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) เป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมได้ และศาลยังมีอำนาจออกคำสั่งห้ามผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) กระทำการที่เป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมนั้นได้ด้วย^{๕๑๕}

^{๕๑๐} มาตรา ๔ ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๑} มาตรา ๕ ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๒} มาตรา ๖ (๑) ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๓} มาตรา ๘ (๑) (๒) ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๔} มาตรา ๘ (๓) ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๕} มาตรา ๙ (๑) ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้จัดหาสินค้าหรือบริการกระทำการหรือกำลังจะกระทำการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ศาลสูงอาจ

(ก) ประกาศให้การกระทำดังกล่าวเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม

(ข) มีคำสั่งห้ามผู้จัดหาสินค้าหรือบริการร่วมดำเนินการที่เป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และ

๒) สิทธิในการเลิกสัญญาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดให้ผู้บริโภคที่เข้าทำธุรกรรมตามที่กำหนดไว้สามารถบอกเลิกสัญญาได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบนั้น ๆ^{๕๑๖}

๓) ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้พิมพ์โฆษณา

บุคคลที่กระทำการในนามของผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) โดยการพิมพ์ เผยแพร่ จำหน่าย ออกอากาศหรือถ่ายทอดโฆษณาด้วยความสุจริต และเป็นการกระทำในทางปกติของการประกอบ ธุรกิจของบุคคลนั้น ให้ถือว่าไม่มีความผิดตามความในพระราชกำหนดฉบับนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อความ การแถลงข้อความจริง หรือการละเว้นการกระทำใด ๆ ในโฆษณานั้น ๆ^{๕๑๗}

๔) ธุรกรรมของผู้บริโภค

ธุรกรรมของผู้บริโภคตามความแห่งพระราชกำหนดฉบับนี้จะไม่รวมถึงการได้มา ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้ แต่ไม่หมายความว่ารวมถึงสัญญาเช่า เพื่ออยู่อาศัย นอกจากนี้ธุรกรรมของผู้บริโภคยังไม่รวมถึงบริการใด ๆ ภายใต้สัญญาจ้างแรงงานและธุรกรรม หรือกิจการที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันการฟอกเงิน พระราชกำหนดธนาคาร พ.ศ. ๒๕๔๙ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน และพระราชกำหนดประกันภัย พ.ศ. ๒๕๔๙^{๕๑๘} เป็นต้น

๕) การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า

พระราชกำหนดฉบับนี้กำหนดพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ของผู้จัดหาสินค้าหรือบริการ (Supplier) ไว้หลายกรณี เช่น การแสดงว่าสินค้าหรือบริการมีคุณสมบัติ ที่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง ซึ่งรวมถึง การแสดงมาตรฐาน คุณภาพ รูปแบบ ถิ่นกำเนิด หรือการผลิตของ สินค้าหรือบริการที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง การแสดงว่าสินค้าเป็นของใหม่หรือไม่เคยใช้มาก่อน แต่ในความเป็นจริงสินค้านั้นกล่าวมาใช้สินค้าใหม่หรือเป็นสินค้าที่เคยถูกใช้มาแล้ว การแสดงว่าบุคคลใด ๆ มีอำนาจในการ เจริญความตกลงทางการค้าหรือบริการ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวไม่มีอำนาจตามความเป็นจริง และการลดราคา หรือนำเสนอของแถมสำหรับสินค้าหรือบริการ หากผู้จัดหาสินค้า (Supplier) รู้หรือควรจะได้ว่าจะไม่มีการลด ราคาหรือมอบของแถมนั้น ๆ ในความเป็นจริง เป็นต้น^{๕๑๙}

(ค) หากศาลมีคำสั่งตามข้อ (ก) หรือ (ข) ศาลอาจมีคำสั่งเพิ่มเติมให้ผู้จัดหาสินค้าหรือบริการให้ประกาศให้สาธารณชนรับทราบด้วย วิธีการที่เหมาะสม ตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดที่ศาลเห็นสมควรโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการประกาศหรือคำสั่งห้ามตามข้อ (ก) หรือ (ข)”

^{๕๑๖} มาตรา ๑๐ (๑) ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๗} มาตรา ๑๕ ของพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๘} ข้อ ๑ บัญชีที่ ๑ ของท้ายพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๑๙} ข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐ และ ๑๗ บัญชีที่ ๒ ของท้ายพระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

บทที่ ๘

กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร

๘.๑ บทนำ

กระทรวงการพัฒนา (Ministry of Development) ได้จัดตั้งคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (National Committee on Science and Technology) เพื่อส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศบรูไน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีหน้าที่สำคัญในการที่จะทำให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของประเทศ ผ่านการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการกำกับดูแลการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดนโยบายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งในการนี้มีสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดหาบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ความเชี่ยวชาญ และสามารถดำเนินการให้แผนการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๕๒๐}

ทางด้านการสื่อสาร สามารถแบ่งได้เป็นกิจการโทรคมนาคมและกิจการวิทยุโทรทัศน์ โดยมีองค์กรกำกับดูแล ได้แก่ Authority for Info-Communications Technology Industry of Brunei Darussalam (AITI) ซึ่งทำหน้าที่สำคัญคือ จัดสรรคลื่นความถี่ ออกใบอนุญาต และกำกับดูแลระบบและการบริการของกิจการโทรคมนาคมให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ^{๕๒๑}

๘.๒ กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารของประเทศบรูไน

๘.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารของประเทศบรูไน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) พระราชกำหนดสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔ (Patent Order 2011) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประดิษฐ์ที่ต้องการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร โดยมีสาระสำคัญดังนี้

^{๕๒๐} ซอร์ราห์ ฮาจิ สุไลมาน และอื่น ๆ, “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศบรูไน”, <http://www.sciencedev.net/Docs/-science-%20in%20Brunei.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๕๒๑} หน่วยงานรับผิดชอบอุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศบรูไน (Authority for Info-Communications Technology Industry of Brunei Darussalam’ AITI), วิสัยทัศน์และภาระหน้าที่, <http://www.aiti.gov.bn/AboutUs/Pages/Vision-Mission.aspx>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

๑.๑) สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้

จะต้องประกอบด้วย ๓ เงื่อนไข คือเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ได้ทางอุตสาหกรรม โดยสิ่งประดิษฐ์นั้นจะต้องไม่ส่งเสริมให้กระทำความผิดขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือพฤติกรรมต่อต้านสังคม^{๕๒๒}

๑.๒) ผู้ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้

ได้แก่บุคคลธรรมดา ผู้ที่เป็นผู้ประดิษฐ์ร่วมกันในกรณีที่มีผู้ประดิษฐ์มากกว่า ๑ คน หรือผู้ที่รับมรดกมาจากผู้ประดิษฐ์^{๕๒๓}

๑.๓) การยื่นขอรับสิทธิบัตร

คำขอรับสิทธิบัตรต้องประกอบด้วยเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ แบบฟอร์มของนายทะเบียน พร้อมค่าธรรมเนียม รายละเอียดการประดิษฐ์ของสิ่งประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ การบรรยายเอกสารต้องมีความชัดเจนและครบถ้วน เพื่อเป็นการเปิดเผยข้อมูลทางเทคนิค อย่างไรก็ตาม คำขอรับสิทธิบัตรอาจถูกขอถอนในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนที่จะมีการออกสิทธิบัตร^{๕๒๔}

๑.๔) ระยะเวลาการคุ้มครองตามกฎหมาย

สิทธิบัตรตามพระราชกำหนดนี้มีระยะเวลา ๒๐ ปี นับแต่วันยื่นขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตร^{๕๒๕} ผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถขอขยายระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรได้ตามกรณีที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดนี้^{๕๒๖}

^{๕๒๒} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๓} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๔} มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๕} มาตรา ๓๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๖} มาตรา ๓๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๕) สิทธิในทรัพย์สินของผู้ทรงสิทธิบัตร

ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะโอนสิทธิให้ผู้อื่นนำไปจำหน่ายได้ หรือสามารถทำการอนุญาตช่วงได้^{๕๒๗} ในกรณีที่มีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมกันตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป เจ้าของแต่ละคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยแบ่งแยกไม่ได้^{๕๒๘}

๑.๖) สิทธิของลูกจ้างในสิ่งประดิษฐ์

ในกรณีที่ลูกจ้างได้ประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรได้ โดยได้กระทำการไปในทางการที่จ้าง สิทธิในสิ่งประดิษฐ์นั้นตกเป็นของนายจ้าง^{๕๒๙}

๑.๗) มาตรการบังคับใช้สิทธิ

บุคคลที่สนใจอาจร้องขอต่อศาลเพื่อขออนุญาตใช้สิทธิบัตร เนื่องจากการได้รับอนุญาต มีเหตุจำเป็นเพื่อเยียวยาการผูกขาดทางการค้า โดยผู้ทรงสิทธิบัตรจะได้รับค่าชดเชยที่เหมาะสมจากบุคคลดังกล่าว^{๕๓๐}

๑.๘) การใช้สิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตรโดยรัฐบาล

รัฐบาลบรูไนสามารถใช้สิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตรเพื่อวัตถุประสงค์ทางสาธารณสุขประโยชน์ที่มีใช้ทางการค้า ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินจำเป็นของชาติ หรือมีสถานการณ์อื่นที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง โดยจะไม่ถือว่าการกระทำดังกล่าวของรัฐบาลเป็นการละเมิดสิทธิบัตร^{๕๓๑} และรัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งถึงการกระทำเช่นนั้นแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรโดยเร็ว^{๕๓๒} ในการนี้ผู้ทรงสิทธิบัตรจะได้รับค่าชดเชยตามความเหมาะสม^{๕๓๓}

^{๕๒๗} มาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๘} มาตรา ๔๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๒๙} มาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๓๐} มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๓๑} มาตรา ๕๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๓๒} มาตรา ๖๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๓๓} มาตรา ๖๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๙) การละเมิดสิทธิบัตร

บุคคลใดทำการผลิต จำหน่าย เสนอขาย ใช้ หรือนำเข้า สินค้า หรือเก็บไว้เพื่อเสนอขาย สินค้าที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตรในประเทศบรูไน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ถือว่าได้กระทำการละเมิดสิทธิบัตร^{๕๓๔}

๒) พระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ (Inventions Act 1925)

เป็นกฎหมายที่สนับสนุนผู้ประดิษฐ์ โดยให้สิทธิพิเศษซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวสำหรับผู้ประดิษฐ์ ซึ่งรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ที่ได้รับสิทธิบัตรในสหราชอาณาจักร ประเทศมาเลเซีย หรือประเทศสิงคโปร์ ไม่ว่าจะได้สิทธิโดยตรงหรือได้รับสิทธิโดยการส่งผ่านจากผู้ที่ได้รับสิทธิ หรือโดยวิธีการอื่น สามารถที่จะจดทะเบียนรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในประเทศบรูไนได้^{๕๓๕} โดยจะต้องยื่นเอกสารคำขอที่ประกอบไปด้วยสำเนาที่ระบุถึงรายละเอียดของการประดิษฐ์ รวมถึงรูปวาดและเอกสารที่รับรองการได้รับสิทธิบัตร^{๕๓๖} ถ้าหากคำขอการรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวไม่ขัดกับประโยชน์สาธารณะ ผู้ที่ยื่นคำขอจะได้รับหนังสือรับรองสำหรับการจดทะเบียนรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น^{๕๓๗} ในการมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ใช้ และขายสิ่งประดิษฐ์นั้นในประเทศบรูไน^{๕๓๘} และจะมีการประกาศการจดทะเบียนให้สาธารณชนได้รับทราบ^{๕๓๙}

กรณีมีการแก้ไขรายละเอียดการประดิษฐ์หรือรูปวาดสิ่งประดิษฐ์เนื่องมาจากกฎหมายของสหราชอาณาจักร ประเทศมาเลเซีย หรือประเทศสิงคโปร์ และผู้รับสิทธิบัตรต้องการให้มีผลในประเทศบรูไน

^{๕๓๔} มาตรา ๖๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดว่า “ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ จะถือว่าบุคคลได้ละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ก็ต่อเมื่อสิทธิบัตรนั้นยังอยู่ภายใต้ระยะเวลาที่ได้รับการคุ้มครอง และบุคคลนั้นได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของสิทธิบัตร

(ก) กรณีการประดิษฐ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ บุคคลนั้นได้ทำการผลิต จำหน่าย เสนอขาย ใช้ หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ หรือเก็บไว้เพื่อเสนอขาย หรือการอื่นใดตามที่ได้กล่าวมา

(ข) กรณีการประดิษฐ์นั้นเป็นกรรมวิธี บุคคลนั้นได้ใช้หรือเสนอให้ใช้กรรมวิธีนั้นในประเทศบรูไนในขณะที่รู้ หรือย่อมรู้โดยมาตรฐานของวิญญูชนว่าการใช้นั้นกระทำไปโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของสิทธิบัตร

(ค) กรณีการประดิษฐ์นั้นเป็นกรรมวิธี บุคคลนั้นได้ขาย เสนอขาย ใช้ หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากกรรมวิธีที่ได้รับการคุ้มครองโดยสิทธิบัตร หรือเก็บไว้เพื่อเสนอขายหรือการอื่นใดตามที่ได้กล่าวมา”

^{๕๓๕} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ กำหนดว่า “ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ (ซึ่งรวมถึงการต่ออายุการคุ้มครอง) ในสหราชอาณาจักร หรือประเทศมาเลเซีย หรือได้สิทธิการคุ้มครองซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวสำหรับผู้ประดิษฐ์แต่เพียงผู้เดียวจากประเทศสิงคโปร์ หรือผู้ที่ได้รับมอบสิทธิมาจากเจ้าของสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับการคุ้มครองจากประเทศเหล่านี้ สามารถขอจดทะเบียนกับกระทรวงที่รับผิดชอบเพื่อขอคุ้มครองสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์นั้นในประเทศบรูไนได้ภายในระยะเวลา ๓ ปีนับตั้งแต่วันที่ได้รับการคุ้มครอง”

^{๕๓๖} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

^{๕๓๗} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

^{๕๓๘} มาตรา ๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

^{๕๓๙} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

สามารถทำได้โดยยื่นสำเนาการแก้ไขรายละเอียดการประดิษฐ์และรูปวาด พร้อมกับยื่นคำขอที่ได้แก้ไขแล้ว แทนคำขอเดิมต่อรัฐมนตรี (State Secretary)^{๕๔๐}

สมุดจดทะเบียนจะถูกจัดเก็บในสำนักงานของรัฐมนตรี ซึ่งสามารถเข้าถึงคำขอขึ้นทะเบียนและรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์ในหนังสือรับรองของการจดทะเบียนและคำขออื่น ๆ รายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์และหนังสือรับรองการจดทะเบียนจะมีหมายเลขกำกับตามลำดับของคำขอ และรวบรวมเป็นเล่ม และทุกคำขอที่เกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์ที่มีตามมาของแต่ละหนังสือรับรองการจดทะเบียนดังกล่าวจะต้องบันทึกในสมุดทะเบียนตามช่องที่เหมาะสม^{๕๔๑}

สิทธิเฉพาะตัวของผู้ประดิษฐ์ตามกฎหมายฉบับนี้อาจหมดไปได้โดยประกาศของยังติเปอร์ตวน และพระราชาธิบดีสุลต่าน ถ้าหากพบว่าการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ต่อไปจะเป็นภัยต่อประเทศ บรูไนและเป็นผลร้ายต่อสาธารณชนเป็นการทั่วไป^{๕๔๒}

ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเฉพาะตัวของผู้ประดิษฐ์ตามกฎหมายฉบับนี้ ผู้ถือสิทธิสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลสูงได้ (High Court) ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดที่เกิดจากการผลิต ใช้ ขาย หรือทำสินค้าเลียนแบบสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครอง^{๕๔๓}

๓) พระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ (Layout Design Order 2000) ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแก่ผู้ประดิษฐ์แบบวงจรรวม (Integrated Circuits) และการเยียวยาแก่เจ้าของสำหรับการถูกลอกเลียนแบบ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑.๑) ความเป็นเจ้าของและสิทธิโดยธรรมชาติของผู้เป็นเจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวม (Integrated) จะเป็นของบุคคลดังต่อไปนี้

- ผู้ออกแบบผังภูมิของวงจรรวม^{๕๔๔}
- กรณีลูกจ้าง หรือผู้ฝึกหัดงานได้ออกแบบผังภูมิของวงจรรวมในทางการที่จ้าง สิทธิในความเป็นเจ้าของจะตกแก่นายจ้าง เว้นแต่จะตกลงเป็นอย่างอื่น^{๕๔๕}
- กรณีผู้รับจ้างออกแบบผังภูมิของวงจรรวม สิทธิในความเป็นเจ้าของจะตกแก่ผู้ออกแบบนั้น เว้นแต่จะตกลงเป็นอย่างอื่น^{๕๔๖}

^{๕๔๐} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

^{๕๔๑} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

^{๕๔๒} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

^{๕๔๓} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

^{๕๔๔} มาตรา ๑๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๔๕} มาตรา ๑๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

- หากกรณีมีผู้ออกแบบมากกว่าหนึ่งคน สิทธิในความเป็นเจ้าของจะตกได้แก่ผู้ออกแบบทุกคน หากต้องมีการให้ความยินยอมก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของทุกคน^{๕๔๗}

๑.๒) สิทธิตามธรรมชาติของแบบผังภูมิของวงจรรวม

ผู้เป็นเจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวมมีสิทธิดังต่อไปนี้

- สิทธิในการทำซ้ำ หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นทำซ้ำแบบผังภูมิของวงจรรวมในรูปแบบวัสดุ
- สิทธิที่จะประดิษฐ์วงจรรวมให้เป็นไปตามแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้น
- สิทธิที่จะใช้หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้แบบผังภูมิของวงจรรวมในเชิงพาณิชย์ในประเทศบรูไน^{๕๔๘}

๑.๓) การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในแบบผังภูมิของวงจรรวม ได้แก่

- การใช้วงจรรวมในเชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยในระหว่างที่วงจรรวมนั้นผู้ที่ไม่ทราบถึงการใช้อยู่โดยไม่ได้รับอนุญาต^{๕๔๙}
- การทำซ้ำแบบผังภูมิของวงจรรวมหรือวงจรรวม สำหรับการใช้ส่วนบุคคลของผู้ทำซ้ำเท่านั้น^{๕๕๐}
- การทำซ้ำแบบผังภูมิของวงจรรวมหรือวงจรรวมสำหรับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยหรือการเรียนการสอนเท่านั้น^{๕๕๑}
- การทำซ้ำแบบผังภูมิของวงจรรวมเพื่อวัตถุประสงค์ในการคำนวณหรือวิเคราะห์แบบผังภูมิของวงจรรวมนั้น^{๕๕๒}

^{๕๔๖} มาตรา ๑๑ (๓) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๔๗} มาตรา ๑๑ (๕) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๔๘} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๔๙} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๐} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๑} มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๒} มาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

- การใช้แบบผังภูมิของวงจรรวมในเชิงพาณิชย์โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้น^{๕๕๓}
- ในกรณีที่รัฐบาลหรือผู้ที่กระทำการในนามของรัฐบาล กระทำการเพื่อหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายต่อความปลอดภัยหรือการป้องกันประเทศบรูไน^{๕๕๔} ซึ่งมีผลให้สิทธิในการใช้แบบผังภูมิของวงจรรวมถูกจำกัด^{๕๕๕} และมีกำหนดระยะเวลาการอนุญาต รัฐบาลจะต้องแจ้งให้เจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวมทราบ^{๕๕๖} ในการนี้เจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวมจะได้รับค่าชดเชย^{๕๕๗}

๘.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการสื่อสาร

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน พบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารจำนวนมาก จึงกำหนดเรื่องของกฎหมายที่จะดำเนินการศึกษาเชิงลึกดังต่อไปนี้

๑) พระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓ (The Broadcasting Act 2000)

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่ การออกใบอนุญาต และเนื้อหาที่แพร่ภาพกระจายเสียง โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

^{๕๕๓} มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๔} มาตรา ๑๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๕} มาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดว่า “สิทธิในการใช้แบบผังภูมิของวงจรรวมภายใต้มาตรา ๑๙

(ก) เป็นได้ทั้งการให้สิทธิแบบไม่เฉพาะเจาะจงและการบังคับใช้สิทธิให้แก่บุคคลอื่น

(ข) จำกัดการใช้ภายใต้วัตถุประสงค์เฉพาะ

(ค) อยู่ภายใต้ระยะเวลาของการให้อนุญาต

(ง) ไม่อนุญาตให้ขายแบบผังภูมิของวงจรรวมแก่สาธารณะ และ

(จ) จำกัดการใช้แบบผังภูมิของวงจรรวมในประเทศบรูไน”

^{๕๕๖} มาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดว่า “เมื่อได้มีการกระทำตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลจะจ่ายค่าชดเชยให้กับเจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวมตามจำนวนที่ตกลงกันหรือคำนวณตามวิธีที่ตกลงระหว่างรัฐบาลและเจ้าของแบบผังภูมิของวงจรรวม หรือในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงกัน ศาลสามารถกำหนดค่าชดเชยดังกล่าวได้หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ”

^{๕๕๗} มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๑) ใบอนุญาต (License)

รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติและยังดีเปอร์ตวน มีอำนาจในการออกใบอนุญาตแพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting License) และใบอนุญาตใช้อุปกรณ์แพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting Apparatus License)^{๕๕๘}

สำหรับผู้รับใบอนุญาตแต่ละราย รัฐมนตรีมีอำนาจในการระบุเงื่อนไข (Conditions) เพื่อกำกับดูแลมาตรฐานรายการ เนื้อหาของโฆษณา ค่าธรรมเนียม ภาษาที่ใช้ในการออกอากาศ และข้อกำหนดในการจำหน่ายหุ้นของผู้รับใบอนุญาตหรือของหุ้นส่วน^{๕๕๙}

๑.๒) ความเป็นเจ้าของ (Ownership)

- ข้อจำกัดเรื่องการถือหุ้น ประเทศบรูไน ห้ามบุคคลถือหุ้นสามัญเกินกว่าร้อยละ ๓ ในบริษัทที่ให้บริการแพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting Company) โดยไม่ได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากรัฐมนตรีก่อน^{๕๖๐}
- ไม่มีบริษัทใดจะได้รับหรือมีใบอนุญาตที่เกี่ยวข้อง ถ้าทุนที่ชำระแล้วร้อยละ ๔๙ ขึ้นไปถือครองโดยแหล่งเงินทุนต่างประเทศ หรือบริษัทซึ่งดำเนินงานโดยรัฐบาลต่างประเทศ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากรัฐมนตรี^{๕๖๑}

๑.๓) ผู้กำกับดูแล (Regulator)

รัฐมนตรีซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยสภานิติบัญญัติและยังดีเปอร์ตวนให้รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการแพร่ภาพกระจายเสียงเป็นผู้กำกับดูแลโดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้^{๕๖๒}

- ออกใบอนุญาตแพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting License) และใบอนุญาตใช้อุปกรณ์แพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting Apparatus License)

^{๕๕๘} มาตรา ๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๕๙} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๐} มาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๑} มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๒} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

- เป็นตัวแทนของประเทศบรูไนในกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง
- สนับสนุนการพัฒนาบริการเกี่ยวกับการแพร่ภาพกระจายเสียงและบริการที่เกี่ยวข้อง
- จัดสรรคลื่นความถี่ทั้งคลื่นความถี่ที่เป็นแบบ Electromagnetic Spectrum และคลื่นสำหรับระบบดาวเทียม (Satellite Orbits)
- กำกับดูแลการให้บริการของผู้รับใบอนุญาตในกิจการแพร่กระจายเสียงสาธารณะ
- ให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้บริการเพื่อกำกับดูแล หรือควบคุมการใช้งานระบบ และเครื่องอุปกรณ์ หรือเพื่อห้ามออกอากาศ (Censor) ข้อความใดตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ
- รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีการออกอากาศรายการบางอย่าง (Must Carry)^{๕๖๓}

รัฐมนตรีมีอำนาจในการระงับใบอนุญาตประกอบกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting License) และใบอนุญาตใช้อุปกรณ์แพร่ภาพกระจายเสียง (Broadcasting Apparatus License) โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย หรือลงโทษผู้ประกอบกิจการในกรณีดังต่อไปนี้^{๕๖๔}

- มีการละเมิดเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาต
- ผู้รับใบอนุญาตอยู่ในขั้นตอนการบังคับชำระหนี้ หรือการชำระบัญชีโดยสมัครใจ หรือล้มละลาย
- มีการโอนสิทธิในธุรกิจให้เจ้าหนี้
- ความจำเป็นในการรักษาประโยชน์สาธารณะหรือความปลอดภัยสาธารณะ

๑.๔) การโฆษณา (Advertising)

รัฐมนตรีมีอำนาจออกและทบทวนประมวลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับมาตรฐานของรายการและโฆษณา Code of Practice ในเรื่องเนื้อหาของโฆษณา^{๕๖๕}

^{๕๖๓} มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๔} มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕) ความช่วยเหลือของรัฐ (Subsidy)

เพื่อให้มีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เช่น รายการเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีการเผยแพร่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐ^{๕๖๖}

๑.๖) ประเภทของเนื้อหาที่แพร่ภาพ (Type of content: Entertainment, News, Language, Local content)

รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเนื้อหาของรายการ ภาษาที่ใช้ในการออกอากาศ และข้อกำหนดอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายการแพร่ภาพกระจายเสียงสาธารณะ (Public Service Broadcasting) ซึ่งในใบอนุญาตประกอบกิจการฯ รัฐบาลจะกำหนดให้ผู้รับอนุญาตกำหนดสัดส่วนของรายการโดยรวมถึงรายการสำหรับโรงเรียน หรือรายการเพื่อการศึกษา รายการข่าว รายการสารคดี และรายการที่เกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในเรื่องสัดส่วนของละคร และรายการกีฬาซึ่งอาจกำหนดโดยรัฐมนตรีที่มีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขในใบอนุญาตไม่ว่าจะผลิตในประเทศบรูไนหรือไม่ก็ตาม^{๕๖๗}

๒) พระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ (Telecommunication Act 1974) เป็นกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคม โดยมีสาระสำคัญคือ

๒.๑) เอกสิทธิ์และอำนาจของรัฐบาล

รัฐบาลประเทศบรูไนมีเอกสิทธิ์ในการก่อตั้ง บำรุงรักษา และดำเนินการเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศบรูไน โดยให้อำนาจแก่พระราชอาธิบดีสูงสุดท่านและยังดีเปอร์ตวนในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น

— การออกใบอนุญาต^{๕๖๘}

^{๕๖๕} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๖} มาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๗} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๕๖๘} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดว่า

“(๑) รัฐบาลมีสิทธิเฉพาะในการจัดตั้ง บำรุงรักษา และดำเนินงานเกี่ยวกับการโทรคมนาคมในประเทศบรูไน

(๒) สิทธิเฉพาะอ้างในอนุมาตรา (๑) จะต้องไม่ขยายขอบเขตออกจากกรโทรคมนาคมยกเว้นการสื่อสารทางวิทยุตามที่บัญญัตินิยามในมาตรา ๓๕, โดยอยู่ในอาคารหรือหรือส่วนหนึ่งของอาคารที่การโทรคมนาคมได้ถูกดำเนินการโดยผู้ครอบครองอาคารนั้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวการโทรคมนาคม

- การมีอำนาจในการที่จะครอบครองชั่วคราวซึ่งกิจการโทรคมนาคม เพิกถอนการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก หรือสั่งห้ามไม่ให้มีการส่งข้อความผ่านระบบสื่อสารโทรคมนาคมในกรณีที่มีสถานการณ์ฉุกเฉิน^{๕๖๙}
- การออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมการก่อตั้ง การบำรุงรักษา หรือการดำเนินการเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคมใด ๆ ^{๕๗๐}
- การเพิกถอนใบอนุญาตใด ๆ ^{๕๗๑}

๒.๒) อำนาจในการติดตั้งและบำรุงรักษาสายโทรคมนาคม

หน่วยงานที่มีอำนาจด้านโทรคมนาคมอาจจะเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- เพื่อทำการวางสาย และบำรุงรักษา สายโทรคมนาคม^{๕๗๒}
- เพื่อดำเนินการตรวจสอบ ซ่อมแซม ปรับเปลี่ยน แก้ไข เคลื่อนย้ายสายโทรคมนาคม^{๕๗๓}

๒.๓) วิเทศคมนาคม

รัฐมีเอกสิทธิ์ผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวในการจัดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม ติดตั้งอุปกรณ์และดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์วิทยุคมนาคม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดส่งและรับข้อความภายในประเทศ บรูไน หรือสถานที่อื่นใด^{๕๗๔} สภาผู้แทนมีอำนาจในการออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม ติดตั้งหรือดำเนินงานเกี่ยวกับอุปกรณ์วิทยุคมนาคมใด ๆ^{๕๗๕} และห้ามบุคคลธรรมดาจัดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม ติดตั้ง หรือดำเนินงานเกี่ยวกับอุปกรณ์วิทยุคมนาคมในประเทศบรูไน รวมทั้งห้ามเสนอขาย การขาย หรือครอบครอง

(๓) พระราชบัญญัติสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอาก้อออกใบอนุญาตให้ภายใต้เงื่อนไขและการพิจารณาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่จะให้บุคคลจัดตั้งบำรุงรักษา หรือดำเนินงานเกี่ยวกับการโทรคมนาคมภายในประเทศบรูไน และสถานที่ของการวาง บำรุงรักษา สายเคเบิล หรือขดลวดสำหรับวัตถุประสงค์ของการโทรคมนาคม ทั้งที่ผ่านพื้นดินและที่อยู่ใต้พื้นดิน”

^{๕๖๙} มาตรา ๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๐} มาตรา ๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๑} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๒} มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๓} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๔} มาตรา ๓๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๕} มาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

อุปกรณ์วิทยุคมนาคมเพื่อวัตถุประสงค์ในการขายอุปกรณ์และวัสดุโทรคมนาคมหรือบนยานพาหนะในประเทศ
บรูไนหรือยานพาหนะอื่นใด^{๕๗๖}

๓) พระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ (Telecommunications Order 2001) กำหนดให้มีการกำกับดูแลบริการและการจัดให้มีระบบและบริการเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งรวมถึงการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ให้บริการระบบสื่อสาร การตรวจสอบอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการให้บริการการสื่อสาร และสิทธิของรัฐบาลที่มีอยู่เหนือข้อตกลงทางธุรกิจระหว่างประเทศในบริการโทรคมนาคม

๓.๑) สิทธิเฉพาะตัวของผู้ที่ได้รับอนุญาต

สิทธิเฉพาะตัวของผู้รับอนุญาตรวมถึงสิทธิในการก่อตั้ง การใช้ การพัฒนา การก่อสร้าง ระบบและบริการด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งสิทธิต่าง ๆ เช่นว่านี้ขยายไปถึงยานพาหนะที่ได้จดทะเบียนในประเทศบรูไน^{๕๗๗}

การดำเนินการดังต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดสิทธิเฉพาะตัวของผู้รับอนุญาต ได้แก่ การดำเนินการของปัจเจกบุคคลเพื่อประโยชน์ที่ได้แก่บุคคลนั้นเป็นการเฉพาะตัว และการดำเนินการของพนักงานของรัฐหรือกองกำลังทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจของประเทศบรูไนและกองกำลังอื่น ๆ ในระบบการสื่อสารโทรคมนาคม^{๕๗๘}

๓.๒) อำนาจในการออกใบอนุญาตระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและบริการ

ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตโดยความยินยอมของรัฐมนตรี หรือเป็นไปตามอำนาจโดยทั่วไปของรัฐมนตรี อำนาจในการออกใบอนุญาตระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและบริการให้แก่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตอาจกำหนดเงื่อนไขแนวทางปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับผู้รับอนุญาตรวมถึงการชำระค่าธรรมเนียม หรือการกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ (Code of Practices) เป็นต้น^{๕๗๙}

พระราชกำหนดการสื่อสารโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ (Telecommunication Order 2001) กำหนดให้ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเงื่อนไขในใบอนุญาตได้ โดยผู้มีอำนาจออก

^{๕๗๖} มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๕๗๗} มาตรา ๓ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๕๗๘} มาตรา ๔ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๕๗๙} มาตรา ๕ (๑) ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

ใบอนุญาตต้องมีการแจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตทราบ^{๕๘๐}และผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตอาจเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตก่อนที่จะมีการเปลี่ยนเงื่อนไขในใบอนุญาตนั้นในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตกระทำการขัดต่อพระราชกำหนดฉบับนี้^{๕๘๑} ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตสามารถออกใบอนุญาตสำหรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชื่อมต่อระบบสื่อสารโทรคมนาคมหรืออุปกรณ์อีกด้วย^{๕๘๒}

๓.๓) การบำรุงรักษาและซ่อมแซมการติดตั้งระบบการสื่อสารโทรคมนาคม

ผู้ได้รับอนุญาตให้บริการระบบสื่อสารโทรคมนาคมสาธารณะสามารถกระทำการดังต่อไปนี้เพื่อการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม

- เข้าไปในสถานที่หรืออาคารและอาจทำการที่จำเป็นเพื่อเตรียมการจัดหาการให้บริการ โดยจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือการรบกวนต่อทรัพย์สินของเจ้าของสถานที่^{๕๘๓}
- เข้าไปในสถานที่หรืออาคารเพื่อทำการติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม^{๕๘๔}

^{๕๘๐} มาตรา ๗ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๘๑} มาตรา ๘ (๑) ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดว่า “ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตอาจเพิกถอนใบอนุญาต หากพบว่ามีการกระทำการฝ่าฝืนหรือละเว้นไม่กระทำตาม

- (ก) เงื่อนไขของใบอนุญาตทั้งหมดหรือบางส่วน
- (ข) เงื่อนไขหรือแนวปฏิบัติหรือมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรือ
- (ค) แนวทางที่ผู้มีอำนาจได้ให้ไว้ตามมาตรา ๒๗ โดยผู้มีอำนาจอาจออกคำสั่งเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ตามข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด ดังนี้
 - (๑) ออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรแก่บุคคลตามที่เห็นว่าจำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบความปลอดภัย
 - (๒) เรียกค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่เกิน ๑ ล้านบาท บรูโน

หากผู้มีอำนาจเห็นว่าบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนหรือละเว้นไม่กระทำตาม หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ได้จ่ายค่าชดเชยใดใดสามารถปฏิบัติดังนี้

- (ก) ยกเลิกใบอนุญาตทั้งหมดหรือบางส่วน
- (ข) ระงับใบอนุญาตชั่วคราวทั้งหมด หรือบางส่วน ตามที่เห็นสมควร
- (ค) ลดระยะเวลาของการใช้บังคับใบอนุญาต

^{๕๘๒} มาตรา ๙ (๑) ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๘๓} มาตรา ๑๒ (๑) ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๕๘๔} มาตรา ๑๓ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดว่า “เพื่อวัตถุประสงค์ของการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม ผู้ได้รับอนุญาตให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม หรือผู้ที่หน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมของประเทศบรูไนมอบหมายสามารถเข้าไปในสถานที่ หรืออาคารใด ๆ เพื่อติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งรวมถึงการขุด เจาะพื้นดิน ตัด เคลื่อนย้ายต้นไม้ที่อยู่บนพื้นดิน หรือกระทำการอื่นใดเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยไม่ได้จ่ายค่าชดเชยยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

(ก) ถ้าการดำเนินงานตามวรรคแรกก่อให้เกิดความเสียหายหรือการรบกวนสิทธิการใช้งานในสิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ หรือพืชผล ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องจ่ายค่าชดเชยความเสียหายหรือการรบกวนสิทธิอื่น และ

- ดำเนินการตามความจำเป็นเพื่อทำการตรวจสอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซม การติดตั้งสื่อสารโทรคมนาคมสาธารณะในสถานที่ อาคาร หรือพาหนะ^{๕๘๕}
- เคลื่อนย้ายการติดตั้งหรืออาคารเพื่อการสื่อสารโทรคมนาคมสาธารณะใดตามที่ให้มีการร้องขอ^{๕๘๖}

(ข) ถ้าการดำเนินงานตามวรรคแรกก่อให้เกิดการลิดรอนสิทธิของผู้อาศัยชั่วคราว (Temporary Occupation) ที่อาศัยอยู่บนที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้อาศัยชั่วคราวนั้น”

^{๕๘๕} มาตรา ๑๖ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดว่า

“(๑) เมื่อมีความจำเป็นในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ หน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมของประเทศสามารถเข้าไปยังสถานที่ อาคาร ชานพาหนะ หรือหยุดพาหนะใด ๆ เพื่อดำเนินการตรวจสอบ สอบสวน หรือกระทำการอื่นใดที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

(๒) เมื่อมีความจำเป็นในการตรวจสอบ บำรุงรักษา หรือซ่อมแซมอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมที่เป็นบริการสาธารณะ โรงงานและสถานที่ประกอบกิจการที่เป็นไปเพื่อการบริการสาธารณะ หรือดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ได้รับอนุญาตหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตมอบอำนาจสามารถเข้าไปยังอาคารสถานที่ที่มีการติดตั้งอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมเพื่อทำการตรวจสอบ บำรุงรักษา หรือซ่อมแซมอุปกรณ์ดังกล่าวไม่ว่าอุปกรณ์เหล่านั้นจะติดตั้งเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้วหรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการติดตั้ง อีกทั้งสามารถตัด เคลื่อนย้ายต้นไม้ที่อยู่บนพื้นดิน หรือกระทำการอื่นใดเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายให้น้อยที่สุด ผู้ได้รับอนุญาตต้องจ่ายค่าชดเชยหากการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายหากความเสียหายนั้นยังมิได้รับการชดเชยภายใต้มาตรา ๑๔”

^{๕๘๖} มาตรา ๑๗ ของพระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

บทที่ ๙

กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๙.๑ บทนำ

ประเทศบรูไนได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยประเทศบรูไนได้มีการแบ่งเขตป่าไม้ออกเป็น ๕ เขต ได้แก่ ป่าสงวน (Protection forest) เขตอนุรักษ์ (Conservation area) เขตสันทนาการ (Recreational area) เขตเพาะพันธุ์ (Production area) และอุทยานแห่งชาติ (National Park) นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของอนุสัญญาบาร์เซล (Basel Convention) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน และได้บัญญัติกฎหมายภายในให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว

๙.๒ กฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศบรูไน

๙.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศบรูไนมีดังต่อไปนี้

๑) พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔ (Wild Life Protection Act 1981)

พระราชบัญญัตินี้กำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและการจัดตั้งเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑.๑) การประกาศเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า

สภาผู้แทนมีอำนาจประกาศเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าในประเทศบรูไนและสามารถประกาศกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงเขตดังกล่าวได้ โดยในเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าห้ามบุคคลกระทำการ ดังต่อไปนี้

- ยิงล่า ฆ่า จับ หรือนำพาสัตว์ นก ปลา หรือสัตว์เลื้อยคลาน
- ครอบครองอวัยวะหรือเนื้อของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก ปลา หรือสัตว์เลื้อยคลาน
- ตัดหรือถอนพืชผัก^{๕๘๗}

^{๕๘๗} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔

พื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าจะถือว่าเป็นพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของสาธารณะ^{๕๘๘}

๑.๒) การคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่า เช่น

- ห้ามบุคคลล่า ชำ หรือจับสัตว์ป่าสงวน^{๕๘๙}
- ห้ามบุคคลโดยกเว้นผู้ได้รับอนุญาตตามประเภทที่กำหนด ขาย เสนอขาย หรือครอบครองสัตว์ป่าสงวน อวัยวะสัตว์ป่า หรือเนื้อสัตว์^{๕๙๐}
- ห้ามบุคคลส่งออกสัตว์ป่าตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโดยไม่ได้รับใบอนุญาต^{๕๙๑}

๒) พระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒ (Fisheries Order 2009)

พระราชกำหนดนี้กำหนดให้มีการกำกับดูแลการทำประมง เช่น การกำหนดให้มีการขอใบอนุญาตทำประมง เครื่องมือทำประมง ยานพาหนะในการทำประมง โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๒.๑) การออกใบอนุญาต

- ต้องมีการยื่นคำขอเพื่อรับใบอนุญาตทำประมง^{๕๙๒} โดยใบอนุญาตการทำประมงนั้นต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๕๙๓}

^{๕๘๘} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔

^{๕๘๙} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔ กำหนดว่า “ห้ามบุคคลใดล่า ชำ หรือจับสัตว์ป่าสงวน เว้นเสียแต่ได้รับอนุญาตตามประเภทที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปีและปรับเป็นจำนวนเงิน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน”

^{๕๙๐} มาตรา ๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔ กำหนดว่า “ห้ามบุคคลโดยกเว้นผู้ได้รับอนุญาตตามประเภทที่กำหนด ขาย เสนอขาย หรือครอบครองสัตว์ป่าสงวน อวัยวะสัตว์ป่า หรือเนื้อสัตว์ เว้นเสียแต่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก ๖ เดือนและปรับเป็นจำนวนเงิน ๑,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน”

^{๕๙๑} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔ กำหนดว่า “ห้ามบุคคลใดส่งออกสัตว์ป่าตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก ๖ ปีและปรับเป็นจำนวนเงิน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน”

^{๕๙๒} มาตรา ๗ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๕๙๓} มาตรา ๘ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดว่า

“(๑) เงื่อนไขใดๆที่กำหนดในมาตรา ๗ (๑) ต้องปรากฏในใบอนุญาต

(๒) ในกรณีจำเป็นหรือจำเป็นรีบด่วนสำหรับการจัดการประมงที่เหมาะสม อาจมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในใบอนุญาตได้ อย่างไรก็ตามก็ต้องมีการแจ้งความประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแก่ผู้รับอนุญาตภายในเวลาที่กำหนด

- ใบอนุญาตทำประมงอาจถูกเพิกถอน หรือพักใช้ได้ถ้าหากพบว่าผู้ได้รับอนุญาตกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ หรือละเมิดเงื่อนไขในใบอนุญาต หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อการจัดระเบียบเกี่ยวกับการทำประมงที่เหมาะสม^{๕๙๔}

๒.๒) อุปกรณ์สำหรับการประมง

การดำเนินการให้บริการอุปกรณ์ทำการประมงในเขตน่านน้ำของประเทศบรูไนต้องมีใบอนุญาตประกอบการ

ผู้ใดมีอุปกรณ์การประมงในครอบครองโดยไม่มีใบอนุญาตติดตั้งอุปกรณ์การประมงโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้ หรือปฏิบัติฝ่าฝืนกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต หรือหนังสือยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรถือว่ามีความผิด^{๕๙๕}

๒.๓) ยานพาหนะสำหรับการประมง

บุคคลใดที่ดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการในยานพาหนะสำหรับการประมง โดยไม่มีใบอนุญาต กระทำการขัดต่อเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต หรือคำสั่งใด ๆ ถือว่ามีความผิด^{๕๙๖}

๒.๔) การแข่งขันกีฬาจับสัตว์น้ำในประเทศบรูไน

ผู้ใดทำหรือจัดให้มีกิจกรรมหรือการแข่งขันจับสัตว์น้ำในน่านน้ำของประเทศบรูไนโดยไม่ได้รับอนุญาต ถือว่ามีความผิด^{๕๙๗}

๒.๕) การจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่

รัฐมนตรีอาจประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษากำหนดพื้นที่ที่สามารถทำการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่ และประกาศแก้ไขเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดังกล่าวโดยรัฐมนตรีจะต้องประกาศระยะเวลาสิ้นสุดการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่^{๕๙๘} ผู้ใดที่ทำการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่โดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่ามีความผิด^{๕๙๙}

(๓) ใบอนุญาตที่กำหนดเงื่อนไขหรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อการจัดการประมงที่เหมาะสมจะต้องผ่านการพิสูจน์สรุปตามขั้นตอนของกฎหมาย”

^{๕๙๔} มาตรา ๑๑ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๕๙๕} มาตรา ๑๓ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๕๙๖} มาตรา ๑๕ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๕๙๗} มาตรา ๒๓ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

๒.๖) พื้นที่อนุรักษ์ทางทะเลและอุทยานทางทะเล

รัฐมนตรีอาจประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาสำหรับน่านน้ำในประเทศบรูไนเพื่อให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเลเพื่อการสันติภาพหรือกิจกรรมอื่น ๆ

สำหรับอุทยานทางทะเลอาจกำหนดให้เป็นพื้นที่ใช้สำหรับการคุ้มครองสงวนพันธุ์สัตว์น้ำและจัดการที่อยู่อาศัยใต้น้ำ เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ อนุญาตให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตใต้น้ำและการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง^{๖๐๐}

๒.๗) การทำประมงในทะเลภายในประเทศ

พระราชกำหนดฉบับนี้ได้สนับสนุนการทำประมงภายในประเทศ ผ่านการควบคุมหรือความร่วมมือในการทำวิจัย การจัดหาและบำรุงรักษาสถานเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และศูนย์ฝึกอบรม การให้คำแนะนำและความช่วยเหลือทางเทคนิค และจัดหาคำแนะนำเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันโรคในสัตว์น้ำ^{๖๐๑}

๓) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖ (The Forest Act, 2013)

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีการสงวนพื้นที่สำหรับการทำป่าไม้ การจัดให้มีการขอใบอนุญาตสำหรับการทำป่าไม้ การจัดตั้งกองทุนสำหรับการพัฒนาการทำป่าไม้ เป็นต้น ทั้งนี้มีการกำหนดความรับผิดชอบในการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญ คือ

๓.๑) ป่าสงวน

พระราชกฤษฎีกาและยังดีเปอร์ทวนสามารถกำหนดให้พื้นที่ใด ๆ เป็นเขตป่าสงวนได้^{๖๐๒} โดยรัฐมนตรีจะแจ้งประกาศที่ระบุสถานที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ดังกล่าวเป็นการทั่วไปให้เป็นพื้นที่เขตป่าสงวน^{๖๐๓}

^{๕๙๘} มาตรา ๒๔ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๕๙๙} มาตรา ๒๕ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดว่า “(๑) บุคคลใด

(ก) จับหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งกุ้งทะเลขนาดใหญ่ หรือ

(ข) ภายใต (๓) ดำเนินการหรืออนุญาตให้มีการดำเนินการนำพาหนะสำหรับการดักจับหรือเครื่องมือใด ๆ สำหรับการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่ ในเขตพื้นที่สำหรับการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่ระหว่างเวลาปิดดำเนินการที่ได้ประกาศตามมาตรา ๒๔ (๒) ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย

(๒) บุคคลที่อาศัยในประเทศบรูไนได้ทำการจับกุ้งทะเลขนาดใหญ่โดยปราศจากใบอนุญาตถือเป็นความผิดตามกฎหมาย

(๓) บุคคลใดที่อาจขนส่งกับดักกุ้งทะเลขนาดใหญ่ระหว่างเวลาปิดดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ในการขาย ซื้อม แช่แข็งกับดักนั้น”

^{๖๐๐} มาตรา ๒๖ (๑) ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

^{๖๐๑} มาตรา ๒๘ ของพระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

เมื่อมีการประกาศเป็นการทั่วไปแล้วอธิบดีจะทำการประกาศในเขตพื้นที่ใกล้เคียงระบุงถึงการจะสงวนพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นเขตป่าสงวน พร้อมทั้งอธิบายถึงผลต่อเนื่องของการประกาศเขตป่าสงวนดังกล่าวและให้เวลา ๓ เดือนในการที่จะให้บุคคลปฏิบัติตามประกาศดังกล่าว^{๖๐๔} โดยในระหว่างเวลาดังกล่าวจะต้องไม่มีบุคคลใดทำการสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ขึ้นมาในพื้นที่ที่จะถูกประกาศให้เป็นเขตป่าสงวน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตก่อนมีการประกาศเช่นนั้น^{๖๐๕}

๓.๒) ใบอนุญาตและการอนุญาตให้ใช้

อธิบดีอาจออกใบอนุญาตหรืออนุญาตให้ใช้ผลผลิตจากเขตป่าสงวนได้ โดยการอนุญาตให้ใช้ผลผลิตจากเขตป่าสงวนจะทำได้ในกิจกรรม เช่น การทำวิจัย การศึกษาหรือฝึกอบรม การสันถนาการ การเพาะปลูก เป็นต้น^{๖๐๖}

นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติให้รัฐมนตรีสามารถจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาป่าไม้^{๖๐๗} และการกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้อีกด้วย

๙.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

๑) พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕ (Town and Country Planning Act, 1972)

พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีการวางแผนและควบคุมการพัฒนาพื้นที่เมืองและประเทศ เช่น การกำหนดให้มีการประกาศพื้นที่ของการพัฒนาเมือง เป็นต้น โดยมีสาระสำคัญ คือ

^{๖๐๒} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๐๓} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๐๔} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๐๕} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๐๖} มาตรา ๒๒c แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๐๗} มาตรา ๒๒m แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดว่า

“(๑) รัฐมนตรีสามารถจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาป่าไม้

(๒) กองทุนพัฒนาป่าไม้จะถูกบริหารจัดการโดยคณะกรรมการพัฒนาป่าไม้ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกต่อไปนี้

(ก) รัฐมนตรีเป็นประธานของคณะกรรมการ

(ข) เลขาธิการของกระทรวงการคลังหรือผู้แทน

(ค) อธิบดี และ

(ง) อธิบดีการสิ่งแวดล้อมและสันถนาการ

(๓) คณะกรรมการพัฒนาป่าไม้จะรับผิดชอบสำหรับการอนุรักษ์ที่เหมาะสมสำหรับกองทุน”

รัฐมนตรีสามารถที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อกำหนดพื้นที่ที่จะให้เป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนา^{๖๐๘} อีกทั้งยังสามารถบัญญัติกฎ ข้อบังคับเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกฎหมายฉบับนี้^{๖๐๙} และกำหนดแผนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ที่กำหนดได้ตามความเหมาะสม^{๖๑๐}

เมื่อมีการกำหนดเขตพื้นที่เพื่อการพัฒนา บุคคลจะไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ทำการก่อสร้าง รื้อทำลาย แก้ไขเปลี่ยนแปลง ขยาย ปรับปรุงตึก ทำทางเพื่อให้ยานพาหนะเข้า หรือแบ่งพื้นที่โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ โดยถ้าหากบุคคลใดฝ่าฝืนจะถือว่ามีความผิด^{๖๑๑}

๒) พระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖ (Hazardous Waste (Control of Export, Import and Transit) Order, 2013)

พระราชกำหนดนี้ได้กำหนดให้มีการจัดการควบคุมของเสียอันตรายในการส่งออก การอนุญาตให้มีการนำเข้าและนำผ่านซึ่งของของเสียอันตราย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๒.๑) การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านของเสียอันตราย

รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของพระราชพิธีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอากงออกกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการลดการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายระหว่างประเทศ^{๖๑๒} โดยเนื้อหาในกฎหมายต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ

- การระบุนิยามของของเสียอันตรายที่จะให้มีการนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาบาเซล
- การจัดให้มีการยื่นคำขอต่ออธิบดีเพื่อขออนุญาต นำเข้า ส่งออก ของเสียอันตรายและของเสียอื่น ซึ่งการอนุญาตนำเข้าส่งออกและนำผ่านเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาบาเซล^{๖๑๓}

^{๖๐๘} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕

^{๖๐๙} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕

^{๖๑๐} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕

^{๖๑๑} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕

^{๖๑๒} มาตรา ๑๖ ของพระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๑๓} มาตรา ๑๗ (๑) ของพระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

- ข้อกำหนดนั้นอาจมีการบัญญัติถึงเงื่อนไขในการอนุญาตตามอนุสัญญาบาเซล รวมถึงการให้เงินประกันหรือเงินมัดจำเพื่อให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น^{๖๑๔}

๒.๒) ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านของเสียอันตราย หรือของเสียอื่น ๆ

บุคคลจะต้องไม่นำเข้า ส่งออก และนำผ่านของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น ๆ เว้นแต่ในกรณีที่

- บุคคลนั้นเป็นเจ้าของของเสียอันตรายที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านของเสียอันตราย หรือของเสียอื่น ๆ
- การนำเข้า การส่งออก หรือการนำผ่านนั้นได้รับความเห็นชอบตามพระราชกำหนดฉบับนี้^{๖๑๕}

พระราชกำหนดฉบับนี้ยังได้บัญญัติห้ามบุคคลนำของเสียอันตราย หรือของเสียอื่น ๆ เข้ามาในประเทศ บรูไนเพื่อการส่งหรือการนำผ่านของเสียข้ามแดน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตนำผ่านจากผู้มีอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้^{๖๑๖}

^{๖๑๔} มาตรา ๑๗ (๒) ของพระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๑๕} มาตรา ๒๕ ของพระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๖๑๖} มาตรา ๒๖ ของพระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

บทที่ ๑๐

กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม

๑๐.๑ บทนำ

ประเทศบรูไนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ซึ่งเป็นองค์การชำนาญพิเศษแห่งหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของนานาชาติทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์มรดกโลก^{๖๑๗} ประเทศบรูไนเข้าเป็นสมาชิกได้ให้สัตยาบันกับอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรักษามรดกทางวัฒนธรรมหลายฉบับ เช่น UNESCO 1972 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ(Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) และ UNESCO 2003 อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage)^{๖๑๘} เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

นอกจากนี้ ประเทศบรูไนยังมีนโยบายในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับบทบาทของวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมปรากฏในแนวยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่รองรับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ และในแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ ๙ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕ ก็ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับบทบาทของวัฒนธรรมในการสร้างความสามัคคีและการบูรณาการทางสังคมด้วย^{๖๑๙} ทั้งนี้ ประเทศบรูไนมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ได้แก่ กรมพิพิธภัณฑ์บรูไน (Brunei Museums Department) ศูนย์ประวัติศาสตร์บรูไน (Brunei History Centre) สำนักภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature Bureau) สื่อวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศบรูไน (Radio Television Brunei) และมหาวิทยาลัยแห่งประเทศบรูไน (University of Brunei Darussalam)^{๖๒๐} โดยมีกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘ (Brunei National Archives Act 1975) พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘ (Preservation of Books Act 1975)

^{๖๑๗} ยูเนสโก กรุงเทพฯ, เกี่ยวกับยูเนสโก, UNESCO Bangkok, เกี่ยวกับยูเนสโก, <http://www.unescobkk.org/th/about-us/>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๖๑๘} ยูเนสโก, ประเทศบรูไน ยูเนสโก : เอกสารโครงการของประเทศระหว่างปี ๒๕๕๖-๒๕๕๙, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002303/230311E.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๖๑๙} เพิ่งอ้าง

^{๖๒๐} ดายาคู โนราชาห์ บินติ เฟ็นกราน ฮาจิ มุฮัมหมัด, เครื่องมือของรัฐบาลในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ : ประเทศบรูไน, http://www.accu.or.jp/ich/en/pdf/c2005subreg_Bru1.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ (Antiquities and Treasure Trove Act 1967) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑๐.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

๑๐.๒.๑ กฎหมายว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรม

๑) พระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘ (Brunei National Archives Act 1975) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุและเอกสารราชการของประเทศบรูไน ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เอกสารจดหมายเหตุ (Public archives) หมายถึง เอกสารราชการที่มีอายุมากกว่า ๒๕ ปีขึ้นไป อันเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติที่ได้มีการโอนให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติหรือหน่วยงานใด ๆ ที่ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติกำหนด โดยเอกสารราชการในที่นี้ให้หมายถึงกระดาษ เอกสาร บันทึกรวบรวม ทะเบียน วัสดุสิ่งพิมพ์ หนังสือ แผนที่ แผนงาน ภาพวาด ภาพถ่าย ไมโครฟิล์ม ภาพยนตร์ การบันทึกภาพและเสียงโดยวิธีใด ๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพนักงานได้รับไว้หรือจัดทำขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่^{๖๒๑}

บุคคลใดที่มีเอกสารราชการไว้ในความครอบครองหากได้รับคำร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จะต้องทำการฝากเอกสารราชการนั้น ๆ ไว้ภายใต้ความดูแลของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ^{๖๒๒} และไม่ว่าจะก่อนหรือภายหลังจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ห้ามผู้ใดทำลายหรือจำหน่ายจ่ายโอนไปซึ่งเอกสารราชการที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของตนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ^{๖๒๓} อย่างไรก็ตาม ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติอาจอนุญาตให้มีการทำลายเอกสารราชการนั้น ๆ ได้ หากปรากฏว่าเอกสารราชการนั้น ๆ ไม่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ไว้สำหรับเป็นเอกสารจดหมายเหตุและเอกสารนั้น ๆ ไม่ได้มีการใช้อ้างอิงในหน่วยงาน

^{๖๒๑} มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๒๒} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๒๓} มาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘

ราชการใด หรือภายหลังจากพ้นกำหนดระยะเวลาการดำเนินการเสร็จสิ้นซึ่งต้องมีการทำความตกลงระหว่างผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุและผู้บริหารสูงสุดของส่วนราชการนั้น ๆ ^{๖๒๔}

นอกจากนี้ ห้ามผู้ใดทำการเผยแพร่หรือทำซ้ำไม่ว่าจะเป็นทั้งหมดหรือบางส่วนในเนื้อหาของจดหมายเหตุหรือเอกสารใด ๆ ที่ได้โอนมาอยู่ภายใต้ความดูแลของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เว้นแต่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากจากผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ^{๖๒๕} รวมถึงห้ามผู้ใด นำหรือส่งเอกสารราชการหรือจดหมายเหตุของประเทศบริวารนอกนอประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารด้วย ^{๖๒๖}

๑.๒) หน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามความในพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖ กำหนดให้มีการจัดตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ^{๖๒๗} ภายใต้การบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในเพื่อทำหน้าที่ดูแลและเก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติ โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในจะได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน ^{๖๒๘} ซึ่งหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน คือ การจัดการเอกสารจดหมายเหตุของชาติ การอำนวยความสะดวกในการค้นหาเอกสารจดหมายเหตุของชาติ การทำสำเนาหรือเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุของชาติ การตรวจสอบเอกสารของหน่วยงานราชการ พร้อมให้คำแนะนำหน่วยงานนั้น ๆ ในการดูแลเอกสาร รวมถึงการอนุรักษ์เอกสารใด ๆ ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในได้รับโอนมาด้วย ในกรณีเอกสารราชการที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้รับมาจากหน่วยงานราชการใด ๆ หากหน่วยงานราชการนั้นร้องขอให้ส่งคืนเพื่อใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หอจดหมายเหตุแห่งชาติมีหน้าที่ส่งคืนซึ่งเอกสารนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในยังมีอำนาจในการได้มาซึ่งเอกสาร หนังสือหรือวัสดุอื่นใดซึ่งในความเห็นของผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชาติหรือประวัติศาสตร์โดยการซื้อ รับบริจาค หรือรับมาโดยทางมรดก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารในไม่มีอำนาจในการตรวจสอบเนื้อหาของเอกสารราชการที่เป็นความลับหรือห้ามเปิดเผย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานราชการ

^{๖๒๔} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๒๕} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๒๖} มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๒๗} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดว่า “ให้มีการจัดตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติเพื่อเก็บและรักษาไว้ซึ่งเอกสารสำคัญของชาติ”

^{๖๒๘} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบริวารใน พ.ศ. ๒๕๑๘

ที่เกี่ยวข้องซึ่งดูแลเอกสารนั้น^{๖๒๙} นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษา
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อให้คำแนะนำผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบูรไนสำหรับการปฏิบัติ
หน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติบูรไนเป็นประธาน
และคณะกรรมการอื่น ๆ อีก ๕ ท่านที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรี^{๖๓๐}

๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘ (Preservation of Books Act, 1975)

๒.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการเก็บรักษา
หนังสือและการอนุรักษ์หนังสือที่ตีพิมพ์และเผยแพร่ในประเทศบูรไน โดยกำหนดให้ผู้ตีพิมพ์หนังสือทุกเล่ม
ที่เผยแพร่ในประเทศบูรไนไม่ว่าจะทำไปเพื่อการค้าหรือวัตถุประสงค์อื่นใดจะต้องนำเสนอหนังสือที่ได้ทำ
การตีพิมพ์จำนวน ๓ เล่ม ให้แก่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ (Director of Museum) ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่
ได้เผยแพร่หนังสือนั้น ๆ^{๖๓๑} และพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังใช้บังคับกับหนังสือที่ตีพิมพ์โดยรัฐบาลหรือตีพิมพ์
ในนามของรัฐบาลประเทศบูรไนรวมถึงหน่วยงานราชการของประเทศบูรไนด้วย^{๖๓๒} โดยสำเนาหนังสือที่ต้อง
ส่งไปยังผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นสำเนาหนังสือทั้งเล่มรวมถึงแผนที่และคำอธิบายที่เกี่ยวข้อง
กับหนังสือนั้น ๆ ซึ่งควรที่จะต้องเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ มีสีใกล้เคียงกับต้นฉบับ รวมทั้งจัดพิมพ์ในกระดาษ
ที่มีคุณภาพดีเช่นเดียวกับหนังสือต้นฉบับ^{๖๓๓}

ทั้งนี้ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์จะต้องจัดทำรายการหนังสือที่ได้รับมาทั้งหมด^{๖๓๔} รวมทั้งเผยแพร่
รายการหนังสือที่ได้จัดทำไว้ทุก ๆ ไตรมาส (ถ้าเป็นไปได้)^{๖๓๕} โดยหน้าที่ของผู้ตีพิมพ์หนังสือ
ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จะถือเป็นหน้าที่เพิ่มเติมและแยกต่างหากจากหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอหนังสือ
ที่ตีพิมพ์ที่ประเทศบูรไนให้แก่หน่วยงานใด ๆ ตามกฎหมายฉบับอื่น^{๖๓๖}

^{๖๒๙} มาตรา ๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบูรไน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๐} มาตรา ๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบูรไน พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๑} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๒} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๓} มาตรา ๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๔} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๕} มาตรา ๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๖๓๖} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

๑๐.๒.๒ กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ

พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ (Antique and Treasure Trove Act 1967) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้นพบวัตถุโบราณ วัตถุทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน รวมทั้งหลักเกณฑ์การขุดวัตถุโบราณ การขุดสมบัติ การส่งออกซึ่งวัตถุโบราณหรือวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และการกำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้วัตถุโบราณที่ค้นพบในประเทศบรูไนไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานหรือโบราณวัตถุให้เป็นสมบัติของรัฐบาลของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวน^{๖๓๗} โดยกำหนดให้บุคคลที่ค้นพบวัตถุหรือสถานที่ซึ่งเชื่อได้ว่าเป็นโบราณสถานหรือโบราณวัตถุมีหน้าที่แจ้งการค้นพบดังกล่าวให้เพ็งฮูลู (Penghulu) หรือหัวหน้าหมู่บ้าน (Ketua kampong) หรือเจ้าหน้าที่ของอำเภอ (District Officer) ที่มีการค้นพบโบราณสถานหรือโบราณวัตถุในพื้นที่นั้นได้รับทราบ และหากสามารถทำได้ให้นำส่งโบราณวัตถุที่ค้นพบให้แก่เจ้าหน้าที่ของอำเภอด้วย^{๖๓๘} โดยเจ้าหน้าที่ของอำเภอจะติดต่อประสานงานไปยังผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการพิพิธภัณฑสถานต่อไป^{๖๓๙} ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการส่งมอบวัตถุที่ค้นพบให้แก่เจ้าหน้าที่ของอำเภอและหากเจ้าหน้าที่ของอำเภอมีเหตุควรเชื่อได้ว่าวัตถุดังกล่าวเป็นวัตถุโบราณที่ค้นพบในพื้นที่นั้น เจ้าหน้าที่ของอำเภออาจมีหนังสือแจ้งให้บุคคลที่ครอบครองซึ่งวัตถุดังกล่าวนำส่งวัตถุดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ของอำเภอก็ได้^{๖๔๐}

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัตินี้ โบราณสถาน (ancient monument) หมายถึง สถานที่ใด ๆ ในประเทศบรูไนซึ่งเกิดขึ้นหรือเชื่อว่าเกิดขึ้นก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๗ รวมถึงสถานที่ที่ได้มีการประกาศโดยคณะกรรมการด้านกฎหมายขององคมนตรี ให้เป็นโบราณสถานตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้ โบราณวัตถุ (antiquity) หมายถึง วัตถุใด ๆ ไม่ว่าจะเคลื่อนที่ได้หรือเคลื่อนที่ไม่ได้หรือเป็นส่วนหนึ่งของพื้นดินหรือพื้นแม่น้ำหรือทะเลสาบหรือทะเลซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น

^{๖๓๗} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๓๘} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๓๙} มาตรา ๔ (๕) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๐} มาตรา ๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

ก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ รวมทั้งซากของมนุษย์ ฟืช หรือสัตว์ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗^{๖๔๑} ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าวัตถุใด ๆ จะเป็นวัตถุโบราณหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการพิพิธภัณฑ^{๖๔๒}

๑.๒) การจ่ายค่าตอบแทน

เมื่อเจ้าหน้าที่อำเภอได้นำส่งวัตถุที่มีการค้นพบมาให้คณะกรรมการพิพิธภัณฑพิจารณา และคณะกรรมการพิพิธภัณฑเห็นควรเก็บรักษาไว้ซึ่งวัตถุนั้น ๆ ผู้ค้นพบวัตถุดังกล่าวหรือเจ้าของที่ดินที่มีการค้นพบวัตถุนั้น ๆ มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม^{๖๔๓} นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการค้นพบสถานที่ใด ๆ และคณะกรรมการพิพิธภัณฑเห็นควรให้อนุรักษ์สถานที่ดังกล่าวแล้ว ผู้ค้นพบสถานที่ดังกล่าวก็มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมด้วยเช่นกัน^{๖๔๔} นอกจากนี้ คณะกรรมการพิพิธภัณฑมีดุลพินิจที่จะให้รางวัลที่เหมาะสมแก่ผู้ค้นพบหรือเจ้าของที่ดินหากค่าตอบแทนที่มอบให้แก่บุคคลนั้นไม่เพียงพอ แต่ผู้ค้นพบหรือเจ้าของที่ดินจะไม่มีสิทธิได้รับรางวัลดังกล่าวหากผู้ค้นพบหรือเจ้าของที่ดินไม่ได้รายงานการค้นพบให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจได้รับทราบ^{๖๔๕}

๑.๓) การขุดหาวัตถุโบราณ

การขุดหาวัตถุโบราณจะกระทำไม่ได้เว้นแต่เป็นผู้ได้รับใบอนุญาต^{๖๔๖} ทั้งนี้ ในการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขุดหาวัตถุโบราณอาจมีเงื่อนไขให้ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดให้มีมาตรการในการสงวนรักษาวัตถุโบราณที่ได้มีการขุดพบ รวมทั้งให้ผู้ขุดหาวัตถุโบราณดำเนินการขุดวัตถุโบราณด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ และต้องมีการจดบันทึกรายการสิ่งของที่ค้นพบ พร้อมนำส่งภาพถ่ายหรือการสำเนาของวัตถุโบราณนั้น ๆ แผนงาน รวมทั้งภาพถ่ายการขุดค้นให้แก่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑด้วย^{๖๔๗}

^{๖๔๑} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ กำหนดว่า “โบราณวัตถุ หมายความว่า

(ก) วัตถุใด ๆ ไม่ว่าจะได้เคลื่อนที่ได้หรือเคลื่อนที่ไม่ได้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของพื้นดินหรือพื้นแม่น้ำหรือทะเลสาบหรือทะเลซึ่งได้สร้างขึ้น เกิดขึ้น จารึก ตั้ง ขุดพบ หรือทำขึ้นหรือแก้ไขโดยมนุษย์ก่อนหรือเชื่อว่าก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และ

(ข) ส่วนใด ๆ ของของวัตถุซึ่งได้ถูกเพิ่มเติมขึ้นในภายหลังหรือได้ถูกบูรณะหรือฟื้นฟู และ

(ค) ซากมนุษย์ ฟืช หรือสัตว์ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนหรือเชื่อว่าเกิดขึ้นก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และ

(ง) อนุสาวรีย์โบราณใด ๆ”

^{๖๔๒} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๓} มาตรา ๕ (๓) (ก) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๔} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๕} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๖} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๗} มาตรา ๑๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

๑.๔) โบราณสถานและสถานที่ทางประวัติศาสตร์

คณะกรรมการด้านกฎหมายขององคมนตรีมีอำนาจในการพิจารณาและประกาศบัญชีโบราณสถานหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ลงในราชกิจจานุเบกษา ทั้งยังมีอำนาจในการจำกัดจำนวนโบราณสถานหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ด้วย^{๖๔๘} นอกจากนี้ ห้ามบุคคลใดเข้าไปขุด ค้นหา ก่อสร้าง ปลุกต้นไม้ หรือเผาบริเวณโบราณสถานหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ หรือทำการรื้อถอน แก่ไข ซ่อมแซม และทำลายซึ่งโบราณสถาน สิ่งก่อสร้างหรือกำแพงของโบราณสถานนั้น ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต^{๖๔๙}

อย่างไรก็ดี หากโบราณสถานหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ตั้งอยู่บนที่ดินของเอกชน รัฐบาลอาจทำข้อตกลงกับเจ้าของที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ ตรวจสอบ และดูแลรักษาโบราณสถานหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ ได้ และในกรณีที่การเช่าหรือซื้อที่ดินจากเอกชนมีความจำเป็น รัฐบาลอาจทำการซื้อหรือเช่าที่ดินนั้น ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายวัตถุออกจากโบราณสถานแล้วเกิดความเสียหายขึ้น รัฐบาลต้องชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น^{๖๕๐}

๑.๕) ขุมทรัพย์

หากมีการค้นพบขุมทรัพย์ในราชอาณาจักรบรูไน บุคคลผู้ค้นพบจะต้องแจ้งการค้นพบดังกล่าวและนำส่งขุมทรัพย์ดังกล่าวต่อเจ้าหน้าที่ของอำเภอที่ได้มีการค้นพบขุมทรัพย์นั้น ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของอำเภอจะทำการติดต่อไปยังผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานเพื่อดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่ของอำเภอทราบถึงการค้นพบขุมทรัพย์ดังกล่าวแต่ไม่ได้รับแจ้งซึ่งการค้นพบนั้น เจ้าหน้าที่ของอำเภออาจมีหนังสือถึงผู้ค้นพบให้นำส่งสิ่งที่มีการค้นพบที่คาดว่าจะเป็ขุมทรัพย์^{๖๕๑} ทั้งนี้ รัฐบาลมีดุลพินิจที่จะให้รางวัลแก่ผู้ค้นพบขุมทรัพย์และผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่มีการค้นพบขุมทรัพย์นั้นตามจำนวนที่เหมาะสม^{๖๕๒}

^{๖๔๘} มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๔๙} มาตรา ๑๘ (๑) (ก) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐ กำหนดว่า “เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากปลัดกระทรวงและเว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ปลัดกระทรวงกำหนดในการอนุญาตภายหลังจากการหารือกับรัฐมนตรี ห้ามบุคคลใด

(๑) ขุด สร้าง ปลุกต้นไม้ ทำเหมืองหิน ทดน้ำ เฒา หรือทำการในรูปแบบเดียวกัน หรือ ถมดิน หรือทำลายอนุสาวรีย์โบราณหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งรวมถึงบัญชีท้ายมาตรา ๑๗ ที่อาจมีการเพิ่มเติมหรือแก้ไขได้ในเวลาต่อมา หรือตั้ง หรือขยายสถานที่ทางประวัติศาสตร์ หรือ

(๒) รื้อถอนอนุสาวรีย์โบราณ หรือรบกวน ขัดขวาง แก่ไข ทำเครื่องหมาย ทำลาย หรือย้ายอนุสาวรีย์หรือส่วนใด ๆ ของอนุสาวรีย์

(๓) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือซ่อมแซมอนุสาวรีย์โบราณ หรือ

(๔) สร้างสิ่งก่อสร้างหรือกำแพงซึ่งติดกับอนุสาวรีย์โบราณ”

^{๖๕๐} มาตรา ๑๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๑} มาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๒} มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

๑.๖) การส่งออกซึ่งวัตถุโบราณและวัตถุทางประวัติศาสตร์

การส่งออกซึ่งวัตถุโบราณและวัตถุทางประวัติศาสตร์จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่ดำเนินการโดยบุคคลผู้ได้รับใบอนุญาตจากผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานมีอำนาจที่จะไม่ออกใบอนุญาตได้หากเห็นว่าวัตถุโบราณดังกล่าวมีความสำคัญต่อชาติและควรที่จะอยู่ในความดูแลของรัฐบาล หรือเป็นกรณีที่ต้องพิจารณาว่าควรที่จะส่งออกซึ่งวัตถุโบราณดังกล่าวเพราะเห็นว่าวัตถุโบราณนั้นควรที่จะอยู่ในความดูแลของรัฐบาล ทั้งนี้ ในการออกใบอนุญาตส่งออกซึ่งวัตถุโบราณให้แก่บุคคลใด บุคคลดังกล่าวจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนเองเป็นเจ้าของวัตถุโบราณนั้น หรือได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของวัตถุโบราณให้ดำเนินการได้^{๖๕๓}

อย่างไรก็ดี หากการปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตส่งออกซึ่งวัตถุโบราณให้แก่บุคคลใดมีสาเหตุมาจากการที่วัตถุโบราณดังกล่าวควรที่จะต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาล หรือวัตถุดังกล่าวมีความสำคัญต่อชาติ รัฐบาลอาจพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้แก่เจ้าของวัตถุโบราณนั้น ๆ แล้วเรียกให้เจ้าของวัตถุโบราณดังกล่าวนำส่งวัตถุโบราณนั้นให้แก่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน^{๖๕๔}

๑.๗) การขายและการให้เช่าวัตถุโบราณ

รัฐบาลอาจขายวัตถุโบราณหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความครอบครองของตนได้ หากได้ทำการหารือกับผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแล้ว^{๖๕๕} นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีอำนาจในการให้ยืมหรือแลกเปลี่ยนวัตถุโบราณหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความครอบครองของตนให้แก่ชุมชนที่ต้องการเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถาน หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องได้เช่นเดียวกัน^{๖๕๖} อย่างไรก็ตาม ในสัญญาจำเป็นต้องระบุให้ชัดเจนถึงมาตรการในการดูแลรักษาวัตถุโบราณหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ การรับประกันและการส่งคืนซึ่งวัตถุโบราณหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์นั้นด้วย^{๖๕๗}

^{๖๕๓} มาตรา ๓๑ (๑) (๒) และ(๔) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๔} มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๕} มาตรา ๔๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๖} มาตรา ๔๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๖๕๗} มาตรา ๔๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

บทที่ ๑๑

กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ

๑๑.๑ บทนำ

การพิจารณากลุ่มกฎหมายเกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการของประเทศบรูไนนั้นอาจทำการเทียบเคียงได้กับบริบทของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. ๒๕๕๖ - พ.ศ. ๒๕๖๑) ซึ่งเน้นถึงเรื่องการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิเช่น การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย การพัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ โดยเน้นการจัดโครงสร้างองค์การที่มีความทันสมัย กะทัดรัด มีรูปแบบเรียบง่าย (Simplicity) มีระบบการทำงานที่คล่องตัว รวดเร็ว การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการทำงานที่เน้นการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) การพัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากรในองค์การให้มีความเป็นมืออาชีพ เน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าในการปฏิบัติภารกิจของรัฐ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่างๆ และสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน^{๒๕๘}

๑๑.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการ

หากนำแผนการพัฒนาศักยภาพของระบบราชการไทยเป็นที่ตั้งเพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการของประเทศบรูไน จะสามารถพิจารณากลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เป็นกลุ่มดังนี้ (๑) กลุ่มกฎหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง (๒) กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับระเบียบข้าราชการ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน และกฎหมายเอกสิทธิ์ทางการทูต (๓) กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคณะกรรมการเทศบาล ทั้งนี้ อาจพิจารณาสาระสำคัญของกฎหมายแต่ละฉบับได้ดังนี้

๑๑.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยกำหนดไว้เป็นหลักภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้อำนาจสูงสุดในการปกครองของประเทศเป็น

^{๒๕๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. ๒๕๕๖ - พ.ศ. ๒๕๖๑), <http://www.opdc.go.th/lite/content๐๘๐๓.html>, เข้าถึงเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

ของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวน^{๖๕๙} ทั้งยังกำหนดให้มืองคมนตรีเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนในการแก้ไข เพิ่มเติม หรือยกเลิกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รวมถึงหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด^{๖๖๐} นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนยังกำหนดให้มี คณะกรรมการอภัยโทษซึ่งประกอบด้วยอัยการสูงสุด Mufti Kerajaan และกรรมการอื่นอีกจำนวนไม่เกิน ๓ ท่าน แต่คณะกรรมการอภัยโทษดังกล่าวไม่มีอำนาจในการดำเนินงานในปัจจุบัน (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘) เนื่องจาก กฎหมาย The Constitution of Brunei Darussalam (Suspension) Order พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้ระงับอำนาจ ของคณะกรรมการอภัยโทษดังกล่าว^{๖๖๑} และมีการกำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวน มีอำนาจแทนในการอภัยโทษโดยกฎหมาย The Constitution of Brunei Darussalam (Suspension) Order ๒๐๐๖ กำหนดให้การอภัยโทษโดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนเป็นไปโดยคำแนะนำของ องคมนตรี โดยสามารถลดโทษหรือยกโทษการกระทำอันเป็นความผิดของบุคคลใด หรือกำหนดบทลงโทษ แก่ผู้กระทำความผิดเป็นอย่างไรก็ได้^{๖๖๒} นอกจากนี้ กฎหมาย The Constitution of Brunei Darussalam (Suspension) Order ๒๐๐๖ ได้กำหนดเรื่อง การจัดตั้งคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภานิติบัญญัติ องค์ประกอบและสมาชิกภาพ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การเรียกประชุมและ องค์ประชุม^{๖๖๓}

รัฐธรรมนูญของประเทศบรูไนยังได้บัญญัติในเรื่องกระบวนการตรากฎหมายให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระ ราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนในการตรากฎหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเป็นระเบียบ ความมั่นคง และเพื่อการบริหารบ้านเมืองที่ดีภายในประเทศบรูไน^{๖๖๔} สมาชิกสภานิติบัญญัติสามารถเสนอร่าง กฎหมายเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมาย แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตี เปอร์ตวนเสียก่อนสำหรับร่างกฎหมายดังต่อไปนี้

^{๖๕๙} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๓, มาตรา ๔ (๑)

^{๖๖๐} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๔, มาตรา ๖ (๑) กำหนดว่า “องคมนตรี— (เอ) ทำหน้าที่ให้คำแนะนำสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่าน และยังตีเปอร์ตวนในการแก้ไข เพิ่มเติม หรือยกเลิกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๘๕...”

^{๖๖๑} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๔, มาตรา ๘ (เอ) (๑)

^{๖๖๒} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๔, มาตรา ๙ กำหนดว่า “(๑) สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนอาจใช้ดุลพินิจภายใต้ อำนาจโดยสมบูรณ์ในการพิจารณาว่าความผิดใดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกตัดสินภายในบรูไนดารุสซาลาม โดยมีอำนาจในเรื่องหนึ่งหรือหลาย เรื่องดังนี้ —

**ณ เวลาที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวน (เป็นไปตามคำสั่งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม (ระงับ) พ.ศ. ๒๕๔๙) ให้องคมนตรีมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่พระราชาธิบดีในเรื่องการใช้อำนาจภายใต้ ข้อ (๑) ของมาตรา ๙ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งบรูไน ดารุสซาลาม

(เอ) มอบให้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหรือกระทำความผิดในความผิดใดซึ่งการอภัยโทษโดยปราศจากหรือโดยมีเงื่อนไข ”

^{๖๖๓} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๕

^{๖๖๔} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๗, มาตรา ๓๙

- (๑) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่เกี่ยวกับการออกพันธบัตรหรือการก่อตั้งสมาคมธนาคารหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง^{๖๖๕}
- (๒) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีที่กำหนดโดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน ภายใต้อนธิสัญญาหรือความตกลงกับประเทศอื่น^{๖๖๖}
- (๓) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่เกี่ยวกับการป้องกันประเทศและความมั่นคงของประเทศ^{๖๖๗}
- (๔) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจเป็นการกระทบ หรือทำให้เสื่อมเสียทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งสิทธิ ตำแหน่ง ดุลพินิจหรืออำนาจ เอกสิทธิ์ อำนาจอธิปไตยหรืออภิสิทธิ์ของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน ผู้สืบสันตติวงศ์ สมเด็จพระราชินี หรือพระบรมวงศานุวงศ์^{๖๖๘}
- (๕) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ หรือทำให้เสื่อมเสียทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อจุดยืนและอัตลักษณ์ของปรัชญาประจำชาติของระบอบราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Malay Islamic Monarchy)^{๖๖๙}
- (๖) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดภาระหนี้ผูกพันประเทศบรูไนโดยตรงหรือโดยอ้อม^{๖๗๐}
- (๗) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการเก็บรักษาเงินกองทุนรวมหรือเงินที่ต้องจัดเก็บเพื่อกองทุนรวม หรือการยกเลิกเงินที่ต้องจัดเก็บเพื่อกองทุนรวม^{๖๗๑}
- (๘) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการจ่ายเงินเข้ากองทุนรวมหรือการจ่าย หรือการถอนเงินออกจากกองทุนรวม หรือการปรับเปลี่ยนหรือลดการจ่ายเงินเข้ากองทุนรวม^{๖๗๒}

^{๖๖๕} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (เอ)

^{๖๖๖} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (บี)

^{๖๖๗} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (ซี)

^{๖๖๘} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (ดี)

^{๖๖๙} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (อี)

^{๖๗๐} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (จี)

^{๖๗๑} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (เอฟ)

^{๖๗๒} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (ไอ)

(๙) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการรับเงินในนามบัญชีกองทุนรวมหรือการรักษาหรือการส่งจ่ายเงินจากกองทุนรวม หรือการตรวจสอบบัญชีของประเทศบรูไน^{๖๗๓}

(๑๐) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจส่งผลกระทบทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการกู้ยืมเงินหรือการค้าประกันโดยประเทศบรูไน หรือการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับภาระผูกพันทางการเงินของประเทศ^{๖๗๔}

(๑๑) ร่างกฎหมาย ญัตติ คำร้อง หรือการกระทำที่อาจส่งผลกระทบทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการกำหนดภาษีหรือค่าธรรมเนียม^{๖๗๕}

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้ระบุหลักการเรื่องการคลังและบริการสาธารณะ โดยวางหลักว่าการเสียภาษีจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติเฉพาะไว้^{๖๗๖} และมีการกำหนดเงินที่ให้กับสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านสมเด็จพระราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งกำหนดตามลำดับบรรดาศักดิ์และตำแหน่ง^{๖๗๗} ทั้งนี้ เงินดังกล่าวมีที่มาจากกองทุนรวม (Consolidated Fund)^{๖๗๘} ซึ่งประกอบด้วยเงินที่เกิดขึ้นหรือได้รับโดยรัฐบาลจากแหล่งอื่นภายใต้รัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติของกฎหมาย ในทุกรอบปีงบประมาณ สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนจะเป็นผู้ยื่นรายงานแสดงการคาดการณ์รายรับและรายจ่ายของรัฐบาลสำหรับปีนั้น ๆ ต่อสภานิติบัญญัติ^{๖๗๙}

นอกจากนี้ ประเทศบรูไนได้มีการตราพระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘ (Legislative Council and Council of Ministers (Remuneration and Privileges) Act 1965, ๑๙๘๔ Revised Edition 1984) Chapter 134 ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อกำหนดหลักการเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์ของสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ หากมีกรณีที่เป็นข้อสงสัยเกี่ยวกับการตีความตามพระราชบัญญัตินี้ ข้อสงสัยดังกล่าวจะถูกส่งไปยังสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนตัดสินซึ่งคำตัดสินถือว่าเป็นที่สุด^{๖๘๐} และสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจในการกำหนดบทบัญญัติในเรื่องค่าตอบแทนสำหรับสภานิติบัญญัติและ

^{๖๗๓} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (เจ)

^{๖๗๔} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (เค)

^{๖๗๕} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๔๒ (๑) (แอล)

^{๖๗๖} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๕๖

^{๖๗๗} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๕๗

^{๖๗๘} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๕๘ กำหนดว่า “รายได้และเงินอื่นๆใดที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นหรือได้รับโดยรัฐบาลไม่ว่าจากแหล่งที่มาใดก็ตามภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้และกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่น จะถูกจ่ายไปยังหรือจ่ายจากแหล่งเงินทุนที่เรียกว่า “กองทุนรวม”.”

^{๖๗๙} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม ส่วนที่ ๘, มาตรา ๖๐ กำหนดว่า “สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนจะเป็นผู้ยื่นรายงานแสดงการคาดการณ์รายรับและรายจ่ายของรัฐบาลสำหรับปีนั้น ๆ ต่อสภานิติบัญญัติ เว้นแต่ในกรณีที่สภานิติบัญญัติตามที่มีระบุไว้เป็นประการอื่นใดในกฎหมายลายลักษณ์อักษรในแต่ละปี รายงานนั้นจะต้องนำเสนอขึ้นก่อนเริ่มต้นปีนั้น”

^{๖๘๐} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ฉบับปี ๒๕๒๗, บทที่ ๑๓๔ มาตรา ๒ (๒)

คณะรัฐมนตรี^{๖๘๑} โดยกำหนดให้การคิดค่าตอบแทนสำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรีจะเริ่มนับจากวันที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งจะชำระในวันสุดท้ายของเดือนหรือตามที่รัฐมนตรีกำหนด^{๖๘๒} ส่วนเอกสิทธิ์ที่สภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรีจะได้รับจะประกอบไปด้วยเอกสิทธิ์ เช่น การได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใบขับขี่รายปีสำหรับรถยนต์จำนวนหนึ่งคันที่จดทะเบียนภายใต้ชื่อของสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรีในขณะดำรงตำแหน่ง^{๖๘๓} เงินกู้ในการซื้อพาหนะเดินทาง^{๖๘๔} ค่าเดินทางและค่าตอบแทนในการเดินทางไปต่างประเทศหากเป็นการเดินทางเพื่อไปปฏิบัติภารกิจ^{๖๘๕} การยกเว้นค่ารักษาพยาบาลและค่าทันตกรรมของสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรี คู่สมรส บุตร และบิดามารดา รวมทั้งของบิดามารดาของคู่สมรส^{๖๘๖} การติดตั้งโทรศัพท์ในที่พักอาศัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย^{๖๘๗} และการได้รับเอกสิทธิ์เช่นเดียวกันสำหรับที่พักและบ้านพักตากอากาศของรัฐบาลสำหรับวันหยุด^{๖๘๘}

เพื่อรักษาความเรียบร้อยระหว่างช่วงที่มีการเลือกตั้ง ประเทศบรูไนได้บัญญัติพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง (Election offences Act) Chapter 26 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๒๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๖๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย และการแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งเพื่อป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรและการกำหนดเรื่องการร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้ เช่น ผู้ใดโดยเจตนาจัดทำข้อมูลอันเป็นเท็จในขั้นตอนการสมัครเลือกตั้ง ทำการปลอมแปลงหรือทำลายเอกสารที่เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทำการปลอมแปลงหรือทำลายบัตรออกเสียงเลือกตั้ง ปลอมแปลงหรือทำลายเครื่องหมายของเจ้าพนักงานที่กระทำบนบัตรออกเสียงเลือกตั้ง หรือส่งมอบบัตรออกเสียงเลือกตั้งให้บุคคลใดโดยไม่ได้รับอนุญาต ใส่สิ่งอื่นนอกจากบัตรออกเสียงลงในกล่องใส่บัตรออกเสียง ทำการพิมพ์บัตรออกเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาต ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยไม่มี

^{๖๘๑} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๒๗, บทที่ ๑๓๔ มาตรา ๓

^{๖๘๒} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๒๗, บทที่ ๑๓๔ มาตรา ๔

^{๖๘๓} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓) การจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรี มาตรา ๓ กำหนดว่า “ค่าธรรมเนียมใบขับขี่สำหรับรถยนต์สมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรีจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใบขับขี่รายปีภายใต้กฎระเบียบการจราจรทางถนนสำหรับรถยนต์จำนวนหนึ่งคันที่จดทะเบียนภายใต้ชื่อของสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรีในขณะดำรงตำแหน่ง”

^{๖๘๔} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓) การจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรี มาตรา ๔

^{๖๘๕} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓) ค่าใช้จ่ายและสิทธิประโยชน์สำหรับสมาชิก มาตรา ๕-๗.

^{๖๘๖} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓)

^{๖๘๗} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓) การจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๐

^{๖๘๘} พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ภาคผนวก (ส่วน ๓) การจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติและสมาชิกคณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๒

สิทธิ ซึ่งการกระทำเหล่านี้มีความผิดและระวางโทษจำคุก ๓ ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน หรือทั้งจำทั้งปรับและบุคคลที่ต้องโทษกระทำผิดไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใดจนกว่าจะพ้นระยะเวลา ๕ ปีนับจากวันที่กระทำความผิด หรือสิ้นสุดระยะเวลาของการจำคุก^{๖๘๙}

ในส่วนการกระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน กฎหมายกำหนดว่าหากเจ้าพนักงาน เสมียน ล่ามแปลภาษา หรือผู้ใดที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายการเลือกตั้งทำการยื่นเอกสารที่เกิดจากการปลอมแปลงซึ่งเอกสารนั้นตนมีหน้าที่เก็บรักษาไว้ อนุญาตให้บุคคลใดซึ่งตนทราบว่าไม่ใช่เป็นผู้พิการทางสายตาหรือเป็นผู้ทพพลภาพให้ลงคะแนนในรูปแบบการลงคะแนนของผู้พิการทางสายตาหรือเป็นผู้ทพพลภาพ หรือปฏิเสธไม่ให้ผู้พิการทางสายตาหรือผู้ทพพลภาพได้ลงคะแนนในรูปแบบการลงคะแนนเฉพาะของผู้พิการทางสายตาหรือผู้ทพพลภาพ เจตนาขัดขวางไม่ให้บุคคลที่มีสิทธิในการลงคะแนนมาทำการลงคะแนนเสียง หรือกระทำการใด ๆ โดยมีขอบหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จะมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกและปรับและถูกห้ามการลงสมัครรับเลือกตั้ง^{๖๙๐}

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการทุจริตในกรณีที่บุคคลใดใช้ชื่อของบุคคลอื่น ๆ ในการขอรับใบลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่ว่าชื่อที่ใช้นั้นเป็นของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตแล้ว หรือการใช้ชื่อสมมุติ หรือเป็นกรณีที่ได้ลงคะแนนไปแล้วแต่มาลงคะแนนด้วยชื่อเดิมอีกจะถือว่ากระทำความผิดฐานการแสดงตนเป็นผู้อื่น^{๖๙๑}

หากผู้ใดจัดหามา ตกลงที่จะจัดหามา หรือให้สัญญาว่าจะจัดหามาให้ซึ่งตำแหน่งหรือการรับเข้าทำงานเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือกระทำในนามของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนใดหรือในนามของบุคคลอื่นจงใจเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคนใดลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือกระทำการทุจริตตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นในนามของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือลงคะแนนเสียงหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียงจะถือว่ามีความผิดและต้องได้รับโทษ^{๖๙๒} นอกจากนี้ ยังมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ให้สิ่งตอบแทน เงินกู้ ข้อเสนอ สัญญาหรือข้อตกลงว่าจะให้ซึ่งสิ่งดังกล่าวแก่บุคคลนั้นหรือบุคคลใดเพื่อบังคับให้บุคคลนั้นจัดการให้การเลือกตั้งบุคคลใด หรือลงคะแนนให้กับผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งคนใดหรือให้ลงคะแนนในการเลือกตั้งใดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งคนใดนั้น^{๖๙๓} นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดการกระทำความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริตในการเลือกตั้งอีกหลายประการ ได้แก่ การให้สินบนเพื่อให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้ง ซึ่งทั้งตัวผู้ให้เองและผู้รับสินบนจะถือว่ามีความผิด^{๖๙๔} โทษตามกฎหมายนี้จะประกอบไปด้วยโทษจำคุกและโทษปรับและ

^{๖๘๙} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

^{๖๙๐} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

^{๖๙๑} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

^{๖๙๒} มาตรา ๑๐ (บี) แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

^{๖๙๓} มาตรา ๑๐ (ซี) แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

^{๖๙๔} มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖

การกระทำความผิดเกี่ยวกับการแสดงตนเป็นผู้อื่นและการให้สินบนนั้นถือเป็นความผิดที่ต้องถูกจับกุมตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๖๙๕}

๑๑.๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบข้าราชการ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้าราชการคือ พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Public Service Commission Act (Revised edition 1984)) ซึ่งกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ^{๖๙๖} กฎหมายฉบับนี้กำหนดเอกสิทธิ์และความคุ้มครองให้กับคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในการดำเนินการ ต้องไม่อ่อนนุญหรือบังคับให้แสดงหรือเปิดเผยข้อมูลการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการฯ ทั้งในรูปแบบการเขียน และการสนทนาขณะปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่เป็นกรณีที่เหมาะสมที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรให้แสดงหรือเปิดเผย^{๖๙๗} นอกจากนี้ กรรมการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนทุกคนยังได้เอกสิทธิ์และความคุ้มครองที่จะไม่ถูกฟ้องร้องต่อการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ภายใต้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้^{๖๙๘} นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดความผิดกรณีที่ผู้ใดเจตนาให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือนแก่คณะกรรมการหรือกรรมการในคณะกรรมการ หรือแก่บุคคลหรือคณะบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้ง จะต้องระวางโทษปรับ ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน และระวางโทษจำคุก ๒ ปี^{๖๙๙} นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังระบุการกระทำความผิดในกรณีที่บุคคลใดประกาศหรือเปิดเผยข้อมูลให้แก่บุคคลอื่นซึ่งไม่มีอำนาจโดยชอบซึ่งข้อมูลทั้งหมดหรือเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของเอกสาร การสื่อสารหรือข้อมูลซึ่งได้มาโดยการปฏิบัติหน้าที่^{๗๐๐} กรรมการ เจ้าหน้าที่ และเจ้าพนักงานของคณะกรรมการถือว่าเป็นข้าราชการตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา^{๗๐๑}

กฎหมายฉบับนี้ได้ระบุเรื่องค่าตอบแทนของคณะกรรมการข้าราชการ โดยกรรมการของคณะกรรมการข้าราชการนี้จะได้รับดังนี้

- (ก) ประธานคณะกรรมการจะได้รับเงินเดือนตามกฎหมาย ค่าเบี้ยเลี้ยง และสิทธิประโยชน์ที่ระบุไว้ในภาคผนวกแห่งกฎหมายนี้

^{๖๙๕} พระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง บทที่ ๒๖ มาตรา ๑๑ (๒)

^{๖๙๖} พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓ มาตรา ๒

^{๖๙๗} พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓ มาตรา ๓

^{๖๙๘} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓

^{๖๙๙} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓

^{๗๐๐} มาตรา ๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓

^{๗๐๑} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓

(ข) กรรมการในคณะกรรมการข้าราชการได้รับเงินเดือนตามกฎหมาย ค่าเบี้ยเลี้ยง และสิทธิประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในภาคผนวกแห่งกฎหมายนี้^{๗๐๒}

พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนนี้ยังประกอบไปด้วยกฎหมายลำดับรองอีกสองฉบับ (Subsidiary Legislation) ซึ่งอนุมัติโดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของข้าราชการ

กฎหมายว่าด้วยการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการใช้บังคับกับข้าราชการประจำ และข้าราชการชั่วคราว ยกเว้น การใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ที่มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายวันซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการเป็นครั้งคราว^{๗๐๓} กฎหมายว่าด้วยการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการระบุ ขั้นตอน แนวทางปฏิบัติ และเงื่อนไขตลอดจนคุณสมบัติของผู้เข้ารับการคัดเลือกในการพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการ และระยะเวลาทดลองงาน^{๗๐๔} ในส่วนของภาคการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการนั้น ข้าราชการอาจถูกคัดเลือกให้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งเนื่องจากคุณสมบัติในการปฏิบัติราชการ ประสิทธิภาพการทำงาน และคุณงามความดี หากมีกรณีที่ข้าราชการจำนวนสองรายมีคุณงามความดีเท่ากัน ข้าราชการผู้มีอาวุโสจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งก่อน^{๗๐๕}

กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของข้าราชการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของข้าราชการ โดยใช้บังคับแก่เจ้าพนักงานในหน่วยงานราชการของประเทศบรูไน ทั้งนี้ หากเป็นกรณีการปฏิบัติราชการ ระเบียบวินัย และการลงโทษเจ้าพนักงานนั้นถูกกำหนดโดยบทบัญญัติกฎหมายอื่นให้ข้อบัญญัตินี้ไปบังคับใช้ให้สอดคล้องกับกฎหมายอื่นนั้นเช่นกัน^{๗๐๖} ชั่วโมงทำงานโดยปกติของเจ้าพนักงานคือ เจ็ดชั่วโมงครึ่งต่อวัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี และ วันเสาร์ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นกรณีเฉพาะ โดยเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา ๗.๓๐ นาฬิกา จนถึง ๑๒.๓๐ นาฬิกา และ ๑๓.๓๐ นาฬิกา จนถึง ๑๖.๐๐ นาฬิกา ในช่วงเวลาดังกล่าวประชาชนสามารถติดต่อสถานที่ราชการ และเป็นชั่วโมงขั้นต่ำของการทำงานของข้าราชการทุกคน ทั้งนี้ กำหนดให้เป็นดุลพินิจของหัวหน้ากรม กอง หรือ รัฐมนตรีเจ้าสังกัดที่จะพิจารณากำหนดเวลาการทำงานที่แตกต่างจากเวลาดังกล่าว ในกรณีที่เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติหน้าที่นอกเวลาที่กำหนดนั้น มิได้เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีสิทธิเรียกร้องค่าล่วงเวลาหรือการลาได้เพิ่มเติมแต่อย่างใด^{๗๐๗} ข้อบัญญัตินี้กำหนดห้ามมิให้เจ้าพนักงานกระทำการดังนี้

^{๗๐๒} มาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗) บทที่ ๘๓

^{๗๐๓} มาตรา ๒ ของระเบียบการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

^{๗๐๔} มาตรา ๒๘ ของระเบียบการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

^{๗๐๕} มาตรา ๓๖ ของระเบียบการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

^{๗๐๖} มาตรา ๒ ของระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ

^{๗๐๗} มาตรา ๔ ของระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ

- ๑) เข้าร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมในการบริหารหรือการประกอบธุรกิจ การเกษตร หรือการอุตสาหกรรม
- ๒) ในหน้าที่เช่นเดียวกับเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกทั่วไป ผู้พิทักษ์ทรัพย์
- ๓) เป็นผู้เชี่ยวชาญจัดทำรายงานให้ หรือให้หลักฐานในฐานะผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าจะมีหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ตาม
- ๔) ทำการงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนจากบริษัท สำนักงาน หรือเอกชน^{๗๐๘}

ทั้งนี้ เจ้าพนักงานอาจขออนุญาตจากนายกรัฐมนตรี้เพื่อกระทำการข้างต้นได้ หากการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตน หรือต่อญาติสนิท หรือเพื่อองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรซึ่งเจ้าพนักงานนั้นดำรงตำแหน่งในหน่วยงานดังกล่าว^{๗๐๙} และมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานหรือจรรยาบรรณ (Code of Conduct) กำหนดห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน โดยการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมายนี้จะส่งผลให้เจ้าพนักงานต้องถูกดำเนินการทางวินัย^{๗๑๐}

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ (Commissions of Inquiry Act, 1962 (Revised Edition 2014)) กำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคนใดหรือการปฏิบัติงานหรือการจัดการของหน่วยราชการหรือองค์กรสาธารณะอื่นใดในประเทศบรูไน นอกจากนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจในการสั่งให้สืบสวนหน่วยงานใดโดยเฉพาะเจาะจงได้ หากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ^{๗๑๑} สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีดุลพินิจในการกำหนดทางปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับการสอบสวน เช่น การแต่งตั้งประธานคณะกรรมการสอบสวน กำหนดวัน เวลา และ

^{๗๐๘} มาตรา ๑๐ (เอ) ของระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ

^{๗๐๙} มาตรา ๑๐ (บี) ของระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ

^{๗๑๐} ระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ มาตรา ๑๑ (บี) กำหนดว่า “ (เอ) ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนโดยเป็นการขัดต่อหน้าที่ที่มีต่อสาธารณะของตน หรือเป็นการกระทำซึ่งตนได้รู้หรือคาดหมายได้ว่าจะรู้ว่าจะเกิดความคลางแคลงสงสัยต่อสาธารณชน ว่าเจ้าหน้าที่นั้น

(๑) ได้อำนวยให้เกิดประโยชน์ส่วนตนอันเป็นการขัดแย้งกับหน้าที่ที่มีต่อสาธารณะและส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ

(๒) ได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

(บี) การละเมิดซึ่งกฎระเบียบนี้เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบการลงโทษทางวินัย”

^{๗๑๑} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

สถานที่ที่จะทำการสอบสวน และกระบวนการสอบสวน ทั้งนี้ ยังให้อำนาจสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในการกำหนดผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสอบสวนเพิ่มเติม^{๗๑๒} หรือขยายเวลาการสอบสวน^{๗๑๓} ตลอดจนมีอำนาจสูงสุดในการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบสวน^{๗๑๔}

อำนาจของคณะกรรมการสอบสวนตามกฎหมายฉบับนี้มีดังนี้

- (๑) จัดหาและรับมาซึ่งหลักฐานทั้งที่เป็นพยานเอกสารและพยานบุคคล ทำการสอบสวนพยานบุคคลที่คณะกรรมการเห็นควรให้ทำการสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐาน^{๗๑๕}
- (๒) ทำให้ได้มาซึ่งหลักฐานทั้งที่เป็นพยานเอกสารและพยานบุคคล และให้พยานทำการปฏิญาณตนหรือรับรองว่าเป็นความจริงเพื่อให้การต่อศาลสูง หรือคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษร^{๗๑๖}
- (๓) ออกหมายเรียกบุคคลใดภายในประเทศบรูไนให้มาร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อแสดงหลักฐานหรือแสดงเอกสารหรือสิ่งใดที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลดังกล่าว และเพื่อตรวจสอบบุคคลนั้นในฐานะพยาน หรือเรียกให้บุคคลดังกล่าวแสดงเอกสารเพิ่มเติมหรือแสดงสิ่งใดที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลดังกล่าว^{๗๑๗}
- (๔) ออกหมายค้นเพื่อจับกุมในกรณีที่บุคคลฝ่าฝืนไม่มารายงานตนเมื่อได้รับหมายเรียก และสั่งให้ชำระค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินการจับกุมบุคคลนั้น^{๗๑๘}
- (๕) สั่งปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน ๕๐๐ ดอลลาร์บรูไน แก่บุคคลที่คณะกรรมการสั่งให้แสดงหลักฐานที่ได้รับการรับรองแล้ว หรือแสดงเอกสารอย่างไร้ประโยชน์โดยฝ่าฝืนไม่กระทำการนั้นโดยไม่มีเหตุผลอันเป็นที่พอใจแก่คณะกรรมการ^{๗๑๙}
- (๖) ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับพยานหลักฐาน แต่คณะกรรมการอาจยอมรับพยานหลักฐานทั้งที่เป็นพยานเอกสารและพยานบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาทางแพ่งและทางอาญาก็ได้^{๗๒๐}

^{๗๑๒} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๑๓} พระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙ มาตรา ๕

^{๗๑๔} พระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙ มาตรา ๖

^{๗๑๕} มาตรา ๘ (เอ) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๑๖} มาตรา ๘ (บี) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๑๗} มาตรา ๘ (ซี) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๑๘} มาตรา ๘ (ดี) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๑๙} มาตรา ๘ (อี) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๒๐} มาตรา ๘ (เอฟ) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

(๗) มีอำนาจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สาธารณะชนหรือผู้สื่อข่าวเข้าฟังการสอบสวนทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของคณะกรรมการ^{๗๒๑}

(๘) ให้ค่าตอบแทนผู้ที่เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการสอบสวน รวมถึงล่ามแปลภาษา^{๗๒๒}

ทั้งนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะไม่ถูกดำเนินคดีหรือฟ้องร้องในทางแพ่งสำหรับการกระทำใดในฐานะที่เป็นคณะกรรมการสอบสวน อีกทั้งพยานหลักฐานทั้งหมดที่ได้มาเพื่อวัตถุประสงค์ของการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ก็ได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาดที่จะไม่ถูกดำเนินคดีหรือฟ้องร้องทางแพ่งด้วยเหตุที่มาเป็นพยาน^{๗๒๓}

กฎหมายเอกสิทธิ์ทางการทูต (Diplomatic Privileges (Extension) Chapter ๘๕) เป็นกฎหมายซึ่งประกาศโดยคำสั่งของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนให้จัดตั้งองค์การซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรและรัฐบาลหนึ่งหรือหลายอำนาจอธิปไตยต่างประเทศ โดยให้ความคุ้มกันทางการทูตและเอกสิทธิ์ทางการทูตโดยระบุไว้ในภาคผนวกหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ และกำหนดให้เป็นองค์การที่มีสถานะทางกฎหมาย^{๗๒๔} นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้รัฐมนตรี (Minister) เป็นผู้ที่มีอำนาจในการออกคำสั่งให้จัดทำรายชื่อของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ และให้ประกาศต่อสาธารณะ (Public Notification) และเป็นผู้ให้หรือเพิกถอนความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของบุคคล ตลอดจนการทบทวนรายชื่อบุคคลก่อนที่จะมีการประกาศการแก้ไขรายชื่อนั้น^{๗๒๕}

ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของคณะบุคคลตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

- (๑) ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกดำเนินคดีหรือถูกฟ้องร้องทางกฎหมาย
- (๒) การละเมิดมิได้ของบรรณสารและสถานที่ทำการ
- (๓) ได้รับการยกเว้นหรือการผ่อนผันจากภาษีหรือค่าติดพัน นอกจากภาษีนำเข้าสินค้า

^{๗๒๑} มาตรา ๘ (จี) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๒๒} มาตรา ๘ (เอช) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๒๓} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗ บทที่ ๙

^{๗๒๔} กฎหมายเอกสารสิทธิ์ทางการทูต บทที่ ๘๕ มาตรา ๒ (๑) กำหนดว่า “ส่วนนี้ใช้กับองค์กรใดที่ได้มีการประกาศโดยคำสั่งของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในสภาให้เป็นองค์กรที่รัฐบาลของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่าน และรัฐบาล หรือรัฐบาลหนึ่งหรือหลายอำนาจอธิปไตยต่างประเทศให้ความคุ้มกันทางการทูตและเอกสิทธิ์ทางการทูต (๒) สภาสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านอาจมีคำสั่ง (เอ) ตามที่ส่วนนี้ใช้บังคับกับองค์กรนั้น (ซึ่งในที่นี้เรียกว่า “องค์กร”) ให้ความคุ้มกันทางการทูตและเอกสิทธิ์ตามที่กำหนดในภาคผนวก ส่วนที่ หนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ และให้มีความสามารถตามกฎหมายเช่นองค์กรนิติบุคคล...”

^{๗๒๕} กฎหมายเอกสารสิทธิ์ทางการทูต บทที่ ๘๕ มาตรา ๓

- (๔) ได้รับยกเว้นจากหน้าที่และภาษีในการนำเข้าหรือส่งออกสิ่งของที่ใช้ในทางการขององค์การภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยหน่วยงานศุลกากร และยกเว้นจากอากรศุลกากร ภาษี และหน้าที่ สำหรับใช้ในทางการทูตในประเทศบรูไนหรือเพื่อส่งออก โดยเงื่อนไขการยกเว้นนี้จะถูกกำหนดโดยหน่วยงานควบคุมด้านศุลกากร
- (๕) ได้รับยกเว้นจากข้อห้ามหรือข้อจำกัดในการนำเข้าสินค้าหรือการส่งออกสินค้าซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้ในทางการขององค์การ
- (๖) ได้รับสิทธิในการใช้ประโยชน์การติดต่อสื่อสารทางโทรเลขที่ส่งโดยผู้ได้รับสิทธิในการส่งข้อมูลที่ใช้เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่หรือแพร่ภาพ (รวมทั้งการติดต่อสื่อสารที่ออกไปข้างนอกประเทศบรูไนหรือที่ส่งจากนอกประเทศบรูไน) โดยได้รับสิทธิในการชำระค่าธรรมเนียมที่ลดลงสำหรับการบริการสื่อสารดังกล่าว^{๗๒๖}

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดเอกสิทธิ์และความคุ้มกันให้กับเจ้าหน้าที่ระดับสูง และผู้แทนของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ของรัฐ ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ระดับสูง

ประเทศบรูไนสามารถปฏิเสธการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่คนชาติหรือผู้แทนของประเทศใดๆ ที่มิได้ให้การปฏิบัติเช่นเดียวกันกับคนชาติหรือผู้แทนบรูไนในประเทศนั้นได้^{๗๒๗}

๑๑.๒.๓ กฎหมายเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่น

ประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชการส่วนท้องถิ่น คือ พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Municipal Board Act (Revised edition 1984)) ซึ่งกำหนดให้คณะเทศมนตรี มีหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นโดยการออกกฎเกณฑ์ควบคุมอาคารและการก่อสร้างอาคาร วางผังเมือง และดูแลรักษาต้นไม้ ความสะอาด น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน คลอง และสะพาน รวมถึงการกำหนดจำนวนที่อยู่อาศัยและชื่อถนน เป็นต้น ปัจจุบันกฎหมายนี้กำลังอยู่ในการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายที่มีชื่อว่า Municipal Board (Bandar Seri Begawan) (Amendment) By-Laws, 2015 แต่กฎหมายดังกล่าว ยังไม่มีผลบังคับใช้

พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจประกาศพื้นที่ให้เป็นเขตเทศบาลภายใต้การปกครองของคณะกรรมการเทศบาลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้^{๗๒๘} และสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านยังมีอำนาจในการแต่งตั้ง

^{๗๒๖} กฎหมายเอกสารสิทธิทางการทูต บทที่ ๘๕ ภาคผนวก (ส่วน ๒ (๒)) ส่วนที่ ๑

^{๗๒๗} กฎหมายเอกสารสิทธิทางการทูต บทที่ ๘๕ มาตรา ๕

^{๗๒๘} กฎหมายเอกสารสิทธิทางการทูต บทที่ ๘๕ มาตรา ๕

คณะกรรมการโดยประกอบด้วยเจ้าพนักงานของรัฐและบุคคลที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านแต่งตั้งไว้ สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านมีอำนาจแต่งตั้งให้บุคคลใดที่อยู่ในคณะเทศมนตรีดำรงตำแหน่งเป็นประธาน คณะเทศมนตรี หรือในกรณีที่มีความจำเป็นอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานอื่นเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ เขตพื้นที่ภายในอำนาจของคณะเทศมนตรีจะประกาศกำหนดให้มีความสอดคล้องกับเขต ของเมืองหรือจะกำหนดให้แยกจากกันก็ได้ ทั้งนี้ คำประกาศหรือการแต่งตั้งภายใต้กฎหมายนี้สามารถเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงหรือถูกเพิกถอนได้^{๗๒๙}

คณะเทศมนตรีมีหน้าที่ดำเนินการในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) การกำหนดกฎเกณฑ์และการควบคุมอาคารและการบริหารจัดการอาคาร
- (๒) การวางผังและการบำรุงรักษาบริเวณที่จัดไว้เพื่อเป็นเขตพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อ วัตถุประสงค์อื่น การดูแลรักษาที่ดินรกร้างว่างเปล่า การปลูกและการอนุรักษ์ต้นไม้ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ระบบไฟฟ้าและการจัดการถนน คลอง และสะพาน การจัดการเรื่อง เลขที่บ้าน และการกำหนดชื่อถนน ซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี
- (๓) การกำหนดกฎเกณฑ์และการควบคุม ทางระบายน้ำ ท่อน้ำ บ่อบำบัดน้ำเสีย บ่อน้ำ สระน้ำและถัง เก็บน้ำ สถานที่เลี้ยงสัตว์ เช่น แกะ แพะ และสัตว์ปีก การจัดการคนขายเนื้อและการให้ ใบอนุญาตแก่ผู้ขายอาหารสดและผลิตภัณฑ์อาหาร
- (๔) การก่อสร้างและงานซ่อมบำรุงระบบระบายน้ำ การวางผังระบบระบายน้ำบนที่ดินสาธารณะ และที่ดินของเอกชน การปรับแก้แผนที่แสดงการระบายน้ำ สถานะของการถือครองที่ดิน สำหรับการจัดการระบายน้ำ
- (๕) การก่อตั้งและการควบคุมตลาดและโรงฆ่าสัตว์ รวมถึงการกำหนดค่าธรรมเนียมและ ใบอนุญาต การกำหนดห้ามการขายภายในพื้นที่ของตลาด
- (๖) การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับร้านขายขนมปัง กิจการซักรีด และการขายของบนแผงลอย ข้างถนนซึ่งควบคุมโดยใช้ระบบจดทะเบียนและระบบอนุญาต
- (๗) การกำหนดกฎเกณฑ์ การตรวจสอบ และการอนุญาตการประกอบกิจการโรงแรม ที่พัก โรงมหรสพ ที่พักตากอากาศสาธารณะโดยการควบคุมระบบสุขอนามัยด้านต่างๆ
- (๘) การจัดตั้งและการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่อาบน้ำสาธารณะ รวมถึงอำนาจ ในการกำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับการใช้และการให้เช่า

^{๗๒๙} พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗ บทที่ ๕๗ มาตรา ๓ (๑-๕)

- (๙) การจัดการและการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะ
- (๑๐) การจัดการและการป้องกันสิ่งที่ก่อความรำคาญและที่ก่อให้เกิดอันตราย และการประกอบอาชีพหรือกิจการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ
- (๑๑) การป้องกันและการกำจัดสิ่งกีดขวางทางสาธารณะ
- (๑๒) การชันสูตรพลิกศพและการให้เอกสารยืนยันสาเหตุการเสียชีวิตในกรณีสาเหตุการเสียชีวิตมิได้ถูกยืนยันโดยแพทย์ที่ได้รับอนุญาต
- (๑๓) การป้องกันและการควบคุมโรคมาลาเรีย การรักษาผู้ป่วย และการแยกผู้ป่วย และการจัดการสถานที่เพื่อการป้องกันและการควบคุมโรคติดต่อ
- (๑๔) การจัดการประกาศ ป้าย สัญลักษณ์ และการแสดงสัญลักษณ์ด้วยอุปกรณ์อื่นๆ
- (๑๕) การจัดการและการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจราจร ทั้งยานพาหนะ สัตว์พาหนะ การเดินเท้าของประชาชน
- (๑๖) การจัดการเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังมาข้างหน้า หรือเกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษา และการปรับปรุงบริเวณอาณาเขตที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะเทศมนตรี^{๗๓๐}

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนโดยคำแนะนำของคณะเทศมนตรีมีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้กฎหมายหมายฉบับนี้ เพื่อเป็นค่าดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการไฟฟ้าสาธารณะ การชลประทาน ท่อระบายน้ำสาธารณะ การกำจัดสิ่งปฏิกูล การป้องกันการเกิดอัคคีภัย โดยจัดเก็บจากที่ดิน ที่อยู่อาศัย และอาคารภายในบริเวณเขตเทศบาลไม่เกินร้อยละ ๑๕ ของราคาประเมินทรัพย์สินของปีนั้น ราคาประเมินนี้จะกำหนดโดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนโดยคำแนะนำของคณะเทศมนตรี ซึ่งกำหนดชำระในเดือนมกราคมและเดือนกรกฎาคมของทุกปี^{๗๓๑} ทั้งนี้ คณะเทศมนตรีจะมีการประกาศการประเมินราคาทรัพย์สิน โดยระบุวันที่ประกาศในที่สาธารณะโดยจะต้องไม่น้อยกว่า ๓ สัปดาห์นับจากวันที่มีการออกประกาศเพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการประเมินราคา เมื่อการประเมินราคาสำเร็จ คณะเทศมนตรีจะต้องส่งหนังสือแจ้งไปยังเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น^{๗๓๒}

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการของประเทศบรูไนพบว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพ

^{๗๓๐} พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗ บทที่ ๕๗ มาตรา ๔

^{๗๓๑} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗ บทที่ ๕๗

^{๗๓๒} พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗ บทที่ ๕๗ มาตรา ๒๒

ของระบบราชการไว้หลายเรื่อง นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติจำนวนหนึ่งที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบข้าราชการพลเรือน และการบริหารจัดการราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศบรูไนอยู่ภายใต้การปกครองอย่างสงบสุขและมีความมั่นคงโดยเน้นถึงการดำรงระบอบราชาธิปไตยอิสลามมลายูอันเป็นปรัชญาสำคัญในการปกครองของประเทศบรูไน กฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของระบบราชการของประเทศบรูไนให้อำนาจสูงสุดกับสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในใช้ดุลพินิจ และการใช้อำนาจเด็ดขาดในการกำหนดเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารราชการของประเทศ รวมถึงการบริหารและปกครองประเทศ เอกสิทธิ์ในการให้อภัยโทษ การบริหารจัดการกองทุนรวม การตรวจสอบบัญชีของประเทศ การให้เอกสิทธิ์แก่สมเด็จพระราชาธิบดีและยังดีเปอร์ตวน รัชทายาท พระบรมวงศานุวงศ์ และแก่เอกอัครราชทูต ตลอดจนการตรากฎหมายในเรื่องสำคัญ

บทที่ ๑๒

กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

๑๒.๑ บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไนดารุสซาลามไม่ปรากฏว่ามีการตรวจสอบอำนาจของฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติโดยศาล^{๗๓๓} นอกจากนี้ยังไม่มีกฎหมายปกครองในบรูไนและไม่มีศาลปกครอง อำนาจของรัฐบาลนั้นมาจากอำนาจของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านภายใต้รัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและผู้สำเร็จราชการแทนนั้นอยู่เหนือกฎหมาย^{๗๓๔} ดังนั้น ผู้ใดที่กระทำการในนามของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินกระบวนกรใด ๆ ในศาลใดในเรื่องการกระทำหรือการเว้นการกระทำโดยผู้้นั้นหากเป็นการปฏิบัติหน้าที่^{๗๓๕} อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่ฝ่ายเอกชนยื่นข้อกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกระทำความผิดตามกฎหมายจะถูกส่งต่อไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อขอคำปรึกษาแทนการดำเนินคดีในศาล^{๗๓๖}

ประเทศบรูไนได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ไว้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ตำรวจให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความคุ้มครองเมื่อตนได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว และในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติตัวไม่เหมาะสมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความสุขของประเทศบรูไน อาจถูกเนรเทศตามกฎหมายได้หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเนรเทศเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจากประเทศบรูไนมีความจำเป็นเพื่อความปลอดภัย ความสงบสุข หรือสวัสดิภาพของประเทศบรูไน

๑๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่โดยตรง แต่มีกฎหมายที่ใกล้เคียงที่มีการกำหนดเรื่องความรับผิดของเจ้าหน้าที่ไว้ ได้แก่ พระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Public Officers (Liabilities) Act, Revised Edition 1984) และระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) (Public Officers (Conduct and Discipline)) ดังมีรายละเอียดดังนี้

^{๗๓๓} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม, มาตรา ๘๔ (ซี) (๑)

^{๗๓๔} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม, มาตรา ๘๔ (บี) (๑)

^{๗๓๕} รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม, มาตรา ๘๔ (บี) (๒)

^{๗๓๖} ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์มัยยาร์ ตืออาร์ ฮาจิ อับดุล โมฮะมิน บิน ฮาจิ นูดิน ไออูส, คณบดีคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัย อิสลาม สุลต่าน ซาริฟ อาลี (ยูเอ็นไอเอสเอสเอ), ณ มหาวิทยาลัย อิสลาม สุลต่าน ซาริฟ อาลี เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๑) พระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Public Officers (Liabilities) Act, Revised Edition 1984)

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐและคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหมายถึงบุคคลที่ถือว่าจ้างโดยรัฐบาลบรูไน และรวมถึงคณะกรรมการเทศบาลและเจ้าหน้าที่ตำรวจ^{๗๓๗} โดยไม่มีการดำเนินคดีตามกฎหมายใดๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในการชำระหนี้ หรือตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น^{๗๓๘} จะไม่สามารถยกขึ้นต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่เป็นการดำเนินคดีอาญาและคดีล้มละลาย

กระบวนการพิจารณาคดีทั้งปวงและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เป็นโมฆะ และหากมีการร้องเรียนโดยเจ้าหน้าที่ หรือหัวหน้าส่วนราชการของเจ้าหน้าที่ว่า เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ถูกดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ โดยศาลจะต้องพิจารณาการดำเนินการ หรือคำสั่งที่ออกโดยศาล และเสนอต่อศาล หรือศาลสูงและศาลจะต้องพิจารณาคำร้องเรียนและในกรณีที่มีความจำเป็นอาจปลดเจ้าหน้าที่ของรัฐคนดังกล่าวได้โดยไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าตอบแทน และศาลอาจพิจารณามอบค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้แก่ผู้ร้องเรียนด้วย^{๗๓๙}

๒) ระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) (Public Officers (Conduct and Discipline))

ระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) มีความคล้ายคลึงกันกับพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เนื่องจากกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลเจ้าหน้าที่รัฐ โดยพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายใดๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในการชำระหนี้ หรือตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เว้นแต่เป็นการดำเนินคดีอาญาและคดีล้มละลาย ส่วนระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) จะเป็นกฎหมายที่ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัวขัดกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

ระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย) ฉบับนี้ระบุหลักการห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัวขัดกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน โดยอาจเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐรู้หรือมีเหตุอันควร

^{๗๓๗} มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๓๘} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๓๙} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิด) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

ที่จะรู้ได้ว่าการกระทำของตนจะเป็นการอนุญาตให้ผลประโยชน์ส่วนตัวขัดกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นกรณีที่
เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว การกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนระเบียบนี้
เจ้าหน้าที่ของรัฐคนดังกล่าวต้องระวางโทษทางวินัย^{๗๔๐}

^{๗๔๐} มาตรา ๑๑ แห่งระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย)

บทที่ ๑๓

กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

๑๓.๑ บทนำ

ประเทศบรูไนให้ความสำคัญต่อการรักษาความมั่นคงของชาติเทียบเท่ากับการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้ มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการดำเนินความร่วมมือทั้งในและนอกประเทศ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการรักษาความมั่นคงของประเทศ นโยบายต่างๆ ได้ถูกคิดขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้องกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น เช่น การก่อการร้าย ขบวนการผิดกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด การเงิน และอาวุธ ทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านอาวุธ การพัฒนาองค์กำลังทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศเพื่อให้สามารถต่อสู้กับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต^{๗๔๑}

กระทรวงกลาโหมของประเทศบรูไนมีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ภารกิจหลักในการรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพ และความเป็นเอกราช บูรณภาพแห่งดินแดน สนับสนุนการดำเนินวิถีชีวิตแบบชาวอิสลาม และรับผิดชอบหน้าที่ในการป้องกันประเทศรวมถึง กองกำลังทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ^{๗๔๒}

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไน พบกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ กฎอัยการศึก กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงและการชุมนุมสาธารณะ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑๓.๒ กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

๑๓.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับตำรวจ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ คือ พระราชบัญญัติตำรวจ บรูไน ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Royal Brunei Police Force Act, 1984) และระเบียบตำรวจบรูไน (กระบวนการพิจารณาทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๕๖ (Royal Brunei Police Force (Disciplinary Proceeding) Regulations, 2003)

^{๗๔๑} เอกสารปกขาวด้านกลาโหม บรูไนดารุสซาลาม ๒๐๐๔; การป้องกันอธิปไตยของชาติ; เข้าถึงข้อมูลจาก,

http://www.brunairesources.com/pdf/e_defenswhitepaper.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๗๔๒} กระทรวงกลาโหมแห่งบรูไนดารุสซาลาม; เข้าถึงข้อมูลจาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/brunei/mod.htm> , เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๑) พระราชบัญญัติตำรวจบรูไน ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Royal Brunei Police Force Act, 1984)

๑.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติของประเทศบรูไน ภายใต้คำสั่งและการควบคุมของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน (The Commissioner of Police of the Royal Brunei Police Force) เป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งในการปฏิบัติการและได้รับมอบหมายให้ควบคุมและบริหารจัดการกองกำลังตำรวจ^{๗๔๓} โดยกองกำลังตำรวจมีหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งกฎหมายและความเป็นระเบียบเรียบร้อย การรักษาความสงบ การป้องกันและสืบสวนอาชญากรรม การจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และการรวบรวมข่าวกรองด้านความมั่นคงอีกด้วย^{๗๔๔} โดยตำรวจทุกคนจะต้องพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอโดยต้องปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรในทุกท้องที่ที่ปฏิบัติงาน^{๗๔๕} ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้อาวุธปืนรวมถึงอาวุธประเภทอื่นในขณะปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย^{๗๔๖}

๑.๒) ระเบียบวินัยและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนจะต้องเชื่อฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นคำสั่งด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งออกภายใต้ระเบียบปฏิบัติราชการตำรวจหรือคำสั่งใดๆ ที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๗๔๗} โดยการกระทำที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการผิดวินัยตำรวจอันส่งผลให้ผู้บัญชาการตำรวจอาจมีคำสั่งปลดหรือย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวออกจากกองกำลังตำรวจ

- การขาดการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีการลาหรือปราศจากเหตุอันสมควร
- การหลับในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่
- มีพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่คำสั่งและระเบียบวินัย
- มีพฤติกรรมที่ไม่น่าเชื่อถือ
- การไม่เชื่อฟังระเบียบปฏิบัติราชการตำรวจหรือคำสั่งใดภายใต้พระราชบัญญัตินี้ รวมถึงการไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา

^{๗๔๓} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๔๔} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๔๕} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๔๖} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๔๗} มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

- เป็นผู้ไม่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากการติดสุรายาเมา
- เป็นผู้ที่ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือมีพฤติกรรมก่อกวนผู้อื่น
- ละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือเพิกเฉยต่อคำสั่ง
- การสร้างเจ็บป่วย
- พุดเท็จหรือบิดเบือนความจริง
- การกระทำการเกินหน้าที่ อันส่งผลให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายหรือได้รับบาดเจ็บ
- การทำลายทรัพย์สินของรัฐบาลไม่ว่าโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- การเข้าร่วมในการซื้อขายหรือการจ้างงานโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจ

อย่างไรก็ดี ผู้บัญชาการตำรวจอาจมีคำสั่งลดตำแหน่ง ลดขั้น ลดเงินเดือน ไม่ขึ้นเงินเดือน ดำเนิน ตักเตือน และอาจลงโทษปรับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้กระทำความผิดจำนวนไม่เกิน ๑๐๐ ดอลลาร์บริติชหรือ ทรัพย์สินมูลค่าไม่เกินอัตราเงินเดือนหนึ่งเดือน เว้นแต่เป็นกรณีการขาดการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีการลาหรือปราศจากเหตุอันสมควร^{๗๔๘} ซึ่งแม้ว่าผู้กระทำความผิดข้างต้นจะดำรงตำแหน่งสารวัตรตำรวจก็มีสิทธิที่จะได้รับโทษเช่นเดียวกันและโทษปรับก็จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นไม่เกิน ๕๐๐ ดอลลาร์บริติช^{๗๔๙}

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดที่ข่มขู่หรือคุกคามเจ้าหน้าที่คนอื่นขณะปฏิบัติหน้าที่ก็ให้ถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๗๕๐} อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังห้ามเจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดลาออกจากกองกำลังระหว่างการสอบสวนทางวินัย^{๗๕๑} อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้ให้เอกสิทธิ์แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการได้รับการยกเว้นจากการถูกฟ้องร้อง การพิสูจน์ความผิดและการลงโทษหรือไม่ต้องถูกรับโทษตามกฎหมายอื่น^{๗๕๒}

^{๗๔๘} มาตรา ๒๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๔๙} มาตรา ๒๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดว่า “เมื่อผู้บัญชาการตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามที่ระบุใน มาตรา ๒๕ (๒) พบว่าพนักงานสอบสวนได้กระทำความผิด ผู้บังคับบัญชาอาจมีคำสั่งพนักงานสอบสวนผู้นั้นออกหรือพ้นจากตำแหน่งหรือลงโทษ พนักงานสอบสวนนั้น”

^{๗๕๐} มาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๕๑} มาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดว่า “เจ้าหน้าที่ตำรวจจะลาออกจากกองกำลังระหว่างการตรวจสอบทางวินัย หรือระหว่างการฟ้องคดีอาญาที่กล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้น หรือระหว่างการดำเนินคดี หรือระหว่างการอุทธรณ์ความผิด การลงโทษ หรือการ พิพากษาไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ”

^{๗๕๒} มาตรา ๓๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

๑.๓) การใช้กำลัง

เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจใช้กำลังได้ในกรณีต่อไปนี้^{๗๕๓}

- เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- เพื่อป้องกันอาชญากรรมและการกระทำความผิด
- เพื่อรวบรวมและประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง
- เพื่อจับกุมบุคคลใดๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำได้ตามกฎหมาย
- เพื่อควบคุมการเดินขบวนและการชุมนุมในที่สาธารณะ
- เพื่อควบคุมการจราจรและเคลื่อนย้ายสิ่งกีดขวาง
- เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในที่สาธารณะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเข้าไปสถานที่ให้บริการสำหรับสมาชิกโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
- เพื่อช่วยเหลือหรือดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของรัฐ ภาษี สุขภาพ การอนุรักษ์ธรรมชาติ การกักกันและการเข้าเมือง
- เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติตามคำสั่งบริเวณท่าเรือและสนามบินของประเทศบรูไน และเพื่อบังคับการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- เพื่อปฏิบัติการตามหมายเรียก หมายศาล หมายจับ หมายจำคุก หรือขั้นตอนอื่นใด ตามที่ศาลจะมีคำสั่ง
- เพื่อคุ้มครองนักโทษ

๑.๔) คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ

การติดต่อใดๆ ระหว่างคณะกรรมการข้าราชการตำรวจกับรัฐบาลหรือหน่วยงานใดๆ ของรัฐ ถือเป็นความลับ ไม่จำเป็นต้องมีการเปิดเผยต่อบุคคลใดๆ เว้นแต่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีหนังสืออนุญาตให้เปิดเผยได้^{๗๕๔} นอกจากนี้ สมาชิกของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจยังมีเอกสิทธิ์และความคุ้มกันจากการถูกฟ้องร้องคดีในกรณีที่เกิดการฟ้องร้องจากการกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดๆ ของตน^{๗๕๕}

^{๗๕๓} มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๕๔} มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๕๕} มาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้บุคคลซึ่งเจตนาให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือทำให้เข้าใจผิดแก่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจถือเป็นความผิด^{๗๕๖} กรรมการข้าราชการตำรวจผู้ใดที่เปิดเผยมูลหรือเอกสารใดๆ ต่อบุคคลซึ่งไม่ได้รับอนุญาตในเนื้อหาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเนื้อหาของเอกสารการสื่อสารหรือข้อมูลที่ได้มาในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นความผิดอีกประการหนึ่ง^{๗๕๗} นอกจากนี้ การเข้าแทรกแซงหรือพยายามเข้าแทรกแซงการตัดสินใจของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจถือเป็นความผิดเช่นกัน^{๗๕๘}

๑.๕) การกระทำความผิด

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มาทำงานติดต่อกันเป็นเวลา ๒๑ วันโดยปราศจากเหตุอันควรหรือมีเหตุอันแสดงได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวประสงค์ที่จะไม่กลับมาทำงานแล้ว ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวละทิ้งหน้าที่อันเป็นความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๑๒ เดือน^{๗๕๙} นอกจากนี้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นต้นเหตุ ยุยงส่งเสริมหรือเข้าร่วมในการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของกองกำลังตำรวจ หรือเข้าร่วมกับบุคคลอื่นเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างถึงยวดในการยับยั้งการฝ่าฝืนคำสั่ง หรือรู้ถึงการฝ่าฝืนคำสั่ง หรือเจตนาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๑๕ ปี^{๗๖๐} สำหรับบุคคลใดที่ก่อเหตุหรือพยายามก่อเหตุ หรือกระทำการที่อาจคาดหมายได้ว่าจะจะเป็นเหตุให้สมาชิกกองกำลังตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอื่นไม่เชื่อฟังคำสั่ง หรือชักจูงสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ระงับการให้บริการ หรือละเมิดวินัยตำรวจถือว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุก ๒ ปี และปรับ ๕,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช^{๗๖๑}

บุคคลใดที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจครอบครองสิ่งที่ใช้สำหรับปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งตราประดับยศหรือเหรียญรางวัลใดๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้ บุคคลใดเป็นผู้ผลิต ขาย หรือจัดหาซึ่งเครื่องหมายหรือสิ่งประดับใดๆ ที่ใช้เพื่อแสดงว่าบุคคลนั้น

^{๗๕๖} มาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดว่า “บุคคลใดให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง หรือให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดการเข้าใจผิดเกี่ยวกับผู้สมัครเข้ารับราชการตำรวจหรือเกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในกองกำลังตำรวจหรือเมื่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจปฏิบัติหน้าที่ถือว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๒ ปี และปรับ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช”

^{๗๕๗} มาตรา ๔๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดว่า “ห้ามกรรมการข้าราชการตำรวจตีพิมพ์หรือเปิดเผยเนื้อหาหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาในเอกสาร การสื่อสาร หรือข้อมูลที่ได้รับทราบมาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ผู้ที่ฝ่าฝืนมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปี และปรับ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช”

^{๗๕๘} มาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนดว่า “บุคคลใดแทรกแซงหรือพยายามแทรกแซงการตัดสินใจของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ถือว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ๒ ปี และปรับ ๕,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช”

^{๗๕๙} มาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๖๐} มาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๖๑} มาตรา ๕๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบริติช พ.ศ. ๒๕๒๗

เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ รวมถึงกรณีการสวมเครื่องแบบ ใช้ หรือแสดงเครื่องหมายใดๆ ว่าตนเองคือตำรวจ^{๗๖๒}

อย่างไรก็ดี บุคคลใดซึ่งก่อการจลาจล ทำอนาจาร ก่อความวุ่นวาย หรือหมิ่นประมาทในสถานที่ ตำรวจถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๗๖๓} นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดห้ามเจ้าหน้าที่ ตำรวจเข้าเป็นสมาชิกสหภาพการค้าหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสหภาพการค้า รวมถึงพรรคการเมืองหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองด้วย^{๗๖๔}

๒) ระเบียบตำรวจบรูไน (กระบวนการพิจารณาทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖ (Royal Brunei Police Force (Disciplinary Proceeding) Regulations, 2003)

๒.๑) สารสำคัญของระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการพิจารณาทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

ระเบียบตำรวจบรูไน (กระบวนการพิจารณาทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้ในกรณีที่ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจเห็นโดยชัดแจ้งว่าตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้กระทำความผิดใดๆ ตามมาตรา ๒๕ (๒) ของพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เช่น ขาดการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีการลาหรือ ปราศจากเหตุอันควร หากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจมีความเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวไม่มีความจำเป็นต้องมีการประกันตัว คณะกรรมการข้าราชการตำรวจอาจมีคำสั่งให้มีการสืบสวนการกระทำดังกล่าว หากเห็นว่ามี ความจำเป็นโดยไม่ตัดสิทธิของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรและโต้แย้ง ข้อกล่าวหาข้างต้น

คณะกรรมการข้าราชการตำรวจอาจพิจารณาความผิดจากข้อกล่าวหา ข้อโต้แย้ง และผลของ การสืบสวนสอบสวน หากข้อกล่าวหาดังกล่าวได้รับการพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดจริง คณะกรรมการ ข้าราชการตำรวจจะเสนอความเห็นต่อสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนให้มีการลงโทษตำรวจ ชั้นผู้ใหญ่คนดังกล่าวก็ได้ อย่างไรก็ดี หากการสืบสวนสอบสวนแสดงให้เห็นว่ามีมูลแห่งการกระทำความผิดจริง คณะกรรมการข้าราชการตำรวจอาจให้คำแนะนำต่อสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในการปลด ตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนดังกล่าวออกจากตำแหน่งโดยไม่จ่ายเงินชดเชยด้วยก็ได้^{๗๖๕}

อย่างไรก็ดี หากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเห็นว่าตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้กระทำความผิดใด ๆ ตามมาตรา ๒๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ รวมถึงมีพฤติกรรมที่กระทบกับ

^{๗๖๒} มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๖๓} มาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๖๔} มาตรา ๖๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจบรูไน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๗๖๕} มาตรา ๔ แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

ระเบียบวินัยที่ดี หรือเป็นกรณีที่มีพฤติกรรมที่น่าเสียดาย รวมทั้งการไม่เคารพต่อระเบียบปฏิบัติราชการ ดำรงหรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และคณะกรรมการเห็นว่าเรื่องของการ ร้องเรียนการดำเนินการตามกฎหมายที่เห็นสมควรให้ไล่ออกหรือลดตำแหน่งคณะกรรมการอาจดำเนินการ ภายใต้อำนาจระเบียบนี้ ทั้งนี้ ดำรวจชั้นผู้ใหญ่คนดังกล่าวจะต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรถึงเหตุผล ในการไล่ออกหรือลดตำแหน่ง ทั้งยังมีสิทธิชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม หากคำชี้แจงดังกล่าวมีน้ำหนักไม่เพียงพอ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจอาจตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อทำการสอบสวนเรื่องดังกล่าวและรายงานผลต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจต่อไป ทั้งนี้ ดำรวจชั้นผู้ใหญ่ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องได้รับแจ้งวันที่คณะกรรมการจะดำเนินการสอบสวนความผิดของตน และ จะต้องได้เข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวโดยได้รับอนุญาตให้สามารถถามค้านพยานและนำพยานหลักฐาน มาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้ ทั้งยังสามารถขอให้เรียกพยานได้ รวมทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลในเอกสารใด ๆ ในเวลาที่เหมาะสมก่อนที่เอกสารดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้อีกด้วย

ในระหว่างการพิจารณารายงานของคณะกรรมการสอบสวน หรือในระหว่างการพิจารณา ข้อเท็จจริง หากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเห็นควรไล่ออกหรือลดตำแหน่งตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นั้น คณะกรรมการข้าราชการตำรวจอาจให้คำแนะนำแก่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในสิงคโปร์ หรืออาจเสนอแนะให้มีคำสั่งลงโทษที่เบากว่า เช่น โทษปรับ ตักเตือน หรือเสนอแนะให้ปลดออกโดยไม่จ่าย เงินชดเชยก็ได้^{๗๖๖}

อย่างไรก็ดี หากตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและ ยังดีเปอร์ตวนตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจให้คำแนะนำก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้^{๗๖๗}

๒) คำสั่งห้ามกระทำการ

ในกรณีที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจเห็นว่า เพื่อประโยชน์สาธารณะตำรวจชั้นผู้ใหญ่ คนใดควรที่จะยุติการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ทันทีในระหว่างการพิจารณาความผิด คณะกรรมการ ข้าราชการตำรวจอาจเสนอต่อสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนให้มีคำสั่งให้ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ คนดังกล่าวยุติการปฏิบัติหน้าที่ก็ได้^{๗๖๘}

^{๗๖๖} มาตรา ๕ แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๗๖๗} มาตรา ๑๐(๑) แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดว่า “ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ผู้ใดไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของ สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจให้คำแนะนำสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ภายใน ๑๔ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งดังกล่าว หรือภายในระยะเวลาที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอนุญาต”

^{๗๖๘} มาตรา ๗(๑) แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

๓) การดำเนินคดีอาญา

ในกรณีที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีอาญา กระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการไล่ออกจากตำแหน่งจะถูกระงับไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาในคดีอาญา หรือจนกว่าศาลอุทธรณ์สูงสุดเพิกถอนอุทธรณ์แล้ว^{๗๖๙}

๔) การระงับค่าตอบแทน และการริบเปี้ยเลี้ยงหรือผลประโยชน์อื่นๆ

ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาจะไม่ได้รับเงินค่าตอบแทนนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาโดยคณะกรรมการจะพิจารณาเป็นรายกรณีไป^{๗๗๐} ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ถูกไล่ออกจากตำแหน่งจะเสียสิทธิในการเรียกร้องเงินเปี้ยเลี้ยงหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ควรจะได้รับ^{๗๗๑}

๑๓.๒.๒ กฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน คือ พระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓ (Sedition Act 1948 (Revised edition 2010)) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การเจตนาก่อความไม่สงบ

การเจตนาก่อความไม่สงบได้แก่ การกระทำที่มีเจตนาดังต่อไปนี้

- ก่อให้เกิดความเกลียดชัง ดูถูกเหยียดหยาม หรือกระตุ้นให้เกิดความไม่จงรักภักดีแก่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนหรือรัฐบาล^{๗๗๒} การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมในประเทศบรูไน^{๗๗๓} การก่อให้เกิดผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมเสีย ความไม่น่าเชื่อถือต่อสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน รัชทายาท หรือพระบรมวงศานุวงศ์^{๗๗๔}

^{๗๖๙} มาตรา ๘ แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๗๗๐} มาตรา ๑๑(๑) แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๗๗๑} มาตรา ๑๓(๑) แห่งระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๗๗๒} มาตรา ๓ (๑) (เอ) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๓} มาตรา ๓ (๑) (ซี) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๔} มาตรา ๓ (๑) (เอฟ) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

- ก่อให้เกิดความไม่พอใจหรือความแตกแยกในระหว่างประชาชนชาวบรูไน^{๗๗๕} หรือสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ระหว่างชนชั้นของประชาชนชาวบรูไน^{๗๗๖}
- การทำให้ตกต่ำหรือมีผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมต่อจุดยืนหรือจุดเด่นของปรัชญาของรัฐ เช่นเดียวกับการดำเนินวิถีชีวิตแบบอิสลาม^{๗๗๗}

๒) ความผิดของการก่อความไม่สงบ

บุคคลที่กระทำ พยายามกระทำ หรือเตรียมการ หรือกระทำการสมรู้ร่วมคิดกับบุคคลอื่น ในการเจตนาก่อให้เกิดความไม่สงบในประเทศ ทั้งนี้รวมถึงบุคคลที่พูดโดยเจตนาให้เกิดความไม่สงบ หรือพิมพ์เผยแพร่ ขยาย หรือเสนอขาย แจกจ่าย หรือทำซ้ำซึ่งสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเป็นการปลุกระดม ถือว่ากระทำผิดฐานก่อให้เกิดความไม่สงบและต้องได้รับโทษตามกฎหมายฉบับนี้^{๗๗๘}

๓) ความผิดเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเป็นการปลุกระดม

บุคคลใดถูกตัดสินลงโทษในการตีพิมพ์หนังสือในหนังสือใด ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายในการปลุกระดม ศาลอาจสั่งห้ามมิให้มีการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ในอนาคต รวมถึงการห้ามเจ้าของสำนักพิมพ์ หรือบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ในการตีพิมพ์เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่มีคำสั่ง^{๗๗๙}

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ขณะมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนได้ออกพระราชกำหนดกองทุนรักษาความปลอดภัยและการป้องกันประเทศ (The Security and Defence Fund Order ๑๙๗๕ (S ๖๓ / ๑๒)) โดยกำหนดให้มีเงินทุนประเดิม ๗ ล้านดอลลาร์^{๗๘๐} ซึ่งเงินกองทุนจะถูกใช้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการป้องกันประเทศ^{๗๘๑}

ประเทศบรูไนมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ (Proclamation Emergency (S ๒๘ / ๐๖)) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินหรือสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นหรือก่อให้เกิดการคุกคามทางเศรษฐกิจของประเทศบรูไน ไม่ว่าเหตุนั้นจะเกิดขึ้นจากการคุกคามจากภายนอก

^{๗๗๕} มาตรา ๓ (ดี) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๖} มาตรา ๓ (เอ) (อี) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๗} มาตรา ๓ (เอ) (จี) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๘} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๗๙} มาตรา ๔ (เอ) (๑) แห่งพระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๗๘๐} มาตรา ๓ แห่งรัฐธรรมนูญบรูไนดารุสซาลาม, ๑๙๕๙

^{๗๘๑} มาตรา ๔ แห่งรัฐธรรมนูญบรูไนดารุสซาลาม, ๑๙๕๙

ประเทศหรือการก่อความไม่สงบภายในประเทศ^{๗๘๒} ซึ่งการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องมีผลบังคับใช้ไม่เกิน ๒ ปี^{๗๘๓}

พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Regulation Act 1984 (CAP.๒๑)) กำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจในประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน^{๗๘๔} และออกระเบียบสำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสาธารณภัย^{๗๘๕} โดยเนื้อหาของระเบียบที่จะออกมานั้นต้องไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น การจับ การกักขัง การควบคุมการคมนาคม และการแจกจ่ายอาหาร^{๗๘๖}

ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ประเทศบรูไนได้ออกพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินเรียกว่า Emergency (Continuation and Validation of Emergency Provision) Order ๒๐๐๔ ซึ่งกำหนดให้สมเด็จพระ

^{๗๘๒} ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินปี พ.ศ. ๒๕๐๕

^{๗๘๓} ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินปี พ.ศ. ๒๕๐๕

^{๗๘๔} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗ กำหนดว่า “เมื่อปรากฏแก่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนต่อสภาวะเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรืออันตรายสาธารณะขึ้น หรือเมื่อมีการดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มของบุคคลใดที่ถือเป็นการแทรกแซงการจัดหาหรือการจำหน่ายอาหาร น้ำ เชื้อเพลิง หรือไฟฟ้า หรือมีการเคลื่อนไหวเพื่อทำให้เกิดความสูญเสียแก่ชุมชนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั้งประเทศหรือเฉพาะบางพื้นที่ของประเทศบรูไนก็ได้”

^{๗๘๕} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗ กำหนดว่า “เมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ รวมถึงกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวและเขตอำนาจศาลสำหรับพิจารณาการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว โดยกฎหมายดังกล่าวจะต้องไม่ให้สิทธิในการลงโทษประหารชีวิต ปรับ หรือจำคุกโดยปราศจากการพิจารณาตัดสินของศาล เว้นแต่มีกฎหมายอื่นอนุญาตให้ทำได้ โดยให้นำขั้นตอนการพิจารณาตัดสินอาญามาใช้ในกรณีที่มีการละเมิดกฎหมายดังกล่าว”

^{๗๘๖} มาตรา ๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗ กำหนดว่า “โดยไม่เป็นการตัดสิทธิตามหลักเกณฑ์ทั่วไปใน (๑) กฎหมายที่จะตราขึ้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- (เอ) การตรวจสอบ การควบคุม และการปราบปรามสิ่งผิดกฎหมาย งานเขียน แผนที่ แผนงาน ภาพถ่าย การสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร
- (บี) การจับกุม การกักขัง การกีดกัน และการเนรเทศ
- (ซี) การควบคุมที่จอดรถ เรือ ท่าเรือ และน่านน้ำของประเทศบรูไน และการเคลื่อนที่ของเรือเดินสมุทร
- (ดี) การคมนาคมขนส่งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ รวมถึงควบคุมการขนส่งและการเคลื่อนที่ของบุคคล สัตว์ และสิ่งของ
- (อี) การค้าสินค้า การเก็บสินค้า การส่งออกสินค้า การนำเข้าสินค้า และการผลิตสินค้า
- (เอฟ) การจัดตั้งและจำหน่ายสินค้า น้ำ เชื้อเพลิง ไฟฟ้า และสิ่งจำเป็นอื่น
- (จี) การจัดสรร การควบคุม การบริพัตร การจัดการซึ่งทรัพย์สิน และการใช้ทรัพย์สินนั้น
- (เอช) การมอบอำนาจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลอื่นใด
- (ไอ) การบังคับให้บุคคลทำงานหรือจัดทำบริการ
- (เจ) การแต่งตั้งกองกำลังตำรวจพิเศษ
- (เค) การจัดตั้งศาลและหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาประเด็นใดๆที่กำหนดในกฎหมาย แต่ไม่รวมถึงอำนาจในการลงโทษปรับหรือจำคุก
- (แอล) การแก้ไข ปรับปรุง แทนที่ หรือยกเลิก หลักการใดๆ ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร
- (เอ็ม) การเข้าไปและการค้นหาสิ่งปลูกสร้างหรือสถานที่อื่นใด รวมถึงการค้นหาและการไต่สวนบุคคล
- (เอ็น) การกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ”

พระราชอาธิบัติสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนมีอำนาจโดยเด็ดขาดในการออกคำสั่งที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ^{๗๘๗}

๑๓.๒.๓ กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ คือ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๑ Internal Security Act 1982 (Revised edition 2008) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) อำนาจในการกักกันเพื่อความปลอดภัย

เป็นอำนาจของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในการออกคำสั่งห้ามบุคคลใดกระทำการอันอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศบรูไน หรือเพื่อความสะดวกสบายหรือของประชาชน โดยคำสั่งนั้นจะต้องมีระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี และต้องมีวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนด^{๗๘๘} อย่างไรก็ตาม คำสั่งนั้นอาจถูกระงับชั่วคราวได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย^{๗๘๙}

^{๗๘๗} คือพระราชอาเดอนาเออร์ แก์ไซโดย มาร์ค สพิทซ์คาทซ์, หลักนิติธรรม: มุมมองจากเอเชีย, โครงการหลักนิติธรรมเอเชีย, ๒๐๑๓, หน้า ๓๓๓ เข้าถึงข้อมูลจาก http://www.kas.de/wf/doc/kas_๓๕๖๑๕-๑๕๒๒-๒-๓๐.pdf?๑๓๑๐๐๔๐๖๐๓๑๑, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘.

^{๗๘๘} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “หากสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนเห็นควรเพื่อปกป้องบุคคลจากการกระทำการที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อความปลอดภัยของประเทศบรูไน หรือเพื่อรักษาความสะดวกสบายหรือของประชาชนหรือบริการสำคัญที่จำเป็น อาจมีคำสั่งดังต่อไปนี้ได้

(เอ) คำสั่งคุมขังบุคคลใดภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี

(บี) คำสั่งที่มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) เพื่อจำกัดการกระทำ ที่อยู่ หรือการทำงานของบุคคลใด

(๒) เพื่อห้ามบุคคลใดอยู่ในที่แจ้งในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือโดยหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด

(๓) เพื่อให้บุคคลใดรายงานการเคลื่อนไหวของตนในเวลาที่กำหนด ต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด

(๔) เพื่อห้ามบุคคลจากการเข้าร่วมชุมนุมสาธารณะหรือการควบคุมสำนักงาน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการกระทำ

ในลักษณะของการเป็นที่ปรึกษาองค์กรหรือสมาคม หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่นใด

(๕) เพื่อห้ามบุคคลเดินทางไปยังนอกประเทศบรูไนหรือที่ใดๆ ที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด”

^{๗๘๙} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “ภายหลังจากที่มีคำสั่งตาม มาตรา ๓ (๑) (เอ) หรือภายหลังจากที่มีการขยายคำสั่งตาม มาตรา ๓(๒) ต่อบุคคลใด คำสั่งดังกล่าวอาจถูกระงับชั่วคราวได้หากเป็นเงื่อนไขต่อไปนี้

(เอ) การกำหนดข้อจำกัดตามคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ที่อยู่ หรือการทำงานของบุคคลใด

(บี) การห้ามบุคคลใดอยู่ในที่แจ้งในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือโดยหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด

(ซี) การกำหนดให้บุคคลใดรายงานการเคลื่อนไหวของตนในเวลาที่กำหนด ต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด

(ดี) การห้ามบุคคลเดินทางไปยังนอกประเทศบรูไนหรือที่ใดๆ ที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยหน่วยงานหรือบุคคลที่กำหนด”

(อี) การห้ามบุคคลจากการเข้าร่วมชุมนุมสาธารณะหรือการควบคุมสำนักงาน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการกระทำในลักษณะของการเป็นที่ปรึกษาองค์กรหรือสมาคม หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่นใด

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้มีการตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา^{๗๙๐} ซึ่งมีอำนาจในการทบทวนคำสั่งกักกันทุกคำสั่งหรือแนวปฏิบัติคุมขังต่าง ๆ^{๗๙๑} หมายเรียกของศาล การไต่สวนพยาน^{๗๙๒} โดยสมาชิกของคณะกรรมการที่ปรึกษาต้องเป็นข้าราชการ^{๗๙๓} และจะต้องไม่ถูกร้องขอให้เปิดเผยข้อเท็จจริง หรือจัดทำเอกสารที่เชื่อว่ามีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ^{๗๙๔}

๒) อำนาจในการควบคุมมหรสพและนิทรรศการ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสามารถสั่งห้ามการจัดงานมหรสพหรือการจัดนิทรรศการ ในกรณีดังต่อไปนี้

- การจัดงานมหรสพหรือนิทรรศการนั้นอาจเป็นอันตรายต่อประโยชน์ของประเทศชาติ^{๗๙๕}
- การจัดงานมหรสพหรือนิทรรศการนั้นไม่มีการให้ข้อมูลตามที่รัฐมนตรีร้องขอ เช่น รายละเอียดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานมหรสพหรือนิทรรศการและผลประโยชน์ที่ได้แก่บุคคลนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลที่เข้าร่วมกับการจัดงาน วัตถุประสงค์ในเรื่อง ผลกำไรที่ได้รับจากการจัดงานมหรสพหรือนิทรรศการ และเรื่องอื่นๆ ที่รัฐมนตรีกำหนด^{๗๙๖}

(เอ็ฟ) การอนุญาตให้บุคคลเดินทางกลับไปยังประเทศของตนหรือเดินทางไปยังสถานที่ใดๆ ตามที่ต้องการ โดยรัฐบาลของประเทศปลายทางนั้นยินดีที่จะรับบุคคลนั้นเข้าประเทศ”

^{๗๙๐} มาตรา ๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “เมื่อใดก็ตามที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อสืบสวนเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งตามมาตรา ๓ (๑) (เอ) คณะกรรมการที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการสืบสวนและส่งความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาให้แก่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนให้แล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือภายในระยะเวลาที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนกำหนด”

^{๗๙๑} มาตรา ๖ (เอ) (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “คำสั่งภายใต้มาตรา ๓ หรือ ๔ (รวมถึงคำสั่งเพิ่มเติมที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนอนุญาตภายใต้มาตรา ๓(๒)) จะได้รับการทบทวนโดยคณะกรรมการที่ปรึกษากายในระยะเวลาไม่เกิน ๑ ปี”

^{๗๙๒} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “ภายใต้วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ กรรมการที่ปรึกษามีอำนาจเช่นเดียวกับศาลในการออกหมายเรียกและไต่สวนพยาน การกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณ หรือการยืนยัน และการบังคับการตามเอกสาร”

^{๗๙๓} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “กรรมการที่ปรึกษาทุกคนจะต้องเป็นข้าราชการภายใต้ยามตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๒๒) และในกรณีที่มีการฟ้องคดีกรรมการที่ปรึกษาเนื่องจากการกระทำการหรือละเว้นกระทำการในหน้าที่ภายใต้หมวดนี้ กรรมการที่ปรึกษาจะมีการคุ้มกันและสิทธิพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับผู้พิพากษา”

^{๗๙๔} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๗๙๕} มาตรา ๑๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๗๙๖} มาตรา ๑๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสามารถกำหนดให้ผู้จัดงานมหรสพหรือนิทรรศการนั้น ควบคุมดูแลการจัดงานมหรสพหรือนิทรรศการเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดงานดังกล่าว จะไม่เป็นอันตรายต่อประโยชน์ของประเทศชาติ^{๗๙๗}

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจที่จะเข้าไปตรวจสอบสถานที่จัดงานมหรสพหรือนิทรรศการได้ หากผู้ใดขัดขวางจะถือว่ามีความผิด^{๗๙๘}

๓) อำนาจในการป้องกันการบ่อนทำลาย

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจอื่นๆ แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยการอนุญาตของสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในการกระทำการดังต่อไปนี้

- ปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในกรณีที่พบว่าโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของประเทศบรูไน^{๗๙๙}
- ห้ามการสมัครเข้าศึกษาของนักศึกษา หากมีเหตุผลที่สมควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครดังกล่าว อาจกระทำการสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการกระทำการที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อประโยชน์ของประเทศบรูไน^{๘๐๐}

๔) บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาธิบดีฯ เห็นว่าความปลอดภัยสาธารณะในพื้นที่ใดในประเทศบรูไน ถูกก่อกวนหรือถูกคุกคามอย่างร้ายแรงโดยเหตุจากการกระทำใด ๆ หรือถูกคุกคามโดยบุคคลกลุ่มใด

^{๗๙๗} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๗๙๘} มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๗๙๙} มาตรา ๒๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยอาจมีคำสั่งปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเป็นระยะเวลาหนึ่งไม่เกิน ๖ เดือน ในเวลาใดก็ได้ หากเห็นว่าโรงเรียนหรือ สถาบันการศึกษาดังกล่าวถูกใช้

(เอ) เพื่อวัตถุประสงค์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของประเทศบรูไนหรือประโยชน์สาธารณะ

(บี) เพื่อวัตถุประสงค์ในการสั่งสอนประชาชนหรือนักศึกษาให้ก่อความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะ หรือ

(ซี) เพื่อเป็นสถานที่ประชุมของกลุ่มผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย”

^{๘๐๐} มาตรา ๒๔ (เอ) (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กำหนดว่า “รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยอาจมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรไม่อนุญาตให้ผู้สมัครเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาของประเทศบรูไนคนใดเข้าศึกษาใน สถาบันการศึกษาได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครดังกล่าวให้การสนับสนุน หรือเข้าร่วมการกระทำความผิดซึ่งก่อให้เกิดผลร้ายต่อผลประโยชน์หรือ ความมั่นคงของประเทศบรูไน”

ไม่ว่าจากในหรือนอกประเทศบรูไน เป็นเหตุให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวการก่อความรุนแรงต่อบุคคลหนึ่งหรือทรัพย์สิน สมเด็จพระราชาธิบดีฯ อาจประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่รักษาความปลอดภัย^{๘๐๑} หากรัฐมนตรีเห็นว่ามีจำเป็นเร่งด่วนในการรักษาประโยชน์สาธารณะอาจประกาศให้พื้นที่ในเขตพื้นที่รักษาความปลอดภัยเป็นพื้นที่อันตราย^{๘๐๒} การจำกัดหรือการขยายเขตพื้นที่อันตรายจะต้องมีการระบุเขตพื้นที่นั้นว่าเป็นเขตพื้นที่อันตราย^{๘๐๓} รัฐมนตรีอาจประกาศให้พื้นที่ในเขตพื้นที่รักษาความปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ถูกควบคุม

อธิบดีกรมตำรวจอาจออกคำสั่งให้พื้นที่ทั้งหมดหรือบางส่วนของพื้นที่ที่รักษาความปลอดภัยเป็นเขตพื้นที่ที่กำหนดห้ามออกจากบ้านยามวิกาล (Curfew)^{๘๐๔} โดยจะต้องอยู่ภายในเคหสถานหรือภายในพื้นที่ดังกล่าวระหว่างระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าพนักงานตำรวจ^{๘๐๕}

ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่ามีจำเป็นเร่งด่วนในการรักษาประโยชน์สาธารณะที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างใดๆ ในเขตพื้นที่รักษาความปลอดภัยได้ ในกรณีนี้เจ้าพนักงานตำรวจอาจใช้กำลังสำหรับการรักษาความปลอดภัยได้เท่าที่จำเป็น^{๘๐๖}

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานตำรวจ หรือผู้มีอำนาจอาจกำหนด จำกัด หรือห้ามการใช้ถนนหรือทางน้ำในเขตพื้นที่รักษาความปลอดภัย โดยการใช้ยานพาหนะในเขตพื้นที่ดังกล่าว^{๘๐๗}

นอกจากนี้ ประเทศบรูไนได้มีการออกกฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก่ Internal Security (Detain Persons Advisory Board) Rules (CAP 133 R. 2) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกักขังบุคคลเพื่อรักษาความมั่นคงภายใน โดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนมีอำนาจออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการกักขังบุคคล^{๘๐๘} โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่จะต้องทำการแจ้งต่อบุคคลที่จะถูกกักขังโดยไม่ชักช้าว่ามีสิทธิในการแต่งตั้งตัวแทนได้^{๘๐๙}

ประเทศบรูไนยังมีกฎเกณฑ์ เรียกว่า ข้อบังคับว่าด้วยความมั่นคงภายในประเทศ (ทัณฑสถาน) (Internal Security (Place of Detention) Rules) ซึ่งกำหนดสถานที่ในการกักขังบุคคล และกำหนดให้อำนาจการบริหารจัดการทัณฑสถาน^{๘๑๐} โดยผู้ที่ถูกกักขังทุกคนจะถือว่าอยู่ในความดูแลของพัศดี^{๘๑๑}

^{๘๐๑} มาตรา ๓๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๒} มาตรา ๓๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๓} มาตรา ๓๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๔} มาตรา ๓๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๕} มาตรา ๓๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๖} มาตรา ๓๖ (๑) (๒) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๗} มาตรา ๓๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๘} มาตรา ๓๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๘๐๙} มาตรา ๓ (๑) แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๘๑๐} มาตรา ๓ (๑) แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๘

การควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ประจำทัศนสถานทั่วประเทศเป็นอำนาจของอธิบดีพัศดี^{๘๑๒} พศดีมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและควบคุมเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับทัศนสถาน^{๘๑๓} เจ้าหน้าที่ทัศนสถานทุกคนอาจใช้อำนาจกับผู้ถูกกักขังที่พยายามหลบหนีออกจากทัศนสถาน^{๘๑๔} พศดีต้องตรวจสอบอาหารของผู้ถูกกักขัง^{๘๑๕} รวมถึงการแจ้งญาติผู้ถูกกักขังโดยทันทีในกรณีที่ผู้ถูกกักขังป่วยร้ายแรงหรือเสียชีวิต^{๘๑๖}

๑๓.๒.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสถานการณบ้านเมือง

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสถานการณบ้านเมือง คือ พระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖ (Public Order Act 2013 (CAP. 148)) ซึ่งกำหนดห้ามการจัดตั้งองค์กรกึ่งทหาร การฝึกซ้อมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการสนับสนุนทางการเมืองอื่นๆ นอกจากนี้ กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจมีอำนาจในการประกาศห้ามประชาชนออกจากบ้าน หรือมีอำนาจในการออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดความไม่สงบ โดยมีสาระสำคัญ คือ

๑) การควบคุมการแต่งเครื่องแบบ ธง องค์กรกึ่งกองทัพ การฝึกฝนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการรวมตัว

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้การกระทำต่อไปนี้เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย

- บุคคลใดที่แต่งเครื่องแบบที่แสดงถึงการเป็นสมาชิกของบุคคลนั้นต่อองค์กรทางการเมือง หรือเพื่อแสดงการสนับสนุนพรรคการเมืองใดหรือวัตถุประสงค์ทางการเมืองในที่สาธารณะ หรือการชุมนุมสาธารณะ^{๘๑๗}
- บุคคลใดที่แสดงธงของกลุ่มองค์กรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน หรือขัดต่อเงื่อนไขที่กำหนดโดยสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวน^{๘๑๘}

^{๘๑๑} มาตรา ๔ แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๒} มาตรา ๕ (๑) แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๓} มาตรา ๗ แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๔} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๕} มาตรา ๒๓ แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๖} มาตรา ๒๕ แห่งระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๘๑๗} มาตรา ๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๑๘} มาตรา ๕ (๔) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

- สมาชิกหรือผู้สนับสนุนขององค์กรใดที่รวมตัวกัน ผูกพันหรือจัดเตรียมอุปกรณ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วงชิงหน้าที่ในการป้องกันประเทศ หรือเพื่อใช้หรือแสดงอำนาจบังคับทางกายภาพเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือวัตถุประสงค์อื่น^{๘๑๙}
- บุคคลใดที่เข้าร่วมองค์กรที่รวมตัวกันซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผูกพันกองกำลังทางทหาร การเคลื่อนไหวหรือการปฏิบัติ^{๘๒๐}

หากบุคคลใดประสงค์จะรวมตัวกัน หรือชุมนุมเพื่อจัดการประชุม หรือครองครองพื้นที่ในที่สาธารณะต้องยื่นคำร้องเพื่อขออนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจ^{๘๒๑} และหากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาว่าการรวมตัวนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณะและการรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐมนตรีอาจสั่งห้ามการรวมตัว การชุมนุมเพื่อจัดการประชุม หรือถือครองพื้นที่ในสถานที่ใดนั้นก็ได้^{๘๒๒}

๒) อำนาจในการอ้างไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ผู้บัญชาการตำรวจอาจสั่งการหรือให้แนวทางต่างๆ ต่อไปนี้

- ปิดถนน ทางเท้า ทางน้ำ หรือสถานที่สาธารณะในกรณี que เห็นสมควรเพื่อประโยชน์สาธารณะ^{๘๒๓} และสามารถสั่งให้จัดตั้งสิ่งกีดขวางที่ถนน ทางเท้า หรือทางน้ำในกรณี que เห็นว่าจำเป็น^{๘๒๔}
- สั่งห้ามบุคคลใดออกจากบ้านในช่วงเวลาและสถานที่ที่ได้อประกาศกำหนด หากเห็นว่ามีเหตุอันควรเพื่อความปลอดภัยสาธารณะ โดยคำสั่งดังกล่าวมีระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย^{๘๒๕}
- สั่งกันบุคคลทุกคนหรือป่าวประกาศให้ออกจากพื้นที่ สถานที่ หรืออาคารที่ได้อกำหนดไว้คำสั่งนั้น^{๘๒๖}

^{๘๑๙} มาตรา ๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๐} มาตรา ๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๑} มาตรา ๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๒} มาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๓} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๔} มาตรา ๑๔ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๕} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๖} มาตรา ๑๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

- สั่งควบคุมบุคคลที่อาจก่อความไม่สงบ หรือยั่วยุให้เกิดความเสียหายต่อการรักษาความสงบในพื้นที่ที่ได้กำหนด^{๘๒๗}
- สั่งห้ามการใช้ การครอบครอง หรือเก็บรักษาอาวุธปืน และอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ในระหว่างการรักษาความสงบเรียบร้อย^{๘๒๘}
- มีคำสั่งให้ยกเลิกการให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคมของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มในพื้นที่ที่ได้กำหนดตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย^{๘๒๙}
- มีอำนาจจับกุมและกักขังบุคคลผู้ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสงสัยว่าอาจกระทำการหรือมีพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อความปลอดภัยสาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน^{๘๓๐}
- มีอำนาจในการค้นบุคคล ยานพาหนะหรือสถานที่ทำการเพื่อค้นหาอาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด^{๘๓๑} วัตถุที่ใช้ในการก่อเหตุหรือวัตถุอันตราย^{๘๓๒}
- ใช้กำลัง รวมถึงการใช้อาวุธร้ายแรงตามเหตุผลความจำเป็น แม้ว่าแตกต่างจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นก็ตาม ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย^{๘๓๓}

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติพื้นที่และสถานที่ที่ได้รับการคุ้มครอง ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Protected Areas and Protected Places Act (Revised edition 1984)) บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่พื้นที่และสถานที่บางแห่ง ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การอนุญาตให้บุคคลทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย

ผู้บัญชาการตำรวจอาจอนุญาตให้บุคคลทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือรักษาการเพื่อคุ้มครองพื้นที่หรือสถานที่ที่ได้รับความคุ้มครอง หรือใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้^{๘๓๔}

^{๘๒๗} มาตรา ๑๖A (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๘} มาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๒๙} มาตรา ๑๕A แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๓๐} มาตรา ๑๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๓๑} มาตรา ๑๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๓๒} มาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๓๓} มาตรา ๒๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๘๓๔} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

๒) พื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครอง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจประกาศกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นพื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครองได้ หากปรากฏว่ามีความจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครอง โดยบุคคลใดที่อยู่ในสถานที่เช่นนั้น ต้องปฏิบัติตามแนวทางในการกำกับดูแลการเข้าออกและการกระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หากไม่ปฏิบัติตามจะต้องออกจากพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครองนั้น^{๘๓๕}

๓) สถานที่ที่ได้รับการคุ้มครอง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจประกาศกำหนดให้สถานที่ใดเป็นสถานที่ที่ได้รับความคุ้มครองได้หากปรากฏว่ามีความจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครอง และห้ามบุคคลใดเข้าไปในสถานที่นั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตสถานที่ที่ได้รับความคุ้มครอง จะต้องปฏิบัติตามแนวทางการกำกับดูแลพฤติกรรมที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุญาตและกฎระเบียบในการเข้าออกที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามจะต้องออกจากพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครองนั้น^{๘๓๖}

หากบุคคลใดพยายามที่จะเข้าไปในสถานที่หรือพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง และได้รับการเตือนจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุญาตเกิน ๓ ครั้ง จะถูกจับกุม^{๘๓๗}

๔) มาตรการป้องกันในสถานที่หรือพื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครอง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการใช้มาตรการที่เห็นว่าจำเป็นสำหรับการคุ้มครองพื้นที่หรือสถานที่ที่ได้รับการคุ้มครองและอาจขยายการใช้มาตรการป้องกันที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลที่เข้าไปในสถานที่หรือพยายามเข้าไปในสถานที่หรือพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง^{๘๓๘}

๑๓.๒.๕ กฎหมายเกี่ยวกับการทหารและหน่วยรักษาความปลอดภัย

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทหาร คือ พระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Royal Brunei Armed Forces Act (Revised edition 1984)) ซึ่งกำหนดให้กองทัพบรูไนและกองกำลังสำรองประกอบด้วย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ซึ่งแต่ละกองทัพบสามารถมีหน่วยย่อยของตนได้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

^{๘๓๕} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๓๖} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๓๗} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๓๘} มาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

๑) กองกำลังทางทหาร

- ประกอบด้วยบุคคลที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนแต่งตั้ง^{๘๓๙} และอยู่ภายใต้รัฐบาลสูงสุดโดยการสั่งการและการควบคุมของสมเด็จพระราชาธิบดีฯ^{๘๔๐}
- สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนสามารถออกกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารเข้าสู่กองทัพ หรือกองกำลังสำรองโดยการเลือกบุคคลที่อายุน้อยที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมถึงสตรีให้เป็นนักเรียนเตรียมทหารได้^{๘๔๑}
- เจ้าหน้าที่ผู้เกณฑ์ทหารจะเกณฑ์บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมซึ่งต้องมีอายุไม่น้อยกว่า ๑๗ ปี ๖ เดือน^{๘๔๒}

๒) กองกำลังสำรอง

- สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนสามารถเรียกกองกำลังสำรองให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย รวมถึงกรณีประเทศอยู่ในสภาวะสงคราม กรณีที่ประเทศประสบภัยอันตรายเฉพาะหน้า หรือเพื่อช่วยเหลือรัฐบาลในการรักษาความสงบเรียบร้อย^{๘๔๓}
- สมาชิกของกองกำลังสำรองอาจถูกเรียกให้มาฝึกฝนในประเทศบรูไนหรือต่างประเทศได้^{๘๔๔}

๓) การประพฤตินี้ไม่เหมาะสมของทหาร

การประพฤตินี้ของกองทหารบางกรณีถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น การช่วยเหลือข้าศึก^{๘๔๕} การเป็นเชลยสงครามเนื่องจากการขัดต่อคำสั่ง^{๘๔๖} เพิกเฉยต่อการปฏิบัติหน้าที่^{๘๔๗} การมีส่วนร่วมในการขัดขึ้นคำสั่ง^{๘๔๘} การหนีทหาร^{๘๔๙} เป็นต้น

^{๘๓๙} มาตรา ๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๐} มาตรา ๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๑} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๒} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๓} มาตรา ๒๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๔} มาตรา ๒๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๕} มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๔๖} มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

นอกจากนี้ ประเทศบรูไนได้ออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎระเบียบที่ชื่อว่า Royal Brunei Armed Forces Regulation (2013) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา^{๘๕๐} และการมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานที่มีอำนาจสั่งการในลำดับรองลงมา^{๘๕๑}

ประเทศบรูไนยังมีพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๓ (Security Agencies Act (Revised edition 2000)) ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตและการควบคุมบุคคลที่ดำเนินธุรกิจ หรือผู้ที่กระทำการเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย ผู้ที่ได้รับอนุญาตแล้วสามารถว่าจ้างบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอันมีอำนาจในการจับกุม และสืบสวนการกระทำความผิด^{๘๕๒} ห้ามมิให้บุคคลใดดำเนินธุรกิจหน่วยรักษาความปลอดภัยโดยไม่ได้รับอนุญาต การขออนุญาตจะต้องยื่นแบบฟอร์มการขอรับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาคำขอ และอาจปฏิเสธคำขอรับใบอนุญาตได้หากหลักฐานประกอบการขอรับใบอนุญาตไม่อาจแสดงให้เห็นที่พอใจได้ว่าผู้ยื่นคำขอเป็นบุคคลที่เหมาะสมในการได้รับอนุญาต^{๘๕๓} ผู้รับใบอนุญาตทุกคนจะต้องแสดงใบอนุญาตหรือสำเนาหนังสือรับรองในสถานที่ที่ดำเนินธุรกิจไว้อย่างชัดเจน^{๘๕๔} อย่างไรก็ตาม ใบอนุญาตอาจถูกเพิกถอนได้หากได้รับใบอนุญาตมาโดยไม่สุจริต บริษัทปิดกิจการ หรือบริษัทอยู่ในขั้นตอนการฟื้นฟูกิจการ^{๘๕๕}

ผู้รับใบอนุญาตสามารถจ้างงานลูกจ้างของหน่วยรักษาความปลอดภัยตามจำนวนที่เห็นสมควร และตลอดระยะเวลาการจ้างงานจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดี^{๘๕๖} ลูกจ้างทุกคนจะต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่^{๘๕๗} และผู้รับใบอนุญาตทุกคนจะต้องออกเอกสารให้แก่ลูกจ้างของตนโดยระบุถึงการจ้างงานในหน่วยรักษาความปลอดภัย เอกสารประจำตัวให้เป็นไปตามรูปแบบ และมีรายละเอียดเฉพาะตามที่กำหนด^{๘๕๘}

^{๘๕๗} มาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๕๘} มาตรา ๓๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๕๙} มาตรา ๔๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๕๐} มาตรา ๓ แห่งข้อบังคับว่าด้วยกองกำลังทหารของประเทศบรูไน พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๘๕๑} มาตรา ๖ (๑) แห่งข้อบังคับว่าด้วยกองกำลังทหารของประเทศบรูไน พ.ศ. ๒๕๔๙

^{๘๕๒} มาตรา ๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๓} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๔} มาตรา ๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๕} มาตรา ๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๖} มาตรา ๑๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๗} มาตรา ๑๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๘๕๘} มาตรา ๑๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

๑๓.๒.๖ กฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้าย คือ พระราชกำหนดต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๕ (Anti Terrorism Order 2011 amended by Anti-Terrorism (Amendment) Order (2012)) กำหนดการก่อการร้าย การเป็นสมาชิกกลุ่มก่อการร้าย การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย หรือการสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือการกระทำการเพื่อก่อการร้ายใดๆ โดยพระราชกำหนดฉบับนี้ได้กำหนดให้การกระทำต่อไปนี้เป็นการกระทำความผิด

- บุคคลที่เข้าร่วม จัดหา รวบรวมทรัพย์สินเพื่อการกระทำการก่อการร้าย^{๘๕๙}
- บุคคลผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินหรือบริการเพื่อการก่อการร้าย^{๘๖๐}
- บุคคลที่ใช้หรือครอบครองทรัพย์สินเพื่อการก่อการร้าย^{๘๖๑}
- บุคคลที่อำนวยความสะดวกเพื่อจัดหา เก็บรักษา หรือ ควบคุมทรัพย์สินที่ใช้ก่อการร้าย^{๘๖๒}
- บุคคลที่รู้ถึงการตกลงกัน การได้มา หรือการครอบครอง การสนับสนุนทางการเงินหรือบริการ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ใช้ก่อการร้าย^{๘๖๓}
- บุคคลผู้ชักชวนให้มีการสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย^{๘๖๔}
- บุคคลที่ให้ที่พักพิงหรือซ่อนตัวแก่ผู้ใดที่อาจทราบหรืออาจรู้ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำหรืออาจกระทำการก่อการร้าย^{๘๖๕}
- บุคคลที่คัดเลือกบุคคลอื่นให้เป็นสมาชิกกลุ่มก่อการร้าย^{๘๖๖}
- บุคคลที่ให้การฝึกฝน หรือแนะนำการกระทำที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย^{๘๖๗}

^{๘๕๙} มาตรา ๔ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๐} มาตรา ๕ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๑} มาตรา ๖ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๒} มาตรา ๗ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๓} มาตรา ๘ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๔} มาตรา ๙ (๑) แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๕} มาตรา ๑๐ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๖} มาตรา ๑๑ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๗} มาตรา ๑๒ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

- บุคคลที่ยุยง หรือสนับสนุนการกระทำที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย^{๘๖๘}
- บุคคลที่อนุญาตให้ใช้เครื่องมือหรือเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย^{๘๖๙}
- บุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้าย^{๘๗๐}
- บุคคลที่จัดเตรียมให้มีการประชุมเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย^{๘๗๑}
- บุคคลที่เจตนาจุดชนวนระเบิดหรืออุปกรณ์ร้ายแรงที่ทำให้ถึงแก่ความตายได้ ในที่สาธารณะ ระบบสาธารณูปโภคของรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน หรือระบบคมนาคมสาธารณะหรือ^{๘๗๒}
- บุคคลที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการก่อการร้าย^{๘๗๓}

พระราชกำหนดฉบับนี้ยังได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ^{๘๗๔} และกักขังบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำความผิดตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้^{๘๗๕} และกำหนดหน้าที่ของสถาบันการเงินในการรายงานการทำธุรกรรมที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายอีกด้วย^{๘๗๖}

๑๓.๒.๗ กฎหมายเกี่ยวกับอาวุธ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ คือ พระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๒๖ (Biological Weapons Act, 1983) พระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosive Act, 2002) รวมทั้งระเบียบว่าด้วยอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosives Rules, 2002) ประกาศการมอบอำนาจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจในการออกใบอนุญาตตามกฎหมายเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosive Act, Delegation of Powers, Revised Edition 2002) และประกาศและบทนิยามอาวุธและวัตถุระเบิด ภายใต้มาตรา 2 พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๖๘} มาตรา ๑๓ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๖๙} มาตรา ๑๔ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๐} มาตรา ๑๕ (๑) แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๑} มาตรา ๑๖ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๒} มาตรา ๑๘ (๑) แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๓} มาตรา ๑๙ (๑) แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๔} มาตรา ๒๐ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๕} มาตรา ๒๑ (๑) แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๗๖} มาตรา ๔๗ แห่งคำสั่งการต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

(Declaration and Definition of Arms and Explosives Under Section 2, 2002) อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) พระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๒๖ (Biological Weapons Act, 1983)

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชบัญญัตินี้ห้ามการพัฒนา ผลิต ได้มา และครอบครองไว้ซึ่งสารชีวภาพ สารพิษและอาวุธชีวภาพ โดยห้ามบุคคลใด พัฒนา ผลิต เก็บสะสม ได้มา หรือสงวนไว้ซึ่งสารชีวภาพหรือสารพิษที่ไม่ได้มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือห้ามบุคคลใดๆ พัฒนา ผลิต เก็บสะสม ได้มา หรือสงวนไว้ซึ่งอาวุธใดๆ อุปกรณ์ หรือใช้เพื่อการขนส่งที่ออกแบบมาเพื่อใช้กับสารชีวภาพหรือสารพิษเพื่อการใช้ที่เป็นปรปักษ์กับรัฐหรือความขัดแย้งทางทหาร^{๘๗๗} โดยผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต^{๘๗๘}

๑.๒) การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องกระทำโดยพนักงานอัยการ หรือต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการ^{๘๗๙} อย่างไรก็ดี หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำหรืออาจกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้พิพากษาอาจออกหมายค้นให้ผู้มีหน้าที่เข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นสถานที่ทำการหรือสถานที่ใด เพื่อตรวจสอบและคัดสำเนาเอกสาร หรือตรวจสอบอุปกรณ์ หรือสารเคมีที่พบในสถานที่ที่เข้าไปตรวจค้น โดยอาจใช้กำลังได้หากมีความจำเป็น^{๘๘๐}

๒) พระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosives Act, 2002)

๒.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจสมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนในการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการผลิต การใช้ การขาย การเก็บ การขนส่ง การนำเข้า การส่งออก และการครอบครองอาวุธและวัตถุระเบิด ซึ่งรวมถึงการทดสอบวัตถุระเบิด ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตอาวุธปืน เจ้าหน้าที่ท่าเรือหรือเจ้าหน้าที่อื่น รูปแบบและเงื่อนไขของใบอนุญาต อายุใบอนุญาต

^{๘๗๗} มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

^{๘๗๘} มาตรา ๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

^{๘๗๙} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

^{๘๘๐} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

และค่าธรรมเนียม การฝ่าฝืนระเบียบที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และโทษเขียนดีต้องไม่เกิน ๑๒ ชุด^{๘๘๑}

^{๘๘๑} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดว่า “สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังตีเปอร์ตวนอาจกำหนดกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ก็ได้

- (เอ) เพื่อควบคุมการครอบครองปืนหรืออาวุธ
- (บี) เพื่อควบคุมการนำเข้าปืนหรืออาวุธ
- (ซี) เพื่อควบคุมการส่งออกปืน อาวุธ หรือ เครื่องใช้ของกองทัพ
- (ดี) เพื่อควบคุมการผลิตและการค้าปืนหรืออาวุธ
- (อี) เพื่อควบคุมการเทียบท่าและการขนส่งปืนหรืออาวุธ
- (เอฟ) เพื่อดำเนินการด้านการตลาดเกี่ยวกับปืนหรืออาวุธเพื่อการครอบครองปืนหรืออาวุธที่มีใบอนุญาต
- (จี) เพื่อควบคุมหรือห้าม การผลิต การครอบครอง การใช้ การขาย การซื้อ การเก็บ การขนส่ง การนำเข้า และการส่งออกวัตถุระเบิดหรือวัตถุอื่นที่จัดเป็นวัตถุระเบิด เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

(เอช) เพื่อควบคุมการทดสอบวัตถุระเบิด

(ไอ) เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิจารณาอนุญาตหรือเจ้าหน้าที่ท่าเรือหรือเจ้าหน้าที่อื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายใดๆที่ได้ตราขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้

- (เจ) เพื่อแถลงหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาและเพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว
- (เค) เพื่อควบคุมวิธีการออกใบอนุญาตและสาระสำคัญที่จะกำหนดในใบอนุญาตนั้น
- (แอล) เพื่อควบคุมรูปแบบและเงื่อนไขในการออกใบอนุญาต สาระสำคัญในการอนุญาต และการออกใบอนุญาตทั่วไป
- (เอ็ม) เพื่อควบคุมระยะเวลาการบังคับใช้ใบอนุญาต
- (เอ็น) เพื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการขอรับใบอนุญาตภายใต้พระราชบัญญัตินี้และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่ต้องชำระเพื่อการสมัครขอรับใบอนุญาต
- (โอ) เพื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการใช้สิ่งพิมพ์ของราชการ
- (พี) เพื่อกำหนดวิธีการชำระค่าธรรมเนียมที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติฉบับนี้
- (คิว) เพื่ออนุญาตให้เจ้าหน้าที่

(๑) เข้าไป ตรวจสอบ ตรวจสอบ สถานที่ รถยนต์ เครื่องบินหรือยานพาหนะที่ผลิต ครอบครอง ใช้ ขาย ขนส่ง หรือนำเข้าซึ่งวัตถุระเบิดที่ได้รับอนุญาตภายใต้พระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่กรมเหตุอันควรเชื่อว่าวัตถุระเบิดได้ถูกผลิต ครอบครอง ใช้ ขาย ขนส่ง หรือนำเข้าโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือกฎที่ตราขึ้นภายใต้พระราชบัญญัตินี้

(๒) เพื่อค้นหาการระเบิด

(๓) เพื่อเก็บตัวอย่างวัตถุระเบิดที่ค้นพบ

(๔) เพื่อยึดครอง กักขัง โยกย้าย ทำลายวัตถุระเบิดที่ค้นพบ

(๕) เพื่อควบคุมการจัดการ การทำลาย หรือการขายซึ่งทรัพย์สินที่ถูกริบตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(อาร์) เพื่อควบคุมการจัดการ การทำลาย การซื้อขายทรัพย์สินที่ถูกริบตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(เอส) เพื่อกำหนดโทษของการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฉบับนี้

โดยโทษจำคุกจะต้องไม่เกิน ๑๕ ปี ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และเขียน ๑๒

(ที) เพื่อยกเว้นบุคคลหรือกลุ่มของบุคคลจากการปฏิบัติตามหลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้

(ยู) เพื่อจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การใช้ การขาย การเก็บ การขนส่ง การนำเข้า การส่งออก และการครอบครองอาวุธและวัตถุระเบิด”

๒.๒) เขตอำนาจของศาลที่พิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิดฯ

ศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจพิจารณาการพยายามกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และมีอำนาจลงโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปีและปรับ ๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช^{๘๘๒}

๓) ระเบียบว่าด้วยอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ (Arms and Explosives Rules, 2002)

๓.๑) สารสำคัญของระเบียบว่าด้วยอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕

ระเบียบว่าด้วยอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕ ห้ามการนำเข้าหรือส่งออกปืนหรืออาวุธ เว้นแต่เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งออกโดยเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาต ระเบียบฉบับนี้ไม่ใช้บังคับกับปืนยาวชนิดที่ได้รับการรับรองแล้วที่ได้รับอนุญาต^{๘๘๓}

๓.๒) การนำเข้าปืนและอาวุธ

บุคคลใดที่ประสงค์จะนำเข้าปืนหรืออาวุธจะต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาต พร้อมอธิบายลักษณะของอาวุธ ผู้มอบและผู้รับมอบอาวุธดังกล่าว^{๘๘๔}

๓.๓) การส่งออกปืนและอาวุธ

บุคคลใดที่ประสงค์จะส่งออกปืน อาวุธ จะต้องนำส่งเอกสารต่อเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาต โดยแสดง ลักษณะ ขนาดลำกล้อง และหมายเลขของปืนหรืออาวุธ ประเทศปลายทาง ของปืนหรืออาวุธ ชื่อของเรือหรือหมายเลขเที่ยวบินที่จะใช้เป็นพาหนะขนส่ง รวมถึงวันที่เรือหรือเครื่องบินขนส่งนั้น ออกเดินทาง^{๘๘๕}

^{๘๘๒} มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๓} มาตรา ๒ ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๔} มาตรา ๗ (๑) ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๕} มาตรา ๘ (๑) ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

๓.๔) การอนุญาตให้จอดหรือขนถ่าย โดยไม่มีการจอดซึ่งปืนหรืออาวุธใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการถ่ายลำ หรือขนถ่ายปืนหรืออาวุธ

บุคคลใดที่ประสงค์จะขนส่งซึ่งอาวุธปืนหรืออาวุธสงครามเข้ามาบนเรือ ยานพาหนะหรืออากาศยาน จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาตก่อน^{๘๘๖}

๓.๕) การผลิตปืน อาวุธและวัตถุระเบิด

บุคคลใดประสงค์ที่จะประกอบกิจการผลิต จำหน่ายหรือซ่อมแซมปืนหรืออาวุธจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาตก่อน โดยใบอนุญาตจะสิ้นอายุในวันที่ ๓๐ มิถุนายนของปีถัดไป^{๘๘๗} นอกจากนี้ระเบียบฉบับนี้ยังห้ามการผลิต ครอบครอง ใช้อยู่ ขาย ซื้อม เก็บ ขนส่ง นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุระเบิด เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาต^{๘๘๘}

อย่างไรก็ดีระเบียบฉบับนี้ยังกำหนดห้ามการนำเข้า การผลิต การขาย หรือการครอบครองซึ่งประทัดลม ประทัดไฟ หรือประทัดอื่นใดที่มีส่วนผสมที่ทำให้เกิดการระเบิดหรือส่วนผสมอื่นนอกจากดินปืน หรือประทัดที่มีส่วนผสมของดินปืนมากกว่า ๑ ใน ๕ ของน้ำหนักรวม^{๘๘๙}

๔) ประกาศการมอบอำนาจ พ.ศ. ๒๕๔๕ (Delegation of Powers, 2002)

ประกาศการมอบอำนาจมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมอบอำนาจให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจลงนามในใบอนุญาตตามระเบียบว่าด้วยอาวุธและวัตถุระเบิด ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่แผนกใบอนุญาตตามระเบียบดังกล่าว^{๘๙๐}

๕) ประกาศกำหนดบทนิยามอาวุธและวัตถุระเบิด ตามข้อ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ (Declaration and Definition of Arms and Explosives Under Section 2, 2002)

ประกาศฉบับนี้กำหนดบทนิยามคำว่า “อาวุธ” ให้หมายความรวมถึงอาวุธปืน ปืนอัดลม ปืนอัตโนมัติ ปืนสั้นอัดลม ปืนสั้นอัตโนมัติ หรือปืนหรืออาวุธอื่นใดที่สามารถยิงหรือปล่อยลูกกระสุน ชีปนาวุธ

^{๘๘๖} มาตรา ๙ (๑) ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๗} มาตรา ๑๐ ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๘} มาตรา ๑๑ ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๘๙} มาตรา ๑๕ ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๙๐} ประกาศการมอบอำนาจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจในการออกใบอนุญาตตามระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด พ.ศ. ๒๕๔๕

หรือคว้นพิชได้ แต่ไม่รวมถึงปืนใหญ่ บทนิยามคำว่า “อาวุธปืน” หมายถึง อาวุธร้ายแรงที่มีลำกล้องไม่ว่าในลักษณะใดๆ แต่ไม่รวมถึงท่อเป่ากระสุนที่ใช้ทั่วไปในประเทศบรูไน นอกจากนี้ ประกาศฉบับนี้ยังกำหนดนิยามคำว่า “วัตถุระเบิด” ให้หมายความรวมถึง ดินปืน ไนโตรกลีเซอริน ไดนาไมท์ ผงดินระเบิด ระเบิดปรอท หรือโลหะใดๆ ไฟสี และสารเคมีอื่นๆ ที่ใช้หรือผลิตขึ้นเพื่อให้เกิดการระเบิดหรือพลุไฟ รวมถึงส่วนประกอบของสารประกอบระเบิดใดๆ^{๘๙๑}

๑๓.๒.๘ กฎหมายเกี่ยวกับการเนรเทศ

๑) พระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗ (Banishment Act, 1984)

๑.๑) สารสำคัญของพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเนรเทศบุคคลซึ่งอาจรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกำหนดว่าในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเนรเทศบุคคลใดๆ จากประเทศบรูไนมีความจำเป็นเพื่อความปลอดภัย ความสงบสุข หรือสวัสดิภาพของประเทศบรูไน รัฐมนตรีจะออกหมายจับเพื่อนำตัวบุคคลดังกล่าวมาสอบสวนและบันทึกคำให้การของบุคคลนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามหากรัฐมนตรีเห็นสมควรอาจยื่นบันทึกและคำให้การให้แก่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนเพื่อให้มีคำสั่งเนรเทศบุคคลนั้น โดยคำสั่งเนรเทศจะมีผลเมื่อพ้นไป ๒๑ วัน นับจากวันที่มีคำสั่ง อีกทั้งการเนรเทศอาจกำหนดให้เป็นการเนรเทศตลอดชีวิตของบุคคลนั้น หรือกำหนดช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านและยังดีเปอร์ตวนเห็นสมควร^{๘๙๒}

๑.๒) บทลงโทษ

หากบุคคลที่ถูกเนรเทศถูกพบตัวในประเทศบรูไนก่อนระยะเวลาการเนรเทศบุคคลดังกล่าวจะสิ้นสุดลง บุคคลนั้นอาจถูกจับโดยไม่ต้องมีหมายจับและโดยเจ้าหน้าที่ใดก็ได้^{๘๙๓} ในกรณีที่ผู้ถูกเนรเทศกลับมาประเทศบรูไนก่อนที่ระยะเวลาการเนรเทศจะสิ้นสุดลง หรือกลับมาโดยไม่ได้รับการอภัยโทษ บุคคลนั้นอาจถูกขับออกนอกประเทศบรูไนตามคำสั่งของรัฐมนตรี รวมทั้งอาจถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษจำคุกไม่เกินระยะเวลาที่ถูกเนรเทศ^{๘๙๔} นอกจากนี้ บุคคลที่ทราบถึงการหลบซ่อนหรือให้ที่อยู่แก่ผู้ถูกเนรเทศแต่ยังไม่ไปรับการเนรเทศ

^{๘๙๑} ประกาศการให้คำนิยามอาวุธและวัตถุระเบิด (ภายใต้มาตรา ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๘๙๒} มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๙๓} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๘๙๔} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

หรือบุคคลใดที่ทราบถึงการหลบซ่อนของผู้ถูกเนรเทศที่กลับมายังประเทศบรูไนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องระวางโทษปรับ ๑,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน หรือจำคุก ๖ เดือน^{๘๙๕}

^{๘๙๕} มาตรา ๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประเทศบรูไนให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนดังจะเห็นได้จากข้อมูล Corruption Perception Index ของ Transparency International ที่ประเทศบรูไนถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ ๓๘ จาก ๑๗๗ ประเทศที่มีความโปร่งใสในการดำเนินกิจการรัฐมากที่สุด ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗^{๙๖} อย่างไรก็ตาม เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประเทศบรูไนได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (The United Nations Convention Against Corruption: UNCAC) เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ และให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาดังกล่าวในวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑^{๙๗} ทั้งยังเข้าเป็นสมาชิกธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) และการประชุมเพื่อต่อต้านการทุจริตภายใต้โครงการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Anti-Corruption Initiative) ร่วมกับ ๓๑ ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อสร้างความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก^{๙๘} รวมทั้งยังเป็นสมาชิก Asian/Pacific Group on Money Laundering อันถือเป็นองค์การระหว่างประเทศเพื่อการสร้างความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศสมาชิกอีกด้วย

นอกจากความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้ว ประเทศบรูไนยังได้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (Anti-Corruption Bureau, ACB) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยตรง ซึ่งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาตินี้มีแนวทางในการทำงานโดยยึดหลักการสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) การบังคับใช้และการสืบสวน ๒) การป้องกัน และ ๓) การให้ความรู้^{๘๙}

^{๔๙๙} อัง สวิ เคียง, การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน, หน้าที่ของราชการในการป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชันในบรูไนดารุสซาลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก; <http://www.icac.org.hk/news/issue๓๓๓eng/button๕.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๑๔.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๑๔.๒.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๗ (Prevention of Corruption Act, 2014) และประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ (Penal Code, 2001) มีรายละเอียดดังนี้

๑) พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๗ (Prevention of Corruption Act, 2014)

๑.๑) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันและการให้สินบน รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ถือเป็นความผิดตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกได้เป็น ๖ กรณีที่สำคัญ ได้แก่

๑. การทุจริตกรณีทั่วไป
๒. การทุจริตในการดำเนินงานของตัวแทน
๓. การสมยอมในการเสนอราคา
๔. การให้สินบนสมาชิกสภานิติบัญญัติ
๕. การให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ
๖. การร่ำรวยผิดปกติ

๑.๒) การทุจริตกรณีทั่วไป

พระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าบุคคลใดเรียกรับโดยทุจริต รับหรือตกลงที่จะรับโดยทุจริต สัญญาว่าจะให้หรือเสนอสิ่งตอบแทนใดเพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลแก่บุคคลใด รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ ย่อมเป็นผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี^{๙๐๐}

๑.๓) การทุจริตในการดำเนินงานของตัวแทน

หากตัวแทนยอมรับ หรือได้รับ หรือตกลงที่จะยอมรับ หรือพยายามที่จะรับโดยทุจริตจากบุคคลใดซึ่งสิ่งตอบแทนใด เพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลให้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำใดซึ่งเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานหรือธุรกิจย่อมเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ บุคคลผู้ซึ่งให้สิ่งตอบแทนโดยทุจริตย่อมมีความผิดเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ บุคคลใดให้ใบเสร็จรับเงิน บัญชี หรือเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของตัวการแก่ตัวแทนโดยรู้ว่าเป็นเอกสารเท็จ หรือสำคัญผิด หรือบกพร่องในสาระสำคัญ บุคคลนั้นมีความผิด ต้องระวางโทษปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี^{๙๐๑}

๑.๔) การสมยอมในการเสนอราคา

บุคคลใดเพื่อให้ตนเองได้เข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐเพื่อดำเนินงาน หรือกระทำการใดๆ และได้เสนอสิ่งตอบแทนให้แก่บุคคลอื่นใดที่เข้าร่วมการประมูลเพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลให้บุคคลนั้นถอนตัวจากการประมูล ย่อมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี นอกจากนี้ บุคคลที่เรียกรับหรือยอมรับซึ่งสิ่งตอบแทนเพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลในการถอนตัวจากการประมูลตามสัญญาดังกล่าวข้างต้น มีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน^{๙๐๒}

๑.๕) การให้สินบนสมาชิกสภานิติบัญญัติ

บุคคลใดที่เสนอสิ่งตอบแทนให้แก่สมาชิกสภานิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรี หรือองคมนตรี หรือบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น เรียกหรือยอมรับสิ่งตอบแทนเพื่อตอบแทนการกระทำหรืองดเว้นการกระทำในกรอบอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีอำนาจในการกระทำการนั้นหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี^{๙๐๓}

^{๙๐๐} มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๑} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๒} มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๓} มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

๑.๖) การให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ

บุคคลใดที่เสนอสิ่งตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียก หรือยอมรับสิ่งตอบแทนเพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ มีความผิดต้องระวางโทษ ปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี

๑. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนในการประชุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการหรืองดเว้นการกระทำการ หรือช่วยเหลือในการจัดซื้อจัดจ้าง เร่งรัด การชะลอ การขัดขวาง หรือการยับยั้งการกระทำใดๆ ของเจ้าหน้าที่

๓. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือในการจัดซื้อจัดจ้างหรือยับยั้งมิให้ผ่านการลงคะแนนหรือเข้าทำสัญญาใดหรือให้บุคคลใดมีข้อได้เปรียบหรือเป็นคุณหรือเป็นโทษภายใต้อำนาจหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการตามสัญญาใดๆ หรือให้การสนับสนุนบุคคลใดๆ

๔. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหรืองดเว้นการใช้ตำแหน่งเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์^{๙๐๔}

๑.๗) การร่ำรวยผิดปกติ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายได้ปัจจุบันและรายได้ในอดีต หรือในการตรวจสอบที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ได้สัดส่วนกับรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับ ๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์บริติช และจำคุก ๗ ปี เว้นแต่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสามารถชี้แจงให้เป็นที่พอใจต่อศาลถึงการมีมาตรฐานการดำรงชีวิตหรือการมีทรัพย์สินนั้นได้อย่างไร^{๙๐๕}

๑.๘) อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจจับกุมบุคคลที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่จำเป็นต้องมีหมายจับหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิด^{๙๐๖} พนักงานอัยการอาจมอบอำนาจให้แก่เลขาธิการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของสำนักงาน ในการสอบสวนการกระทำความผิดตามกฎหมาย^{๙๐๗} หากเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต

^{๙๐๔} มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๕} มาตรา ๑๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๖} มาตรา ๑๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๗} มาตรา ๑๙ (เอ) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

แห่งชาติร้องขอให้นำส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของตนเพื่อการสืบสวนการกระทำความผิดตามกฎหมาย บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องนำส่งข้อมูลนั้นๆ^{๙๐๘}

๒) ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔ (Penal Code, 2001)

สาระสำคัญของประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔ (เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต)

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศบรูไนกำหนดหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตไว้ในหมวด ๙ ว่าด้วยการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ โดยวางหลักเกณฑ์ให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ยอมรับหรือพยายามที่จะได้รับจากบุคคลใดซึ่งสิ่งตอบแทนนอกเหนือจากค่าตอบแทนตามกฎหมาย เพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลสำหรับการกระทำหรือดเว้นการกระทำใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และโทษปรับ^{๙๐๙} นอกจากนี้ บุคคลใดก็ตามที่ยอมรับสิ่งตอบแทนเพื่อจูงใจหรือเป็นรางวัลเพื่อชักจูงโดยทุจริตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการอันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน^{๙๑๐} หากเจ้าหน้าที่รัฐยอมรับสิ่งของมีค่าโดยเจ้าหน้าที่นั้นเองรู้ว่าบุคคลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระบวนการหรือธุรกรรมที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่นั้น โดยปราศจากการไตร่ตรองจากบุคคลใดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของตนในทางที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และโทษปรับ^{๙๑๑} นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการค้า แต่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการค้าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และโทษปรับ^{๙๑๒} เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการซื้อหรือการประมูลทรัพย์สิน แต่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการนั้นๆ ไม่ว่าจะทำไปในนามของตนเองหรือบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และโทษปรับ และทรัพย์สินที่ถูกซื้อไปอาจถูกยึด^{๙๑๓}

๑๔.๒.๒ กฎหมายควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่าประเทศบรูไนมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ คือ ระเบียบทางการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๖ (Financial Regulations of 1983) มีรายละเอียดดังนี้

^{๙๐๘} มาตรา ๒๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๙๐๙} มาตรา ๑๖๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๙๑๐} มาตรา ๑๖๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๙๑๑} มาตรา ๑๖๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๙๑๒} มาตรา ๑๖๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

^{๙๑๓} มาตรา ๑๖๙ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบทางการเงิน พ.ศ.๒๕๒๖ (Financial Regulations of 1983)

ระเบียบทางการเงินดังกล่าว กำหนดให้แต่ละกระทรวงสามารถทำการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการได้ อย่างไรก็ตาม ต้องดำเนินการตามระเบียบทางการเงินและคู่มือการจัดซื้อจัดจ้างที่ออกโดยคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐภายใต้สังกัดกระทรวงการคลัง

โดยการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม เปิดเผยม มีการแข่งขันได้ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอประมูลที่จะได้รับเลือกจะต้องให้ประโยชน์สูงสุดทางการเงินแก่รัฐบาล เพื่อบรรลุประโยชน์สูงสุดทางการเงิน หน่วยงานของรัฐจะต้องไม่พิจารณาเฉพาะราคาประมูลเท่านั้น แต่สินค้าหรือบริการจะต้องมีคุณลักษณะครบถ้วนตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนดในข้อเสนอคุณลักษณะเฉพาะ รวมถึงคุณภาพระยะเวลาในการขนส่ง ความน่าเชื่อถือและบริการหลังการขาย

การซื้อสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าน้อยซึ่งไม่เกิน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน กระทรวงสามารถดำเนินการเองได้โดยการซื้อโดยตรงจากร้านค้าหรือซื้อโดยตรงจากแหล่งที่มาซึ่งเป็นที่รู้จัก แต่หากเป็นการซื้อสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่ามากกว่า ๒,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน จะต้องมีการเสนอราคาอย่างน้อย ๓ ราย หน่วยงานหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องจะทำการประเมินข้อเสนอราคาและทำความเข้าใจเพื่อให้คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างพิจารณา

หากเป็นการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่มีมูลค่ามากกว่า ๕๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน จะต้องมีการดำเนินการประกวดราคา โดยหากเป็นการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่ามากกว่า ๕๐,๐๐๑ ดอลลาร์บรูไน แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไน การคัดเลือกผู้ชนะการประกวดราคาจะต้องได้รับการอนุมัติโดยคณะกรรมการประกวดราคาคณะเล็ก^{๙๑๔} ที่ได้รับการแต่งตั้งไว้ในแต่ละกระทรวง อย่างไรก็ตาม หากเป็นการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่ามากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์บรูไนขึ้นไป การคัดเลือกผู้ชนะการประกวดราคาจะต้องได้รับอนุมัติโดยคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังก่อน โดยกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างทั้งหมดจะใช้เวลาประมาณ ๓ เดือน^{๙๑๕}

^{๙๑๔} องค์การการค้าโลก, ทบทวนนโยบายการค้า: บรูไนดารุสซาลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s300_e.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๙๑๕} คณะกรรมการประมูลแห่งชาติ,เอกสารแนบแนวทางการจัดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ: รัฐบาลบรูไนดารุสซาลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก: <http://www.mof.gov.bn/index.php/general-information-state-tender-board>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

เดอะ คอมมอนเวลท์ (The Commonwealth) บรูไนดารุสซาลาม : รัฐธรรมนูญและการเมือง,
<http://thecommonwealth.org/our-member-countries/brunei-darussalam/constitution-politics>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๑ มีนาคม ๒๐๑๗

เดอะบรูไนไทมส์ (The Brunei Times), ความจำเป็นในการทบทวนนโยบายสวัสดิการสังคม,
<http://www.bt.com.bn/news-national/2014/07/13/social-welfare-policy-needs-review>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๕ กันยายน ๒๐๑๕

เปาโล โคลุซซี (Paolo Coluzzi), การวางแผนภาษาที่ใช้ส่วนมากและส่วนน้อย
ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม, จอห์น เบนจามินส์ พับริชชิง คอมพานี,
http://umexpert.um.edu.my/file/publication/00011613_73664.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓
กันยายน ๒๐๑๕, หน้า ๒๒๒-๒๒๓

เอกสารปกขาวด้านกลาโหม บรูไนดารุสซาลาม ๒๐๐๔; การป้องกันอธิปไตยของชาติ; เข้าถึงข้อมูลจาก,
http://www.bruneiresources.com/pdf/e_defenswhitepaper.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖
ธันวาคม ๒๕๕๘.

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, “สุดตื้นแห่งบรูไนคุกคามการวิจารณ์กฎหมายชะรีอะฮ์”, การทำแผนนโยบายสื่อของโลก,
ข้อมูล ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๐๑๔, <http://www.globalmediapolicy.net/node/10599>, เข้าถึง
ข้อมูลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๐๑๕

กฎหมายเอกสารสิทธิทางการทูต

กรมโยธาธิการ, บรูไนดารุสซาลาม ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๐๑๕,
http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=110&lang=en, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

กรมวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจบรูไน (๒๐๐๘ เอ), แผนพัฒนาประเทศ ๒๐๐๗ - ๒๐๑๒, บรูไนดารุสซาลาม
หน้า ๑๕๙

กรมวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจบรูไน, (๒๐๐๗), แผนการพัฒนาประเทศระยะยาวของบรูไนดารุสซาลาม: วา
วาชัน บรูไน ๒๐๓๕ (Wawasan 2035), บันดาร์เซอรีเบอกาวัน, บรูไนดารุสซาลาม

กระทรวงกลาโหมแห่งบรูไนดารุสซาลาม; เข้าถึงข้อมูลจาก
<http://www.globalsecurity.org/military/world/brunei/mod.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖
ธันวาคม ๒๕๕๘.

กระทรวงการคลัง บรูไนดารุสซาลาม (Ministry of Finance Brunei Darussalam), การสมทบเข้าบ้านาญเพิ่มเติม, <http://www.mof.gov.bn/index.php/about-scp#sthash.94EQ5xGj.dpuf>, ข้อมูลเมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๐๑๓, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

กระทรวงต่างประเทศ, ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, หน่วยงาน สอท. ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศ บรูไน <http://www.mfa.go.th/business/contents/files/activities-20140326-161533-499239.doc>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

กระทรวงศึกษาธิการ บรูไนดารุสซาลาม, การศึกษาแห่งชาติบรูไนดารุสซาลามสำหรับทุกคน ๒๐๑๕ รายงานจัดทำโดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นด้านการศึกษา (อิน ซอน , สาธารณ รัฐ เกา หลี ๑ ๙ - ๒ ๒ พ ุ ค ฎ ฎ ๒ ๐ ๑ ๕) <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230503E.pdf> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก: คณะทำงานการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การศึกษาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม, การศึกษาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม, http://hrd.apec.org/index.php/Education_in_Brunei_Darussalam, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

การต่อต้านการก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๕

การประชุมสุดยอดอาเซียน , ประเทศบรูไนดารุสซาลาม , http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=52g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๐๑๕

การประชุมสุดยอดอาเซียน , ประเทศบรูไนดารุสซาลาม , http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&

ก า ร ป ร ะ ชุ ม อ า เซี ย น , ป ร ะ เท ศ บ รุ ไ น ด า รุ ส ซ า ล า ม , http://aseansummit.police7.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=52g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๐๑๕.

ข้อบังคับว่าด้วยกองกำลังทหารของประเทศบรูไน พ.ศ. ๒๕๔๙

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ม้ายาร์ ดืออาร์ ฮาจิ อับดุล โมไฮมิน บิน ฮาจิ นูดิน ไออุส, คณบดีคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัย อิสลาม สุลต่าน ซาริฟ อาลี (ยูเอ็นไอเอสเอสเอ), ณ มหาวิทยาลัย อิสลาม สุลต่าน ซาริฟ อาลี เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

คณะกรรมการประมูลแห่งชาติ,เอกสารแนบแนวทางการจัดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ: รัฐบาลบรูไนดารุสซาลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก: <http://www.mof.gov.bn/index.php/general-information-state-tender-board>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ค็อนราท อาเดอเนาเออร์ แก์โซโดย มาร์ค สพิทซ์คาทซ์, หลักนิติธรรม: มุมมองจากเอเชีย, โครงการหลักนิติธรรมเอเชีย, ๒๐๑๓, หน้า ๓๓ เข้าถึงข้อมูลจาก http://www.kas.de/wf/doc/kas_๓๕๖๑๕-๑๕๒๒-๒-๓๐.pdf?๑๓๑๐๐๔๐๖๐๓๑๑, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘.

จริญ มะลูลีม กิติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, ไทยกับโลกมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม, กรุงเทพฯ สถาบันเอเชียศึกษา, ๒๕๓๙, หน้า ๒๓๔

จัดลำดับโดย The Overseas Security Advisory Council (OSAC), United Department of States (๒๐๑๒) เข้าถึงได้ที่ <https://www.osac.gov/pages/AboutUs.aspx> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘)

จูดิซ สเตนส์ (Judith Staines), “บรูไนเรียกร้องให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมและด้านพื้นเมืองอย่างยั่งยืน” มูลนิธิเอเชีย-ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วัฒนธรรม ๓๖๐, <http://culture360.asef.org/news/brunei-call-for-sustainable-development-of-culture-and-heritage-industry/>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ กันยายน ๒๐๑๕

ซอร์ราห์ ฮาจิ สุไลมาน และอื่น ๆ, “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศบรูไน”, <http://www.sciencedev.net/Docs/-science-%20in%20Brunei.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ดาวยาคู โนราซาลี บินติ เฟ็นกิราน ฮาจิ มุฮัมหมัด, เครื่องมือของรัฐบาลในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ : ประเทศบรูไน, http://www.accu.or.jp/ich/en/pdf/c2005subreg_Bru1.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ถ้อยคำจากการแถลงการณ์ (Royal Speech: *titah*) ในวาระวันประกาศอิสรภาพของประเทศบรูไน ปี ๒๕๒๗ สืบค้นได้ที่ <http://www.jpm.gov.bn> (เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗)

ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (ธนาคารโลก) และเลขาธิการอาเซียน (The International Bank for Reconstruction and Development (The World Bank) and the ASEAN Secretariat), รายงานประจำปีประเทศของการประเมินโดยประชาคมอาเซียนในประเด็นผลกระทบด้านสังคมของวิกฤติเศรษฐกิจโลก: บรูไนดารุสซาลาม โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลออสเตรเลีย, <http://www.asean.org/archive/publications/ARCR/Brunei.pdf>

ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑)

ธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านซารีฟอาลี (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านซารีฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑)

นักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตว่า จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี ๒๕๔๗ ทำให้ผลของรัฐธรรมนูญมิได้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่เป็นการยกระดับสุลต่านให้มีฐานะเป็นบรรทัดฐานสูงสุด หรือ Grundnorm อ้างอิงไว้ใน Tsun Hang Tey, 'Brunei's Revamped Constitution', Australian Journal of Asian Law, Vol. ๙, no. ๒, ๒๐๐๓, p. ๒๖๔.

นิชานท์ สิงห์พทุธางกูร, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หลักศาสนาอิสลาม กับ การบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

นิชานท์ สิงห์พทุธางกูร, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หลักศาสนาอิสลาม กับ การบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

นิชานท์ สิงห์พทุธางกูร, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หลักศาสนาอิสลาม กับการบริหารประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ๒๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓, <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47797> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๐๑๕

บรูไนดารุสซาลาม: โครงการที่พักอาศัยแห่งชาติในบรูไนดารุสซาลาม: “บ้านสำหรับชาติ” การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง ณ การประชุม แห่งประชาคมอาเซียนสำหรับราชการพลเรือน ครั้งที่ ๑๗ วันที่ ๒๖-๒๗ กันยายน ๒๐๑๓, ย่างกุ้ง, เมียนมาร์, “การส่งเสริมธรรมาภิบาล: เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการของประชาชน”, รายงานของประเทศไทย, หน้า ๔ [http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/000/Brunei%20 Paper](http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/000/Brunei%20Paper).

บรูไนดารุสซาลาม: โครงการที่อยู่อาศัยแห่งชาติในบรูไนดารุสซาลาม: “บ้านแห่งชาติ” การประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง ณ การประชุมแห่งประชาคมอาเซียนสำหรับราชการพลเรือน ครั้งที่ ๑๗ วันที่ ๒๖ - ๒๗ กันยายน ๒๐๑๓, ย่างกุ้ง, เมียนมาร์, “การส่งเสริมธรรมาภิบาล: เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการของประชาชน”, รายงานของประเทศไทย, หน้า ๒-๓ <http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/000/Brunei%20Paper.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

บำนาญและเครือข่ายการพัฒนา, บรูไน, <http://www.pensiondevelopment.org/51/brunei.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

ประกาศการให้คำนิยามอาวุธและวัตถุระเบิด (ภายใต้มาตรา ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

ประกาศการมอบอำนาจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจในการออกใบอนุญาตตามระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด
พ.ศ. ๒๕๔๕

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินปี พ.ศ. ๒๕๐๕

ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ประมวลกฎหมายอาญาพระราชบัญญัติ มาตรา ๑๘๗

ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงกฎหมายหลักฉบับสมบูรณ์ของประเทศบรูไนซึ่งจัดทำเป็นภาษาอังกฤษได้ที่เว็บไซต์ของ
สำนักงานอัยการสูงสุดบรูไน <http://www.agc.gov.bn> โดยเข้าไปที่ Legislation On-Line

พระราชกำหนดโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

พระราชกำหนดโปลีเทคนิค พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชกำหนดการควบคุมของเสียอันตรายและของเสียอันตรายข้ามแดน พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชกำหนดการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๗

พระราชกำหนดการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชกำหนดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒

พระราชกำหนดคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชกำหนดประมง พ.ศ. ๒๕๕๒

พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคความรับผิดชอบ) ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓

พระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

พระราชบัญญัติกองทัพบรูไน ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด พ.ศ. ๒๕๒๑

พระราชบัญญัติการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการก่อความไม่สงบ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๓

พระราชบัญญัติการจ้างงาน พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนและเอกสิทธิ์สำหรับสมานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘, ฉบับปี
พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติการประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๕

พระราชบัญญัติการศึกษา (คณะกรรมการตรวจสอบการศึกษารัฐบาล) พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๔๙๖

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติการศึกษาศาสนาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (อาหาร) พ.ศ. ๒๕๔๑

พระราชบัญญัติกิจการแพร่ภาพกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติคณะเทศมนตรี ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗)

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสอบสวน พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยของประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่และสถานที่ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๔

พระราชบัญญัติคุ้มครองหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. ๒๕๑๖

พระราชบัญญัติตำรวจรับใช้ พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๕

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาในดารุสซาลาม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอิสลามสุลต่านชาร์ฟอาลี พ.ศ. ๒๕๕๑

พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๔๘

พระราชบัญญัติยานั้รราย พ.ศ. ๒๔๙๙

พระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗

พระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗

พระราชบัญญัติระเบียบสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๒๗

พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ พ.ศ. ๒๕๑๐

พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์หนังสือ พ.ศ. ๒๕๑๘

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชบัญญัติหน่วยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติบรูไน พ.ศ. ๒๕๑๘

พระราชบัญญัติอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติอาวุธชีวภาพ ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๒๖

พิกเต็ต ซอน (Pictet, Jean) (๑๙๕๘). สนธิสัญญาเจนีวา ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๑๙๔๙: คำอธิบาย.

ค ณ ะ ก ร ร ม า ธิ ก า ร ต่ า ง ป ร ะ เ ท ศ แ ห่ ง ส ภ า ก า ช า ด .

http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/Geneva_conventions-1949.html, เข้าถึงข้อมูล

เมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๐๑๕

ยู เน ส โ ก ก รุ ง เ ท พ , เกี่ ย ว กั บ ยู เน ส โ ก , UNESCO Bangkok, เกี่ ย ว กั บ ยู เน ส โ ก ,

<http://www.unescobkk.org/th/about-us/>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ยูเนสโก, ประเทศบรูไน ยูเนสโก : เอกสารโครงการของประเทศระหว่างปี ๒๕๕๖-๒๕๕๙, <http://unesdoc.unesco.org/-images/0023/002303/230311E.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ยูไนเต็ด สเตตส์ ดีพาร์ตเมนต์ ออฟ สเตท (United States Department of State), การทูตในทางปฏิบัติ, บรูไน <http://www.state.gov/documents/organization/171648.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

ยูธโพลีซีตอทโอยอาร์จี (Youthpolicy.org), บรูไน, ข้อมูล ณ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๐๑๔ <http://www.youthpolicy.org/factsheets/country/>

ระเบียบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุและทุพพลภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘

ระเบียบเจ้าหน้าที่รัฐ (ภาคการปฏิบัติหน้าที่และวินัย)

ระเบียบเรื่องอาวุธและวัตถุระเบิด ฉบับแก้ไขปี พ.ศ. ๒๕๔๕

ระเบียบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและวินัยของราชการ

ระเบียบการกำหนดการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

ระเบียบตำรวจบรูไน (ภาคกระบวนการทางวินัย) พ.ศ. ๒๕๔๖

ระเบียบว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๘

รัฐธรรมนูญแห่งบรูไนดารุสซาลาม

รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่องระบบกฎหมายของประเทศบรูไนสามารถเข้าถึงได้ที่ รายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน, (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๕๘).

ลัبيبะตุล คามิต (Rabiatul Kamit), “การสวมใส่ชุดที่ไม่สุภาพเป็นอาชญากรรมภายใต้กฎหมายชะรีอะฮ์”, เดอะ บรูไน ไทมส์, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๔, <http://www.bt.com.bn/frontpage-news-national/2014/02/04/wearing-indecent-clothing-crime-under-syariah-law>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๐๑๕

วันประกาศใช้พระราชบัญญัติการใช้กฎหมายของประเทศบรูไน (Application of Law Act ๑๙๕๑) คือวันที่ ๒๕ เมษายน ค.ศ. ๑๙๕๑

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, สังคมและวัฒนธรรมบรูไน, http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=๙๑๕&filename=index, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, สังคมและวัฒนธรรมบรูไน,
http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=915&file_name=index, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ
๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

สแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (Standard Chartered) รายงานความยั่งยืนปี ๒๐๐๙ หัวใจของบอเนียว,
http://www.standardchartered.com/sustainability-review-09/TH/leading_way_in_communities/our_stories/heart_of_borneo.html, เข้าถึงข้อมูล
เมื่อ ๒๗ กันยายน ๒๐๑๕

สภาระหว่างประเทศว่าด้วยการศึกษาระบบเปิดและการศึกษาทางไกล, ระบบการศึกษา,
[http://www.icde.org/projects/regulatory_frameworks_for_distance_education/countr
y_profiles/brunei/education_system](http://www.icde.org/projects/regulatory_frameworks_for_distance_education/country_profiles/brunei/education_system), เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

สมาพันธ์สหภาพแรงงานสากล – การจำแนกมาตรฐานแรงงานในประเทศบรูไน รายงานสำหรับการพิจารณา
ใหม่ของคณะมนตรีใหญ่องค์การการค้าโลกเรื่องนโยบายการค้าในประเทศบรูไน (เจนีวา, กุมภาพันธ์
๒๕๕๑), http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/Brunei.final_๑_.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

สามารถ ทองเผื่อ, อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม, วารสารการเมืองการปกครอง
กิจการสาธารณะ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ หน้า ๑๗๙-๑๘๐

สามารถ ทองเผื่อ, อิสลามการเมืองในการบริหารรัฐสุลต่านบรูไนดารุสซาลาม, วารสารการเมืองการปกครอง
กิจการสาธารณะ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ หน้า ๑๘๓

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ความร่วมมือด้าน
การศึกษา กับ ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๗,
[http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k๒&view=item&id=๓๖๑๘:
brunei-education-cooperation-๒๐๑๔-๐๒-๑๐&Itemid=๓๓๒](http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k๒&view=item&id=๓๖๑๘:brunei-education-cooperation-๒๐๑๔-๐๒-๑๐&Itemid=๓๓๒), เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘

สำนักงาน ก.พ., “ข้อมูลการเมืองการปกครองประเทศบรูไน”, ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์,
http://thailand.prd.go.th/๑๗๐๐/ewt/aseanhai/ewt_news.php?nid=๒๙๔๕&filename=index, เข้าถึง
ข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๙

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. ๒๕๕๖ -
พ.ศ. ๒๕๖๑), <http://www.opdc.go.th/lite/content๐๘๐๓.html>, เข้าถึงเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ความร่วมมือด้านการศึกษากับ
ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔,
http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k2&view=item&id=3618:br

unei-education-cooperation-2014-02-10&Itemid=332, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

สำนักนายกรัฐมนตรี ประเทศบรูไนดารุสซาลาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ บทบาท และหน้าที่, <http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission,%20Roles%20and%20Functions.aspx>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

สำนักนายกรัฐมนตรี ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, แนวทางกลยุทธ์, <http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Strategic%20Themes.aspx>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๐๑๕

สำหรับเรื่องการคุ้มครองแรงงานในภาครัฐวิสาหกิจ และกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ รายงานข้อมูลกฎหมายของประเทศบรูไนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน, (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๒๕๕๘).

หน่วยงานรับผิดชอบอุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศบรูไน (Authority for Info-Communications Technology Industry of Brunei Darussalam'AITI), วิสัยทัศน์ และ ภาระหน้าที่, <http://www.aiti.gov.bn/AboutUs/Pages/Vision-Mission.aspx>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

หนังสือพิมพ์ The Brunei Times, กรมแรงงาน สรุปเงื่อนไขของการจ้างแรงงาน, <http://www.bt.com.bn/news-national/๒๐๑๔/๐๕/๑๖/labour-department-briefs-labour-quota-requirements>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

หลักการสืบราชสันตติวงศ์บัญญัติอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศบรูไน และประกาศกฎการสืบราชสันตติวงศ์ปี พ.ศ.๒๕๐๒ สถาปนาสำเร็จราชการแผ่นดินสามารถประกาศการสืบราชสันตติวงศ์แทนสุลต่านได้ หากสุลต่านมีพระชนมายุต่ำกว่า ๑๘ ปีในวันที่ขึ้นครองราชย์

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ, ดัชนีการรับรู้การทุจริต, เข้าถึงข้อมูลได้จาก; <http://www.transparency.org/cpi๒๐๑๓/results>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา, บันทึกโครงสร้างด้านนโยบาย: ประเทศบรูไนดารุสซาลาม, <http://www.oecd.org/site/seao/Brunei%20Darussalam.pdf>, หน้า ๑๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

องค์การการค้าโลก, ทบทวนนโยบายการค้า: บรูไนดารุสซาลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก:
https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s3009_e.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๕ ธันวาคม
 ๒๕๕๘.

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (โออีซีดี), การสนับสนุนการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน
ในเอเชียและแปซิฟิก: เอติปี/โออีซีดี การริเริ่มด้านการต่อต้านการคอร์รัปชัน, เข้าถึงข้อมูลได้จาก;
[http://www.oecd.org/site/adboecdanti-corruptioninitiative/ADB-OECD-Initiative-
Information-Sheet.pdf](http://www.oecd.org/site/adboecdanti-corruptioninitiative/ADB-OECD-Initiative-Information-Sheet.pdf), เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

องค์การการค้าโลก: การพิจารณานโยบายทางการค้า, มาตรการด้านนโยบายและแนวปฏิบัติ: ประเทศบรูไน,
หน้า ๓๓.

องค์การสหประชาชาติ, สถานะการลงนามและให้สัตยาบันอนุสัญญาต่อต้านการทุจริต, เข้าถึงข้อมูลได้จาก;
<https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/signatories.html>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔
 ธันวาคม ๒๕๕๘.

องค์การสุขภาพของเครือจักรภพ, ระบบสุขภาพในประเทศบรูไน,
[http://www.commonwealthhealth.org/asia/brunei_darussalam-](http://www.commonwealthhealth.org/asia/brunei_darussalam-/health_systems_in_brunei_darussalam)
[/health_systems_in_brunei_darussalam](http://www.commonwealthhealth.org/asia/brunei_darussalam-/health_systems_in_brunei_darussalam), เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ฐานข้อมูลสุขภาพภูมิภาคแปซิฟิกตะวันตก: บรูไนดารุส ซาลาม, หน้า ๓๒, http://www.wpro.who.int/countries/brn/3BRUpro2011_finaldraft.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๐๑๕

อดีตประธานศาลอุทธรณ์ของประเทศบรูไนคือ Judge Noel Power จากประเทศออสเตรเลีย

ออกฟอร์ด บิสซิเนส กรุป (Oxford Business Group), รายงาน : บรูไนดารุสซาลาม, ๒๐๐๙.

อัง สวี เคียง, การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน, หน้าที่ของราชการในการป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชันในบรูไน
ดารุสสลาม, เข้าถึงข้อมูลได้จาก; <http://www.icac.org.hk/news/issueemeng/button๕.htm>,
เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อาเซียน, รายงานการประเมินผลกระทบทางสังคมของวิกฤติทางการเงินทั่วโลกต่อประเทศสมาชิกอาเซียน: ประเทศบรูไน, <http://www.asean.org/archive/publications/ARCR/Brunei.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

อิบราฮิม ฮาจิ ฮับราห์มัน (Ibrahim Haji Abd.Rahman), บทบาทของผู้ให้การฝึกอบรมการศึกษาทางเทคนิค และอาชีวศึกษา (ทีวีอีที) ในการฝึกอบรมสำหรับลูกจ้าง, รายงานข้อมูลเกี่ยวกับบรูไนดารุสซาลาม สำหรับงานประชุมเอเปคเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ๑๙ – ๒๑ พฤศจิกายน ๒๐๐๘, เมือง จิบะ, ประเทศญี่ปุ่น, <http://hrd.apec.org/images/8/84/78.10.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๐๑๕

ฮาจาร์ ไสนาย์ บินติ ฮาจิ ฮาอิม, การคุ้มครองทางสังคมในประเทศบรูไน-ปัจจุบันและความท้าทาย, http://www.eria.org/publications/-research_project_reports/images/pdf/y2009/no๙/CH-05_Brunei_pp.124-156.pdf, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เอกสารภาษาอังกฤษ

Amendment (Order ๑๙๙๘, S.I. ๑๙๙๘ No. ๒๕๕).

Application of Laws Act Section ๒

ASEAN Law Association

ASEAN Law Association, Legal systems in ASEAN: Chapter ๑-Historical overview, p.๔, available at <http://www.aseanlawassociation.org/legal-brunei.html> (accessed ๑๒ November ๒๐๑๔).

Asean Summit, ป ร ะ เ ท ศ บ รุ ไ น ด ารุ ส ซ าล าม , http://aseansummit.police.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=๓๗&Itemid=๕๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘

Azrimah Binti Haji Abdul Rahman , Working paper for National day Seminar ๒๐๐๖ “Legal System in Brunei Darussalam after The Signing of The Supplementary Agreement ๑๙๐๕/๑๙๐๖ Between Brunei & Great Britain”, http://www.bruneiresources.com/pdf/nd๐๖_azrimah.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘,p. ๒๑

Brunei (Appeals) Act ๑๙๘๙ (๑๙๘๙ c.๓๖), Brunei (Appeals) Order ๑๙๘๙ (S.I. ๑๙๘๙ No. ๒๓๙๖, as amended by Brunei (Appeals) (Amendment) Order ๑๙๙๘, S.I. ๑๙๙๘ No. ๒๕๕).

Brunei Tourism, Vision, Mission, <http://www.bruneitourism.travel/about.php>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

brunei/, เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๐๑๕

Chinese Marriage Act, Cap ๑๒๖ (๑๙๘๙). Article ๒

Department of Environment, Parks and Recreation, Ministry of Development, Vision and Mission, <http://www.env.gov.bn/SitePages/Vision%20and%20Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

E. Ann Black, Brunei Darussalam: Ideology and Law in a Malay Sultanate, in (eds.) E. Ann Black and Gary F. Bell, *Law and Legal Institutions of Asia Traditions, Adaptations and Innovations* (Cambridge University Press, ๒๐๑๔), p. ๓๐๐.

E. Ann Black and Gary F. Bell

G C Gunn, *Language, Power, and Ideology in Brunei Darussalam*, Ohio University Center for International Studies, Athens, ๑๙๙๗, pp. ๔๓ and ๔๘.

Gordon J. Melton and Martin Baumann, *Religions of the World: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices*, ABC-CLIO, ๒๐๑๐, P.๔๑๔.

Graham Saunders, *A History of Brunei* (Kuala Lumpur: Oxford University Press, ๑๙๙๔), p.๑๔๗.

Hao Duy Phan, Treaty-Making and the Status of Treaties in ASEAN Member States: An Overview, Workshop on the Promulgation of Laws and Regulations in ASEAN Member States, Jakarta, ๒๓-๒๔ April ๒๐๑๔.

<http://www.bruneimipr.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission%20and%20Objectives.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘

Information Department Prime Minister's Office Brunei Darussalam, Vision and Mission, <http://www.information.gov.bn/SitePages/Vision%20and%20Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Internal Security Act

International Association of Anti-Corruption Authorities, Anti-Corruption Bureau, http://www.iaaca.org/AntiCorruptionAuthorities/ByCountriesandRegions/B/Bruneiigou/๒๐๑๒๐๒/๒๐๑๒๐๒๐๙_๘๐๑๑๗๘.shtml, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

International Business Publication, Brunei Company Laws and Regulations Handbook, United States, ๒๐๐๘, p. ๒๐.

Interpretation and General Clauses Act

Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, available at <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-01.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-01.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

Judicial Committee of the Privy Council, Practice Directions, <https://www.jcpc.uk/procedures/practice-direction-01.html> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔).

Kartindo Academia , Brunei Factbook, Excerpt-Location: Southeastern Asia, bordering the South China Sea and Malaysia, p.๑๑๒.

Laws of Brunei, Chapter ๑๓๒ , Legal Profession Act, Part II, Admission of Advocates and Solicitors, Qualifications and procedure for admission

Michael Barry Hooker, *A Concise Legal History of South-East Asia*, Claredon Press, Oxford, ๑๙๗๘, ๔๙-๕๑.

Ministry of Culture, Youth and Sport, <http://culture๓๖๐.asef.org/organisation/ministry-of-culture-youth-and-sports-brunei/>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Ministry of Defence Brunei Darussalam, <http://www.mindef.gov.bn/SitePages/Vision%20And%20Mission.aspx>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Ministry of Education, Strategic Plan, <http://www.moe.gov.bn/Shared%20Documents/strategicplan.pdf>, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Ministry of Industry & Primary Resources, Visions, Missions and Objectives

Naimah S. Talib, Brunei Darussalam: Royal Absolutism and the Modern State, *Kyoto Review of Southeast Asia* Issue ๑๓ (March ๒๐๑๓): Monarchies in Southeast Asia, p. ๒.

Nexus, Commonwealth Network Brunei Darussalam, http://www.commonwealthofnations.org/sectors-brunei-darussalam/business/trade_associations_and_chambers_of_commerce, Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Oxford Business Group, Dual track: Common and sharia law systems are both in operation in the Sultanate, <http://www.oxfordbusinessgroup.com/overview/dual-track-common>

and-sharia-law-systems-are-both-operation-sultanate, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

Oxford Business Group, The Report: Brunei Darussalam, Brunei, ๒๐๑๓, p. ๑๙๕.

Prime Minister's Office Brunei Darussalam, Vision, Mission, Roles and Functions, [http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Vision ,%๒ ๐ Mission,%๒ ๐ Roles%๒ ๐ and%๒ ๐ Functions.aspx](http://www.pmo.gov.bn/SitePages/Vision,%20Mission,%20Roles%20and%20Functions.aspx), Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Public Works Department, Brunei Darussalam, as of ๒ ๖ สิงหาคม ๒ ๕ ๕ ๘ , [http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com _content&view=article&id= ๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en](http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en), Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Public Works Department, Brunei Darussalam, as of ๒ ๖ สิงหาคม ๒ ๕ ๕ ๘ , [http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com _content&view=article&id= ๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en](http://www.pwd.gov.bn/index.php?option=com_content&view=article&id=๓๐&Itemid=๑๑๐&lang=en), Accessed on ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

Religious Council and Kadis Courts Act

Sanskrit scripts from ๔๐๐ BCE have been found in Borneo. See H R Hughes-Hallet, 'A Sketch of the History of Brunei', *Journal of the Malayan Branch Royal Asiatic Society*, vol. ๑๘, no. ๒, ๑๙๔๐, p. ๒๓.

Stuart Grudgings, Brunei adopts sharia law, others in region consider it, Reuters, available at [http://uk.reuters.com/article/ ๒ ๐ ๑ ๔ /๐ ๔ /๒ ๙ /uk-brunei-sharia-idUKKBN๐ DF๑ U ๓๒๐๑๔๐๔๒๙](http://uk.reuters.com/article/๒๐๑๔/๐๔/๒๙/uk-brunei-sharia-idUKKBN๐DF๑U๓๒๐๑๔๐๔๒๙) (accessed on ๑๐ November ๒๐๑๔).

Syariah Court Order

Syariah Courts Act

The Continental Shelf Proclamation ๑๙๕๔.

The Emergency (Islamic Family Law) Order (๑๙๙๙), and the Islamic Adoption of Children Order (๒๐๐๑).

The Halal Meat Act

The Judicial Committee of the Privy Council, available at <https://www.supremecourt.uk/docs/beginners-guide-to-the-jcpc.pdf> (accessed on ๑๗ November ๒๐๑๔)

The Judicial Committee of the Privy Council, available at <https://www.supremecourt.uk/docs/beginners-guide-to-the-jcpc.pdf> (accessed on 07 November 2014).

The North Borneo (Definition of Boundaries) Order in Council 1888.

The Penal Code

The Religious Council and Kadis Courts Act (1888).

The Sarawak (Definition of Boundaries) Order in Council 1888.

the Syariah Court Evidence Order (2000).

the Syariah Courts Act

The Syariah Penal Code Order (2008).

The Sydney Morning Herald, Australia to question Brunei over stoning laws before trade talks, available at <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/australia-to-question-brunei-over-stoning-laws-before-trade-talks-2014-06-24-zsq0h.html> (accessed on 14 November 2014).

Treaty of Friendship and Co-operation between Brunei Darussalam and the United Kingdom 1888.